

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΟΣ 1929 : ΤΟΜΟΣ 4^{ΟΣ}

Α^{ΟΝ} : ΤΕΥΧΟΣ ΛΟΓΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

1929

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΚ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ

Αί εις τὰ **Πρακτικά** δημοσιευόμεναι διατριβαί δὲν δύνανται νὰ ὑπερβαίνωσιν: αἱ μὲν τῶν τακτικῶν μελῶν καὶ τῶν ξένων ἐταίρων τὰς 8 σελίδας, αἱ τῶν προσέδρων καὶ ἀντεπιστελλόντων τὰς 6, αἱ δὲ τῶν μὴ μελῶν τὰς 4 σελίδας αὐτῶν. Εἰς ἐξαιρετικὰς μόνον περιπτώσεις δύνανται αἱ διατριβαί νὰ καταλάβωσιν ἐν τῷ πολὺ τυπογραφικὸν φύλλον τῇ ἐγκρίσει τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Δημοσιευμάτων. Αἱ ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας εἰς γενομένης ἀνακοινώσεις ἐπιφερόμεναι παρατηρήσεις δημοσιεύονται εἰς τὰ **Πρακτικά**, ἐκάστη ὁμῶς τούτων δὲν δύνανται νὰ ὑπερβαίνῃ μίαν σελίδα κειμένου.

Οὐδεμία διατριβὴ δημοσιεύεται, ἐὰν δὲν ἐπιδοθῇ εὐαγάνωστος καὶ ἐντελῶς ἐτοίμη πρὸς ἐκτύπωσιν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀνακοινώσεως αὐτῆς. Ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, δημοσιεύεται ἀπλῶς ὁ τίτλος αὐτῆς μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀνακοινώσαντος εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν. Εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις δύνανται ἡ δημοσίευσίς νὰ γίνῃ καὶ εἰς τὸ τεῦχος τοῦ ἐπομένου μηνὸς ἀπαγορευομένης τῆς πέραν τοῦ χρονικοῦ αὐτοῦ ὁρίου δημοσιεύσεως. Τὰ τυχόν ὑπάρχοντα σχήματα δεόν νὰ ἔχουν σχεδιασθῇ ἐπὶ εἰδικοῦ λευκοῦ χάρτου διὰ σινικῆς μελάνης καὶ νὰ κατατεθῶσιν, καθὼς καὶ αἱ πρὸς δημοσίευσιν εἰκόνες, ἐκάστη τούτων, εἰ δυνατόν, εἰς δύο ἀντίτυπα, συγχρόνως μετὰ τῆς σχετικῆς διατριβῆς. Οἱ συγγραφεῖς ὑποχρεοῦνται νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Γραμματέως τῶν Δημοσιευμάτων ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν διαφόρων στοιχείων.

Αἱ ἀνακοινώσεις δύνανται νὰ εἶναι γεγραμμέναι καὶ εἰς μίαν τῶν τριῶν ξένων γλωσσῶν: γαλλικὴν, γερμανικὴν καὶ ἀγγλικήν. Ἀπαγορεύεται ἡ εἰς δύο γλώσσας συγχρόνως δημοσίευσίς ὁλοκλήρου τῆς διατριβῆς, ἐπιτροπομένης μόνον συντόμου περιλήψεως εἰς ἑτέραν γλῶσσαν, ἡ ὁποία δεόν νὰ εἶναι ἡ ἑλληνικὴ, ἐν ᾗ περιπτώσει ἡ ἀνακοίνωσις εἶναι γεγραμμένη εἰς ξένην γλῶσσαν. Ἐὰν ἡ εἰς ξένην γλῶσσαν δημοσιευομένη διατριβὴ ἢ ἡ περιλήψις αὐτῆς δὲν εἶναι ὁρθῶς ἀπὸ γλωσσικῆς ἀπόψεως γεγραμμένη, τὴν διόρθωσιν αὐτῶν ἀναλαμβάνει ἡ Ἀκαδημία, δαπάνη ὁμῶς τοῦ συγγραφέως.

Αἱ εἰς τὰ **Πρακτικά** δημοσιευόμεναι διατριβαί δύνανται νὰ ἐκτυπῶνται καὶ ἰδιαίτερος. Τὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας καὶ ἐκ τῶν μὴ μελῶν οἱ ἄλλοδαποὶ ἐπιστήμονες λαμβάνουν δωρεάν 50 ἰδιαίτερα ἀντίτυπα, ἐφ' ὅσον δηλώσωσι τοῦτο ἐγγράφως κατὰ τὴν κατάθεσιν τῶν χειρογράφων. Τὸ ἐξώφυλλον τῶν ἰδιαίτερων ἀντιτύπων εἶναι πάντοτε σύμφωνον πρὸς τὸ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ὦν Δημοσιευμάτων τῆς Ἀκαδημίας κανονισθὲν ὑπόδειγμα.

Κατὰ τὸ διάστημα ἐκάστου ἔτους δικαιοῦνται νὰ δημοσιεύσωσιν εἰς τὰ **Πρακτικά** κατ' ἀνώτατον ὅριον:

Τὰ μὲν μέλη καὶ οἱ ξένοι ἐταῖροι δέκα ἀνακοινώσεις, τὰ δὲ ἀντεπιστέλλοντα καὶ πρόσεδρα μέλη ὀκτὼ ἀνακοινώσεις.

Ἀνακοινώσεις μὴ μέλους δὲν δημοσιεύονται εἰς τὰ **Πρακτικά** πλείονες τῶν πέντε κατ' ἔτος.

Τῇ ἐγκρίσει τῆς οἰκείας Τάξεως δύνανται ἀνακοινώσιν τις νὰ δημοσιεύθῃ καὶ πέραν τῶν ἀνωτέρω ὁρίων.

Τὰ **Πρακτικά** δύνανται νὰ λαμβάνῃ καὶ πᾶς τις, ἐγγραφόμενος δι' ἐτήσιαν περίοδον ἐπὶ τιμῇ ὀριζομένη ὑπὸ τῆς Συγκλήτου. Ἡ τοιαύτη ἐγγράφη γίνεται οὐχὶ ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν Γραφείων τῆς Ἀκαδημίας, ἀλλὰ διὰ βιβλιοπώλου-πράκτορος αὐτῆς, ἀναλαμβάνοντος, κατόπιν εἰδικῆς συμφωνίας μετὰ τῆς Συγκλήτου, ἐπὶ προμηθείᾳ, τὴν ἐγγράφην, ἀνεὺ ἀναμίξεως τῆς Ἀκαδημίας εἰς τὰς μετὰ τῶν ἐγγραφόμενων σχέσεις αὐτοῦ. Τὸ ὄνομα τοῦ βιβλιοπώλου-πράκτορος τῆς Ἀκαδημίας ἀναγράφεται ἐπὶ τοῦ περικαλύμματος ἐκάστου τεύχους τῶν **Πρακτικῶν**. Καθ' ὅμοιον τρόπον διατίθενται πρὸς πώλησιν, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσι διαθέσιμοι, καὶ τόμοι **Πρακτικῶν** παρελθόντων ἐτῶν. Ἡ κατὰ τεῦχος κεχωρισμένως πώλησις τῶν **Πρακτικῶν** εἶναι δικαίωμα τοῦ βιβλιοπώλου, εὐθυνομένου δι' ὁλόκληρον τὸν σχετικὸν τόμον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Α

ΤΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΟΣ 1929 : ΤΟΜΟΣ 4^{ος}

Українська Академія
НАУК
ОДЕСЬКЕ НАУК.
ТОВАРИСТВО

дня 1929 р.

№

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

1929

Ув. од 21/24.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

ТУП. "ΕΣΤΙΑ" - 4021.

Наукова бібліотека
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
імені І. І. МЕЧНИКОВА

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ 1^η ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1929

ΕΚΛΙΠΟΝΤΑ ΜΕΛΗ

ΝΕΓΡΗΣ ΦΩΚΙΩΝ	† 16 'Ιανουαρίου 1928
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΡΗΓΑΣ	† 31 Αύγουστου 1928
ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	† 21 'Απριλίου 1928
ΓΚΙΝΗΣ ΑΓΓΕΛΟΣ	† 28 Μαρτίου 1928
ΡΕΜΟΥΝΔΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	† 27 'Απριλίου 1928
ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ	† 19 Σεπτεμβρίου 1928

ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ

ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ Δ.	Πρόεδρος 'Ακαδημίας
ΠΑΛΑΜΑΣ Κ.	'Αντιπρόεδρος 'Ακαδημίας
ΜΕΝΑΡΔΟΣ Σ.	Γενικός Γραμματεὺς 'Ακαδημίας
ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ Γ.	Γραμματεὺς Πρακτικῶν
ΚΤΕΝΑΣ Κ.	Γραμματεὺς Δημοσιευμάτων
ΦΩΚΑΣ Γ.	Πρόεδρος Τάξεως Θετικῶν 'Επιστημῶν
ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ Δ.	Πρόεδρος Τ. Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν
ΠΑΠΠΟΥΛΙΑΣ Δ.	Πρόεδρος Τ. 'Ηθικῶν καὶ Πολιτ. 'Επιστημῶν

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ Δ.	Πρόεδρος 'Ακαδημίας
ΠΑΛΑΜΑΣ Κ.	'Αντιπρόεδρος 'Ακαδημίας
ΜΕΝΑΡΔΟΣ Σ.	Γενικός Γραμματεὺς 'Ακαδημίας
ΚΤΕΝΑΣ Κ.	Γραμματεὺς Δημοσιευμάτων
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΕΜΜ.	Γραμματεὺς Α'. Τάξεως
ΔΡΟΣΙΝΗΣ Γ.	Γραμματεὺς Β'. Τάξεως
ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ Κ.	Γραμματεὺς Γ'. Τάξεως

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ

ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	τῇ 18 Μαρτίου 1926
ΑΜΑΝΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	» » » »
ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ	» » » »
ΒΕΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	τῇ 18 Μαρτίου 1926
ΒΟΡΕΑΣ ΘΕΟΦΙΛΟΣ	» » » »
ΒΟΥΡΝΑΖΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	» » » »
ΔΡΟΣΙΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	» » » »
ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	τῇ 15 Φεβρουαρίου 1928
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ	τῇ 18 Μαρτίου 1926
ΖΕΓΓΕΛΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	» » » »
ΙΑΚΩΒΙΑΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	» » » »
ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΙΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	» » » »
ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	τῇ 10 Μαρτίου 1927
* ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	τῇ 17 Δεκεμβρίου 1926
ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ	τῇ 18 Μαρτίου 1926
ΚΟΥΡΕΜΕΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	» » » »
ΚΤΕΝΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	» » » »
* ΛΙΒΑΔΑΣ ΜΙΧΑΗΛ	» » » »
ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ	τῇ 26 'Ιουνίου 1928
ΜΑΛΤΕΖΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	τῇ 18 Μαρτίου 1926
ΜΕΝΑΡΔΟΣ ΣΙΜΟΣ	» » » »
ΝΙΡΒΑΝΑΣ ΠΑΥΛΟΣ (ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Π.) ..	τῇ 15 Φεβρουαρίου 1928

ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	τῇ 18 Μαρτίου 1926
ΟΡΛΑΝΔΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ	» » » »
ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΩΣΤΗΣ	» » » »
ΠΑΠΠΟΥΔΙΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	» » » »
ΠΟΛΙΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	» » » »
* ΠΟΛΙΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	» » » »
ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ	» » » »
* ΡΑΚΤΙΒΑΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	» » » »
ΣΑΒΒΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	» » » »
ΣΚΛΑΒΟΥΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	» » » »
ΣΤΡΕΪΤ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	τῇ 10 Μαρτίου 1927
ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	τῇ 18 Μαρτίου 1926
ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	» » » »
* ΤΣΟΥΝΤΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	» » » »
ΦΩΚΑΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ	» » » »
ΧΑΤΖΙΑΔΑΚΙΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	» » » »
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ	» » » »

ΠΡΟΣΕΔΡΑ ΜΕΛΗ

ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ ΠΕΤΡΟΣ	τῇ 21 'Ιουνίου 1928
ΚΟΝΤΟΣ ΠΕΤΡΟΣ	τῇ 28 Μαρτίου 1928
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	τῇ 11 'Ιουνίου 1927
ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	τῇ 21 'Ιουνίου 1928
ΛΥΚΟΥΔΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ	» » » »
ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ	τῇ 15 Φεβρουαρίου 1928

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

А

—•••—

ЛОГОІ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ імені І. І. МЕЧНИКОВА

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ*

ΥΠΟ Κ. Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΟΥ

Σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς, Κύριοι Συνάδελφοι, διὰ τὴν ὁμόφωνον ὑμῶν ψῆφον, ἣτις τόσον εὐμενῶς μὲ ἀνεβίβασεν εἰς τὸ ὑπατον ἀξίωμα τῆς Ἀκαδημίας. Θὰ προσπαθῇσω παντὶ σθένει νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὰς δικαίας ἀξιώσεις τῆς ὑμετέρας ψήφου καὶ τὰς πολλαπλᾶς ὑποχρεώσεις τῆς προεδρικῆς ἑδρας. Ἀλλ' ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι τὸ προεδρικὸν ἔργον δὲν εἶναι εὐκόλουν ἢ προεδρία Ἀκαδημίας, καὶ μάλιστα Ἀκαδημίας νεοπαγοῦς, ἐνέχει πολλὰς δυσχερείας καὶ πολλὰς φροντίδας. Ἀλλως καὶ ἡ διαδοχὴ Προέδρου, ὅστις μετὰ τόσης δεξιότητος καὶ ἐπιτυχίας προήδρευσεν αὐτῆς, καθιστᾷ τὸ ἔργον ἔτι δυσχερέστερον. Εἶμαι δὲ βέβαιος, ὅτι διερμηνεύω τὰ αἰσθήματα ὅλων ὑμῶν, ἐκφράζων πρὸς τὸν κ. Ζέγγελην, μετὰ τῶν ἰδίων θερμῶν εὐχαριστιῶν διὰ τοὺς εὐμενεῖς λόγους, τοὺς ὁποίους εὐηρεσιήθη νὰ εἴπῃ πρὸ ὀλίγου περὶ ἐμοῦ, καὶ τῆς Ἀκαδημίας ὁλοκλήρου τὴν εὐαρέσκειαν διὰ τὰς πρὸς αὐτὴν πολυτίμους ὑπηρεσίας του.

Τὰ προεδρικὰ καθήκοντα προϋποθέτουν πολλὰ προσόντα καὶ ἐπιβάλλουν, ὥς εἶπον ἤδη, βαρεῖας καὶ πολλαπλᾶς ὑποχρεώσεις. Ἡ ἐπιτυχὴς διεύθυνσις ἀκαδημαϊκῆς συνεδρίας ἀπαιτεῖ σταθερότητα, ἀλλὰ μετὰ τῆς δεούσης ἀβρότητας καὶ εὐπροσηγορίας θέλει κῦρος γνώμης, στηριζόμενον ἐπὶ βαθείας καὶ γενικῶς ἀνεγνωρισμένης γνώσεως τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ πείραν, πηγάζουσαν ἐξ ἀσφαλοῦς ψυχολογίας τῶν προσώπων· χρειάζεται πρῶχειρον εἰς τὴν μνήμην ὁλόκληρον τὸν Ὄργανισμόν καὶ τὸν Κανονισμόν, ἀλλὰ καὶ τὴν μετὰ ἐτοιμότητος καὶ εὐθυκρισίας χρῆσιν καὶ πιστὴν ἐφαρμο-

* Συνεδρία 10 Ἰανουαρίου 1929.

γὴν αὐτῶν. Ὁ Πρόεδρος ὀφείλει νὰ εἶναι δίκαιος πρὸς ὅλους καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀκόμη, οἱ ὅποιοι, τυχόν, κατὰ τινα σιγμὴν, δι' οἰονδήποτε λόγον, ὑπῆρξαν ἄδικοι πρὸς αὐτόν. Ἀφ' ἑτέρου, ἐὰν ἡ μετριοπάθεια εἶναι ἀρετὴ παντὸς μέλους, ἡ ἀπάθεια εἶναι καθήκον τοῦ Προέδρου. Διὰ νὰ δύναται νὰ κατενύξῃ τὰς ἐξάψεις τῶν ἄλλων, πρέπει πρὸ παντὸς αὐτὸς νὰ εἶναι κύριος τῶν ἰδίων παραφορῶν. Ἡ μετὰ ψυχραιμίας διεξαγωγὴ τῶν συνεδριάσεων, ἡ πρὸς ὅλους καὶ καθ' ὅλα ὁμοία κατ' αὐτὰς συμπεριφορὰ, ἡ ἀκριβὴς ἀντίληψις καὶ μετὰ σαφηνείας πιστὴ ἀνακεφαλαίωσις τῶν πολυπλόκων καὶ ποικίλης εἰδικότητος ἀκαδημαϊκῶν συζητήσεων, ἡ μετὰ πλήρους ἀμεροληψίας, ἀλλὰ καὶ τελείας φιλοφροσύνης, ἐπίκαιρος παρέμβασις πρὸς μειρίασιν τοῦ τυχόν ὑψουμένου τόνου αὐτῶν, ἡ μετ' εὐθύτητος ἀπονομὴ τοῦ δικαίου, εἰς ὃν τοῦτο ἀνήκει, εἶναι καθήκοντα τοῦ Προέδρου καὶ οἱ κύριοι παράγοντες τῆς ἐπιτυχίας του. Αὐτὰ συνεπάγονται τὴν ἀπαραίτητον εἰς αὐτὸν ἐμπιστοσύνην καὶ συμπάθειαν τῆς Ἀκαδημίας· αὐτὰ προσδίδουν εἰς αὐτὸν τὴν ἀναγκαίαν ἐπιβολὴν μετὰ τοῦ ἀπαραιτήτου κύρους πρὸς τελεσφόρον αὐτοῦ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀρμονικῆς λειτουργίας καὶ τῆς προόδου τῆς Ἀκαδημίας.

Ὅθεν τὰ ἔργα τοῦ Προέδρου, θὰ ὁμολογήσητε μετ' ἐμοῦ, Κύριοι Συνάδελφοι, δὲν εἶναι μόνον πολλά, ἀλλὰ καὶ πολὺ δύσκολα. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐπιτρέψητε, ὅχι μόνον νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν ὑμετέραν ἐπιείκειαν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐλπίζω ἐπὶ τὴν ἐνεργὸν συνδρομὴν ὑμῶν πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ὅλου ἔργου καὶ ἐπιτυχίαν τοῦ ὑψηλοῦ σκοποῦ τῆς Ἀκαδημίας. Θὰ εἶμαι δὲ εὐτυχὴς ἂν καὶ εἰς τὸ προεδρικὸν γραφεῖον ἔβλεπον τὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας προσερχόμενα συχνάκις, διὰ νὰ προτείνωσι γνώμας καὶ νὰ ἀνταλλάσσωσι μεθ' ἡμῶν τὰς σκέψεις τῶν ἐπὶ τῶν διαφορῶν ζητημάτων καὶ τῆς λειτουργίας καθόλου τῆς ἡμετέρας Ἀκαδημίας. Ἐκεῖ συγχρόνως θὰ λαμβάνωσι γινῶσιν τῆς διεξαγωγῆς τῆς ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς καὶ τοιοῦτοιτρόπως θὰ ἐκτιμήσουν δεόντως τὰς προσπάθειάς καὶ τὰς πολλὰς φροντίδας, αἱ ὅποιαι καταβάλλονται διὰ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῆς ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων καὶ ἰδίᾳ τοῦ κ. Γεν. Γραμματέως, τοῦ κ. Γραμματέως τῶν πρακτικῶν καὶ τοῦ κ. Γραμματέως τῶν δημοσιευμάτων. Οὕτω δὲ γινόμενοι ἐνήμεροι αὐτῆς θὰ παρασκευάζονται

καὶ διὰ τὴν διαδοχὴν ἡμῶν. Διότι ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τῆς Ἀκαδημίας δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τῆς ἰκανότητος καὶ τῶν προσόντων τοῦ Προεδρείου, ἀλλὰ κυρίως ἐκ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς συνεργασίας ὅλων τῶν ἀκαδημαϊκῶν ἢ δὲ σεμνότης καὶ ἡ σπουδαιότης τῶν ἀκαδημαϊκῶν συνεδριάσεων, ἐκ τῶν συζητήσεων καὶ τοῦ ἔργου ἐν γένει τῶν ὁποίων πηγάζει ἡ πρόοδος καὶ διαχέεται τὸ ἐπιστημονικὸν καὶ φιλοσοφικὸν πνεῦμα εἰς ὅλον τὸ ἔθνος, εἶναι πρωτίστως προῖον τῆς ἰκανότητος, τῆς εἰς αὐτὴν ἀφοσιώσεως καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμῆσεως ὅλων τῶν μελῶν της. Ὁ ἀείμνηστος κίττωρ τῆς Ἀκαδημίας, οὐχὶ ἀσκόπως, φαίνεται, ἔκτισεν αὐτήν, ἀδρᾷ δαπάνῃ, συμφώνως πρὸς τὴν περὶ τῶν καλλιμαρμάρων αὐλῶν γνώμην τοῦ *La Bruyère* ὅπως δὲν ἐκόσμησεν ἄνευ σημασίας τὴν αἰθουσαν τῶν συνεδριάσεων ἡμῶν διὰ τῶν ὥραιων εἰκόνων, αἱ ὁποῖαι ἀπεικονίζουν τὸ ἔργον καὶ τὸ μαρτύριον, ἀλλὰ καὶ τὸν τελικὸν θρίαμβον, τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, ὅστις ἐτόλμησε ν' ἀποκαλύψῃ ἐν τῶν μυστικῶν τῆς Φύσεως. Καὶ ἐὰν αἱ εἰκόνες τοῦ Προμηθεὺς συμβολίζουν τὴν ἐπίπονον καὶ δύσκολον σταδιοδρομίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τελικὴν ἱκανοποίησιν τοῦ ἐπιστήμονος, τὸ λεῖον μάρμαρον, τὸ ὁποῖον πανταχόθεν μᾶς περιβάλλει, συμβολίζει τὸν ἀκαδημαϊκὸν χαρακτήρα, τὰ ἀκαδημαϊκὰ καθήκοντα, τὴν ἀκαδημαϊκὴν ἀβρότητα. Ἐτέθη, φαίνεται, πανταχοῦ περὶ ἡμᾶς, διὰ τὰ ὑπενθυμίξῃ διαρκῶς εἰς τὸν ἀκαδημαϊκόν, ὅτι ὀφείλει νὰ εἶναι ἀκαμπτος ὑπὸ οἰασδήποτε πιέσεις, ἀνένδοτος πρὸ οἰασδήποτε παρακλήσεως, ἀλύγιστος πρὸς οἰανδήποτε εὐνοίαν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ψυχρὸς ἢ ψυχραῖμος εἰς τὰς συζητήσεις, καὶ ἀβρὸς καὶ λεῖος πρὸς ὅλους, ἥτοι *poli*, ὡς θὰ ἔλεγον οἱ Γάλλοι, ὅπως αὐτό.

Καὶ ἡ ἀβρότης καὶ ἡ εὐπροσηγορία, ἥτις πάντοτε μέχρι τοῦδε, εὐτυχῶς, ἐπεκράτησε καὶ ἐχαρακτήρισε τὰς συνεδριάσεις ἡμῶν ἐν γένει, εἶναι, ὡς γνωστόν, τοσοῦτω μᾶλλον ἀναγκαία, ὅσον στενώτερος εἶναι ὁ κύκλος, εἰς τὸν ὁποῖον συνερχόμεθα καὶ συνεργαζόμεθα. Ἡ τοιαύτη δὲ σεμνότης τοῦ τόνου τῶν ἀκαδημαϊκῶν συζητήσεων δὲν ὑπόκειται εἰς κανένα κανόνα, εἰς οὐδένα γραπτὸν κώδικα· εἶναι, ὡς λέγει ὁ Σωκράτης διὰ τὴν ἠθικὴν, τὸ σύνολον τῶν ἀγράφων ἐκείνων νόμων, οἵτινες κανονίζουν τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα.

Ἄλλ' αἱ ἀκαδημαϊκαὶ συνεδρίαι ἐὰν δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνουν ὥρι-

σμένον τόνον πρὸς τὰ ἄνω, δὲν πρέπει καὶ νὰ κατέρχονται ὑπὸ ὥρισμένην βαθμίδα πρὸς τὰ κάτω. Βεβαίως, οὐδαμοῦ εἶναι τόσον ζωηραὶ ὅσον αἱ κοινοβουλευτικαί, κατὰ τὰς ὁποίας, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ μᾶλλον πολιτισμένα Κράτη, οἱ διαπληκτισμοὶ καὶ αἱ προσωπικαὶ ἀντεγκλήσεις, ἐνίοτε καὶ αὐταὶ αἱ ὕβρεις καὶ τὰ ἐπιχειρήματα τῆς ράβδου ἢ τοῦ περιστρόφου, ἀντικαθιστοῦν τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ λόγου.

Ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ νὰ διεξάγονται χωρὶς νὰ ἀκούεται καὶ ὁ ἔλεγχος τῆς ἀντιθέτου γνώμης. Διότι τότε ἔλλείπει τὸ ἐνδιαφέρον καὶ δὲν προκύπτει ἢ ἐκ τῆς συζητήσεως ἐξαγομένη ἀλήθεια. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, τὰς ἀκαδημαϊκὰς συνεδρίας θὰ ἐξακρατήριζεν ἡ ἔλλειψις προσοχῆς καὶ ἡ ἀδιαφορία πρὸς τὰς ἀνακοινώσεις, ἥτοι ὁ λήθαργος καὶ ἡ ἔλλειψις ζωῆς αὐτῆς τῆς Ἀκαδημίας.

Αἱ συζητήσεις ἐπὶ μεγάλων προβλημάτων τῆς Ἐπιστήμης, τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς Τέχνης, πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ μεγάλων ζητημάτων τοῦ Κράτους καὶ τῆς Κοινωνίας, ἐνέχουν μέγα ἐνδιαφέρον, ὅχι μόνον διότι ἐκ τῆς συγκρούσεως τῶν ἀντιθέτων ἰδεῶν προκύπτει ὁ σπινθήρ, ὁ φωτίζων τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ διότι ἐξ αὐτῶν διδάσκεται τὸ Κοινὸν καὶ φωτίζεται καὶ αὐτὸ τὸ Κράτος. Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων συζητεῖται καὶ αὐτὸς ὁ δημόσιος προϋπολογισμός, εἰς τὰς γενικὰς, ἐννοεῖται, ἀρχὰς τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς αὐτοῦ. Ἐσχάτως εἰς τὴν αὐτὴν Ἀκαδημίαν ἐτέθη τὸ πανταχοῦ φλέγον ζήτημα τῆς ἀνάγκης μιᾶς μεγάλης καὶ γενικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ γαλλικοῦ διοικητικοῦ συστήματος, ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου δημοκρατίας, ὡς καὶ τῶν μεγάλων ἀρχῶν, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ πρυτανεύσωσι κατ' αὐτήν. Εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς αὐτῆς Ἀκαδημίας εὐρίσκεται ἤδη ἐπίσης τὸ μέγα διεθνὲς ζήτημα τῆς συνεργασίας τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν (ἢ ὡς θὰ ἐλέγομεν, νομίζω, ἀκριβέστερον, τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἐθνῶν) καὶ τῆς Παναμερικανικῆς Ἑνώσεως. Ἀφ' ἐτέρου, εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων συνεζητήθη πρό τιнос τὸ ζήτημα τῆς σταθεροποιήσεως τοῦ φράγκου, σχετικῶς πρὸς τὴν μελετηθεῖσαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως νέαν νομισματικὴν μονάδα.

Οὕτως, ἕκαστος ἀκαδημαϊκὸς συνεισφέρει τὰς ιδέας καὶ τὰ φῶτα του, τὰ προερχόμενα ἐκ τῶν ιδίων μελετῶν, τῶν ιδίων ἐρευνῶν καὶ τῆς ιδίας πείρας. Τὰ διάφορα προβλήματα καὶ αἱ ποικίλαι ἀπόψεις ἑκάστου ζητήματος τοῦ τόπου καὶ τῆς Ἐπιστήμης φωτίζονται πανταχόθεν διὰ τῆς συζητήσεως αὐτῶν καὶ καθίσταται δυνατόν νὰ βλέπωμεν τὰ πράγματα ὅποια εἶναι, καὶ οὐχὶ ὅποια ἐμφανίζουσιν αὐτὰ αἱ μονομερεῖς ἀντιλήψεις καὶ αἱ προσωπικαὶ μόνον ιδέαι, αἱ καλύπτουσαι ἐνίοτε τὴν πραγματικότητα.

Καὶ διὰ τοῦτο τὸ κοινὸν δεικνύει ἐν Γαλλίᾳ, ὡς καὶ παρ' ἡμῶν εὐτυχῶς, μέγα ἐνδιαφέρον, παρακολουθοῦν μετὰ προσοχῆς τὰς συζητήσεις, παριστάμενον πυκνὸν εἰς τὰς ἀκαδημαϊκὰς συνεδριάσεις καὶ ἀναγινῶσκον ἀπλήστως τὰ εἰς τὰς ἐφημερίδας δημοσιευόμενα πρακτικὰ αὐτῶν. Ἄλλοτε ὁ ἰσόβιος Γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν τῶν Παρισίων, ὁ διάσημος ἀρχαιολόγος *Perrot*, θεωρῶν, ὅτι δὲν συνεζητοῦντο ἐπαρκῶς αἱ ὑποβαλλόμεναι ἀνακοινώσεις, εἶχεν ἐπικρίνει αὐτὴν διὰ τοῦτο ὁ *Perrot* εὗρισκεν, ὅτι οἱ ἀκαδημαϊκοὶ ἦσαν ὑπὲρ τὸ δεόν συμφωνοὶ πρὸς ἀλλήλους ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐπιστημονικῶν ζητημάτων, πρὸς ζημίαν τῆς Ἐπιστήμης, καί, ἐπομένως, ὅτι ἦσαν ἀδιάφοροι πρὸς τὴν πρόοδον αὐτῆς, μὴ προσέχοντες δεόντως εἰς τὰς ἀνακοινουμένας ἐρεῦνας. Καὶ εἶχεν, ἴσως, ἐν μέρει δίκαιον. Ἄλλ' ἢ δεινὴ αὕτη κατὰ τῆς ἐν λόγῳ Ἀκαδημίας μομφῇ δὲν ὑφίσταται βεβαίως τῶρα πλέον. Ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. *Salomon Reinach* ἔγραφεν ἐσχάτως: «ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Κοινοῦ, τὸ ὁποῖον παρακολουθεῖ τὰς συνεδριάσεις, αὐξάνει, ἐνίοτε, ἔτι μᾶλλον ἐκ τῶν ζωνηρῶν συζητήσεων, αἱ ὁποῖαι θὰ ἠϋφρανον τὸν *Perrot*. Οἱ συζητοῦντες, εἰς τινὰς μάλιστα περιφήμους συζητήσεις, ὑψωσαν τὴν φωνήν των εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε αἱ προτομαὶ τῶν γηραιῶν μεγάλων ἀνδρῶν, αἱ ὁποῖαι μᾶς περιβάλλουν, θὰ ἠδύναντο νὰ ἐρωτήσουν: μήπως συζητοῦμεν πολιτικά! Ὁχι βεβαίως! Ἄλλ' ἡ Ἐπιστήμη, προκειμένου νὰ προοδεύσῃ, ὀφείλει, φυσικῶς, νὰ παλαίσῃ, νὰ ἀγωνισθῇ· εἶναι δὲ δίκαιον νὰ ὑπενθυμίζεται τοῦτο ἐνίοτε εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τὴν νομίζουν βασιζομένην ἐπὶ ἀκλονήτων θεμελίων. Οἱ μεγάλοι νεωτερισμοὶ ἐνεφανίσθησαν πάντοτε ὡς μεγάλαι ρήξεις πρὸς τὸ παρελθόν. Ἀναμφιβόλως, οἷονδήποτε ἔλεγχον καὶ ἂν ἀσκήσωμεν, ἡ πλάνη ἐνεδρεύει περὶ ἡμᾶς· ἀλλὰ καὶ αὕτη ἡ πλάνη

εἶναι προτιμητέα τοῦ ὕπνου. Ὁ ἀκαδημαϊκὸς βίος θὰ ᾔτο λήθαργος, ἐὰν ᾔτο καθ' ὑπερβολὴν εἰρηνικός, ἐὰν δὲν ἐσείετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὑπὸ μικρῶν κρίσεων προόδου καὶ ἐὰν δὲν ἐκλονίζετο ὑπὸ σωτηρίων ἀλμάτων».

Παρ' ἡμῶν, ὁ εἰς τὰς συνεδριάσεις τακτικῶς παριστάμενος γενναῖος κίτιωρ τῆς ἡμετέρας Ἀκαδημίας δὲν θὰ ἔχη βεβαίως νὰ μεμφθῇ αὐτῆς διὰ κατάχρησιν τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς συζητήσεως· μᾶλλον τὸ ἀντίθετον θὰ ἔχη ἴσως νὰ συστήσῃ εἰς ἡμᾶς.

Ἄλλ' ὅπως εἰς ὅλα, οὕτω καὶ εἰς τὸν ἀκαδημαϊκὸν ἔλεγχον· πᾶν μέτρον ἄριστον, μηδὲν ἄγαν! Ἡ Ἀκαδημία δὲν εἶναι Κοινοβούλιον· ἔχει καθῆκον καὶ δικαιούται βεβαίως νὰ παρέχῃ τὰ φῶτα αὐτῆς εἰς τὸ Κράτος ἐπὶ θεμάτων τῆς ἰδίας ἀρμοδιότητος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ ἐλέγχῃ τὴν Κυβέρνησιν. Εἶναι σύμβουλος αὐτῆς, ἀλλ' οὐχὶ ἐλεγκτικὴ τῶν κυβερνητικῶν πράξεων. Ἀφ' ἐτέρου, ὑπάρχουν καὶ περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ σιγὴ ἐπιβάλλεται καὶ εἶναι χρησιμωτέρα τοῦ ἐλέγχου ἢ συζήτησις εἶναι τότε οὐ μόνον ματαία, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλαβὴς καὶ ἀπρεπὴς ἐπίδειξις σοφίας. Τὸ σφάλλειν εἶναι ἀνθρώπινον, τὸ δὲ σφάλλειν εἰς τὴν Ἐπιστήμην οὐχὶ ἀδύνατον, οὐδὲ ἀσύνηθες. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει χρειάζεται πολλὴ ἐπιφυλακτικότητα, πολλὴ προσοχὴ διὰ νὰ μὴ πληγώσωμεν τὴν φιλοτιμίαν σπουδαίων ἀνδρῶν ἀσκόπως, διὰ νὰ μὴ προσκρούσωμεν εἰς τὸ πρέπον. Ὁ ἀναμάρτητος πρῶτος τὸν λίθον βαλέτω! Καὶ αὐτοὶ οἱ μέγιστοι τῶν ἐπιστημόνων περιέπεσαν ἐνίοτε εἰς μεγάλα σφάλματα καὶ πλάνας. Μόνον ὁ μὴ ἐργαζόμενος ἔχει τὸ προνόμιον νὰ μὴ σφάλῃ ποτέ· ἀλλ' αὐτὸν βαρύνει τὸ βαρύτερον τῶν σφαλμάτων· τὸ τῆς ἀργίας! Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων, κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, εἰς τῶν μεγίστων μαθηματικῶν τοῦ κόσμου πάσης ἐποχῆς, προσῆλθε καὶ ἀνέγνωσεν εἰς μίαν τῶν συνεδριῶν αὐτῆς, πρὸς μεγάλην κατάπληξιν ὅλων τῶν συναδέλφων του, διατριβήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξέθετε τὴν λύσιν ἑνὸς τῶν ἀρχαίων μαθηματικῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἐθεωρήθησαν καὶ εἶναι πάντοτε ἄλυτα. Ἀλλὰ μόλις ἐτελείωσε τὴν ἀνάγνωσιν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ἀντελήφθη τὴν πλάνην του, ἀντὶ νὰ παραδώσῃ τὸ χειρόγραφον εἰς τὸ γραφεῖον πρὸς δημοσίευσιν, τὸ ἔθεσεν εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν του καὶ ἐκάθησεν. Τίς οἶδεν, εἰς ποίαν στιγμὴν διανοητικῆς παρακρούσεως καὶ ἐκ

ποίας ἐσφαλμένης βάσεως ὀρμηθεὶς, συνέλαβε τὴν σφαλερὰν αὐτὴν λύσιν ὁ γηραιὸς σοφός. Οὐδείς ὁμως ἐσηκώθη νὰ ἀντείπῃ διὰ νὰ λάμπῃ ἐπὶ εὐκόλῳ νίκη κατὰ τοῦ μεγάλου ἐπιστήμονος, ἐκμεταλλευόμενος τὴν στιγμιαίαν πλάνην του· ἐσεβάσθησαν ὅλοι τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ μέγα ἐπιστημονικὸν ἔργον του καὶ ἐσιώπησαν. Αἱ Ἀκαδημαῖαι, καθὼ ἐπίσημοι σύμβουλοι τοῦ Κράτους, ὀφείλουν, ὅταν προκαλοῦνται, ἀλλὰ δικαιοῦνται καὶ ἐὰν ἀκόμη δὲν προκαλοῦνται, νὰ παρέχωσι τὰς γνώμας των εἰς αὐτό, συμφώνως πρὸς τοὺς Ὀργανισμοὺς των. Οὕτω τὸ Γαλλικὸν Σύνταγμα τοῦ 1795 (X. 298) παρέχει εἰς τὸ *Institut* τῆς Γαλλίας θέσιν ἐπίσημον ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ Κράτους· εἰς διαφόρους δὲ σπουδαίας δημοσίας θέσεις, διὰ νὰ γείνη διορισμὸς ἢ οἰαδήποτε προσωπικὴ μεταβολὴ ἐν Γαλλίᾳ, ἀπαιτεῖται πρότασις τῆς σχετικῆς Ἀκαδημίας. Ἀλλὰ δικαιοῦνται ἐκεῖ ἐπίσης καὶ νὰ ἀρνηθῶσιν αἱ Ἀκαδημαῖαι ὅ,τι θεωροῦν χρῆζον ἀρνήσεως· οὕτως ἡ Ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων ἐπανειλημμένως μέχρι τοῦδε ἡρνήθη νὰ συμμορφωθῇ πρὸς ἐπισήμους αἰτήσεις τοῦ Ὑπουργείου.

Τὰ αὐτὰ δικαιώματα παρέχει καὶ τὰ αὐτὰ καθήκοντα ἐπιβάλλει καὶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν τὸ Καταστατικὸν αὐτῆς διὰ τῆς γ' παραγράφου τοῦ ἀρθρου 1 αὐτοῦ. Τὸ καθήκον τοῦτο ἐπανειλημμένως ἐξετέλεσεν αὕτη μέχρι τοῦδε πρὸς τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖον ἐζήτησεν, ὡς γνωστόν, διαφόρους γνωμοδοτήσεις καὶ ἀνέθεσεν εἰς ἡμᾶς διαφόρους ἀποστολάς καὶ ἄλλας ὑπηρεσίας. Ἀλλὰ καὶ αὐθορμήτως ἔκαμε χρῆσιν αὐτοῦ ἡ Ἀκαδημία ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ γνωμοδοτήσει, τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν εὐθὺς μετὰ τὸν τελευταῖον καταστρεπτικὸν σεισμὸν τῆς Κορίνθου, περὶ τοῦ καταλλήλου τόπου καὶ τοῦ ἀσφαλεστέρου τρόπου καὶ τοῦ οἰκονομικωτέρου συστήματος ἀνοικοδομήσεως αὐτῆς. Ἐὰν δέ, καίπερ ἐγκαίρως κρούσασα τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου τῶν συνήθων ἡμιμέτρων καὶ ἀναβολῶν, καίπερ προαγγείλασα τὴν ἐκ τούτων σημερινὴν κακὴν κατάστασιν, δὲν εἰσηκούσθη, ἀλλ' ἐπέμειναν οἱ ἀρμόδιοι εἰς τὸ παλαιὸν σύστημα τῶν ἀνευθύνων ἐπιτροπῶν καὶ τῆς δι' αὐτῶν διαιωνίσεως τῆς ἐκκρεμότητος τῶν ζητημάτων τὸ σφάλμα βαρύνει ἄλλους καὶ οὐχὶ τὴν Ἀκαδημίαν βεβαίως, ἢ ὁποία ἐξετέλεσεν ἐγκαίρως τὸ καθήκον της.

Ἡ νεοπαγὴς Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἂν καὶ διάδοχος τῆς ἀρχαιοτέρας, τῆς μητρὸς ὄλων, ἔχει τὸ ἐξαιρετικὸν προσὸν νὰ εἶναι συγχρόνως καὶ ἡ νεωτέρα πασῶν τῶν σημερινῶν. Καὶ εἶναι τοῦτο πλεονέκτημα μὲν, ἐφ' ὅσον ἡδυνήθη ἐν τῇ ὁργανώσει αὐτῆς νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς μακρᾶς πείρας τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ μειονέκτημα συγχρόνως, διότι στερεῖται ἰδίας ἀκαδημαϊκῆς παραδόσεως. Ἡ δὲ ἀκαδημαϊκὴ παράδοσις εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν κανονικὴν, τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν αὐτῆς. Ὅθεν, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει παράδοσις, εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ δημιουργηθῇ. Καὶ θὰ δημιουργηθῇ εὐκόλως καὶ δεόντως, μόνον διὰ τῆς αὐστηρᾶς καὶ ἀκριβοῦς ἐφαρμογῆς τοῦ Ὁργανισμοῦ καὶ τοῦ Κανονισμοῦ ἡμῶν. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ συντάκτης τῶν περιέλαβεν ἐν αὐτοῖς πολλὰς διατάξεις καὶ πολλὰς λεπτομερείας, αἱ ὅποια ἀλλαχοῦ εἶναι περιτταὶ καὶ δὲν ὑπάρχουν γραπταί, ἀλλ' ἰσχύουν ὡς ἄγραφα ἀκαδημαϊκὰ ἔθιμα. Ἡ παράδοσις εἶναι πολύτιμος δύναμις, μήτηρ τῆς τάξεως καὶ τῆς εὐρυθυμίας, αἱ ὅποια εἶναι πηγαὶ ὁμαλότητος καὶ κανονικότητος· ἄνευ παραδόσεως ἐπικρατεῖ ἡ ἀταξία καὶ ἡ ἀνώμαλος λειτουργία πολλάκις.

Καὶ διὰ τοῦτο θεωρῶ ἀπαραίτητον τὴν πιστὴν τήρησιν τοῦ Ὁργανισμοῦ καὶ τοῦ Κανονισμοῦ ἡμῶν. *Dura lex, sed lex*. Ὁ Νόμος εἶναι σκληρὸς ἀλλ' εἶναι ὁ Νόμος. Ἄνευ γραπτῶν ἢ ἀγράφων Νόμων εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ, νὰ λειτουργήσῃ καὶ νὰ προσδεύσῃ οἰαδήποτε μικρὰ ἢ μεγάλη ὁμὰς ἀνθρώπων, εἴτε Κράτος, εἴτε πόλις, εἴτε Σωματεῖον εἶναι αὕτη. Οἱ Νόμοι, οἱ Ὁργανισμοὶ καὶ οἱ Κανονισμοὶ καθιερώνουν τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα καὶ τὰς παραδόσεις αὐτῶν. Καὶ αὕτη ἡ κοινωνικὴ ἐθιμοτυπία εἶναι προῖον τῶν ἡθῶν, τῶν ἐθίμων, τῶν παραδόσεων, στηριζομένη, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐπὶ ἀγράφων κανόνων. Εἶμαι πολὺν ὑπὲρ τῆς οὐσίας, ἀλλὰ δι' αὐτὸ εἶμαι ἐπίσης πολὺν ὑπὲρ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν τύπων· διότι τύποι ἄνευ οὐσίας ἢ δὲν ὑπάρχουν, ἢ, ἂν ὑπάρχουν, εἶναι κενοὶ σκοποῦ καὶ ἐπομένως καταργοῦνται.

Ἀλλ' ἡ παράδοσις τῶν τύπων δημιουργεῖται εὐκόλως διὰ τοῦ χρόνου καὶ τῆς νομιμοφροσύνης· καὶ ἀναμφιβόλως θὰ δημιουργηθῇ οὕτω βαθμηδὸν καὶ παρ' ἡμῖν. Οἱ Κανονισμοὶ ἡμῶν ἐνέχουν τὰ στοιχεῖα αὐτῆς πλήρως, ὅφ' οὗς ὅρους ἀρμόζει σήμερον εἰς ἡμᾶς καὶ συμφώνως πρὸς τὴν σύγχρονον ἐξέλιξιν τῶν Ἀκαδημιῶν. Δὲν εἶναι βεβαίως αὕτη ἔργον οὕτε μιᾶς ἡμέ-

ρας, οὔτε ἐνὸς κανόνος. Ἀλλ' ὁ νομοθέτης ἔπραξε, νομίζω, τὸ καθήκον του ἤδη ὁ χρόνος, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Νόμου καὶ τῆς καλῆς θελήσεως τῶν ἀκαδημαϊκῶν, θὰ ἐργασθῇ, βεβαίως, καὶ αὐτὸς πρὸς τοῦτο ἀσφαλῶς. Ἡ παράδοσις ὁμῶς, ἡ ὁποία δὲν δημιουργεῖται διὰ τῶν Κανονισμῶν, εἶναι ἡ παράδοσις τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ πνεύματος. Καλλιιεργεῖται βεβαίως καὶ αὕτη καὶ ἐξελίσσεται διὰ τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἐργασίας· ἀλλ' ὅπου δὲν ὑπάρχει, δυσκόλως ἀναπτύσσεται. Εὐτυχῶς, τὸ ἀκαδημαϊκὸν πνεῦμα διεσώθη καὶ ὑπάρχει ἀκμαῖον εἰσέτι εἰς τὰ βάθη τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς· εἶναι κληρονομία ἀναπαλλοτριώτος τῶν προγόνων μας. Ἐκάστη ἐλληνικὴ πόλις καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ τῶν Ἀθηνῶν, ἦτο καὶ μία Ἀκαδημία· ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων καὶ τὰς ἀκτῖνας τοῦ Ἡλίου, ὑπὸ τὸν ἑναστρον οὐρανόν, οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐφιλοσόφουν, ἐφιλολόγουν, συνεζήτουν τὰ μέγιστα τῶν προβλημάτων τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Φιλοσοφίας, τῆς Τέχνης, τῆς Πολιτείας καὶ τῆς Κοινωνίας. Ἐὰν ἡ Πνῦξ ἦτο τὸ Κοινοβούλιον τῶν Ἀθηνῶν, ἐκάστη γωνία τοῦ ἐλληνικοῦ ἐδάφους ἐχρησίμευεν ὡς Ἀκαδημία, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ σοφοὶ καὶ οἱ σοφισταὶ συνεζήτουν καὶ ἀνεκοίνουν τὰς σκέψεις των. Καὶ τὸ Κοινὸν παρηκολούθει καὶ ἡκροᾶτο μετ' ἐνδιαφέροντος καὶ ἐδιδάσκετο. Πρακτικὰ ἀκέραια τοιούτων ἀκαδημαϊκῶν συζητήσεων διεσώθησαν εὐτυχῶς θαυμάσια· καὶ ὁ πρακτικογράφος εἶναι εἰς ἐκ τῶν τριῶν μεγίστων φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος, ὁ ἰδρυτὴς τῆς πρώτης Ἀκαδημίας. Διότι τί ἄλλο ἢ πρακτικὰ ἀκαδημαϊκῶν συζητήσεων, πλήρη καὶ λεπτομερέστατα μάλιστα, εἶναι οἱ περίφημοι Διάλογοι τοῦ Πλάτωνος;

Καὶ εἰς τὸ κληρονομικὸν αὐτὸ ἀκαδημαϊκὸν πνεῦμα τοῦ Ἑλλήνος ὀφείλεται, κατὰ μέγα μέρος, ἡ πανθομολογουμένη ἐπιτυχία τῆς Ἀκαδημίας ἡμῶν. Ἀλλ' εἰς τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῆς συντελεῖ ὡσαύτως, νομίζω, καὶ ὁ πρὸς τὸν ἐλληνικὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς συγχρόνους ἀνάγκας ἡμῶν προσαρμοζόμενος Ὄργανισμός αὐτῆς. Διότι εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ δημοσιότης τῶν συνεδριάσεων, ἡ τακτικὴ ἔκδοσις καὶ εὐρεῖα διάδοσις εἰς ὅλα τὰ σπουδαιότερα ἐπιστημονικὰ κέντρα τῶν πρακτικῶν ἡμῶν, ἡ διὰ τοῦ τύπου ἄμεσος δημοσίευσις καὶ γενικὴ εἰς τὸν κόσμον διάχυσις τῶν περιλήψεων αὐτῶν, ἀποτελοῦν σπουδαῖον ἐλατήριον, προκαλοῦν τὴν ἀμίλλαν καὶ ὠθοῦν εἰς ἐρεῦνας

καὶ ἐργασίαν ἐν γένει εἶναι τοῦτο ἰσχυρὸς παράγων τῆς μεγάλης ἐπιδράσεως τῆς Ἀκαδημίας ἐπὶ τὴν πρόοδον τοῦ Ἑθνους καὶ τῶν σοβαρῶν ὑπηρεσιῶν αὐτῆς πρὸς τὴν Ἐπιστήμην. Οὕτως ἡ Ἀκαδημία διεγείρει εἰς ἐνέργειαν τὴν ἐλληνικὴν σκέψιν, προλειαίνει τὸν δρόμον καὶ ἀνοίγει τὸ στάδιον εἰς τὴν ἰδιοφυΐαν καὶ τὴν ἱκανότητά. Ἄλλοτε ὅλαι αἱ Ἀκαδημίαι, καὶ σήμερον ἀκόμη πολλαὶ ἐξ αὐτῶν, ἐργάζονται κεκλεισμένων τῶν θυρῶν ἀλλ' ἀφ' ὅτου καὶ ὅσαι ἤνοιξαν τὰς θύρας τῶν εἰς τὸ Κοινὸν καὶ τὸν Τύπον, εἰς ἔχασαν τῶν κατ' ἰδίαν φιλικῶν συζητήσεων τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ θέλημα, ἐκέρδισαν ὁμῶς πολὺ εἰς γενικὴν χρησιμότητα καὶ εὐρεΐαν ἐπίδρασιν.

Ἀφ' ἐτέρου, ἡ ποικιλία τῶν θεμάτων τῶν ἀνακοινώσεων, ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῶν ἐν ὁλομειρία συνεδριάσεων ἡμῶν, εἶναι μεγάλη δημιουργὸς δυνάμεις γενικωτέρου καὶ εὐρυτέρου ἐνδιαφέροντος.

Ἡ τοιαύτη δὲ ὁργάνωσις τῶν Ἀκαδημιῶν, σύμφωνος πρὸς τὴν νομικὴν συγκρότησιν αὐτῶν, καθ' ἣν ἀποτελοῦν τὴν δέσμην ὅλων ὁμοῦ τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἀνάγκην τῆς συνεργασίας ὅλων τῶν κλάδων τῆς πνευματικῆς καὶ αἰσθητικῆς παραγωγῆς· διότι ὅλοι αὐτοὶ οἱ κλάδοι, ἥτοι ἐπιστήμαι, γράμματα, τέχναι, ὅχι μόνον συνδέονται στενῶς, ὥς οἱ κρικοὶ μῖα καὶ τῆς αὐτῆς ἀλύσου, ἀλλὰ καὶ ἀποτελοῦν ἐν καὶ μόνον ἀδιαίρετον ἅτομον· τὸν πολιτισμόν. Μόνον δὲ οὕτω ἀλληλένδετοι, ἀλληλοβοηθούμενοι καὶ ἀλληλοσυμπληρούμενοι, δύνανται νὰ ἐξελιθῶνται καὶ νὰ προοδεύουν. Ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο ν' ἀναφέρω ἐν παράδειγμα, τὴν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος συνεδριάσιν τῆς Ἀκαδημίας, καθ' ἣν συνεζητήθη ἡ περὶ τῶν καταστρεπτικῶν σεισμῶν καὶ τῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς Κορίνθου μελέτη ἡμῶν ἡ Σεισμολογία καὶ ἡ Ἀρχαιολογία, ἡ Γεωλογία καὶ ἡ Ἀρχιτεκτονική, ἡ Μηχανική καὶ ἡ Ἱστορία, ἥτοι κατὰ τὸ φαινόμενον κλάδοι ὅλως ἄσχετοι πρὸς ἀλλήλους, ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἀλληλοστηριζόμεναι συνεισέφερον τὰ φῶτα τῶν πρὸς πλήρη καὶ ἀρτίαν διεξαγωγὴν τῆς σπουδαίας καὶ τόσον γονίμου συζητήσεως ἐκείνης. Ἀναγνωρίζω, βεβαίως, ὅτι ἐνίοτε αἱ ξέναι πρὸς τὴν εἰδικότητα ἐκάστου ἡμῶν ἀνακοινώσεις δὲν εἶναι ἀμέσως προσιταὶ εἰς ὅλους καί, ἐπομένως, δὲν ἀκούονται παρὰ πάντων μετ' ἐνδιαφέροντος. Ἀλλὰ τοῦτο, κατ' ἐμὴν γνώ-

μην, διορθοῦνται εὐκόλως· διότι, νομίζω, ὅτι θὰ ἦτο ἐπωφελέστερον δι' ὅλους καὶ θὰ ἠϋξάνετο πολὺ τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρον τῶν συνεδριῶν τῆς Ἀκαδημίας, ἂν αἱ εἰς αὐτὴν ὑποβαλλόμεναι ἀνακοινώσεις ἐγίνοντο κατὰ τρόπον ὅσον ἔνεστι γενικῶς καταληπτόν, ἐκτιθεμένων πρῶτον ἐν ὀλίγοις τῶν πρὸς τοῦτο ἀναγκαίων στοιχείων τοῦ σχετικοῦ κλάδου καὶ κατόπιν ἐν περιλήψει ἀνακοινουμένου τοῦ πρωτοτύπου μέρους τῆς ἐρεῦνης μετὰ τῆς θεωρητικῆς ἢ πρακτικῆς σπουδαιότητος αὐτοῦ. Καὶ τὸν τρόπον αὐτὸν τῆς ὑποβολῆς τῶν ἀνακοινώσεων εὐελπιστῶ, ὅτι θὰ ἀκολουθήσωμεν, ὅπου καὶ ὅταν εἶναι δυνατόν, ὅλοι ἐφεξῆς.

Μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων ἔργων τῆς Ἀκαδημίας παραμένει εἰσέτι ἐκκρεμὴς ἡ συμπλήρωσις αὐτῆς. Ἦδη ἀριθμεῖ ἐν ἐνεργείᾳ 34 τακτικά καὶ 6 πρόεδρα μέλη, ἀντὶ τῶν 38 τακτικῶν μελῶν, τὰ ὅποια διωρίσθησαν κατὰ τὴν ἰδρυσιν αὐτῆς. Ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ τακτικῶν μελῶν 12 ἀνήκουν εἰς τὴν 1^{ην}, 16 εἰς τὴν 2^{αν} καὶ 6 εἰς τὴν 3^{ην} τάξιν. Ὁ ἰδρυτὴς ὑπουργὸς δὲν εἶχε βεβαίως οὔτε τὴν ὁλότητα τῶν ἀπαιτουμένων γνώσεων, οὔτε τὸ ἠθικὸν δικαίωμα νὰ ἐκλέξῃ μόνος ὅλους τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς. Καὶ ἐὰν ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ὀρθὴν καὶ ἠτιολογημένην γνώμην δι' ὅλας τὰς εἰδικότητας, τὸν πυρῆνα μόνον ἐδικαιοῦτο νὰ ἐκλέξῃ. Καὶ εἰς αὐτὸν ὤφειλε νὰ περιορισθῇ, καὶ ὄντως εἰς αὐτὸν περιορίσθη μέχρι τοῦ σημείου ἐκείνου, τὸ ὅποιον ἐπέβαλλεν ἡ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς ἰδρύσεως ἀναγκαία κανονικὴ λειτουργία τῆς Ἀκαδημίας. Πέραν αὐτοῦ ἡ ἐκλογή θὰ ἦτο οἰκειοποίησις ἀλλοτρίας ἀρμοδιότητος καὶ ξένων δικαιωμάτων. Διὰ τοῦτο, ἡ ἐκλογή τῶν 38 πρώτων ἀκαδημαϊκῶν ἐκ καταλόγου ὀγδοήκοντα καὶ πλέον ὑποψηφίων, δὲν ἐσήμαινε βεβαίως τὴν μὴ ἀναγνώρισιν τῆς ὑπάρξεως καὶ ἄλλων ὡς ἱκανῶν, ὅπως καταλάβοιεν ἔδραν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, ἀλλὰ τὴν ἔλλειψιν δικαιώματος καὶ τὴν ἀναγνώρισιν ἀναρμοδιότητος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ὑπουργοῦ, ὅπως προβῇ περαιτέρω. Ὑπάρχουν λοιπόν, εὐτυχῶς, καὶ ἄλλοι ἱκανοί, ὅπως ἐργασθῶσι γονίμως πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τῆς Ἀκαδημίας. Καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῶσιν, ὅχι μόνον ὅπως πληρῶσωσι τὰς ἐν αὐτῇ ἀναγκαίας ἔδρας, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ σκοπὸς τῆς Ἀκαδημίας ἐπιτυγχάνεται πληρέστερον, ὅταν συγκεντρωθῇ ἐντὸς τῶν κόλπων αὐτῆς πᾶσα ἐλληνικὴ ὑπεροχή, πᾶσα ἐλληνικὴ ἰδιοφυΐα, πᾶσα

πνευματική δύναμις τοῦ Ἔθνους ἡμῶν. Ἐπείγει λοιπὸν νὰ προβῶμεν, μετὰ τῆς δεούσης βεβαίως προσοχῆς, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς ἀναγκαίας γοργότητος εἰς τὴν ἐκλογὴν νέων μελῶν.

Αἱ Ἀκαδημίαι ἀποτελοῦν πανταχοῦ πρότυπα αὐτονόμου δημοκρατίας, ἐν ᾗ τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοσυμπληρώσεως εἶναι τὸ λεπτότερον καὶ τὸ σπουδαιότερον ὄλων. Ὁ ἀκαδημαϊκός, ὡς ἄνθρωπος, δύναται νὰ σφάλῃ ἐν τῇ κρίσει του, ἀλλ' ὑποχρεοῦται καὶ ὀφείλει νὰ ἀκούῃ μόνον τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως καὶ τοῦ δικαίου καὶ μόνον αὐτήν. Εἰς μόνον τὸν Θεὸν καὶ εἰς οὐδένα ἄλλον ἔχει νὰ δώσῃ λόγον διὰ τὴν ψῆφόν του· δὲν ἔχει ἄλλον ἐλεγκτὴν πλὴν τῆς ἰδίας συνειδήσεως δι' αὐτήν. Διὸ καὶ ἡ σχετικὴ ψηφοφορία εἶναι μυστικὴ. Δικαιοῦται νὰ ἁμαρτήσῃ εἰς τὴν φιλίαν, εἰς τὴν συγγένειαν, εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτήν· δικαιοῦται νὰ μὴ τηρήσῃ δοθέντα τυχὸν λόγον ἐξ ἀδυναμίας ἢ ἐσπενυσμένης κρίσεως. Δὲν δικαιοῦται μόνον νὰ ἁμαρτήσῃ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, νὰ προδώσῃ τὸ πρὸς αὐτήν ἱερὸν καθήκον του.

Ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐκλέγομεν τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς εἶναι παλαιὸς καὶ ἡ διεξαγωγὴ τῶν ἀκαδημαϊκῶν ἐκλογῶν ἔχει ἀρκετὰ ἐνδιαφέρονσαν ἱστορίαν. Κατὰ τὴν ἰδρυσιν τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, τῷ 1635, ὑπὸ τοῦ Richelieu, τὸ ὑπὸ τούτου δοθὲν εἰς αὐτήν Καταστατικὸν ὥριζεν, ὅτι ὁ ἐκλεγόμενος ἀκαδημαϊκός ἔπρεπε νὰ εἶναι «ἄνθρωπος καλῶν ἡθῶν, καλῆς φήμης, καλοῦ πνεύματος, κατάλληλος διὰ τὰ ἀκαδημαϊκὰ ἔργα». Πρὸς τούτοις ὁμοῦς, ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ ἀρεστὸς εἰς τὸν Προστάτην τῆς Ἀκαδημίας. Ἡ ἐκλογὴ ἐγίνετο διὰ σφαιριδίων λευκῶν καὶ μαύρων. Αἱ λευκαὶ ψῆφοι ἔπρεπε νὰ ὑπερτεροῦν κατὰ τέσσαρας τὰς μαύρας, διὰ νὰ γείνῃ δεκτὸς ὁ ὑποψήφιος. Τὸ σύστημα τοῦτο ἐκράτησε μέχρι τοῦ 1672, ὅτε ὁ Perrault, διὰ νὰ βελτιώσῃ καὶ καταστήσῃ αὐστηρότερον τὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν, ἐπρότεινε τὴν μειαβολίην αὐτοῦ: «ὁ Θεὸς, εἶπεν, ἐπροστιάτευσε μέχρι τοῦδε τὴν Ἀκαδημίαν ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν μελῶν αὐτῆς, διὰ τοῦ ἀτελοῦς αὐτοῦ συστήματος· ἀλλὰ θὰ ἦτο ὑπεράνθρωπον νὰ τὸ ἐξακολουθήσῃ αὕτη». Καὶ ἐπειδὴ ἐπιστεύετο, ὅτι ὁ Perrault ἀντεπροσώπευε τὴν γνώμην τοῦ διασέμου ὑπουργοῦ Colbert, ἀπεφασίσθη, ὅπως ἐφεξῆς ἕκαστον μέλος φέρῃ ἐπὶ δελτίου ἐσφραγισμένου ἐν ὄνομα δι' ἐκάστην κενὴν ἔδραν. Ὁ Πρόεδρος ἀπεσφράγιζε τὰ δελτία καὶ ἀνεκοίνου

τὰ ὀνόματα ἐκείνων μόνον, οἱ ὅποιοι εἶχον πλείονας τῶν ἐξ ἧ ὀκτώ ψήφων, καθ' ὅσον ὑπῆρχε μία ἢ πλείονες κεναὶ ἔδραι. Κατόπιν ὁ πρόεδρος ἠρώτα ἂν ὁ ὑποψήφιος ἠύχετο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν καὶ ἀφ' οὗ ἐδίδετο ἡ τοιαύτη διαβεβαίωσις ὑπὸ τινος τῶν μελῶν, προέβαιναν ἡ Ἀκαδημία εἰς δευτέραν ψηφοφορίαν, καθ' ἣν ὠρισμένος ἀριθμὸς μαύρων ψήφων ἀπέκλειε τὸν ὑποψήφιον.

Ὅλα δὲ αὐτὰ ἐγίνοντο ἐν μεγίστῃ ἐχεμυθίᾳ. Ὁ Πρόεδρος ἦτο αὐστηρῶς ὑπόχρεως νὰ ἀποσιωπᾷ τὰ ὀνόματα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι κατὰ τὴν πρώτην διὰ δελτίων ψηφοφορίαν δὲν ἐπροτάθησαν, μὴ λαβόντες τὸν νόμιμον ἀριθμὸν ψήφων. Ἀλλὰ καὶ τὰ μέλη δὲν ἐδικαιοῦντο νὰ ἀποκαλύψωσι ποτὲ τὰ ὀνόματα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀπερρίφθησαν κατὰ τὴν δευτέραν διὰ σφαιριδίων ψηφοφορίαν. Ὁ Πρόεδρος μάλιστα ὥφειλε νὰ ζητῇ παρ' ἐκάστου μέλους: «τὸν λόγον τῆς τιμῆς του, ὅτι δὲν θὰ ἀνεκοίνου ποτὲ τὰ γενόμενα».

Οἱ κανόνες οὗτοι, οἱ ὅποιοι διειτηρήθησαν οἱ αὐτοὶ καὶ εἰς τὸ μεταγενέστερον Β.Δ. τῆς 30 Μαΐου 1752, τὸ ὁποῖον ἀντικατέστησε τὸ Καταστατικὸν τοῦ *Richelieu*, παρέμειναν ἀμετάβλητοι μέχρι τῆς καταργήσεως τῶν Γαλλικῶν Ἀκαδημιῶν ὑπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως. Μετ' ὀλίγον ἰδρυθέντος τοῦ περιφήμου *Institut de France*, οἱ κανόνες τῆς ἐκλογῆς μετεβλήθησαν κατὰ τι ἄλλ' ἔκτοτε ἰσχύουν ἀμετάβλητοι μέχρι σήμερον εἰς τὰς τέσσαρας Ἀκαδημίας αὐτοῦ, καὶ εἶναι ἀκριβῶς ὅποιοι ἰσχύουν καὶ παρ' ἡμῶν. Μόνη ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἐπανέλαβε τὸ ἀρχαῖον Καταστατικόν της, ἦτοι τὸ τοῦ 1752. Ἡ ἐκλογή ὅμως ἐν αὐτῇ γίνεται τώρα δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας, οἱ δὲ θέλοντες νὰ εἰσέλθουν ὀφείλουν νὰ ὑποβάλουν ὑποψηφιότητα. Τὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας, κατὰ τὸ Καταστατικόν, ὀφείλουν νὰ δίδουν τὴν ψήφον των εἰς τὴν ἀξίαν καὶ μόνην αὐτήν. Τῆς φήμης τῆς Ἀκαδημίας, λέγει ὁ Κανονισμός, ἐξαρτωμένης, κυρίως, ἐκ τῆς προσοχῆς αὐτῆς εἰς τὴν καλὴν πλήρωσιν τῶν κενῶν ἐδρῶν της, δὲν πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ αὕτη εἰς τὰς μηχανορραφίας καὶ εἰς πιέσεις οἰασδήποτε φύσεως· πᾶς δὲ ἀκαδημαϊκὸς ὀφείλει νὰ διατηρῇ τὴν ψήφον του ἐλευθέραν μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς ἐκλογῆς, διὰ νὰ τὴν δώσῃ τότε εἰς ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον θὰ θεωρήσῃ ὡς τὸν ἱκανότερον.

Τὸ ἄρθρον 8 ἀπατεῖ μάλιστα «ὅπως ὁ Πρόεδρος ἐρωτᾷ χωριστὰ ἕκαστον παρόντα ἀκαδημαϊκόν, μήπως ἔχῃ δώσει τὸν λόγον του» καὶ προσθέ-

τει, ὅτι: «ἐάν τις ἐξ αὐτῶν ὁμολογήσῃ ὅτι ἔχει δώσει τὸν λόγον του, ἡ ψῆφος του δὲν θὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν. Ἐὰν ἄλλοθεν γνωσθῇ τοῦτο, ἡ Ἀκαδημία θὰ τὸ ἀναφέρῃ εἰς τὸν Βασιλέα (ἤδη εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας) καὶ θὰ γνωστοποιήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ διαπράξαντος τὸ σφάλμα αὐτό». Καὶ πράγματι, μέχρι τοῦδε πρὸ τῆς ψηφοφορίας ὁ Πρόεδρος (Διευθυντής) τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ἐρωτᾷ ἕκαστον ἀκαδημαῖκόν «ἐὰν δὲν ἔχῃ δώσει τὸν λόγον του». Αἱ ἀπαντήσεις εἶναι πάντοτε ἀρνητικαί· οὐδέποτε δὲ ἐπαρουσιάσθη ἡ περίπτωσις σχετικῆς ἀναφορᾶς εἰς τὸν Ἀνώτατον Ἀρχοντα.

Ὁ ἡμέτερος Ὁργανισμὸς δὲν προέβλεψε περὶ τοιούτου ὀχληροῦ καθήκοντος τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας· ἀλλ' αἱ μέχρι τοῦδε ἐκλογαὶ τῶν μελῶν αὐτῆς ἀπέδειξαν, ὅτι ἦτο περιττόν. Πράγματι, αἱ ἡμέτεραι ἐκλογαί, γενόμεναι ἀσχέτως πρὸς οἰασδήποτε εὐνοίας ἢ πιέσεις, ἀσχέτως πρὸς πολιτικὰ φρονήματα ἢ προσωπικὰς συμπαθείας, μετὰ τῆς ἀνεξαρτησίας ἐκείνης τῆς σκέψεως καὶ τῆς εὐσυνειδησίας ἐπίσης τῆς κρίσεως, αἱ ὁποῖαι εἰς τὸ κῦρος τῆς προσωπικῆς ἀξίας τοῦ ἀκαδημαῖκου προσθέτουν καὶ τοῦ εὐθέως χαρακτῆρος τὸν κόσμον, ἀπέδειξαν ὅτι ἦτο ὅλως ἄχρηστος τοιαύτη πρόνοια.

Ἡ Ἀκαδημία, ἔχουσα τὴν ὑψηλὴν ἀποστολὴν νὰ διεγείρῃ καὶ χρησιμοποιοῇ τὸ ἐθνικὸν δαιμόνιον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν πολυτιμωτέραν τοῦ ἔθνους δύναμιν καὶ νὰ ἀναδεικνύῃ τοὺς ἀριστεῖς αὐτοῦ, ἄνευ τῶν ὁποίων πᾶν Κράτος παραπαίει καὶ πίπτει, πρέπει πρὸ παντὸς καὶ αὐτὴ νὰ ἀποτελῇται ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς φυλῆς.

Διὰ τῆς ἐπιτυχοῦς δὲ συμπληρώσεως τῶν μελῶν αὐτῆς ἡ Ἀκαδημία θ' ἀποκτήσῃ τὰς ἀναγκαίας ἠθικὰς δυνάμεις, ὅπως δυνήθῃ νὰ φθάσῃ, καὶ ἀσφαλῶς οὕτω θὰ φθάσῃ, τὰ ἠθικὰ ἐκεῖνα ὅρια, τὰ ὁποῖα ὅλοι φιλοδοξοῦμεν, καὶ ἅτινα ἀπαιτεῖ ἡ ἐξαιρετικὴ ἱστορία καὶ ἐπιβάλλει ἡ ὑπέροχος θέσις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εἰς τὸν κόσμον. Διότι αἱ Ἀκαδημαῖαι εἶναι μεγάλοι ζωντανοὶ ὁργανισμοί, ἔχοντες σκοπὸν καὶ ἰδεώδη ὑψηλά. Ἀλλὰ δὲν ἔχουν ἄλλην ἰδίαν ἀξίαν πλὴν τῆς ἰκανότητος καὶ τῆς ἀρετῆς τῶν μελῶν αὐτῶν· κέκτινται δὲ τόσην μόνον ζωτικότητα, ὅσην δύνανται καὶ προθυμοποιοῦνται νὰ παρέχουν εἰς αὐτάς οἱ ἀκαδημαῖκοί, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται. Εὐτυχῶς, ὅλοι γνωρίζομεν, ὅτι ὁ τίτλος τοῦ ἀκαδημαῖκου δὲν εἶναι παράσημον, διδόμενον

πρὸς ἡθικὴν ἀμοιβὴν παλαιῶν ὑπηρεσιῶν, ἡ δὲ ἀκαδημαϊκὴ ἔδρα δὲν εἶναι ἔδρα πρὸς ἀνάπausιν ἐπὶ τῶν δαφνῶν καὶ τῶν παλαιῶν ἐργασιῶν ἡμῶν. Εἶναι, βεβαίως, τιμὴ καὶ τιμὴ ὑψηλὴ, ἀπονεμομένη ὑπὸ τῆς Πατρίδος εἰς ἐκείνους, τῶν ὁποίων ἡ διὰ σπουδαίων πράξεων ἐπιδειχθεῖσα ἱκανότης καὶ ἀρετὴ ἐμπνέει τὴν πεποίθησιν, ὅτι δύναται νὰ ἐξακολουθήσουν καὶ ἔχουν τὴν εὐγενῆ αὐταπάρρησιν νὰ προσφέρουν εἰς τὴν Ἐπιστήμην, τὰ Γράμματα, τὴν Τέχνην καί, δι' αὐτῶν, εἰς τὴν Πατρίδα, ἄνευ ἀντιστοίχου ὑλικῆς ἀμοιβῆς, νέας καὶ μερίζοντας ὑπηρεσίας. Εἶναι ἡ τιμὴ, τὴν ὁποίαν ἀπονέμει καὶ ἡ θυσία, τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλει ἡ Πατρίς εἰς τὸν ὑπέροχον στρατιώτην, τὸν ὁποῖον ἐκτιμᾷ ὡς ἱκανὸν καὶ ὡς ἔχοντα τὴν ὑψηλὴν αὐταπάρρησιν νὰ θυσιάσῃ ὑπὲρ αὐτῆς. Ὁ στρατιώτης προσφέρει εἰς θυσίαν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος τὴν ζωὴν του, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀκαδημαϊκὸς προσφέρει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Ἀκαδημίας τὴν σκέψιν του. Ἀμφότεραι αἱ πνευματικαὶ αὗται δυνάμεις εἶναι ἰσοδύναμοι, εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως, ἀμφότεραι εἶναι θεῖαι! Διότι τί εἶναι ἡ ζωὴ; Μία στιγμὴ ἐντὸς τῆς αἰωνιότητος ἧ, κατὰ τὸν *Poincaré*, βραχὺ ἐπεισόδιον μεταξὺ δύο αἰωνιοτήτων θανάτου. Καὶ ἡ σκέψις; Μία ἀκτίς τοῦ ἀπείρου φωτός ἢ μία ἀστραπὴ ἐν τῷ μέσῳ ἀπείρου νυκτός. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ στιγμὴ καὶ αὐτὴ ἡ ἀκτίς εἶναι τὸ πᾶν ἐν τῷ κόσμῳ. Ὅ,τι δὲν εἶναι ζωὴ εἶναι μηδέν. Ἀλλὰ καὶ ὅ,τι δὲν εἶναι σκέψις, καθὼς λέγει καὶ ὁ *Poincaré*, εἶναι ἐπίσης μηδέν! Ἀμφότεραι, ἡ ζωὴ καὶ ἡ σκέψις ἀπορρέουν ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πηγῆς. Καὶ ἡ πηγὴ αὕτη εἶναι τὸ μέγα καὶ αἰώνιον αἶνιγμα τοῦ κόσμου, εἶναι τὸ ἀνεξερεύνητον καὶ ἀπρόσιτον μυστήριον, τοῦ ὁποίου πᾶσα σκεπτομένη διάνοια διαβλέπει ἀνὰ πᾶν βῆμα τὸ ἔργον καὶ τὴν πρόνοιαν καὶ πᾶς φωτεινὸς νοῦς παρατηρεῖ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὴν δρᾶσιν καὶ ὁμολογεῖ τὴν ὕπαρξιν. Ἡ μυστηριώδης αὕτη δύναμις, πρὸ τῆς ὁποίας ἡ Ἐπιστήμη ἀδυνατοῦσα νὰ προχωρήσῃ, σταματᾷ, εἶναι ὁ Θεός! Ἐντεῦθεν ἡ ζωὴ καὶ ἡ σκέψις ἀποτελοῦν τὸ θεῖον συστατικὸν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ τὸ θεῖον δὲν ἐξαγοράζεται διὰ τῆς ὕλης, τιμᾶται ἢ δοξάζεται μόνον διὰ τῆς τιμῆς. Διὸ ὁ ἄξιος τοῦ ὀνόματος ἀκαδημαϊκὸς πανταχοῦ καὶ πάντοτε προτάσσει τὸ ἀκαδημαϊκὸν καθῆκον, καθὸ καθῆκον τιμῆς, παντὸς ἄλλου, καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ.

Πρῶτος ὁ διάσημος ὑπουργὸς τοῦ Μεγάλου Λουδοβίκου, ὁ πολὺς *Colbert*, θέλων νὰ ἐνισχύσῃ τὸν ζήλον τῶν ἀκαδημαϊκῶν, πρὸς ταχεῖαν σύνταξιν τοῦ Γαλλικοῦ Λεξικοῦ, ὥρισε, κατ' ἀπομίμησιν τοῦ συμβόλου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δικαστῶν, ἐλαχίστην τινὰ ἀμοιβὴν ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου, τὸ σύμβολον τῆς παρουσίας (*jeton de présence*), τὸ ὅποτον λαμβάνουν ἕκτοτε οἱ προσερχόμενοι εἰς τὰς συνεδρίας Γάλλοι ἀκαδημαϊκοί. Ἀλλὰ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Μεγάλου Λουδοβίκου καὶ τῶν διαδόχων του ἐπέτρεπον πολλὰς βασιλικὰς σπατάλας, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν πληρωμὴν τοῦ εὐτελεστάτου ἀκαδημαϊκοῦ συμβόλου. Διὸ καὶ τὰ σύμβολα τῶν ἐτῶν 1727-1729 δὲν εἶχον ἀκόμη πληρωθῇ μέχρι τοῦ 1749, ὅτε ὅλοι οἱ ἔχοντες λαμβάνειν αὐτὰ ἀκαδημαϊκοὶ εἶχον μετοικήσει εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Τοῦτο ὅμως δὲν ἤμπόδισε τὰ μέλη τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας νὰ ἐργάζωνται τακτικῶς καὶ μετὰ ζήλου ὑπὲρ αὐτῆς. Διότι ὁ ἀκαδημαϊκὸς ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δέχεται νὰ φανῇ κατώτερος τοῦ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν καθήκοντος, κατώτερος τοῦ εὐγενοῦς ἔργου, τὸ ὅποτον, ἄνευ ἄλλης ὑποχρεώσεως ἢ ἀμοιβῆς, μόνον ἐπὶ λόγῳ τιμῆς, ὑπεσχέθη καὶ ὀφείλει εἰς αὐτήν: ἤτοι νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν πρόοδον τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἀληθοῦς, εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ καλοῦ.

Τοιοῦτος ὑπῆρξε πανταχοῦ καὶ τοιοῦτος εἶναι καὶ θὰ εἶναι βεβαίως πάντοτε καὶ παρ' ἡμῶν ὁ ἀκαδημαϊκός· ἤτοι: ἄξιος τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Ἀκαδημίας, εἰς τὸ ὕψος τοῦ ὑψηλοῦ πνευματικοῦ καὶ ἐθνικοῦ ἰδεώδους, τὸ ὅποτον αὕτη ἐπιδιώκει!

ΣΥΓΧΑΡΗΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΒΙΛΑΜΟΒΙΤΣ

Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΑΡΤΗ ΚΡΑΤΙΣΤΩ

ULRICH von WILAMOWITZ MOELLENDORFF

ΧΑΙΡΕΙΝ

Ἡ Ἀκαδήμεια πνυθομένη τοὺς τε Γερμανοὺς καὶ τοὺς ἄλλους φιλο-
λόγους ἐορτὴν ἐπὶ τῇ σῇ ὀγδοηκοστῇ ἐπετείῳ ἄγοντας, ἐνθυμουμένη δ' ἃ σοι
ἐν τῷ μακρῷ βίῳ ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν εἰργασταὶ γραμμάτων, πλεῖστα καὶ
κάλλιστα ὄντα, καὶ οἷά περ οὐδ' ἂν ὁ πᾶς ἐξαλείψει χρόνος, ὁμοθυμαδὸν
ἔγνω καὶ αὐτὴ συνεορτάσαι καὶ τὸ κάλλιστον ἐν ἀνθρώποις ἐπεύξασθαί σοι,
εὐδαίμονα καὶ ἐν τῷ λοιπῷ βίῳ διατελεῖν, «πρόφαντον σοφίᾳ ἔόντα παντᾷ».

Ἐρρωσο

Κ. ΖΕΓΓΕΛΗΣ

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

Ἔτους 1928 μηνὸς Δεκεμβρίου ιε'.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

Charlottenburg 1. I. 1929.

Ἡ Ἀθηνῶν Ἀκαδήμεια ὑπερφυῶς μὲ ἐτίμησεν τοῦ ὀγδοηκοντέτους γέροντος μνησθεῖσα. Ἐγὼ δὲ ὑπὲρ ἄλλων πολλῶν προσφωνηθεὶς τῇ παρ' ὑμῶν ἐπιστολῇ διαφερόντως ἠὐφράνθην. Ἡλθε γὰρ οἷον ἐκ τῆς Πλατωνικῆς Ἀκαδημείας, ἅμα δὲ καὶ ἐκ τῆς νέας Ἑλλάδος. Καὶ ἐκείνης μὲν ἐτύγχανον παιδόμενος ὡς ἐραστής, ὅτε τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἀνῆλθον, διαπορευόμενος δὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τὴν χώραν καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας φιλικῶς διετέθην. Τότε μὲν οὖν Μυκηνῶν καὶ Ἐπιδαύρου Ὀλυμπίας τε καὶ Δελφῶν ἐπάτουν τὰ ἐδάφη, ναοὶ δὲ καὶ ἀγάλματα καὶ στήλαι ἐλάνθανον ὑπὸ γῆς κεκρυμμένα. Νῦν δὲ ταῦτα εἰς τὸ φῶς ἀνασφζόμενα τῷ οἰκείῳ φωτὶ τὴν οἰκουμένην καταλάμπει. Ὁμοίως δὲ καὶ αὐτὴ ἡ Ἑλλὰς ἀνήβησεν ὑπὲρ ἐλπίδα εἰς Κράτος καὶ εὐθηνίαν ἐπιδοῦσα, οὐ μείον δὲ καὶ εἰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας. Ἐγὼ δὲ ταῦτα θαυμάζων διὰ τοῦ μακροῦ βίου τὴν στοργὴν ἐτήρησα καὶ διατελῶ ταῦτα φρονῶν ἕως ἄν ζῶ. Ὑμῖν δὲ τῆς φιλοφροσύνης χάριν νῦν μὲν προθύμως ἐξαγορεύω, εἰδήσω δ' αἶψα.

Χαίρετε

ULRICH VON WILAMOWITZ MOELLENDORFF

ΑΠΙΝΤΗΣΙΣ

Charlottenburg 1. I. 1929.

Ἡ Ἀθηνῶν Ἀκαδήμεια ὑπερφυῶς μ' ἐτίμησεν τοῦ ὀγδοηκοντέτου γέροντος μνησθεῖσα. Ἐγὼ δὲ ὑπ' ἄλλων πολλῶν προσφωνηθεὶς τῇ παρ' ὑμῶν ἐπιστολῇ διαφερόντως ἠυφράνθην. Ἦλθε γὰρ οἶον ἐκ τῆς Πλατωνικῆς Ἀκαδημείας, ἅμα δὲ καὶ ἐκ τῆς νέας Ἑλλάδος. Καὶ ἐκείνης μὲν ἐτύγχανον παιδόμενος ὣν ἐραστής, ὅτε τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἀνῆλθον, διαπορευόμενος δὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τὴν χώραν καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας φιλικῶς διετέθην. Τότε μὲν οὖν Μυκηνῶν καὶ Ἐπιδαύρου Ὀλυμπίας τε καὶ Δελφῶν ἐπάτουν τὰ ἐδάφη, ναοὶ δὲ καὶ ἀγάλματα καὶ στήλαι ἐλάνθανον ὑπὸ γῆς κεκρυμμένα. Νῦν δὲ ταῦτα εἰς τὸ φῶς ἀνασφζόμενα τῷ οἰκείῳ φωτὶ τὴν οἰκουμένην καταλάμπει. Ὅμοιως δὲ καὶ αὐτὴ ἡ Ἑλλὰς ἀνήβησεν ὑπὲρ ἐλπίδα εἰς Κράτος καὶ εὐθηνίαν ἐπιδοῦσα, οὐ μείον δὲ καὶ εἰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας. Ἐγὼ δὲ ταῦτα θαυμάζων διὰ τοῦ μακροῦ βίου τὴν στοργὴν ἐτήρησα καὶ διατελῶ ταῦτα φρονῶν ἕως ἂν ζῶ. Ὑμῖν δὲ τῆς φιλοφροσύνης χάριν νῦν μὲν προθύμως ἐξαγορεύω, εἰδήσω δ' αἶψα.

Χαίρετε

ULRICH VON WILAMOWITZ MOELLENDORFF

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

κ. Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΟΥ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἐπὶ τῇ ὀγδοηκονταετηρίδι τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ καὶ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γ. Ν. Χατζιδάκι, ἀπεφάσισε, τιμῆς ἔνεκα πρὸς τὸν ὑπέροχον τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης μύστιν καὶ ἐρευνητὴν, νὰ ἀφιερῶσιν τὴν σημερινὴν τακτικὴν συνεδρίαν αὐτῆς εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ἑλλήνου γλωσσολόγου.

Διερχομένων, ἀγαπητὲ φίλε καὶ σοφὲ Συνάδελφε, τὰ αἰσθήματα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καί, ὥς πιστεύω, ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐκφράζω ὑμῖν, ἐπὶ τῇ ὀγδοηκοστῇ ἀμφιετηρίδι σας, θερμὰ καὶ ἐγκάρδια συγχαρητήρια. Αἱ εἰλικρινεῖς ἡμῶν εὐχαί, ἐνούμεναι μετ' ἐκείνων, τὰς ὁποίας ξέναι Ἀκαδημαῖαι, ὧν ἔχετε τὴν τιμὴν νὰ εἶσθε ἐπιφανὲς μέλος, καὶ πολλοὶ ἄλλοδαποὶ ἐπιστήμονες ἀπὸ διαφόρων ξένων Πανεπιστημίων ἀπηύθυναν ἤδη πρὸς ὑμᾶς, δεικνύουν, ὅτι ἡ μεγάλη ἀξία τοῦ ὑμετέρου ἔργου φέρουσα τὸ κῦρος καὶ τὸν θαυμασμόν τοῦ διεθνοῦς ἐπιστημονικοῦ κόσμου ἀποτελεῖ τιμὴν ὅχι μόνον δι' ὑμᾶς προσωπικῶς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπιστήμην, καὶ δι' αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ εἶναι καθήκον τῆς Ἀκαδημίας νὰ ἐξάρῃ καὶ νὰ στέψῃ τὸ λαμπρὸν ἐπιστημονικὸν ἔργον καὶ τὸ ἑνδοξὸν στάδιον τοῦ Ἑλλήνου ἐπιστήμονος, ὅστις μετὰ τόσης ἐπιτυχίας ἀφιέρωσε ζωὴν ἡμίσεος καὶ πλέον αἰῶνος εἰς τὴν βαθεῖαν ἐρευναν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν γλώσσης. Ἀλλ' εἶναι καὶ ἐκ τῶν κυριωτέρων σκοπῶν τῆς Ἀκαδημίας νὰ προβάλλῃ πρὸς παραδειγματισμὸν καὶ

* Συνεδρία τῆς 28 Φεβρουαρίου 1929.

μίμησιν εἰς τοὺς νεωτέρους τοὺς ἄνδρας, οἱ ὅποιοι καθ' ὅλον τὸν βίον, λησμονήσαντες ἑαυτοὺς καὶ τὰ ἴδια συμφέροντα, ἐθυσίασαν γονίμως καὶ ἐνδόξως τὰς λαμπρὰς πνευματικὰς δυνάμεις των εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Πατρίδος.

Βαθὺς γνώστης τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐξιχνεύσατε τὴν ἐξέλιξιν καὶ ἐξηκριβώσατε τὰς διαφόρους φάσεις αὐτῆς διὰ μέσον τῶν μακρῶν αἰώνων τῆς πολυκυμάντου ζωῆς τοῦ ἔθνους, φωτίζων πολλὰ τῶν σκοτεινῶν σημείων καὶ λύων πλεῖστα τῶν δυσλύτων προβλημάτων αὐτῆς, δι' ἀσφαλοῦς ἐπιστημονικῆς μεθόδου. Ἀπὸ τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς συγκρίσεως, ἀπὸ τῶν μερικῶν εἰς τὰ γενικὰ ἀνερχόμενος, ἠδυνήθητε, ἐν πολλοῖς, νὰ ὑψωθῇτε εἰς γενικὸν νόμον ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς ἡμετέρας γλώσσης καὶ εἰς γενικὸν κανόνα, οὐθιμίζοντας τὰ τῆς ἐτυμολογίας καὶ ὀρθογραφίας, τὰ τῆς γραμματικῆς καὶ συντακτικῆς νομολογίας αὐτῆς. Οὕτως ἠδυνήθητε νὰ ἀποδώσετε εἰς τὴν μελέτην τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα, τὸν ὅποιον δὲν εἶχε πρὸ ὑμῶν, καὶ νὰ ἀναδείξητε αὐτὴν εἰς Ἐπιστήμην ἰσοτίμον πρὸς τὰς λοιπὰς ἀδελφὰς αὐτῆς. «Ἐὰν σήμερον, γράφει διάσημος Γερμανὸς ἑλληνιστής, ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα κατέχῃ ἰδιαίτεραν καὶ ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τῷ συνόλῳ τῶν ἐπιστημῶν, εἰς ὑμᾶς πρὸ παντὸς ἀνήκει ἡ σχετικὴ εὐγνωμοσύνη τῆς Πατρίδος».

Καὶ ὅντως, τὸ ἐν ἔτει 1892 δημοσιευθὲν Γερμανιστί, ὑπὸ τὸν τίτλον: Εἰσαγωγή εἰς τὴν Νεοελληνικὴν Γραμματικὴν, κλασικὸν ὑμῶν ἔργον, δι' οὗ, τὴν θεμελιώδη θεωρίαν τοῦ Κοραῆ ἐπιστημονικὴν ἀλήθειαν ἀποκαθιστῶν, ἀπεδείξατε, ὅτι ἡ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὡς νεκρά, συνεπεῖα φυσικοῦ θανάτου, κακῶς ὑπὸ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου θεωρουμένη Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ζῇ εἰς τὸ στόμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, φυσιολογικῶς διὰ τῶν αἰώνων ἐξελιχθεῖσα εἰς τὴν νεωτέραν, τὸ σύγγραμμα ὑμῶν τοῦτο ἀποτελεῖ μνημειώδη οὐ μόνον πρὸς τὴν Ἐπιστήμην ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Πατρίδα ὑπηρεσίαν.

Τὸ ἔργον αὐτό, τὸ ὅποιον ἤνοιξεν εἰς ὑμᾶς τὰς πύλας τῶν Ἀκαδημιῶν τοῦ Βερολίνου, τοῦ Μονάχου, τῆς Βιέννης, τῆς Λειψίας, τῆς Βουδαπέστης, καὶ παρέσχε τὸν τίτλον τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γοτtingης, ἐκρίθη καὶ ἀνεγνωρίσθη ἤδη ὀριστικῶς ὑπὸ τοῦ διεθνοῦς ἐπιστη-

μονικοῦ κόσμον, λαβὸν τὸ χρῶμα τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας. Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν σχετικῶν ἐρευνῶν ὑμῶν, ἡ νεωτέρα Ἑλληνικὴ ἡξιώθη ἤδη τῆς τιμῆς τῆς ιδρύσεως δι' αὐτὴν ἐδρῶν εἰς πολλὰ μεγάλα ξένα Πανεπιστήμια καὶ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὸ στάδιον τῆς διεθνοῦς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης. «Εἰς ὑμᾶς ἀνήκει ἄνευ ἀντιζήλου ἡ δόξα, γράφει ἡ Ἀκαδημία τοῦ Βερολίνου, ὅτι τὴν ἱστορικὴν ἐρευναν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τῶν μέσων καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων ἀννψώσατε ἐκ τῶν βυθῶν τῆς ἐρασιτεχνίας καὶ ἀμεθοδίας εἰς τὴν τάξιν σοβαρᾶς ἐπιστήμης, πληροῦσης τοὺς ἐπιστημονικοὺς ὄρους τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Οὐδεὶς, ὅσον ὑμεῖς, υπερέσπισε τόσον ἐνεργῶς καὶ ἐπιτυχῶς τὴν ἀδιάσπαστον ἐνότητα πάσης τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου μέχρι τῶν νεωτέρων διαλέκτων καὶ ἰδιωμάτων. Ἡ τέχνη τῆς ἀμοιβαίας διαφωτίσεως, ἣν ὑμεῖς, γνώσης τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας γλώσσης, γνωρίζετε καὶ δεξιῶς διδάσκετε, καθιστᾷ εὐγνώμονας μαθητὰς σας ὅχι μόνον τοὺς γλωσσολόγους ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς φιλόλογους».

«Τὸ πρῶτον μέγα ἐπιστημονικὸν ὑμῶν ἔργον, γράφει ἄλλη Γερμανικὴ Ἀκαδημία—ἡ τοῦ Μονάχου—καὶ σήμερον ἀκόμη εἶναι ἡ βάσις πάσης τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τῆς νέας γλωσσικῆς ἐρεῦνης».

Ὁ δὲ διάσημος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μονάχου κ. *Heisenberg*, ἐν σχετικῇ διατριβῇ, τὴν ὁποίαν ἐπὶ τῇ ὀγδοηκονταετηρίδι ὑμῶν ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως, γράφει: «Ἡ Ἀιτικὴ διάλεκτος, κατὰ τὴν ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτῷ θεμελιώδη τοῦ Χατζιδάκι ἀνακάλυψιν, ἐγένετο ἡ καθολικὴ γλῶσσα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἐξ αὐτῆς ἀπέρρευσσε σύμπας ὁ πλοῦτος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ τε τὸν μεσαίωνα καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Τὸ ἔργον τοῦτο παραμένει μέχρι σήμερον εἰς ὅλα τὰ ἔθνη τὸ θεμέλιον τῆς συμπάσης ἐρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς ἀρχαιότητος.

Ὁ ἴδιος δὲ Χατζιδάκις, ἀκαταπόνητος καὶ μετὰ πάντους ἐργαζόμενος, διατηρεῖ μέχρι σήμερον τὴν ἡγεσίαν εἰς τὰς ἐρεῦνας ταύτας. Ἡ Ἑλλὰς δύναται νὰ ὑπερηφανεύεται, ὅτι Ἑλλήν ὑπῆρξεν, ὅστις τὴν ἀρχήν, τὴν ψυχὴν καὶ τὸν βίον τῆς σημερινῆς γλώσσης αὐτῆς κατὰ πρῶτον σαφῶς καὶ εὐκρινῶς κατενόησεν. Ἡμεῖς δὲ οἱ Γερμανοὶ αἰσθανόμεθα καὶ εὐγνωμοσύνην,

ὅτι τὸ κλασικὸν τοῦτο μνημεῖον τῆς Ἐπιστήμης ἐγράφη γερμανιστί».

Καὶ τὸ ἔργον ὑμῶν αὐτιό, ἀγαπητὲ Συνάδελφε, δὲν ἀφήσατε ἄνευ τῶν ἀναγκαίων αὐτοῦ συμπληρώσεων καὶ τῶν γονίμων διὰ τὴν Ἑλλάδα συνεπειῶν. Διὰ τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρείας, τῆς ὁποίας ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ἀειμνήστων Μάρκου Ρενιέρη καὶ Στεφάνου Δραγούμη ὑπήρξατε ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς, προεκαλέσατε καὶ παρ' ἡμῖν τὴν ἔρευναν, ἐδώσατε τὴν ὄδῳ καὶ παρέσχετε τὰς ὁδηγίας πρὸς μεθοδικὴν συλλογὴν τοῦ ἀνὰ τὰ διάφορα τμήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ διεσπαρμένου γλωσσικοῦ θησαυροῦ ἡμῶν.

Διὰ δὲ τοῦ ὑφ' ὑμῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὕλικου τούτου κυρίως ἰδρυθέντος καὶ ὁργανωθέντος Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, τοῦ ὁποίου προσεχῶς ἐκδίδεται ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἡμῶν ὁ πρῶτος τόμος καὶ παρασκευάζονται ἤδη, ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν αὐτῆς αἰγίδα, οἱ λοιποί, «θὰ ἀφήσητε, ὡς γράφει ἡ Ἀκαδημία τοῦ Βερολίνου, εἰς τὴν Πατρίδα σας καὶ τὴν Ἐπιστήμην ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου ὑπερήφανον κληρονομίαν, τῆς ὁποίας τοὺς μεγάλους θησαυροὺς θὰ ἀπολαύσῃ καὶ θὰ ἐκμεταλλευθῶσιν αἱ μέλλουσαι γενεαί».

Ἄλλοι, ἀρμοδιώτεροι ἐμοῦ, θὰ ἀναλύσῃ μετ' ὀλίγον λεπτομερῶς καὶ μετὰ κύρους τὸ ἐπιστημονικὸν ὑμῶν ἔργον. Εἰς ἐμὲ ὅμως ἐπιβάλλεται νὰ μὴ λησμονήσω, ὅτι αἱ ἔρευναι ὑμῶν δὲν περιορίζονται εἰς τὸν στενὸν γλωσσικὸν καὶ φιλολογικὸν κύκλον, καὶ δὲν συντελοῦν εἰς μόνην τὴν προαγωγὴν τῆς Ἐπιστήμης καὶ τὴν κατανόησιν τῆς γλώσσης ἡμῶν. Ἐπεκτείνονται εἰς πολὺ εὐρύτερον καὶ πρακτικώτερον στάδιον, ἐξυπηρετοῦν καὶ ἄλλα μεγάλα, γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος, ἐθνικὰ ζητήματα. Εἶχετε τὴν σοφὴν ἔμπνευσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναγκαίαν δύναμιν, ἐκ τοῦ γλωσσικοῦ σταδίου ὀρμώμενος καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας στηριζόμενος, νὰ εἰσέλθῃτε θριαμβευτικῶς καὶ εἰς τὰ ἀλληλένδετα πρὸς τὴν γλῶσσαν ἐθνολογικὰ καὶ ἐθνικὰ ἡμῶν ζητήματα. Ἀναιρῶν ἐσφαλμένας γνώμας ἢ ἀντικρούων καὶ καταρρίπτων ἀντιθέτους μεροληπτικὰς κρίσεις ξένων ἐπιστημόνων ὑπὲρ ἀντιπάλων ἐθνῶν, κατωρθώσατε νὰ παρουσιάσητε ἐπιστημονικὰ συμπεράσματα, ἀποτελοῦντα ἀκλόνητα ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς ἑλληνικότητος τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς συνεχείας τῆς ἱστορίας τῆς ἡμετέρας φυλῆς. «Ἀπορεῖ κανεὶς, γράφει δια-

κεκριμένος καθηγητῆς τοῦ ἐν Νεαπόλει Πανεπιστημίου, ἐξ ἀφορμῆς τῆς σπουδαίας ὑμῶν: Περὶ τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλληνισμοῦ πραγματείας, τῆς δημοσιευθείσης κατ' αὐτάς καὶ γαλλιστὶ ἐν Παρισίοις, πρὸς ἀναίρεσιν ἀνθελ-
ληνικῆς συνηγορίας ὑπὲρ ἄλλων ὑπὸ ξένου ἐπιστήμονος, οὗ Γερμανὸς καθηγητῆς, ὅστις παραδίδει μαθήματα εἰς τόσον περίφημον Πανεπιστή-
μιον, δύναται νὰ ὑποπέσῃ εἰς τοιαῦτα λάθη καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ ἀνύ-
παρκτα δικαιώματα μὲ ἀκατανόητον βουλγαροφιλίαν». Καὶ ἦτο φυσικὸν ἀνὴρ, ὅστις προσέφερε τὸν βραχίονα αὐτοῦ εἰς δύο διαδοχικοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἐνώσεως μετὰ τῆς Ἑλλάδος τῆς ἰδιαίτερας πατρίδος του, νὰ προσφέρῃ καὶ τὸν ἐμπνευσμένον αὐτοῦ κάλαμον καὶ νὰ ἀγωνισθῇ νικηφόρως, διὰ τῆς κραταιᾶς ἐπιστήμης του, ὑπὲρ τῶν παραγνω-
ριζομένων δικαίων τοῦ Ἑθνους. Πολεμιστῆς ἐκ φύσεως καὶ παραδόσεως, καθ' ὃ τέκνον τῆς ἡρωϊκῆς μεγαλονήσου, εἰς τὰς φλέβας τοῦ ὁποίου ρέει τὸ αἷμα πάμπαν ὀπλαρχηγοῦ, ἐπαλαίσατε καὶ ἡγωνίσθητε μετ' ἐπιμονῆς καὶ καρτερίας πάντοτε πρὸς ἐπικράτησιν τῶν ἐπιστημονικῶν ὑμῶν ἰδεῶν. Εἰς ἐποχὴν δέ, καθ' ἣν, ὑπὸ τὸ κράτος καὶ τὴν ἐπιβολὴν ἑνὸς τῶν μεγίστων γραμματικῶν τοῦ κόσμου, ἐκ φύσεως καὶ παραδόσεως πολεμιστοῦ καὶ αὐτοῦ, πείσμονος δὲ καὶ φανατικοῦ ὑπερμάχου τῆς ἀρχαίας γλώσσης, τοῦ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον τοῦ Εὐθυρρήμονος Παρρησιάρχου ἰσχυρῶς καὶ ἐπὶ μακρὸν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνισθέντος Κόντιου, καθ' ἣν ἐποχὴν, λέγω, ἰσχυρὸν αἰ ὅλως ἀντί-
θετοι αὐτοῦ γινώμαι, δὲν ἔλειπεν εἰς ὑμᾶς ἡ τόλμη καὶ τὸ θάρρος, ὅπως ἀντιταχθῆτε ἀποτελεσματικῶς κατ' αὐτῶν. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γλωσσολογικῆς ὑμῶν ἐπιστήμης καὶ τῆς Ἱστορίας τῆς ἡμετέρας γλώσσης, ὑπεστηρίξατε τότε μετὰ σθένους, οὗ ἡ γλῶσσα ἐν γένει, καθ' ὃ ζωντανὸς ὀργανισμὸς, δὲν παραμένει ἀγαλματώδης καὶ ἀναλλοίωτος, ἀλλὰ μεταβάλλεται καὶ ἐξελίσσε-
ται φυσιολογικῶς καὶ αὐτὴ μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν περιστάσεων, ὑπὸ τὰς ὁποίας οὗτοι ζῶσι καὶ πρὸς τὰς ὁποίας κατ' ἀνάγκην προσαρμόζονται. Ἦτο ὑπερβολικὴ, βεβαίως, ἡ ἀξίωσις τῆς βαθμιαίας ἐπιστροφῆς εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Ξενοφῶντος καί, ὥς πᾶσα ὑπερβολή, ἔφερε καὶ αὐτὴ εἰς ἀντί-
θετα τῶν ἐπιδιωκομένων ἀποτελέσματα. Ὅπως ἐπίσης ὑπερβολικὴ καὶ ἀνι-
στόρητος εἶναι ἡ ἀξίωσις ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐνόμισαν, οὗ ἦτο δυνατόν διὰ

μιᾶς νὰ ἀπλοποιήσωμεν καὶ νὰ καταργήσωμεν τὴν ἡμετέραν διγλωσσίαν. Ἄλλ' ἡ διγλωσσία εἶναι νόσος φυσικὴ καὶ παγκόσμιος, κατὰ βαθμὸν μόνον, ἀντιστρόφως ἀνάλογον πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐκάστου λαοῦ ἀπὸ Ἑθνους εἰς ἕθνος διαφέρονσα. Καὶ εἰς αὐτὴν δὲ τὴν Γαλλίαν, τῆς ὁποίας ἡ ἐπίσημος γλῶσσα θεωρεῖται ὡς ἀποκρυσταλλωθεῖσα καὶ γενικῶς ἐν αὐτῇ διαδεδομένη, ἐπιφανῆς ἀκαδημαϊκὸς καὶ δημοσιολόγος ἀπηύθυνεν ἐσχάτως ἀνοικτὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῆς Παιδείας ζητῶν, ὅπως ληφθῶσι τὰ κατάλληλα διδακτικὰ μέτρα διὰ τὴν εἰς πολλὰ, ἀγροτικὰ ἰδίως, μέρη αὐτῆς παρατηρουμένην, ὡς ἐκ τῆς διγλωσσίας, ἀποτυχίαν τοῦ Σχολείου.

Καὶ οὕτως ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ὑπερβολῶν αὐτῶν, ὡς ἦτο φυσικόν, ἐφθάσαμεν διαδοχικῶς εἰς δύο ὅλως ἄκρα καὶ ἀντίθετα τῶν ἐπιδιωκομένων ἀποτελέσματα. Ἀπὸ τῆς ἄκρως αὐστηρᾶς γλωσσικῆς νομιμοφροσύνης εἰς τὴν ἄκρως αὐθαίρετον γλωσσικὴν ἀναρχίαν. Ἀπὸ τῆς ἀποτόμου ἀπλοποιήσεως καὶ τῆς καταργήσεως τῆς διγλωσσίας, εἰς τὴν ἄκρατον πολυγλωσσίαν. Ἐκαστος γράφει τώρα ὅπως θέλει, παρὰ πάντα καθιερωμένον γραμματικὸν τύπον, παρὰ πάντα ἰσχύοντα συντακτικὸν κανόνα, παρὰ πάντα κρατοῦντα γλωσσικὸν νόμον. Ἀντὶ τοῦ αὐστηροῦ νόμου ἡ ἀνομία, ἀντὶ τῆς ἀπλότητος ἡ πολλαπλότης καὶ ἡ σύγχυσις. Ἀληθῆς Πύργος Βαβέλ ἡ Ἑλλάς. Ὅλοι μετεβλήθημεν εἰς γλωσσοπλάστια καὶ οἰκαιοποιούμεθα καθήκοντα Ἀκαδημίας. Καὶ εἰς τὸν κατήφορον αὐτὸν παρεσύρθη, δυστυχῶς, καὶ ὁ κλάδος ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον ἔχει ἀνατεθῆ, κατὰ καθήκον, ἡ φύλαξις, ἡ τήρησις καὶ ἡ διδασκαλία τῶν γλωσσικῶν ἡμῶν θεσμῶν. Καὶ δὲν ἐψυχολόγησαν, καὶ δὲν ἐφιλοσόφησαν, καὶ δὲν ἐσκέφθησαν, παιδαγωγοὶ καὶ διδάσκαλοι αὐτοί, ὅτι ἡ γλωσσικὴ ἀναρχία, συνηθίζουσα τὸν ἄνθρωπον, καὶ μάλιστα τὴν εὐπλαστον παιδικὴν διάνοιαν, εἰς τὴν περιφρόνησιν τῆς γλωσσικῆς πειθαρχίας, εἰς τὴν παράβασιν τῆς γλωσσικῆς νομοθεσίας, στρεβλώνει τὸν νοῦν καὶ διαφθείρει τὴν ψυχὴν του. Ἐντεῦθεν ὁ νοῦς ρέπει πρὸς τὴν κατάργησιν παντὸς νόμου καὶ πάσης πειθαρχίας, πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν δηλαδὴ ἀναρχίαν.

Ἄλλ' ἡ ἀναρχία τῆς γλώσσης παρακολουθεῖται καὶ ὑπὸ τῆς ἀναρχίας

τῆς σκέψεως, τῆς ἀνταρσίας τοῦ πνεύματος, τῆς συγχύσεως τῶν ιδεῶν, τῆς ἀοριστίας καὶ τοῦ ἀσυναρτήτου τῶν γραφομένων. Ἄνευ δὲ κανονικῆς καὶ πλουσίας γλώσσης δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δημιουργηθῇ μεγάλη καὶ ὑψηλὴ λογοτεχνία, οὔτε νὰ διατυπωθῇ σπουδαία Ἐπιστήμη. Μὲ τὸ πτωχὸν δὲ καὶ πρωτογενὲς λεξιλόγιον, εἰς τὸ ὁποῖον θέλουν οἱ τῶν ἄκρων ὁπαδοὶ νὰ περιορίσουν τὴν τόσον πλουσίαν ἡμῶν γλῶσσαν, τὴν γλῶσσαν ἢ ὁποία θαυμάζεται ὡς ἐνισχύουσα τὴν ἀκρίβειαν τῆς σκέψεως καὶ τὴν ἐλαστικότητα τοῦ λόγου, οὔτε ἡ Ἐπιστήμη, οὔτε ἡ Φιλολογία, οὔτε ἡ Δικαιοσύνη, οὔτε ἡ Πολιτεία εἶναι δυνατόν νὰ ἐκφράσουν ὀρθῶς καὶ ἀκριβῶς τὰς ιδέας των. Ἀφ' ἐτέρου, δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν τὸν γνωστὸν ἱστορικὸν νόμον, καθ' ὃν: ὅταν ἡ γλῶσσα ἐνὸς ἔθνους καταπίπτῃ, ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ ἠθικὴ αὐτοῦ ζωὴ καταρρέει, καὶ τὰνάπαλιν.

Τοὺς οἰκτροὺς καρποὺς τῆς σφαλερᾶς τὴν βάσιν ἐκπαιδευτικῆς ταύτης πολιτείας δρέπομεν ἤδη, ὡς ἔδειξαν αἱ εἰσιτήριοι τοῦ Πανεπιστημίου ἐξετάσεις, καθ' αἷς αἱ ἀνορθογραφίαι καὶ αἱ ἀσυνταξίαι, ἡ γραμματικὴ, ἡ συντακτικὴ καὶ ἡ γενικὴ ἀμάθεια ἡμιλλῶντο πρὸς τοὺς παραλογισμοὺς καὶ τὴν ἀσυναρτησίαν τῶν σκέψεων. Διότι δὲν παραβαίνει κανεὶς ἀπονεῖ τοὺς ὑπὸ τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Ἱστορίας καὶ τῆς διδακτικῆς πείρας καθιερωμένους ἐπιστημονικοὺς καὶ παιδαγωγικοὺς νόμους. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ὡς ὁ ἐπίσημος τῆς γλώσσης θεσμοφύλαξ, ἔχει καθῆκον νὰ κρούσῃ τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου καὶ νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀρμοδίων ἐπὶ τὴν σοβαρὰν κρίσιν, τὴν ὁποίαν διέρχεται ἡ μεγάλη αὐτὴ ἐθνικὴ ἡμῶν κληρονομία, καὶ νὰ ὑποδείξῃ τὰ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἔχῃ δι' αὐτὴν τὴν ὑπαρξιν τῆς φυλῆς ἡμῶν ἡ ἐπικειμένη διάλυσις τῆς μοναδικῆς ταύτης παρακαταθήκης τοῦ ἔθνους. Ἡ γλῶσσα ἡμῶν μετὰ τῆς θρησκείας ὑπῆρξαν, διὰ μέσου τῶν δεινῶν δοκιμασιῶν τῶν αἰώνων τῆς δουλείας, τὰ δύο συνδετικὰ καὶ σωτήρια στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα διетήρησαν καὶ συνετήρησαν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀδιάσπαστον καὶ ἠνωμένον. Ἄνευ αὐτῶν τὸ ἔθνος ἡμῶν θὰ εἶχεν ἤδη διαλυθῇ καὶ ἀπορροφηθῇ καὶ ἐκλείψει τελείως.

Ὅφειλομεν ὁμῶς νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ κρίσις τῆς γλώσσης εἶναι ἤδη γενικὸν φαινόμενον, τὸ ὁποῖον μετὰ τὸν πόλεμον παρατηρεῖται καὶ ἀλλαχοῦ

καὶ ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ. Καὶ ἐκεῖ καθηγηταί, διδάσκαλοι καὶ μαθηταὶ ζητοῦν νὰ ρίψουν τὴν γραμματικὴν καὶ τὸ συντακτικὸν εἰς τὸν κάλαθον τῶν ἀχρήστων. Ὡς ἔπαθλον, διὰ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἐδάφους τῆς πατρίδος ἀπὸ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ ἐχθροῦ ἀγῶνας, ζητεῖται ἐλευθερία ἀπόλυτος εἰς ὅλα. Ἄλλ' ἐκεῖ τὰ σπουδαιότερα περιοδικὰ καὶ αἱ σοβαραὶ ἐφημερίδες ἀναγράφουν καὶ στηλιτεύουν τακτικῶς καὶ σφοδρῶς τὰ τοιαῦτα γλωσσικὰ ὀλισθήματα, καὶ ἀγωνίζονται νὰ περισώσουν τὴν γλῶσσάν των ἀπὸ τῆς ἀπειλουμένης καταστροφῆς. Ὁ πολὺς Γάλλος κριτικὸς *Souday*, ἐν ἄρθρῳ αὐτοῦ κατὰ τῆς πρὸς τὴν ἀρθρογραφίαν προβαλλομένης ἥδη ἐν Γαλλίᾳ περιφρονήσεως, γράφει: «Διὰ τῆς ἀρθρογραφίας διδασκόμεθα τὸν χειρισμὸν καὶ τὴν κατανόησιν τῶν ἰδεῶν. Δὲν εἶναι αὐτὴ ἀνθαίρετος ματαιότης, ἀλλὰ μέσον, δι' οὗ μαθητάνομεν νὰ σκεπτόμεθα. Ἡ κρίσις τῆς ἀρθρογραφίας καὶ τῆς γραμματικῆς εἶναι κρίσεις τοῦ πνεύματος».

Ἡ ἐξέλιξις τῆς γλώσσης εἶναι ἔργον τοῦ χρόνου, τὸ ὁποῖον ἀπορρέον ἐκ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς σκέψεως ὅλων τῶν λογίων, τῶν ἐπιστημόνων καὶ τῆς κοινῆς συνειδήσεως ὅλου τοῦ ἔθνους, ἐλέγχεται, ἐξακριβοῦται καὶ κυροῦται ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας καὶ ἐπιβάλλεται εἰς ὅλους ὡς κανὼν, ὡς νόμος ὑπὸ τοῦ ἐπισήμου κύρους καὶ τῆς ἀρμοδιότητος αὐτῆς. Ἡ ἀπλοποίησις τῆς ἐπισήμου γλώσσης, ἡ εἰσαγωγὴ ἐν αὐτῇ κανόνων καὶ τύπων, λέξεων καὶ φράσεων καὶ ἄλλων χρησίμων γλωσσικῶν στοιχείων ἐκ τε τῆς κοινῆς ὁμιλουμένης καὶ τῆς ἀρχαίας, καθὼς καὶ ἡ δημιουργία τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν ὄρων, τῶν ὁποίων ἡ ἔλλειψις παρ' ἡμῖν εἶναι λίαν αἰσθητὴ καὶ ἐπιζήμιος καὶ δύναται νὰ ἀποβῇ ἐνίοτε αἰτία παρεξηγήσεων καὶ μεγάλου κακοῦ, εἶναι βεβαίως ἀναγκαία καὶ ἐπείγουσα καὶ πρέπει νὰ μελετηθῇ καὶ νὰ πραγματοποιηθῇ. Ἄλλ' ἡ μελέτη καὶ ἡ καθιέρωσις τῶν μεταβολῶν καὶ βελτιώσεων τούτων εἶναι καθήκον τῆς Ἀκαδημίας.

Παρίσταται ἀνάγκη νὰ ἐπιληφθῇ αὕτη βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον τοῦ μεγάλου τούτου ἔργου. Διότι οφείλομεν ὅχι μόνον νὰ διατηρήσωμεν τοὺς ἥδη ἰσχύοντας, ἀλλὰ καὶ νὰ διατυπώσωμεν ἐγκύρως τοὺς ὑπὸ τῆς χρησεως κοινῆς καθιερωμένους γλωσσικοὺς κανόνας· ἄλλως κινδυνεύομεν νὰ διαλύσωμεν ὀριστικῶς τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν γλῶσσαν καὶ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς

τὴν πρὸ χιλιετηρίδων πρωτογενῇ γλωσσικῇ κατὰστασιν, ἐξ ἧς, μετὰ τόσα λογοτεχνικά καὶ ἐπιστημονικά ἀριστουργήματα, μετὰ τόσα φιλολογικά φιλοτεχνήματα, διεπλάσθη ἡ ἀκριβεστέρα, ἡ πλουσιωτέρα καὶ ἡ κομψότερα γλῶσσα, ἐκ τῆς ὁποίας δανεῖζεται τοὺς ἐπιστημονικοὺς ὅρους καὶ τόσα ἄλλα γλωσσικά στοιχεῖα ὁλόκληρος ὁ πολιτισμένος κόσμος.

Καὶ ἡ ἔρευνα αὕτη θὰ ἔχῃ, καὶ πρέπει νὰ ἔχῃ ἀναμφισβητήτως, ἀγαπητὲ Συνάδελφε, ὡς θεμελιώδη βάσιν τὸ κολοσσιαῖον ὑμῶν ἐπιστημονικὸν ἔργον, τὸ τῇδε κἀκεῖσε εἰς πολλὰ ἡμέτερα καὶ ξένα περιοδικὰ καὶ ἄλλα δημοσιεύματα διεσπαρμένον. Ἐντεῦθεν προκύπτει ἤδη ἡ ἐπείγουσα καὶ σπουδαία ἀνάγκη τῆς συγκεντρώσεως, ταξινομήσεως καὶ ἐκδόσεως αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ὑμετέραν διεύθυνσιν. Τὸ ἔργον αὐτό, ἐνούμενον καὶ δημοσιευόμενον ἐν ἰδίᾳ σειρᾷ, θὰ ἀποτελέσῃ πολυτίμον ἐπιστημονικὸν μνημεῖον, ἀπαραίτητον διὰ τὴν μελέτην καὶ ἔρευναν τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης, πρὸς δὲ καὶ τιμὴν διὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην. Θὰ ᾔτο δὲ εὐτύχημα, ἂν ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν διέθετε τὰ ὑλικά μέσα πρὸς πραγματοποιήσιν τοῦ ἐθνικοῦ τούτου σκοποῦ.

Ἡ Ἀκαδημία, ἀγαπητὲ Συνάδελφε, ἐπελήφθη ἤδη τῆς ὑμετέρας προτάσεως, περὶ καθιερώσεως ἐνιαίας καὶ ἐγκύρου ὁρθογραφίας τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης πρὸς τετρατισμὸν τῆς ἤδη ἐν αὐτῇ κρατούσης ἀναρχίας. Ἡ Β' τάξις, εἰς ἣν παρεπέμφθη τὸ ζήτημα παρὰ τῆς Ολομελείας, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν ὑμῶν θέλει ἀσχοληθῇ προσεχῶς πρὸς βαθμιαίαν λύσιν τοῦ σπουδαίου τούτου γλωσσικοῦ ἡμῶν ζητήματος. Λογίζεται δὲ εὐτυχὴς ἡ Ἀκαδημία, ὅτι ἔχει ὑμᾶς ἀκμαῖον εἰσέτι εἰς τοὺς κόλπους της καὶ οὖι τὸ ἔργον τοῦτο θέλει οὕτω συντελεσθῇ τῇ ὑμετέρᾳ πολυτίμῳ καὶ σοφῇ ἀρωγῇ. Εὐχεται δὲ ἀπὸ καρδίας, ὅπως ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἀκόμη διατηρήσῃτε ἐν ἴσῃ ἀκμῇ τὰς τε σωματικὰς καὶ πνευματικὰς ὑμῶν δυνάμεις, πρὸς ἐπίλυσιν καὶ τῶν ἄλλων ἡμῶν γλωσσικῶν ζητημάτων, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος καθόλου.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ Β' ΤΑΞΕΩΣ

Κ. Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

Ὅσάκις ἀποπειροῦνται τις νὰ ἐξάγῃ τὸν βίον καὶ τὴν δρᾶσιν ἐνὸς μεγάλου, αἰσθάνεται ὅτι ὁ διαλαμπόμενος ἀπὸ τὴν ἀνταύγειαν ἱεροῦ τιнос φωτὸς καὶ ὁ κατακηλούμενος ἀπὸ τὴν ἀπήχησιν ἱερᾶς τιнос φωνῆς. Νομίζει πρὸς στιγμὴν ὅτι μεταβάλλεται εἰς μύστιν κάποιας λατρείας — τῆς ὑπάτης λατρείας τοῦ Πνεύματος — καὶ τότε ὑψοῦται ὑπεράνω ἑαυτοῦ.

Αὐτὸ τὸ συναίσθημα μὲ κατέλαβεν, ὅταν, ἐκ καθήκοντος, ἀπεφάσισα νὰ προσαγορεύσω καὶ ἐγὼ τὸν Γεώργιον Χατζιδάκιν, τοῦ ὁποίου ἐορτάζομεν σήμερον τὴν 80ὴν ἐπέτειον τῆς ἡλικίας του, κατὰ τὸ ἕτερον δηλ. τῶν μερῶν τοῦ διπλοῦ ἀνθρώπου, διότι ὁ νοῦς δὲν ἔχει ἡλικίαν.

Ἐν τούτοις δὲν δυνάμεθα νὰ παρίδωμεν καὶ τὸ φαινόμενον, ὅτι ὁ Χατζιδάκις, ἀφοῦ διὰ τῆς δυνάμεως καὶ ἀντοχῆς τῆς διανοίας του ἀνέδειξεν ἑαυτὸν νικητὴν εἰς τοσούτους ἐπιστημονικοὺς ἀγῶνας, εἰς τὸ τέλος κατενίκησε καὶ τὸν χρόνον.

Διὰ τοῦτο ὁ σημερινὸς ἐορτασμὸς εἶναι διττὸς καὶ πλήρης.

Ἡ μετὰ τοῦ Γεωργίου Χατζιδάκι γνωριμία μου συνδέεται μὲ τὴν δευτέραν 25ετίαν τῆς ζωῆς μου, καὶ ὠρισμένως μὲ τὸ ἔτος 1884.

Ἐκτοτε παρακολουθῶ τὴν ἐπιστημονικὴν του δρᾶσιν, ὅσον ἐννοεῖται εἶναι δυνατὸν νὰ παρακολουθῇ κανεὶς ἄνδρα προχωροῦντα τόσον δρομαίως, ἐργαζόμενον τόσον πολὺ, δημιουργοῦντα τόσα πολλὰ, ἀλλὰ καὶ τόσον σημαντικὰ, μετὰ κριτικῆς βαθυνείας, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ μετὰ γενναιότητος Κρητικῆς.

Ὁ Γεώργιος Χατζιδάκις δὲν ἐπεξήτησε νὰ γίνῃ ἀρχηγός, ἐν τούτοις τὸν ἀνέδειξε τοιοῦτον ἢ ἐργασία του· δὲν ἠθέλησε νὰ πολεμήσῃ ἄτομα· ἐν τούτοις ἠγαγκάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ γλώσσης συρφετώδους, κτυπήσας τὸν ἀνεργατισμὸν διὰ τοῦ ὀρθολογισμοῦ· ἀλλὰ δὲν ὑπέστησεν εἰς τὸ νὰ ἐκτιμήσῃ καὶ νὰ ἐπαινέσῃ μάλιστα, ἔργα δημιουργηθέντα ἐξ ἀγνῆς πεποιθήσεως πρὸς τὴν ἀντίθετον γλωσσικὴν θεωρίαν. Καὶ δὲν πταίει ὁ Χατζιδάκις, ἂν τὸ βρονκολακιάσαν αἰωνόβιον γλωσσικὸν ζήτημα ἔφερεν ὡς ἀποτέλεσμα τὸ νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν κυρίως, πῶς γράφει κανεὶς ἓνα πρᾶγμα

καὶ ὅχι τί γράφει ὁ εὐλογημένος· κατὰ προφανῇ δηλαδή σύγχυσιν τοῦ πρὸς δημιουργίαν ἑνὸς ἔργου ὕλικου καὶ τῆς πραγματικῆς του ἀξίας. Καὶ δὲν γνωρίζω μὰ τὴν ἀλήθειαν, τί θὰ ἐκέρδιζαν τὰ δύο ἀγάλματα, τοῦ Σωκράτους καὶ τοῦ Πλάτωνος, τὰ ὅποια ὑποδέχονται ἡμᾶς προσερχομένους εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ἐὰν ἦσαν χρυσελεφάντινα.

Ὅ, τι συμβαίνει μὲ τὴν θρησκείαν μας, συμβαίνει ἐπίσης καὶ μὲ τὴν γλῶσσάν μας. Θρησκεία καὶ γλῶσσα συνεδέθησαν μετὰ τῆς ἱστορίας καὶ μετὰ τῶν περιπετειῶν τοῦ Γένους, συνυφάνθησαν μὲ τὴν ἐνότητα τῆς Φυλῆς ὡς παράλληλα σύνολα.

Τὴν σημασίαν τῆς γλώσσης ὅχι μόνον διὰ τὴν ἀναγνώρισιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὑπαρξιν αὐτὴν τῆς Φυλῆς τὴν κατενόησεν ἀνέκαθεν ὁ Ἑλληνισμός, τὴν διέγνωσαν δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ βάρβαροι διῶκται τῆς Φυλῆς, οὐδὲ δυνάμεθα ὁπωσδήποτε ν' ἀφήσωμεν ἀμνημόνευτον σχετικὴν περικοπὴν ὑπερόχου ἀνδρός, τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Πηγᾶ, ἔχουσιν οὕτω:

« Ἀφοῦ δὴ, τὰ πρῶτα κρατήσασα ἡ πάνδημος λύμη καὶ φθορά, τὰς μὲν » βίβλους τῆς καθ' ἡμᾶς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας κατακαῆναι προστάξασα » καὶ ὑπερορίσασα τὴν Ἑλληνικὴν φωνήν... τοιάκοντα χιλιάδες γλωσσῶν ἐν » τῇ Αἰγύπτῳ ἀπετμήθησαν, ἡμέρα μὲν, διὰ τὸ μόνον ἑλληνιστὶ λαλῆσαι ».

Τοῦ Χατζιδάκι ἡ ἐργασία, ὡς γνωρίζομεν πάντες, δύναται νὰ διαιρεθῇ, εἰς ἱστορικὴν, συστηματικὴν, ἐρευνητικὴν, συλλεκτικὴν καὶ κριτικὴν.

Ἀλλὰ συνετέλεσεν ὁ Χατζιδάκις εἴπερ τις καὶ ἄλλος εἰς τὴν λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐνθάρρυνσιν καὶ περισυλλογὴν τῶν ποικίλων γλωσσικῶν ψηφίδων τῶν ἀνὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἐσκορπισμένων, αἵτινες προωρίσθησαν, ἵνα ἀποτελέσωσι τὴν περικαλῇ ψηφιδογραφικὴν ἀπεικόνισιν τῆς διανοητικῆς ἀντοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ ὁράματος.

Χάριν τοῦ ἐορτασμοῦ του θὰ προσφέρω καὶ ἐγὼ εἰς τὸν Χατζιδάκιν καὶ ποτε τὰς ψηφίδας τοῦ γλωσσικοῦ Ἀθηναϊκοῦ ιδιώματος ἀπὸ τῶν μετακλασικῶν χρόνων μέχρι τοῦ Ἀγῶνος.

Τὸ ἰδίωμα αὐτὸ μόνος ἐγὼ τὸ γνωρίζω διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι μόνος ἐγὼ ἐπέζησα τῶν τυχόν ἐνδιαφερομένων διὰ τὰ τοιαῦτα ζητήματα καὶ ἐκ τῶν πρὸς μητρὸς ἀκόμη παλαιῶν Ἀθηναίων.

Καὶ εἶναι αἱ ψηφιδές μου αὗται ἀπομεινάρια καὶ θρύψαλα κοινῶν λίθων, ἀλλὰ τὰς ἔχει ἐπιχρυσώσει τὸ ὄνομα τῶν Ἀθηναίων.

Οὐδὲν περὶ τῆς ἐργασίας μου ταύτης, τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς σημασίας της θὰ ἀναφέρω τώρα, φοβούμενος μήπως τύχω ἐπαίνου τινὸς ἀπὸ μέρους τοῦ ἐξυμνουμένου ὑφ' ἡμῶν σήμερον, καὶ ἐφαρμόσῃ οὕτως εἰς ἐμὲ τὸ Λατινικὸν ρητὸν «*laudari a laudato*».

Περατῶν τὰ ὀλίγα ταῦτα δὲν δύναμαι εἰ μὴ νὰ κηρύξω, ὥς ἄλλος Ἑράλδος τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων, ὅτι εἶναι ὄλβιος ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, ὅστις αὐτοῦψοῦται εἰς προσωπικότητα, ὁ δὲ ἀνδριὰς αὐτοῦ ἐδράζεται ἐπὶ τῶν ἔργων του μὲ κρηπίδωμα ἀποτελούμενον ἀπὸ τὴν ἀρετὴν, τὸ θάρρος τῆς γνώμης, τὴν εὐθυκρίσιν, τὴν ὀρθοέπειαν, τὴν φιλοπονίαν καὶ τὴν πολυμάθειαν.

Ἐν τοῦτοις εὐτυχεῖς εἴμεθα ὁπωσδήποτε καὶ οἱ συνεορτάζοντες ἡμεῖς· διότι, ὅπως ἔγραψεν ὁ πάντοτε γνωρίζων τί ἔλεγε χρηστὸς καὶ μετριοπαθὴς τῆς πολιτικῆς διδάσκαλος «ἐνὸς ἀνδρὸς εὖ φρονήσαντος ἅπαντες ἂν ἀπολαύ-»
σειαν οἱ βουλόμενοι κοιτῶνεῖν τῆς ἐκείνου διανοίας».

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ

ΥΠΟ Κ. ΣΙΜΟΥ ΜΕΝΑΡΔΟΥ

Δύσκολον μοῦ ἀνέθεσαν ἐντολὴν ἡ Ἀκαδημία καὶ τὸ Πανεπιστήμιον (τὰ ὅποια μετὰ τεσσάρων ἄλλων ξένων Ἀκαδημιῶν καὶ ἐνὸς ἄλλου ἡμετέρου Πανεπιστημίου τιμᾷ ὥς μέλος των ὁ Γεώργιος Χατζιδάκις) νὰ χαρακτηρίσω τὸ ὑπερπεντηκονταετὲς ἐπιστημονικόν του ἔργον. Ἀλλ' ἐντὸς τῶν 12 λεπτῶν, ὅσα ἐπεμέτρησεν εἰς ἑαυτὸν ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς, δὲν εἶναι δυνατὸν οὐδὲ ὁ κατάλογος νὰ ἀναγνωσθῇ τῶν συγγραφῶν του. Εὐτυχῶς τόσος ὄγκος ἐπιβάλλεται ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ μένει μόνον νὰ παραστήσωμεν κατὰ τὸ δυνατὸν τὴν ἀνυπολόγιστον αὐτοῦ ἀξίαν ἀπὸ γλωσσολογικῆς, φιλολογικῆς καὶ ἐθνικῆς ἀπόψεως ἀκόμη.

Ὁ πολὺς Ἀδαμάντιος Κοραῆς ὑπῆρξεν εἰς τῶν πρωτοεργῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, διότι ἀφύπνισεν τὴν Ἑλληνικὴν συνείδησιν τοῦ ὑποδούλου Ἑθνοῦς· τὴν γνησιότητα τῆς καταγωγῆς μας ἐπεκύρυνε καὶ διὰ

τῆς ἀδιακόπου παραβολῆς τῆς λαλουμένης πρὸς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν. Καὶ ὅμως τὸ ὀρθὸν ἐκεῖνο θεώρημα ἔνεκα τῆς τότε φιλολογικῆς μεθόδου καὶ πολλῶν προκαταλήψεων δὲν ἦτο πειστικὸν παρὰ μόνον εἰς τὰ ὅμματα τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν φιλελλήνων, οἱ δὲ τόμοι τῶν «Ἀτάκτων», περιελάμβαναν πρᾶγματι πολύτιμον ὕλικόν, ἀλλ' «ἀτάκτως ἐρριμένον».

Ἀλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς τοῦ μεγάλου γέροντος, ἐνῶ ἐκεῖνος ἦτον ὅλος ἀφωσιωμένος εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος, ἐγεννᾶτο εἰς τὴν Γερμανίαν ἡ νέα ἐπιστήμη, ἡ ἐρευνῶσα πολὺ βαθύτερον τὰς γλώσσας τῶν ἀνθρώπων. Οἱ πρῶτοι γλωσσολόγοι ἀπέδειξαν πορίσματα καταπληκτικά· ἀλλὰ ζητοῦντες ἐπιμόνως τὰς λεγομένας ῥίζας, ἐκινούσαν πανταχοῦ τὴν δυσπιστίαν τῶν φιλολόγων, τῶν ζηλωτῶν τῶν δύο κλασσικῶν γλωσσῶν. Ὅθεν καὶ οἱ ἡμέτεροι Ἑλληνισταὶ — ἐκτὸς ὁπωσοῦν τοῦ Δημητρίου Μανροφρύδη — ἔδειξαν τελείαν ψυχρότητα πρὸς τὴν νεαρὰν γερμανίδα ἐπιστήμην. Εὐτυχῶς ὁ Χαρίλαος Τρικούπης κατὰ τὴν πρώτην του πρωθυπουργίαν (1875) ἐπρονόησε καὶ περὶ ὑποτροφίας πρὸς ἐκμάθησιν αὐτῆς.

Ὁ Χατζιδάκις εἶχεν ἔλθει 20έτης εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὴν μεγάλην ἀπὸ 1866-68 Κρητικὴν ἐπανάστασιν μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν του. Εὐθὺς ἀφοῦ ἐπεράτωσε τὰς φιλολογικὰς του σπουδὰς, διηγωνίσθη, — ἐννοεῖται δὲν ἀπέτυχε — καὶ ἐστάλη τῷ 1877 εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἐὰν ὅλοι μας οἱ ὑπότροφοι ἦσαν ὅμοιοί του, αἱ Ἀθηναὶ δὲν θὰ ἐβράδυναν ν' ἀνακτήσουν τὴν παλαιάν των δόξαν. Καὶ σπουδαστὴς ἀκόμη ἔπεμπεν ὁ Χατζιδάκις φιλολογικὰς διατριβὰς εἰς τὸ «Ἀθήναιον», ἐνεφανίζετο δὲ εἰς τὰ γερμανικὰ περιοδικά. Ἀφοῦ δ' ἐπανῆλθε μετὰ πενταετεῖς σπουδὰς τῷ 1882, ἤρχισε νὰ διδάσκη ὡς ὑφηγητῆς καὶ τὸ 1885 διωρίζετο ἑκτακτος καθηγητῆς τῆς γλωσσολογίας. Ἡ νέα ἐπιστήμη ἐνεθρονίζετο τέλος πάντων εἰς τὰς Ἀθήνας, ἡ λαλουμένη Ἑλληνικὴ ἐξητάζετο ἤδη κατὰ μέθοδον ἀκριβεστάτην, καὶ τὸ θεώρημα τὸ ἀπασχολῆσαν τὸν Κοραῆν, ἀπεδεικνύετο πλέον ὡς ἀναντίρρητος ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια.

Οὐδεὶς γλωσσολόγος ἀγνοεῖ σήμερον τὴν ἀνεκτίμητον τῆς Νεοελληνικῆς ἀξίαν πρὸς γνῶσιν ὅχι μόνον τῆς μεσαιωνικῆς ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἀρχαίας, ἰδίως δὲ τῆς γλώσσης τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης. Ἐὰν

δὲ τυχὸν κανεῖς ἰσχυρισθῇ ὅτι μετὰ τῆς γλώσσης δὲν ἐκληρονομήσαμεν καὶ τὴν πολυθρύλητον τῶν προγόνων μας σοφίαν, ὁ Χατζιδάκις καὶ πάλιν, καθὼς ἄλλοτε ὁ Κοραῖς, ἀρκεῖ νὰ τὸν διαφεύσῃ!

Τὸ πρῶτον κεφαλαιῶδες πρόβλημα 'που ἔλυσεν ὁ Χατζιδάκις, ἦτο τὸ τῆς καταγωγῆς τῶν λαλουμένων ἰδιωμάτων, ὅτι δηλαδὴ ταῦτα — πλὴν τῆς Τοσκωνικῆς — ἀπέρρευσαν ἐκ τῆς ἀρχαίας Κοινῆς. Τὸ πρᾶγμα σήμερον φαίνεται πρόδηλον, ἀλλὰ πρῶτος ἀπέδειξε τοῦτο ὁ Ἕλλην γλωσσολόγος τῷ 1892 διὰ τῆς *Einleitung in die Neugriechische Grammatik*, περὶ ἧς δύο Γερμανικαὶ Ἀκαδημαῖαι ἐμνήσθησαν ὑπερηφάνως ὅτι ἐγράφη Γερμανιστί. Πράγματι ἡ ἀφθονία τῶν ἐκ τῆς λαλουμένης παραδειγμάτων, ἡ βαθεῖα γνῶσις τῶν παλαιῶν, τῶν μεσαιωνικῶν καὶ τῶν νεωτέρων γλωσσικῶν μνημείων, καὶ τέλος καὶ ἀναπόσπαστον τῆς πολεμικῆς καταγωγῆς τοῦ Χατζιδάκι, ἡ σκληρὰ τιμωρία τῶν ἀντιλεγόντων ἦτο τόση, ὥστε μετὰ τῆς ἀξίας τῆς Νεοελληνικῆς γλώσσης ἀνεγνωρίζετο πανταχοῦ καὶ ἡ ἰδική του καθὼς ἔλεγε τὸ τιμητικὸν δίπλωμα τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λειψίας, ὁ Χατζιδάκις εἰς πάντας τοὺς μελετητὰς αὐτῆς *facem prae tulit*, δᾶδα προέβαλεν.

Ἐκτοτε πάντες οἱ ἡμέτεροι λόγιοι καὶ οἱ ἀπώτερον ἱστάμενοι καί, ἐννοεῖται, οἱ πανταχοῦ γλωσσολόγοι παρακολουθοῦν τὴν θριαμβευτικὴν δολιχοδρομίαν τοῦ Χατζιδάκι. Διότι ὅπως τὰ ἡμέτερα φιλολογικὰ περιοδικὰ «Ἑβδομάς», «Ἑστία», «Παρνασσός», αἱ «Ἑπετηρίδες» τοῦ Πανεπιστημίου καὶ πρὸ πάντων οἱ 40 μέχρι τοῦδε τόμοι τῆς «Ἀθηνᾶς», τὴν ὁποίαν ἰδρυσεν μετὰ τῶν ἀειμνήστων συνεργατῶν του Κόντιον, Βάση, Παπαβασιλείου, ὁμοίως καὶ τὰ ξένα: *Revue des Études grecques*, *Berliner Philologische Wochenschrift*, *Byzantinische Zeitschrift*, τὸ περιοδικὸν τοῦ Kuhn, αἱ *Indogermanische Forschungen*, τὰ Πρακτικὰ τῶν Γερμανικῶν Ἀκαδημιῶν, ἡ *Glotta* κλπ. εἶναι πλήρη διατριβῶν ἢ βιβλιοκρισιῶν τοῦ Χατζιδάκι. Ὅταν δὲ προσθέσωμεν καὶ τὰ ὀγκώδη συγγράμματά του, π.χ. τοὺς τρεῖς τόμους τῶν Ἀκαδημεικῶν ἀναγνωσμάτων, τοὺς δύο τόμους τῶν Μεσαιωνικῶν καὶ νέων Ἑλληνικῶν, αὐτὴν τὴν μετάφρασιν τῆς Συγκριτικῆς γλωσσικῆς τοῦ Whitney, ὅπου παρενέβαλε πλεῖστα ἑλληνικά παραδείγματα καὶ τὴν Σύντομον ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἡλιγγιᾷ κανεῖς ἐνώπιον τοῦ

μεγέθους τόσης ἐργασίας. Ἀλλὰ περὶ τοῦ Χατζιδάκι δύναται κατὰ γράμμα νὰ ἐπαναληφθῇ ὁ Θουκυδίδειος ἐκεῖνος ἔπαινος τῶν Ἀθηναίων, ὅτι δηλαδὴ συνήθισε «μῆτε ἐορτὴν ἄλλο τι ἡγεῖσθαι ἢ τὸ τὰ δέοντα πράξαι, ξυμφορὰν τε οὐχ ἥσσον ἡσυχίαν ἀπράγμονα ἢ ἀσχολίαν ἐπίπονον». Τοιοῦτοτρόπως ἐδημιούργησεν ἰδικόν του κύκλον ἐπιστήμης περιλαμβάνοντα ὅλον τὸν μακρότατον βίον τῆς ἱστορικωτάτης τῶν ἀνθρώπων γλωσσῶν. Σήμερον οὐδεὶς Ἕλληνα φιλόλογος περιορίζεται μόνον εἰς τὰ κλασσικὰ Ἑλληνικὰ καὶ ἐγὼ π.χ. ἐρμηνεύων τοὺς παλαιούς ποιητάς, δεικνύω κατὰ πόσον ἀπεμακρύνοντο τῆς τότε λαλουμένης. — Διότι τί τὰ θέλετε, Κύριοι; καθαρεύουσα καὶ δημοτικὴ διεκρίνοντο πάντοτε μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων! — Ἀλλ' ὁ Γεώργιος Χατζιδάκις εἶναι καὶ περισσότερον ἢ Κωνσταντῖνος Παπαρηγόπουλος τῆς γλώσσης. Διότι αἱ ἐρευναὶ του ἀδιακόπως ἐπεκτείνονται πρὸς πάντας τοὺς αἰῶνας εἰσέρχονται καὶ εἰς ἐλαχίστας λεπτομερείας καὶ ἀναφέρονται εἰς ζητήματα φωνητικά, γραμματικά, διαλεκτικά, ἐτυμολογικά, ὀρθογραφικά, ἐρμηνευτικά, γραμματολογικά, τοπωνυμικά, ὡς ἡ λαμπρὰ μελέτη περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ Μορέως, ἢ περὶ τῆς Μεσαριᾶς καὶ ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν ἀγαπητὴν μου κόμην Ἀρχάνες, τὰς ὁποίας ἀπέδειξεν Ἀχαρνάς. Τῶν ἐθνολογικῶν του μελετῶν παράδειγμα πρόκειται ἡ περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων, ὅπου ἐπανῆλθε καὶ χθὲς ὁ Χατζιδάκις ἀντικρούων καὶ πάλιν τὸν Γερμανὸν καθηγητὴν κ. Γουσταῦν Weigand τόσο σοφά, ἀλλὰ καὶ τόσο νόστιμα, ὥστε παρακαλεῖ τοὺς ἀναγνώστας *risum teneatis*, κρατεῖτε τὰ γέλοια.

Πράγματι αἱ γινώμαι τοῦ Χατζιδάκι δὲν εἶναι θεωρήματα, ἀλλὰ λύσεις ζητημάτων στηριζόμεναι ὅχι μόνον εἰς σπανίαν πολυμάθειαν, ἀλλὰ καὶ εἰς σπανίαν εὐστοχίαν, τὴν ὁποίαν παραβάλλω κάποτε πρὸς τὴν θρυλουμένην εὐθυβολίαν τῶν μεγάλων τῆς Κρήτης ὀπλαρχηγῶν. Καθὼς εἶδαμεν, ἄλλοτε γλωσσολόγοι καὶ φιλόσοφοι ὑπεβλέποντο ἀμοιβαίως. Ἀλλ' ἡ μέθοδος τοῦ Χατζιδάκι στηριζομένη ἐξ ἴσου εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν γλωσσικήν, ὑπῆρξε λαμπρὸν παράδειγμα τοιούτου συνδυασμοῦ. Ὁ Χατζιδάκις δὲν χάνεται εἰς ἀναζητήσιν ῥιζῶν, ἀλλὰ στηριζόμενος στερεῶς ἐπὶ ἀληθειῶν, προχωρεῖ πρὸς νέας ἀληθείας. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ ἡμέτερος γλωσσολόγος δὲν ἐσκόρπισε τὰς ἐρεῦνας του μακρὰν τῶν Ἑλληνικῶν ὁρίων, εἰς τὴν σύγκρισιν καθόλου τῶν

ἀνθρωπίνων γλωσσῶν, οὐδ' ἐπέδειξε κατὰ τοῦτο τὴν ἐξαίρετον πολυγλωσσίαν π. χ. τοῦ ἀρίστου τῶν Γάλλων γλωσσολόγων, τοῦ *Meillet*. Ἀλλὰ ἐκαλλιέργησεν ὅπως λέγεται σήμερον «ἐντατικῶς», δηλαδή κατὰ βάθος, τὴν μελέτην τῆς μοναδικῆς ταύτης γλώσσης καὶ κατὰ τοὺς καρπούς τῆς καλλιέργειας ὁμολογῶ ὅτι οὐδένα τῶν ζώντων γλωσσικῶν εὗρίσκω ἐφάμιλλον τοῦ ἡμετέρου. Αἱ πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἰδρυθεῖσαι πανεπιστημιακαὶ ἑδραὶ τῆς Μεσαιωνικῆς καὶ νέας Ἑλληνικῆς εἶναι κυρίως φυτώρια «τῆς ἀμπέλου ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιὰ του». Ὁ Χατζιδάκις εἶναι «ἀπαράμιλλος» μοῦ ἔλεγε πρὸ εἰκοσαετίας ὁ ἄριστος τῶν Ἀγγλων φιλολόγων, ὁ *Bywater*. Κουβαῖος καθηγητῆς ὁ *Diligo* βιογραφῶν αὐτὸν τὸν κατέτασεν εἰς τὴν πρώτην γλωσσολογικὴν τριανθορίαν, μέχρις οὗ κατὰ τὸ ἐφετινὸν ἐν Χάγῃ γλωσσικὸν συνέδριον ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα ὑπερτριανκοσίων ἐκ πάσης χώρας ὁμοτέχνων ὁ προεδρεύων καθηγητῆς κ. *Kretschmer* ὠνόμασεν αὐτὸν «Νέστορα τῶν γλωσσολόγων». Ἀληθῶς ὁ Χατζιδάκις σήμερον «μετὰ τριτάτοισιν ἀνάσσει». Ἀλλὰ μετὰ τῶν τριῶν Σπαρτιατικῶν χορῶν δὲν ἀνήκει βεβαίως εἰς τοὺς μεμνημοιοῦντας «ἄμμες ποκ' ἡμες ἄλκιμοι νεανίαί,» ἀλλ' εἰς τοὺς κανχωμένους «ἄμμες δὲ γ' εἰμές».

Βεβαίως εὐτύχημα τοῦ Χατζιδάκι ἦτον ὅτι ἐξηρεύνησεν ὡς ἰδίαν τὴν γλῶσσαν, τῆς ὁποίας ὁ ἐρευνητῆς δύναται νὰ προχωρήσῃ φιλολογικῶς — πρᾶγμα μοναδικόν — εἰς βάθος 30 αἰώνων ἀλλ' ἐπίσης εὐτύχημα τῆς ἡμετέρας γλώσσης ἦτον ὅτι τῆς τοιαύτης ἐρεῦνης ὁδηγὸς ὑπῆρξε γλωσσολόγος τόσον ἔμπειρος καὶ τόσον νηφάλιος, ὅσον ὁ Χατζιδάκις. Ἀπὸ πόσων πλανῶν ἐπροφύλαξε τὴν ἐπιστήμην, πόσους δρόμους ἤνοιξε καὶ τέλος πόσους προσεῖλκυσεν ἐργάτας. Διὰ τῶν διαγωνισμῶν τῶν δύο συλλόγων ποῦ συνέστησε, τῆς Γλωσσικῆς Ἑταιρείας καὶ τοῦ Συλλόγου Κοραῆς, συνετέλεσεν εἰς τὴν συγκομιδὴν ἀφθόνου ὕλικου, τόσου, ὥστε πρὸ μικροῦ ἀνωμολόγει ὁ Βιλαμόβιτς ὅτι ἡ ἔρευνα τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς εὗρίσκεται σχεδὸν ὅλη εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Ὁ αὐτὸς ἔγραψεν ἐπίσης, ὅτι πᾶς ἀσχολούμενος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὀφείλει εὐγνωμοσύνην εἰς τὸν Χατζιδάκιν. Οὕτω μετὰ τὴν Ἀρχαιολογίαν — ἀλλὰ περισσότερον καὶ ταύτης, — ἄλλος σπουδαιότατος κλάδος ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης ἀνεπτύχθη καὶ ἀνθεῖ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὅταν

δ' ἐκδοθῇ καὶ συντελεσθῇ τὸ Ἱστορικὸν λεξικὸν τῆς λαλουμένης 'που ἵδρυσεν ὁ Χατζιδάκις καὶ ἀνέλαβεν ἡ Ἀκαδημία, θὰ εἶναι τοῦτο μνημεῖον τῆς εὐγενεσιότητος τῶν γλωσσῶν, καὶ τοῦ ἐπιφανεσιότου τῶν γλωσσικῶν ἀρχιτεκτόνων.

Τοιοῦτοτρόπως ἀγωνιζόμενος ἐπὶ 50 ἔτη ὁ Χατζιδάκις, ἀντέκρουσε σφοδρότερον καὶ τινας «οἰομένους εἶναι» γλωσσολόγους· τὸ δὲ πολὺ κοινόν, μὴ δυνάμενον νὰ διακρίνῃ μὴδὲ νὰ χωνεύσῃ οἰανδήποτε ὑπεροχὴν, δὲν ἐξετίμησεν εἰσέτι ποῖον ἐθνικὸν κεφάλαιον ἀποτελεῖ τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον ἐνὸς Χατζιδάκι. Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ μαθηταί του, αἰσθανόμενοι δικαίαν εὐγνωμοσύνην, ἠθελήσαμεν καὶ πάλιν ν' ἀποδείξωμεν αὐτὴν διὰ μικρῶν ἐπιστημονικῶν ἐράνων.

Διότι ὁ Χατζιδάκις ὡς καθηγητὴς εἶχε καὶ ταύτην τὴν ἀρετὴν, νὰ ἐνισχύῃ τὴν πρὸς τὴν μάθησιν ὁρμήν, νὰ παραθαυράζῃ τὴν νεότητα, καὶ ἀπὸ αὐστηροῦ διδασκάλου ἐγίνετο κατόπιν ἐπιστήθιος τῶν μαθητῶν του φίλος. Εὐτύχημά μου, κύριοι, θεωρῶ, ὅτι μαθητὴς τοιοῦτος ὑπῆρξα καὶ ἐγώ. Εἰς τὰς μακρὰς συνομιλίας καὶ τοὺς μακροὺς περιπάτους, ὅπου πολλάκις ἡ Σφακιανὴ του ἀντοχὴ κατέβαλλε τὴν ἰδικήν μου, ἐγνώρισα βαθύτερα καὶ τὰ πνευματικὰ του δῶρα, τὴν ἀστραπιαίαν ἀντίληψιν, τὴν ἀπέραντον μνήμην καὶ τὸ κάλλιστον ἐπιστέγασμα, τὴν ἀσφαλεσιότην κρίσιν. Ἀλλὰ καὶ τοῦ χαρακτῆρος του ἐθαύμασα τὴν εἰλικρινῇ μετριοφροσύνην, τὴν ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν κοσμικὴν ἐπιτυχίαν καὶ τὸ χρῆμα, καὶ τέλος τὸ γνώρισμα ἐκεῖνο τῶν Κρητῶν, τὴν διακαῇ φιλοπατρίαν, τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην, ὑπὲρ τῆς ὁποίας δις ἀφήσας τὸν κάλαμον, ἔδραξε τὰ ὄπλα. Ἀλλ' ἀξιωματικὸς εἶναι πρὸ πάντων ἡ παντοτινὴ του αἰσιοδοξία, στηριζομένη καὶ αὕτῃ εἰς τὴν σπανίαν ἱστορικὴν του κρίσιν. Ὅταν παραβάλλῃ τὰς ἡμέρας τῆς νεότητός του πρὸς τὰς σημερινὰς — ποῖον ἦτο τότε καὶ ποῖον εἶναι σήμερον τὸ Ἕθνος — μεταδίδει διὰ μιᾶς εἰς πάντ' ἀκροατὴν τὸ ἰδικόν του θάρρος. Ἐσχάτως μοῦ ἔλεγε «θ' ἀποθάνω μὲ πεποίθησιν ἀκλόνητον εἰς τὸ μέλλον τῆς φυλῆς μας». Ἀλλ' ἡμεῖς ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ζήσῃ — θὰ ζήσῃ μέχρις οὗ ἑορτάσωμεν ἡμεῖς — ἢ μᾶλλον οἱ διάδοχοι τῶν πλείστων — καὶ τὸ ἑκατοστὸν ἔτος τῆς ζωῆς του, (ὡς πρὸς τοῦτο ἔχει τὸν πατέρα πρόδρομόν του) πιστεύοντες ὅτι καὶ ἑκατοντούτης ὁ Χατζιδάκις θὰ προβάλλῃ ὑψηλὰ καὶ ὑψηλότερα τὴν δαῖδα.

ΛΟΓΟΣ

Κ. ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Τὰ χρόνια πού συμπληρώνεις, πολυσεβέστατε διδάσκαλε, πάντα μέ τήν ἀκμήν πού δέν ἐγκαταλείπει τὸ πνεῦμα σου, γίνονται στέφανος δόξης διὰ νὰ σέ στεφανώσουν. Τὰ ἐορτάζουν μαθηταί σου καὶ θαυμασταί, ἀκαδημαί, πανεπιστήμια, συνάδελφοι, συναμιλληταί, πρεσβύτεροι καὶ νεώτεροι, μέ τὰς εὐχὰς των νὰ ζῇς καὶ νὰ παράγῃς μακροχρόνιος. Συνεορτάζει ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία καὶ ἂν δέν ἔχῃ πατρίδα εἰς τὴν χώραν τοῦ ἀπολύτου, τὴν εὐρίσκει μέσα εἰς τὰς πατρίδας ἐκείνων πού τὴν καλλιεργοῦν καὶ τὴν προάγουν. Εἰσῆλθες καὶ ἀνήκεις εἰς τὴν ἱστορίαν. Δυνάμεθα νὰ σέ ἀντικρύζωμεν μέ τὴν εὐλάβειαν, ἀλλὰ καὶ μέ τὴν παρρησίαν τὴν ὁποίαν ἐμπνέουν τὰ ἱστορικά φαινόμενα. Ἄλλ' ὅσον εὐκόλως καὶ ἂν ἐκφέρεται ἡ γνώμη διὰ πρόσωπα καὶ διὰ πράγματα, ἀκόμη καὶ δι' ὑποκείμενα τῆς προσωπικότητός σου, προχείρως, εἰς μίαν ἀπλὴν συνομιλίαν, εἰς μίαν συζήτησιν ἐπὶ ποδός, τόσον δύσκολος εἶναι καὶ ὁ συνοπτικώτερος χαρακτηρισμὸς δι' ἐπισήμους πανηγυρικὰς συγκεντρώσεις, ὁποία ἡ σημερινή.

Λόγος διὰ σέ, ὅσον ἀνεκτός, ὅσον εὐγλωττος, ἐξερχόμενος ἀπὸ τὰ χεῖλη ἑνὸς ἀσόφου ἴσως ποιητοῦ διὰ σέ τὸν ὑπέροχον ἐπιστήμονα, τὸν διεθνοῦς τιμῆς καὶ φήμης, θὰ ἐστερεῖτο τοῦ προσήκοντος κύρους. Εἰς ἄλλους ἀπέκειτο καταλληλότερον νὰ ἐξάρουν τὰ ἐπιστημονικὰ προσόντα σου. Τὸ ἔπραξαν, καὶ ἀκόμη ἀπηχοῦν εἰς τὰς ἀκοάς μας εὐάρμοστοι αἱ φωναὶ τῶν προλαλησάντων.

Τὴν δυσκολίαν ἐπιτείνει καὶ ἄλλο τι. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ὑπενθυμίσω ὅτι ἀνῆκω εἰς τὴν χορείαν τῶν ζηλωτῶν ἐκείνων, εἰς τὴν ἀπόκρουσιν καὶ τὴν ἀποκήρυξιν τῶν ἰδεῶν τῶν ὁποίων ἀφιέρωσες μέρος τῆς φιλολογικῆς ἐργασίας σου. Ἀνησυχία τις εὐλογος κἄπως ἐκ πρώτης ὄψεως διὰ τὴν συμμετοχὴν μου εἰς τὴν σεμνὴν ταύτην τελετὴν θὰ εἶχε κἄποιαν βάσιν δι' ὅσους βλέπουν τὰ πράγματα, δι' ὅσους ἀντιλαμβάνονται τὴν κίνησιν τῶν ἰδεῶν μονόπλευρα ἀπὸ τὴν μαχητικὴν ὁρμητικότητά μιᾶς μεταβατικῆς στιγμῆς, εἰς τῆς ὁποίας τὴν τρικυμιώδη ἀτμόσφαιραν τὰ πράγματα ἐμφανί-

ζονται ἐξαλλοιωμένα, θολά, αποκλειστικά. Ὑπάρχει ἄλλη ἐκτίμησις ἐπὶ στερεωτέρου στρώματος εἰς φωτεινότερον ἀέρα, ὡς αἰεὶ καὶ ἀντικρῶμεν τὰ πράγματα καὶ τὰ ἐκτιμῶμεν, ὅχι ἀπὸ τοῦ «παραχρῆμα», ἀλλ' ἀπὸ περὶωπῆς. Τότε ἀδύνατον δὲν εἶναι καὶ τὰ πράγματα καὶ τὰ πρόσωπα νὰ ἐμφανισθῶσιν εἰς τὰς ὄψεις μας πληρέστερα, ὁλοκληρωτικώτερα, μὲ τὴν πραγματικότητα τοῦ ἰδεώδους. Τοιοῦτοτρόπως σήμερον καὶ μὲ τὴν τιμὴν τὴν ὁποίαν μοῦ προσδίδει ἡ θέσις μου εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, προσβλέπων σε ὡς ἀπὸ ὑψηλότερας σκοπιᾶς καὶ ὡς ἐξ ἀναγκαίας τινὸς ἀποστάσεως, πὺν μᾶς παρουσιάζει τ' ἀντικείμενα αὐτὰ καθ' ἑαυτά, εἰς τὸ γνήσιον, τὸ παραστατικόν των σύνολον, σὲ χαιρετίζω, ρηξικέλευτον πρωτεργάτην, ἰδιαζόντως δὲ καὶ μὲ τὴν συνείδησιν τῆς ἀκαταμετρήτου σημασίας, τὴν ὁποίαν προσλαμβάνει διὰ τὸν ποιητὴν ἡ γλῶσσα, αὐτὴ καὶ μέσον καὶ σκοπός, καὶ ὄργανον καὶ ἰδανικόν, χαιρετίζω τὴν ἐπιστήμην σου καὶ τὴν σοφίαν σου, ὡς δύναμιν, συντελεστικὴν εἰς τὸ νὰ διαφωτίσῃ καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν καλῶς νοουμένην ἰδέαν τοῦ δημοτικισμοῦ, χωρὶς τὴν ὁποίαν, καὶ παραμεριζομένης πάσης ἄλλης ἀπόψεως, τὸ ἔργον τῆς φαντασίας, ὅ,τι ἀποκαλεῖται δημιουργικὴ καλλιτεχνία, μ' ἓνα λόγον ἢ ποιήσις, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ βαδίσῃ ἐπὶ τὰ πρόσω, νὰ προαχθῇ.

Ἐπεφάνης, πολυσέβαστε διδάσκαλε, ὅτε ἡ γραφομένη γλῶσσα ἦτο, κατ' ἀνεξαίρετον σχεδὸν κανόνα, συνεσφιγμένη στενῶς εἰς τοὺς ἄρμους αὐστηροῦ ἀδιαλλάκτου ἀρχαϊσμοῦ. Ἰσως κανεῖς, ἀκριβῶς σκεπτόμενος, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ πρεσβεύῃ ὅτι ὁ γραπτὸς λόγος πρέπει νὰ πρόσκειται παθητικῶς εἰς τὴν λαϊκὴν καθημερινήν, εἰς τὴν προφορικὴν ὁμιλίαν τῶν πολλῶν, καὶ τούτου κ' ἐκείνου τοῦ κύκλου, ἀγροτικοῦ ἢ καὶ ἀστικοῦ. Ἡ ἔντεχνος γλῶσσα, ὁποιαδήποτε, δὲν γράφεται καθὼς ὁμιλεῖται. Ὅπου εἶναι τέχνη, δὲν τὴν ὑποκαθιστᾷ ἡ φύσις, ὅσον καὶ ἂν ἐπιβοηθοῦσα τὴν ζωογονεῖ.

Τότε, καὶ ἀπὸ τὰς τάξεις αὐτῶν τῶν νεοαττικίζόντων περὶ τὴν λέξιν ἀριστέων συναδέλφων σου, διδασκάλων καὶ λογογράφων, καὶ σχεδὸν χωρὶς τινα παρέκβασιν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς, τῆς ἱερατικῆς παραδόσεως, ἀκούεται ἡ φωνή σου. Μοῦ ἐνθυμίζεις τοὺς λόγους ἐνὸς ἐπιφανοῦς φιλοσόφου τῶν νεωτέρων χρόνων: «Οἱ ἀπόστολοι, λέγει, τῶν νέων ἰδεῶν ἐγκαινίζουσιν πραγματικῶς τὸ ἔργον των μὲ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν καθιερωμένων,

καθώς ἐλέχθη περὶ τοῦ Συνεσίου ὅτι ἐξέφραξε τὰς χριστιανικὰς ἰδέας, λυγίζων αὐτὰς πρὸς τοὺς ρυθμοὺς τοῦ Ἀνακρέοντος. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, αὐξανομένη καὶ καθοριζομένη εἰς τὴν πάλιν τῆς διὰ τὴν ζωὴν καὶ διὰ τὴν νίκην, ἢ νεωτερίζουσα ἰδέα κατισχύει». Ἀλλ' ἡ συνετὴ φωνὴ σου, μὲ τὴν συνείδησιν τῆς ἐμπειρίας σου καὶ μὲ ὅλον τὸ κῦρος τῆς ἐπιστημονικῆς ὑπεροχῆς σου, ὅχι σπανίως ἀπηχεῖ τὴν εὐέξαπτον πολεμικὴν ὁρμὴν σου. Ἐξαναγκάζεσαι εἰς τὴν ἀντίστασιν. Ἐνίστασαι. Παλαίεις ἐναντίον συναμιλλητῶν καὶ ἀντιπάλων, διὰ τοὺς ὁποίους φρονεῖς ὅτι σφάλλουν ἢ ὅτι ὑπερβάλλουν τὸ μέτρον. Ὅμοῦ εὐπλαστος καὶ δύσκαμπτος, καὶ κινούμενος εἰς διενθύνσεις πού δυνατὸν νὰ στενοχωροῦν καὶ νὰ ἐξερεθίζουν, ὅμως εἰς τὸν δρόμον σου δὲν τὸ διακόπτεις τὸ στερεὸν βῆμα σου, τὸ ζωηρῶς ἀποτυπῶνον τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεώς σου. Εἶναι τὸ βῆμα ἀνθρώπου λελογισμένως βλέποντος πρὸς τὰ ἔμπρός. Καὶ τὸ βῆμα σου εἶναι κατ' ἐξοχὴν τὸ χαρακτηρίζον σὲ σύνθημα πρὸς ἀγνώρισίν σου. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς, ὡς ἀπαρασαλεύτου, παραδόσεως, ὃ νοῦς σου κινεῖται. Οἱ νομοδιδάσκαλοι τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βονωνίας περὶ τὴν 12^{ην} ἑκατονταετηρίδα, διηγεῖται μελετηρὸς βιογράφος τοῦ Κοραῆ, ἐτόνισαν εἰς ἓν ψήφισμά των τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς παραδόσεως, τῆς ὁποίας ἡ εἰκὼν, μὴ ἀνακαινιζομένη, ἐκάστοτε ἀμαυροῦται. Εἰς τὴν τοιαύτην ἀνάπτυξιν ἔγκειται ἡ πρόοδος. Ὡς νὰ ἀνανεώνης τὸ παλαιὸν κήρυγμα. Ἐφιστὰς τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἔρευναν, τὴν μελέτην καὶ τὴν πρέπουσαν ἐκτίμησιν τῶν στοιχείων τῶν αποτελούντων καὶ τὴν νέαν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, ἢ ὁποία συνεχίζει τὴν παλαιὰν κατὰ τὴν φυσιολογικὴν διὰ τῶν αἰώνων ροὴν καὶ ροπὴν τῆς. Φρονεῖς καὶ ἐπαναλαμβάνεις εἰς τὰς παρατηρήσεις σου ἐπὶ τῆς νέας ἐλληνικῆς γλώσσης, καὶ τοῦτο εἶναι ὡς τὸ ἐξαγγελτικὸν θέμα τῆς μουσικῆς σου: « — Ἡ ἐξαλλοίωσις τῆς γλώσσης ἡμῶν, λέγεις, δὲν εἶναι προῖον ἀμαθείας, ἀλλ' ἐξελίξεως, ἀπὸ τῶν χρόνων ἀκόμη τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ». Ἀληθῶς δ' ἐνυπάρχουν εἰς τὴν ἄγραφον γλῶσσαν ἐκφραστικοὶ τρόποι διὰ νὰ τοὺς ζηλεύσουν τὰ λογιώτερα κείμενα. Αἱ παρατηρήσεις καὶ αἱ ἀνακοινώσεις σου, προϊόντα καθαρᾶς, ἀπαυθοῦς, ἀπροσσωπολήπτου ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, βεβαίως εἶναι ἄσχετοι πρὸς τὰς προσπάθειάς καὶ τὰς φιλοδοξίας δημοτικιστῶν λογοτεχνῶν. Ἀλλ' ὁ

αἰσθαντικὸς καλλιτέχνης, ἀλλ' ὁ δημιουργικὸς ποιητής, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ μένῃ ἀσυγκίνητος; Πῶς, καὶ ὅταν ἴδῃ κατὰ πόσον ἡ καλλιτεχνικὴ διαίσθησίς του συμπίπτει πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῆς ἐπιστημονικῆς συνειδήσεως, πῶς ἀπὸ ταύτην νὰ μὴ ἀρυσθῇ τονωτικὰ μαθήματα; Δυσμάχητα ἐφόδια ὀπλίζουν ἐκάστοτε τὴν ἐπιστημονικὴν ἐνέργειάν σου. Σὲ κατέχει ἡ παρορμητικὴ ἀνησυχία τῶν νέων καιρῶν, ὥς νὰ εἶσαι «εἰκαστὴς τῶν μελλόντων». Εἰς τὰς φλέβας σου ῥέει τὸ αἷμα τῶν ἀδαμάστων πολεμιστῶν τῆς μεγαλονήσου πατρίδος σου, καὶ ὁ «Ἐρωτόκριτος», τὸ μέγα διαπλαστικὸν ποίημα τῆς φαντασίας καὶ τῆς γλώσσης ἐνὸς λαοῦ, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν σοφὴν κριτικὴν ἐκδῶσιν τὰ μέγιστα συνετέλεσες, ὁ «Ἐρωτόκριτος» τοῦ Κρητὸς Κορνάρου, εἶναι καὶ τῶν νεαρῶν σου χρόνων ἡ ἀπόλαυσις. Τοὺς ἐνίοτε περισσολόγους, ἀλλὰ πάντοτε μελωδικούς του στίχους τοὺς εἶχες ὅλους ἀποστηθίσῃ, καθὼς κάποτε, ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι, σὲ ἤκουσα νὰ λέγῃς. Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς δαφνοστεφοῦς σταδιοδρομίας σου, ἀπαριθμῶν ὠρισμένας ἀρετὰς τῆς νέας γλώσσης, τὰς ὁποίας κατεφρόνησε, λέγεις, ὁ γραπτὸς ἡμῶν λόγος ἐτόνιζες ἐξαίρων τὴν ἀνδροπρέπειαν καὶ τὴν εὐφωνίαν τοῦ λόγου τῶν γνησίων δημοτικῶν ᾠμάτων. Καὶ προσέθετες ἀκόμη ὅτι ἂν ἦτο δυνατόν σήμερον νὰ συνταχθῶσι φιλολογικὰ καλλιτεχνήματα εἰς τὴν «νεωτάτην γλωσσικὴν ταύτην φάσιν», ὥς τὴν ὠνόμαζες, ὑπὸ ἀνθρώπων ποὺ θὰ εἶχαν τὰς ἀρετὰς τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, ἡ γλῶσσα αὕτη θὰ καθίστατο γραπτὴ γλῶσσα τοῦ ἔθνους ὅλου. Καὶ ὥς ἔξαφνα νὰ συνῆλθες ἀπὸ τὸν μεθυσικὸν τοῦτον ρεμβασμὸν, νηφάλιος πάλιν καὶ σωφρονῶν, ἐφιστᾷς ἰδιαζόντως τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ὑπὸ ἀναπόδραστον ὄρον ἀκμὴν, τὴν ὁποίαν εἶχες φαντασθῇ. Διότι, καθὼς ἔλεγες, ὁ ὄρος οὗτος «εἶναι εἰς ἄκρον δύσκολος». Δὲν ὑπάρχει ἀντίρρησης. Μόνον θὰ ἤμποροῦσε κανεὶς συνεχίζων νὰ συμπληρώσῃ τὴν αὐστηρὰν ἐπιφύλαξίν σου μετὰ τὴν γενναίαν σου ὁμολογίαν: Διὰ νὰ παραχθοῦν ἔργα ἀντάξια τῶν ἀρχαίων χρειάζεται ἡ πάροδος τῶν καιρῶν καὶ ὑπομονὴ καὶ ἀναμονή. Καθὼς ὁ ξένος φιλόσοφος ποιητής εἰς ἓνα στίχον του ὑποβάλλει,

pour faire un pas, il faut vouloir en faire cent.

Καὶ ἴσως εἶναι ἀνάγκη διὰ νὰ γράψῃ ὁ λογοτέχνης, διὰ νὰ πλάσῃ ὁ καλλιτέχνης, διὰ νὰ συνθέσῃ ὁ ποιητής, κατὰ τὰς σιγμὰς τῆς ἐμπνεύ-

σεώς του πού δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ αἱ στιγμαὶ τῆς συγκεντρουμένης εἰς ἑαυτὸν καὶ παθητικῆς καὶ δραστηκῆς ἐνεργείας του, εἶναι ἀνάγκη ἐνθουσιασμοῦ καὶ φαντασιώσεως, κάποιας ἐξάψεως, κάποιας φρεναπάτης, ἄλλως τε καὶ ἀρεκτὰ λογικῆς δι' ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι ζῶμεν εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους, μὲ κέντρα καὶ κίνητρα, τὴν αὐτὴν φύσιν, καὶ τὴν ἱστορίαν. Καὶ πρέπει νὰ σκεπτόμεθα ὅτι καὶ ἂν δὲν ἀναβρῷ, δὲν ἐστείρευσεν ἴσως ἡ πηγὴ ἡ παράγουσα τοὺς ἐκλεκτοὺς καὶ τοὺς μεγάλους, Αἰσχύλους καὶ Πλάτωνα.

Κατ' ἀκολουθίαν, καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἀνέκαθεν ἐμπνέουσαν τὸν ἐπιστημονικὸν βίον σου κεντρικὴν ἰδέαν ἀλησμόνητοι παραμένουν εἰς τὴν σκέψιν ἀνακρινώσεις σου καὶ παρατηρήσεις εἰς ἐταιρείας καὶ εἰς δημοσιεύματα, καὶ αἱ περισσότερον πρόσφατοι δι' ἡμᾶς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, καθὼς εἶναι ἡ ὁμιλία σου ἀπὸ τὴν ἀφορμὴν τῆς ἐμφανίσεως ἐνὸς ἀξιοσπουδάστου βιβλίου «περὶ τῆς νεοελληνικῆς συντάξεως» καὶ ἡ πρὸ ὀλίγου ἀκόμῃ ὑπόδειξις σου περὶ τοῦ ἀναγκαίου τῆς ἀπλοποιήσεως τῆς ὀρθογραφίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐνοποιήσεως αὐτῆς, διὰ νὰ καταπολεμηθῇ ἡ ἐπικρατοῦσα σήμερον ὀρθογραφικὴ ἀναρχία. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς παραστάσεις σου ταύτας, καθὼς τὰς ἀνέπτυξες, ὑποφαίνεται ὁ κύριος χαρακτήρ σου ὁ τείνων πρὸς στερέωσιν τῶν ὅπωςδῆποτε ἀσταθμῶν θὰ τὸν ἔλεγα δίφυχον. Τὸν ἀποτελοῦν ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀνάγκης τῆς συντηροῦσης τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν καὶ ὁμοῦ ἡ ἀναγνώρισις νέου τινὸς ζωπύρου διαβλεπομένου εἰς τὸ βάθος τῆς παραδόσεως.

Πολυσέβαστε διδάσκαλε, ἡ ἀναλόγως καὶ πρὸς τὸ τεταγμένον ἐπὶ τούτῳ χρονικὸν διάστημα βραχεῖά μου προσλαλιά, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ πανηγυρισμοῦ σου, σκιὰν μόνον ἀποδίδει μιᾶς μόνον ἀπόψεως τῆς δυσμετρήτου δι' ἐμὲ φυσιογνωμίας σου, προκειμένου νὰ διερμηνεύσω τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς λογοτέχνου ἀνήκοντος εἰς δηλωμένον κύκλον, πού σε βλέπει ἀπὸ τὴν γωνίαν του. Ἡ πορεία, κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τῆς νέας μας λογοτεχνίας, μὲ ὅποιανδήποτε προϋπόθεσιν περὶ αὐτῆς, εὐοίωνον ἢ δυσοίωνον, κάτω ἀπὸ τὸ χρῶμα τῶν γυαλῶν, μὲ τὰ ὅποια ὁ προσατενίζων αὐτὴν ὀπλίζει τὰ μάτια του, φρονῶ πῶς δὲν παρέχει στάδιον διὰ τοὺς ὀρεγομένους νὰ προδικάσουν ὀριστικῶς καὶ τελισδίκως τὸ μέλλον της. Συχνὰ πυκνὰ ὁμιλοῦμεν περὶ

μεταβατικῶν περιόδων τῆς ἱστορίας. Ἀλλὰ καὶ ποία τάχα περίοδος εἰς τὴν ἱστορίαν δὲν εἶναι μεταβατική; Καὶ εἰς τὰ βάθη τῆς κινήσεως, ἥ ὁποία ἀναγνωρίζεται ὡς ὥρα ἀκμῆς ἐνυπάρχονν μοιραῖα καὶ ἀδιάσπαστ' ἀπὸ τὸ ἄνθισμα, τὰ σπέρματα τῆς παρακμῆς.

Ἐξ ἄλλου εἰς τοὺς καιροὺς οἱ ὅποιοι χαρακτηρίζονται ὡς φέροντες τὰ σημεῖα τῆς παρακμῆς, ἡ φιλοσοφοῦσα βλέψις ἀνακαλύπτει πνευματικὰς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι προωρισμέναι νὰ ἐπικρατήσουν, καί, κατὰ τὴν εὐθετον σιγμὴν, σωματούμεναι νὰ παγιώσουν εἰς βιώσιμα ζωτικά ἔργα προσπαθείας, πρὸ τῶν ὁποίων σήμερον παρερχόμεθα κάπως ἀνυπόπτως. Ὅποιαδήποτε μοῖρα καὶ ἂν ἐπιφυλλάσσεται εἰς τὴν νεοελληνικὴν φαντασίαν τῶν καιρῶν τούτων, αὕτη, ἀτενίζουσα πρὸς σέ καὶ μὲ τὴν ὄρασίν της ἀπλουμένην εἰς εὐρεῖς ὁρίζοντας, καὶ ἀπὸ τὸ σημεῖον ἀπὸ τὸ ὅποιον κ' ἐγὼ ἐδοκίμασα νὰ σέ διακρίνω σήμερον, ἀδύνατον θὰ εἶναι, νὰ μὴ σέ τοποθετήσῃ, καὶ εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν, μεταξὺ τῶν παραγόντων, οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν κατὰ τὸν ἴδιον ἕκαστος τρόπον, μὲ τὴν θεωρίαν, μὲ τὴν πράξιν, μὲ τὸν λόγον, ἀκόμη καὶ μὲ τὸν ἀντίλογον, εἰς τὴν ἐμφύχωσιν καὶ τὴν προαγωγὴν ἑνὸς γεγονότος· εἶναι ἢ νέα μας λογοτεχνία, καὶ αὐτὸς ὁ καλῶς νοούμενος, εἰς ὃ,τι ἐνέχει βιώσιμον, δημοτικισμός.

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ

κ. Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ

Εἶμαι βαθύτατα εὐγνώμων πρὸς τὸν Κύριον Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸν κ. Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, διότι εὐηρεστήθησαν νὰ τιμήσουν διὰ τῆς παρουσίας των τὴν σημερινὴν ἑορτὴν ἐπὶ τῇ ὀγδοηκοστῇ ἐπετείῳ τοῦ βίου μου.

Ὅφείλω ὡσαύτως νὰ ἐκφράσω τὴν ἐγκάρδιον εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὸν Κύριον Πρόεδρον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τὴν σεβαστὴν Σύγκλητον καὶ τὰ λοιπὰ μέλη αὐτῆς, διότι εἶχον τὴν καλωσύνην νὰ ὀργανώσουν τὴν ἑορτὴν ταύτην. Θεσμὴν ἐπίσης εὐγνωμοσύνην ὀφείλω νὰ ἐκφράσω πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, εἰς τὸ ὅποιον ἀφιέρωσα τὰ καλύτερα ἔτη τοῦ

βίου μου καὶ πρὸς τὸ ὅποῖον μὲ συνδέουν βαθεῖα ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις, διὰ τὴν τοσοῦτον πρόθυμον καὶ τιμητικὴν δι' ἐμὲ συμμετοχὴν του εἰς τὴν σημερινὴν ἑορτήν.

Δὲν εὐρίσκω καταλλήλους λόγους εὐχαριστίας πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ συναδέλφους, καθὼς καὶ πρὸς τὸν κύριον Κοσμήτορα τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, οἱ ὅποιοι μοὶ ἀπηύθυναν τοσοῦτον φιλόφρονας καὶ τιμητικούς καὶ ἀνωτέρους τῶν πραγμάτων λόγους. Ἄς μοι ἐπιτραπῇ νὰ εἶπω ὅτι οὐδὲν ἔπραξα ἢ τὸ καθήκόν μου. Καθῆκον ἀφ' ἐνὸς μὲν πρὸς τὴν ἐπὶ χρησταῖς ἐλπίσιν ἀναπτυσσομένην νεοελληνικὴν ἐπιστήμην, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὴν διὰ τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν ἀείποτε δοξασθεῖσαν προσφιλῇ ἡμῶν Πατρίδα, ἣ ὅποια δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ὀφείλει νὰ συμβαδίζῃ πρὸς τὰ λοιπὰ πεπολιτισμένα ἔθνη ἐν τῷ εὐγενεῖ στίβῳ τῆς καλλιεργείας τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν.

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ Κ. Μ. ΚΑΤΣΑΡΑ

ΥΠΟ Κ. Γ. ΦΩΚΑ

Εύρισκω φαινόμενα αταβισμού, Κύριε Συνάδελφε, εἰς τὸ ἱατρικόν σας στάδιον. Ἐγεννήθητε ἐν Σύμῃ, εἰς τὴν ξενοκρατουμένην Δωδεκάνησον ὅχι μακρὰν τῆς πατρίδος τοῦ Ἱπποκράτους. Ὁ πατήρ σας Κωνσταντῖνος δεξιῶς καὶ φιλανθρωπῶς ἐξήσκει τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα. Ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀνετράφητε ἐντὸς ἱατρικοῦ περιβάλλοντος καὶ δύο μεγάλαι νεανικαὶ ἐντυπώσεις ἔμειναν ἀνεξάλειπτοι εἰς τὴν μνήμην σας. Ὁ ἱατρικὸς βίος τοῦ πατρός σας μὲ τοὺς κόπους, τοὺς ἀγῶνας, τὰς εὐθύνas, τὰς συγκινήσεις ἑνὸς ἱατροῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀσθένειαν καὶ τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὴν καθημερινὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος. Ἐζήσατε ἐπίσης φοβερὰς στιγμὰς συγκινήσεως, ὅταν οἱ Τοῦρκοι συνέλαβον τὸν ἀκραιφνή πατριώτην καὶ ἐφυλάκισαν τὸν πατέρα σας εἰς τὰς σκοτεινὰς φυλακὰς τῆς Κῶ ὅπου καὶ ἡ υἷα του ἔπαυε καὶ τέλος ἀπέθανε διὰ τὴν Πατρίδα.

Εἰς τὴν ψυχὴν ἑνὸς νέου τοιαῦται ἐντυπώσεις παραμένουν ἀλησμόνητοι. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸ καθήκον, ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα τὰ ἐζήσατε πρὶν ἀνδρωθῆτε. Καὶ αὐτὸς ὁ χαρακτήρ σας διεπλάσθη.

Ζῆλος ἀκατάσχετος ὅπως ἀναδειχθῆτε ἐφάμιλλος τοῦ τετιμημένου πατρός σας — καθήκοντα πρὸς τὴν οἰκογένειαν — καθήκοντα πρὸς τὴν πατρίδα — ἐπομένως σοβαρότης, φιλοπονία, φιλοδοξία — ἰδοὺ ἐκ τῶν προτέρων διαγράφεται τὸ πρόγραμμα τοῦ βίου σας.

Εἰς τὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν εἶχατε τὸ εὐτύχημα νὰ συναν-

* Συνεδρία 7ης Μαγτίου 1929.

τήσητε τὸν καθηγητὴν Τυπάλδον Πρεντιέρην, ὅστις ἐπηρέασε τὴν ὅλην ἱατρικὴν σταδιοδρομίαν σας.

Ὁ Πρεντιέρης ἐκ τῶν πρώτων Κεφαλλήνων καθηγητῶν τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου ἐκ τῶν πρώτων μαθητῶν τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς διδάξας ἐπὶ 20 περίπου ἔτη ἄφησε μεγάλας ἀναμνήσεις.

Μαθητὴς τοῦ *Boullaud* τοῦ *Andral* τοῦ *Louis*, τῶν ὁποίων διετέλεσε βοηθὸς εἰς τὸ Νοσοκομεῖον *La Charité* ὁ Πρεντιέρης μετὰ τὰς ἐν Παρισίοις σπουδὰς του ἐξήσκησε ἐπὶ τινα χρόνον τὴν ἱατρικὴν ἐν Κεφαλληνίᾳ· εἶτα διετέλεσε καθηγητὴς τῆς παθολογίας καὶ τῆς ἀνατοπαθολογικῆς ἀνατομίας ἐν τῇ Ἰονικῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ εἰς τὸ 1864 προσελήφθη ὡς ἰδιαίτερος ἱατρὸς Γεωργίου τοῦ Α' καὶ διωρίσθη καθηγητὴς τῆς Κλινικῆς καὶ τῆς Παθολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ, ὅπου ἐδίδαξε μέχρι τοῦ θανάτου του (1885).

Ὁ Πρεντιέρης ἔφερεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ διδάγματα τῆς Γαλλικῆς κλινικῆς ἐρειδομένης εἰς τὴν ἀκρόασιν τοῦ *Laennec*, τὴν συστηματικὴν ἐξέτασιν τοῦ ἀρρώστου, τὴν ἔρευναν τῆς διαγνώσεως ἐπιβεβαιουμένης διὰ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως τῶν σπλάγγων διὰ τῆς Μοργανείου παρατηρήσεως, ὅπως συνήθιζε νὰ ὀνομάζῃ τὴν νεκροψίαν. Ἐὰν ἡ σημερινὴ κλινικὴ ἐπλουτίσθη διὰ τῶν νέων ἐργαστηριακῶν ἐξετάσεων τῆς μικροβιολογίας, τῶν ἀκτίνων οὐχ ἦττον ὁ σκελετὸς τῆς κλινικῆς ἐξετάσεως μένει ἀνέπαφος, ὅπως καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἣτις ὑπῆρξεν ἡ κατ' ἐξοχὴν κλινικὴ περίοδος τῆς ἱατρικῆς.

Ἡ μέθοδος τῆς διδασκαλίας τοῦ Πρεντιέρη ἦτο γαλλικὴ μέθοδος, ἥτοι ἡ σαφήνεια εἰς τὴν ἔκφρασιν, ἡ ἀπλοποίησις τῶν πραγμάτων, ἡ λογικὴ ἢ γαλλικὴ σκέψις τοῦ *Descartes*.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Πρεντιέρη σὰς ἐγοήτευσεν, ὅπως τόσους ἄλλους, καὶ μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν Ἀθήναις σπουδῶν σας ἐσπεύσατε νὰ μεταβῇτε εἰς Παρισίους, ὅπως ἀντιληφθῇτε ἐκ τοῦ πλησίον τὰ διδάγματα τῆς Γαλλικῆς ἐπιστήμης.

Ἡ ἱατρικὴ καὶ δὴ ἡ παθολογία κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διῆλθε περίοδον, ἣτις δύναται νὰ παραβληθῇ μὲ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεως, ὅπως λέγει ὁ *Bouillet* ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἱατρικῆς του. Εἶναι μάλιστα ἀνωτέρα καθόσον κατέστησε τὴν παθολογίαν θετικὴν ἐφηρμοσμένην ἐπιστήμην.

Τὰ μεγάλα ρεύματα τῆς ἀναμορφώσεως ταύτης προῆλθον σχεδὸν ὅλα ἀπὸ τὴν Γαλλίαν. Ἐκεῖ ἀνευρίσκομεν τὰς θεμελιώδεις βάσεις τῆς Κλινικῆς τὴν ἀνατομίαν καὶ πρὸ παντὸς τὴν ἀνατομολογίαν καὶ τὴν φυσιολογίαν. Ἐκεῖ εὐρίσκομεν τὴν μικροβιολογίαν. Ὁ *Bichat* ὑπῆρξεν ὁ ἰδρυτὴς τῆς γενικῆς ἀνατομικῆς. Ἄνευ μικροσκοπίου μὲ τὰ κοινὰ μέσα τῆς ἐξετάσεως, καθώρισε τοὺς ἰστούς καὶ τὰ συστήματα καὶ ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς παθολογικῆς ἀνατομίας, ἣτις μὲ τὴν χρῆσιν τοῦ μικροσκοπίου ἔμελλε νὰ καλλιεργηθῇ ἀργότερον ἀπὸ τοὺς ἐπιφανεῖς ἱστολόγους γερμανοὺς τοῦ *Virchow* τοῦ *Köliker* κ.τ.λ. καὶ τοὺς γάλλους *Cruvelhier*, *Lebert*, *Robin*, *Cornil et Barvier*.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν φυσιολογίαν, αὕτη ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ *Cl. Bernard*, ὅστις ὑπῆρξεν ὄχι μόνον ὁ μέγας φυσιολόγος, οὕτινος αἱ ἀνακαλύψεις ἐπὶ τῶν λειτουργιῶν τοῦ ἥπατος, τοῦ παγκρέατος, τῶν νεύρων κ.τ.λ. εἶναι ἀπ' ὅλους γνωσταί, ἀλλὰ καὶ ὁ δόσας τὴν κατεύθυνσιν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν, διδάσκων ὅτι ὁ ἐπιστήμων δύναται νὰ ἐπινοήσῃ ὑποθέσεις, νὰ δημιουργήσῃ, ὅ,τι ἡ φαντασία του ἤθελε. Ἀλλὰ τὰς ὑποθέσεις ταύτας ὀφείλει νὰ τὰς ἐπιβεβαιώσῃ διὰ τοῦ πειράματος, τῆς παρατηρήσεως, τῆς καταμετρήσεως, ἔτοιμος πάντοτε νὰ παραιτηθῇ τῆς πρώτης του ὑποθέσεως καὶ νὰ στραφῇ εἰς ἄλλην ὁδὸν ἐὰν τὰ ἐπιστημονικὰ μέσα δὲν ἐπικυρώσουν τὴν πρώτην ὑπόθεσιν. Τὸ ἔργον τοῦ *Cl. Bernard* ἐξηκολούθησεν ὁλόκληρος πλειὰς ἐρευνητῶν καὶ μαθητῶν: *D'Arsonal*, *Browséquard*, *P. Bert*, *Mallassez*, *Marey*.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον αἱ φυσικοχημικαὶ ἐπιστῆμαι ἐπροόδουν καὶ τὰ ὀνόματα τοῦ *Lavoisier* τοῦ *Gay Lussac* τοῦ *Chevreuil* τοῦ *Dumas* *Berthelot* εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστά. Τέλος ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ *Pasteur* ἔμελλε νὰ ἀνατρέψῃ ἐκ βάνδρων τὰς ἱατρικὰς μεθόδους εἰσδύονσα εἰς τὸν μικροσκοπικὸν τῶν ἀπείρων μικρῶν καὶ διαχέουσα ἅπλετον φῶς εἰς τὰς σκοτεινότερας γωνίας τῆς βιολογίας. Ἡ Κλινικὴ, ἡ παλαιὰ κλινικὴ τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τοῦ Γαληνοῦ, ἐπωφελεῖται τῶν μεγάλων τούτων ἀνακαλύψεων καὶ διέρχεται τὰς ἐξῆς περιόδους.

Περίοδος τοῦ *Laennec* καὶ τοῦ *Bichat* (1818). Περίοδος τοῦ *Cl. Bernard*. Περίοδος τοῦ *Pasteur*. Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ *Laennec*, δηλαδή ἡ ἀκρόασις, καθίσταται μεγάλη κατὰκτησις, διότι συνδέεται μὲ τὴν ἀνατοπαθολογικὴν

ἐξέτασιν τότε μακροσκοπικὴν. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὁ Ἱπποκράτης δὲν ἐπέτυχε, ἂν καὶ εἶχε γνῶσιν τῆς ἀκροάσεως, ὁ *Laennec* μετὰ 2.400 ἔτη συνδυάζων τὴν ἀκρόασιν μὲ τὴν Μοργάνειον ἐξέτασιν τὸ ἐπιτυχάνει. Αἱ παρατηρούμεναι ἀλλοιώσεις τοῦ ἤχου διὰ τοῦ στηθοσκοπίου ἐξηγοῦνται μὲ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀλλοιώσεων ἐπὶ τοῦ πτώματος. Ἡ κλινικὴ ἐξέτασις βοηθεῖται τότε ἀπὸ τὴν ἀνατομίαν, ἐπιβεβαιοῦται ἢ ὄχι ἀπὸ τὴν ἀνατοπαθολογίαν, ἣτις γίνεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ μικροσκοπικὴ. Εἶναι ἡ ἐποχὴ τοῦ *Laennec* τοῦ *Bouillaud* τοῦ *Louis*, τοῦ *Andral* κ.τ.λ.

Μία νέα περίοδος ἐγκαινιάζεται διὰ τὴν παθολογίαν μὲ τὰ διδάγματα τοῦ *Cl. Bernard*. Εἰς τὴν ἀνατομίαν, τὴν ἀνατοπαθολογίαν μικροσκοπικὴν καὶ μακροσκοπικὴν προστίθεται τὴν ὥρᾳ ἡ φυσιολογία καὶ ὁ πειραματισμός. Ἡ κλινικὴ γίνεται φυσιολογικὴ πειραματικὴ. Καὶ ἡ χημεία καὶ ἡ φυσικὴ ἔρχονται ἐπικουροὶ εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τὸ θερμομέτρον π.χ. καθίσταται ἀπαραίτητον εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἀρρώστου. Ἀλλὰ ἡ φυσιολογία δίδει τὴν κατεύθυνσιν καὶ τὴν πειθαρχίαν. Εἶναι ἡ ἐποχὴ τοῦ *Villemin* τοῦ *Trousseau* τοῦ *Pasteur* τοῦ *Jaccoud* καὶ πρὸ παντὸς ἡ ἐποχὴ τοῦ *Charcot* καὶ τοῦ *Vulpien*.

Τέλος ἡ μικροβιολογία ἡ ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τοῦ *Pasteur*, καλλιεργηθεῖσα ἔπειτα ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τοῦ *Koch* κυριαρχεῖ εἰς τὴν ἰατρικὴν καὶ ἀναμορφώνει τὴν χειρουργικὴν, θέτει τὰς βάσεις τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς θεραπευτικῆς. Εἶναι ἡ νεωτάτη περίοδος, ἡ ἐποχὴ τοῦ μὲν πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἀποθανόντος *Widal*, ὅστις ἐφήρμοσε ὅλα τὰ ἐργαστηριακὰ μέσα εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ τὴν θεραπείαν τοῦ ἀρρώστου ἀκολουθῶν εἰς τὴν ἰατρικὴν, ὅπως ἔλεγε, τὴν πειθαρχίαν τῶν Παστοριανῶν μεθόδων.

Ἐξ ἄλλου τὰ ἐπιστημονικὰ μέσα τῆς ἐξετάσεως πληθύνονται καὶ τελειοποιοῦνται. Ἐκτὸς τῶν χημικῶν ἐξετάσεων τῶν ἐκκριμμάτων καὶ τοῦ αἵματος αἱ ἀκτῖνες τοῦ *Röntgen* δίδουν νέαν ὁδηγίαν εἰς τὴν διάγνωσιν· ἡ δὲ γραφικὴ μέθοδος τοῦ *Marey* ἐφαρμόζεται εἰς τὰς παθήσεις τοῦ κυκλοφορικοῦ συστήματος.

Τώρα δυνάμεθα νὰ κατατοπίσωμεν τὴν θέσιν τοῦ *Charcot*. Ἔσχεν εἰς τὴν διάθεσίν του ὄχι μόνον ἀνθρώπινον ὕλικόν κολοσσιαῖον (τὸ Νοσοκομεῖον τῆς *Salpêtrière* ἔχει πέντε χιλιάδας ὑποτρόφων) ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνατομίαν, τὴν

ἀνατοπαθολογίαν μακροσκοπικὴν καὶ μικροσκοπικὴν, τὴν χημείαν, τὴν φυσικὴν τοῦ ἔλειπεν ἢ μικροβιολογία καὶ αἱ ἀκτῖνες τοῦ *Röntgen*.

Μὲ τὸ ὕλικόν τοῦτο καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ ταῦτα ἐφόδια ἤρξατο τῶν ἐρευνητῶν του καὶ τῆς διδασκαλίας του πρῶτον ὡς καθηγητῆς τῆς ἀνατοπαθολογίας, εἶτα δὲ ὡς καθηγητῆς νέου κλάδου, τῆς νευρολογίας, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἱδρύσε. Τὸς ἐρεῦνας του ἐξέδωκεν εἰς πολλοὺς τόμους. Μαθήματα ἐπὶ τῶν παθήσεων τοῦ νευρικοῦ συστήματος, τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ νεφροῦ, ἐπὶ τῆς τοπογραφίας εἰς τὰς παθήσεις τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, φωτογραφικὴ εἰκονογραφία τῆς *Salpêtrière*. Τὸ ὄνομά του μένει συνδεδεμένον μὲ πλείστας ὅσας παθολογικὰς ἀλλοιώσεις, τὰς ὁποίας πρῶτος περιέγραψε. Ἀρθροπάθειαι καὶ ἀνωμαλίαι τῆς κινητικῆς ἀταξίας, ἐγκεφαλικὴ παχυμηνιγγίτις, ἀκτινοτροφικὴ πλεγμοσκήρωσις (νόσος τοῦ *Charcot*) κ.τ.λ.

Ὁ *Charcot* ὑπῆρξεν ὁ ἰδρυτῆς τῆς νευρολογίας, διότι συνεκέντρωσε μαζὶ μὲ τὴν τερασίαν προσωπικὴν ἐργασίαν του τὰς μελέτας ἀξιοθαυμάστων ἐρευνητῶν, ὅπως τοῦ *Duchenne de Boulogne* καὶ τοῦ *Vulprien*, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν σύγχρονοί του. Διὰ τῆς μεθοδικότητος τῆς διδασκαλίας του ἐπέβαλεν εἰς τὸν παγκόσμιον ἱατρικὸν κόσμον τὰ διδάγματά του. Ἀφησε δὲ διαδόχους ἀνταξίους τοῦ ὀνόματός του. Ὁ *Ballet*, ὁ *Brissand*, ὁ *Dejerine*, ὁ *Bambinski* ὑπῆρξαν μαθηταὶ τῆς Σχολῆς τῆς *Salpêtrière*.

Ὅστις δὲν παρευρέθη εἰς τὰ μαθήματα τοῦ *Charcot* δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἐπιβλητικότητά τῆς διδασκαλίας του. Ἡ καθηγητικὴ ἔδρα ἦτον θεατρικὴ σκηνή. Τὸ *Ναπολεόντιον* ὕψος τοῦ *Charcot* (διότι ὁμοίαζε μὲ τὸν μέγαν *Ναπολέοντα*), ὅστις ὀρθῶς παρουσίαζε τοὺς ἀρρώστους καὶ ἐπειραματίζετο ἐπ' αὐτῶν, ἡ συγκέντρωσις ἐπὶ διεθνοῦς ἀκροατηρίου καὶ μιᾶς πλειάδος ἐξόχων μαθητῶν περιστοιχούσης τὸν διδάσκαλον, ὅλα συνέβαλλον νὰ διαμορφώσουν περιβάλλον ὀνειρώδες καὶ κάπως μαγικόν. Ἡ γνωστὴ εἰκὼν τοῦ ζωγράφου *Brouillet* παριστάνει ἓνα μάθημα τοῦ *Charcot* περιστοιχουμένου ὑπὸ διαπρεπῶν καὶ γνωστῶν μαθητῶν, ὅταν τοὺς ὑποδεικνύῃ μίαν γυναῖκα κατὰ τὴν φάσιν τῆς καταληψίας.

Ἐμπνευσμένος ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ μαθήματα ἔκθαμβος ἀπὸ τὴν λάμπιν τῆς Σχολῆς τοῦ *Charcot* ὁ κ. Κατσαράς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ

ὄνειρον νὰ πραγματοποιήσῃ εἰς τὸν τόπον τοῦτον τὸ μέγαλον παράδειγμα καὶ νὰ ἰδρύσῃ καὶ ἐδῶ τὴν Νευρολογίαν.

Τὸ ὄνειρόν σας, Κύριε Συνάδελφε, ἐπραγματοποιήθη, διότι ἔχετε ὅλα τὰ πρὸς τοῦτο προσόντα. Εἴχατε τὴν ὑπομονήν, τὴν εὐκολον ἀντίληψιν, τὸν λόγον, τὴν φιλοπονίαν, τὴν ὑγείαν καὶ αὐτὸν τὸν χρόνον. Ἡ δὲ ἐξωτερικὴ σας παράστασις οὐκ ὀλίγον συνέτεινε εἰς τὴν ἐπιτυχίαν. Τὸ ἰδανικόν σας τὸ ἐπεδιώξατε ἀνεκδότως ἐπὶ 30 καὶ πλέον ἔτη διδάσκων καὶ διδασκόμενος. Οὔτε κατὰ κεραίαν παρεξεκλίνετε τοῦ σκοποῦ σας. Εἴσθε ἀπὸ τοὺς ὀλίγους μεταξὺ ἡμῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἀνέμιχθησαν εἰς τὴν ἐνεργὸν πολιτικὴν. Κατεδιώχθητε ἐνίστε.

Καὶ ἐπὶ δένδρων ὑψηλῶν ὁ κεραυνὸς ἐνσκήπτει

(ΠΑΡΑΣΧΟΣ)

Κολούει Θεὸς τὰ ὑπερέχοντα

(ΗΡΩΔΟΤΟΣ)

Οὐδέποτε ὅμως περιεπέσατε εἰς ἀπογοήτευσιν μήτε νευρασθένειαν. Θεραπεύετε τὰς νόσους ταύτας, δὲν τὰς φοβεῖσθε.

Δὲν θὰ ἀπαριθμήσω τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας σας. Ἀρκετὰ ἡσχολήθημεν περὶ αὐτῶν ἐν τῇ εἰσηγήσει, τὴν ὁποίαν συνετάξαμεν ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸν συνάδελφον κ. Σάββαν, ὅπως καὶ κατὰ τὸν ἐορτασμὸν τῆς 30ετηρίδος, ὅταν οἱ συνάδελφοι τῆς Ἱατρ. Σχολῆς, οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ φίλοι σας τὸ παρελθὸν ἔτος ἐξεδήλωσαν δημοσίᾳ τὸν πρὸς τὸ ἔργον σας θαυμασμόν των.

Ἴσως ὅμως παρελείψαμεν νὰ προσθέσωμεν εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἔργων σας τὴν ἀνατροφήν τοῦ υἱοῦ σας καὶ συναδέλφου κ. Ἰωάννου Κατσαρά, διότι ἐνστικτῶς ἠκολουθήσατε τὴν Ἱπποκρατικὴν παράδοσιν καὶ ἐμνήσατε τοὺς υἱούς σας εἰς τὰ ἄδνα τῆς Ἱατρικῆς. Οὕτω ἐπλουτίσατε τὴν ἡμετέραν Ἱατρ. Σχολήν δι' ἑνὸς ἐξόχου συναδέλφου, ὅστις συμπληρώνει τὸ ἔργον σας καταγινόμενος μὲ μεγάλην ἐπιτυχίαν εἰς τὴν ἀνατομοπαθολογίαν.

Μετὰ 30 ἔτη διδασκαλίας καὶ μόχθων κατορθώσατε ὅχι μόνον νὰ ἐπιβληθῇτε, ἀλλὰ καὶ νὰ διαφυλάξητε καὶ τὴν ἐξωτερικὴν σας παράστασιν. Δὲν ἀλλάξατε δι' ἐκείνους ποῦ σὰς γνωρίζουν πρὸ 29 ἢ 30 ἐτῶν. Καὶ δὲν λείπει οὔτε ἡ διάθεσις οὔτε ἡ φιλοπονία οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ φιλοδοξία, ἀπόδειξις οὐκ ἀδικαίως ἐπεδιώξατε τὸ δικαίωμα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ. Ἡ δὲ Ἀκαδημία ἀποβλέπουσα εἰς τὰ ἔργα σας πρωτότυπα καὶ διδακτικά, εἰς τὴν θέσιν ἣν κατέχετε

εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ τὴν ἐν γένει σταδιοδρομίαν σας καὶ κατὰ βάθος εὐγνωμονοῦσα διὰ τὰς προσπάθειάς, τὰς ὁποίας καταβάλλετε, ὅπως συγκαταλεχθῇτε μεταξὺ ἡμῶν, ἡ Ἀκαδημία λέγω ἀφοῦ ἔκαμε τὰς ἐπιβεβλημένας ἀντιστάσεις, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι εὐκόλως ἐνδίδει, σὰς δέχεται σήμερον μὲ μεγάλην χαρὰν εὐελπιστοῦσα ὅτι τὸ ἀξίωμα τοῦτο διανοίγει δι' ὑμᾶς νέον στάδιον καρποφόρον ἐπιστημονικῆς δράσεως.

Κύριοι, κατὰ τὴν τελευταίαν ἀκαδημαϊκὴν τελετὴν πρὸς τιμὴν τοῦ κ. Χατζιδάκι ἠκούσατε εἰς τοὺς ωραίους ἐκφωνηθέντας λόγους νὰ ἐκδηλοῦται ἡ ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια διὰ τὸ συντελεσθὲν ἑλληνικὸν ἔργον του.

Δὲν θὰ ἐξετάσω τὸ ζήτημα ἐὰν ἡ ἐπιστήμη ἔχει πατρίδα. Ἡ πρόληψις τῆς ἀπάτριδος ἐπιστήμης εἶναι τόσον ἐρριζωμένη, ὥστε εἰς ἄλλους καιροὺς ὁ πολὺς *Pasteur* ἠναγκάσθη νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ μὲν ἐπιστήμη δὲν ἔχει πατρίδα, ἀλλὰ οἱ ἐπιστήμονες διεκδικοῦν μίαν πατρίδα, ὡς ἐὰν ᾔθελε καὶ αὐτὸς νὰ θυσιάσῃ εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀπάτριδος ἐπιστήμης, ἀλλὰ νὰ διαφυλάξῃ τοῦλάχιστον δι' αὐτὸν τὴν ἐθνικότητά του.

Συνεζήτησα ἄλλοτε τὸ θέμα τοῦτο καὶ δὲν εἶμαι πεπεισμένος ὅπωςδῆποτε ἀκόμη ὅτι ἡ ἐπιστήμη δὲν ἔχει πατρίδα.

Ὅσοι νομίζομεν ἐπιθυμητὸν καὶ δίκαιον νὰ διαμορφώσωμεν μίαν νεοελληνικὴν ἐπιστήμην δὲν φρονῶ ὅτι σφαλόμεθα. Τὸ ἔργον τοῦ κ. Χατζιδάκι ὑπὲρ πᾶν ἄλλο συντείνει εἰς τοῦτο. Καὶ τὸ ἔργον τοῦ κ. Κατσαρά εἶναι διὰ τὴν ἱατρικὴν μία γενναία συμβολὴ εἰς τὴν νεοελληνικὴν ἐπιστήμην.

Ἡ δὲ Ἀκαδημία, ἥτις φιλοδοξεῖ νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν ἐν γένει διανοητικὴν κίνησιν τῆς νέας Ἑλλάδος, δυσκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ κάμῃ καλλιτέραν ἐκλογὴν διὰ τὸν πρῶτον ἱατρὸν παθολόγον, τὸν ὁποῖον διὰ τῆς ψήφου τῆς ἀνέδειξεν ὡς τακτικὸν μέλος τῆς, καὶ τὸν διδάσκαλον, ὅστις τὰ μάλα συνετέλεσεν εἰς τὴν καταπληκτικὴν πρόοδον, ἣν ἐσημείωσε κατὰ τὰ τελευταῖα 25 ἔτη ἐν Ἑλλάδι ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη.

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ

Κ. Μ. ΚΑΤΣΑΡΑ

Αἰσθάνομαι τὸ καθήκον πρώτιστα πάντων πλείστας χάριτας νὰ ὁμολογήσω εἰς τὰ μέλη τοῦ ἀνωτάτου τούτου διανοητικοῦ ἰδρυμάτος ἐπὶ τῇ περιφανείᾳ ἐκλογῇ μου καὶ εἰς τὴν σεβαστὴν Κυβέρνησιν, ἣτις ἐπεκύρωσεν αὐτήν. Εὐχαριστῶ θερμῶς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἀκαδημίας διὰ τὴν πλήρη φιλοφρονησιμάτων ἐκφράσεων προσαγόρευσίν του καὶ τὸν συνάδελφον κ. Φωκᾶν διὰ τὴν τόσον συμπαθεῖ προσφωνήσιν του, δι' ἧς μετ' ἐξαιρετικῆς εὐμενείας ἐξῆρε τὰ κυρία σημεῖα τῆς ἡμετέρας πολυετοῦς δράσεως, θίξας σύναμα καὶ τινὰ γεγονότα ἔχοντα βαθείας τὰς ρίζας αὐτῶν εἰς τὴν αἰσθητικὴν μοῖραν τοῦ βίου μου. Προσερχόμενος τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἔκρινα πρόσφορον νὰ διατρίψω περὶ ἐπιστημονικὸν θέμα ἐνδιαφέρον οὐ μόνον τὴν παθολογίαν τοῦ ἐγκεφάλου, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιστήμην καθόλου καὶ ὡς τοιοῦτον ἐξέλεξα τὸ τῆς ἐντοπίσεως τῶν ψυχικῶν παθήσεων καὶ τῆς ὀργανικῆς υποστάσεως αὐτῶν.

ΕΝΤΟΠΙΣΙΣ ΤΩΝ ΨΥΧΙΚΩΝ ΠΑΘΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΑΣΙΣ ΑΥΤΩΝ

Πρὸς κατανόησιν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ὑποκειμένου, ἥτοι τῆς ἐντοπίσεως τῶν ψυχικῶν παθήσεων καὶ τῆς ὀργανικῆς αὐτῶν ὑποστάσεως, ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ γινώσκωμεν τίνα εἰσὶ τὰ ἀνατομικὰ ἐκεῖνα στοιχεῖα καὶ τὰ κέντρα τοῦ ἐγκεφαλικοῦ φλοιοῦ, αἵτινα προΐστανται τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν.

Μερίστης σπουδαιότητος ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν εἶναι :

Πρῶτον. Αἱ ἐφαπτόμεναι ἢ παράλληλοι καλούμεναι ἵνες, αἵτινες συνιστῶσι τὴν ἐξωτάτην ζώνην τοῦ πυκνοτάτου ἐμμνέλου πλέγματος τοῦ φλοιοῦ. Ἡ ψυχιατρικὴ δὲ ἀποδεικνύει, ὅτι αὐταὶ εἶναι αἱ κυρίως ἀλυσκόμεναι ὑπὸ τῶν ψυχώσεων ἵνες.

Δεύτερον. Ἐτέρα στιβάς ἰνῶν βαθύτερον ἐν τῷ φλοιῷ κειμένη καὶ ἀπέχουσα ὅσον 1 χιλιοστομέτρου ἀπὸ τῆς ζώνης τῶν ἐφαπτομένων ἰνῶν, ἀποτελοῦσα δὲ τὴν μέσσην ζώνην τοῦ εἰρημένου πλέγματος ἢ ζώνην *Baillarger* καὶ *G. Jennari*. Αἱ ἵνες τῆς στιβάδος ταύτης σπανιώτερον τῶν ἐφαπτομένων ἀλλοιοῦνται εἰς τὰς ψυχικὰς παθήσεις.

Τρίτον. Τὰ φλοιώδη ψυχικά κέντρα, ταῦτα δὲ εἶναι δύο: Πρῶτον τὰ βρεγματοκροταφικά ψυχικά κέντρα. Ἐν τῷ μεταξὺ τῶν τριῶν σπουδαιότητων διὰ τὸν ἀνθρώπινον ψυχισμόν εἰδικοαισθητικῶν σφαιρῶν χώρῳ, τῆς ἀφῆς (ἀνιοῦσα βρεγματική ἔλιξ), τῆς ἀκοῆς (ἐγκαρσία βαθεῖα κροταφική ἔλιξ τοῦ *Heschl*) καὶ τῆς ὁράσεως (φλοιὸς τῆς πληκτραίας σχισμῆς), ἐν αἷς ἐπιτελεῖται ἡ ἄμεσος ἀρχικὴ ἐντύπωσις τῶν εἰδικοαισθητικῶν στοιχείων, διαπλοῦνται φλοιώδεις ζῶναι ἀντιλήψεων ὑπέρτεραι, πολυπλοκώτεραι, σπουδαιότεραι. Οὕτω, ἐπὶ τὰ ἐκτὸς τῆς ἑλικὸς τοῦ *Heschl*, τῆς χρησιμευούσης μόνον διὰ τὴν ἀπλήν ἀντίληψιν τοῦ ἤχου, κεῖνται, ὡς ἀπέδειξεν ἡ Παθολογία τοῦ ἐγκεφάλου, τὸ κέντρον τῶν ἀκουστικῶν εἰκόνων τῶν λέξεων, ἥτοι τῆς λεξικῆς ἀκοῆς, κείμενον ἐν τῇ ὀπισθίᾳ μοίρᾳ τῆς 1^{ης} κροταφικῆς ἑλικὸς, καὶ ἔτι ἀπωτέρω τὸ κέντρον τῆς λεξικῆς διανοίας. Χάρις δ' εἰς τὰ κέντρα ταῦτα καὶ τὴν ἀντίληψιν τοῦ προφορικῶς λόγου ἔχομεν πλήρη καὶ τὴν σημασίαν τῶν ἀκουομένων λέξεων κατανοοῦμεν.

Ἐν ταῖς κατωτέρω βρεγματικαῖς χώραις ὑπάρχει τὸ κέντρον τῶν ὀπτικῶν εἰκόνων τῶν λέξεων, χρησιμεῦον πρὸς κατανόησιν τοῦ γραπτοῦ λόγου, καὶ τὸ κέντρον τῆς σημασίας τῶν ἀντικειμένων, κείμενον ἐν τῇ καμπύλῃ πτυχῇ καὶ τῇ βάσει τοῦ κατωτέρω βρεγματικοῦ λοβίου, οὗτινος ἡ ἀλλοίωσις προκαλεῖ τὸ ἀσημαντικὸν ἔλλειμμα τοῦ *Head*, ἥτοι τὴν ἀπώλειαν ὅχι τόσον τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἀντικειμένων ὅσον τῆς σημασίας αὐτῶν.

Καθόλου δ' εἰπεῖν, τὰ βρεγματοκροταφικά ψυχικά κέντρα τοῦ φλοιοῦ παραλαμβάνοντα τὰ εἰς αὐτὰ ἀφικνούμενα αἰσθητικά, εἰδικοαισθητικά καὶ τὰ ἄλλα παντοδαπὰ ἐρεθίσματα, ἀποταμιεύοντα τὰς ψυχικὰς αὐτῶν ἐντυπώσεις, ἀνακαλοῦντα ταύτας, συνδέοντα καὶ σχετίζοντα αὐτὰς πρὸς πάσας τὰς συναφεῖς ἐντυπώσεις σχηματίζουνσι μίαν ἰδέαν, μίαν γνῶσιν, ἣτις εἶναι τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ τελικὸν ἐκχύλισμα τῆς ἐγκεφαλικῆς ταύτης κατεργασίας. Εἰς τὰ ψυχικά ἐκεῖνα κέντρα κεῖται θησαυρὸς ὅλος γνώσεων ἀθροισζόμενος κατὰ τὰ ἔτη τῆς ζωῆς.

Δεύτερον. Τῶν ψυχικῶν βρεγματοκροταφικῶν κέντρων ὑπέρκειται ἕτερα ψυχικά κέντρα ἐνεδραζόμενα ἐν τῷ προσθίῳ μετωπιαίῳ λοβῷ. Ἡ ἔξω ἐπιφάνεια τοῦ μετωπιαίου λοβοῦ διήρηται ἀπὸ ἀπόψεως λειτουργικῶν ἐντο-

πίσεων εἰς 4 ζώνας: εἰς τὴν ὀπισθίαν ζώνην τὴν ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὴν ἀνιοῦσαν μετωπιαίαν ἔλικα, ἐντόνως διεγέρσιμον καὶ προϊσταμένην τῶν στοιχειωδῶν κινήσεων τῶν κάτω ἄκρων, τῶν ἄνω ἄκρων, τοῦ στόματος καὶ τοῦ προσώπου. Εἰς τὴν πρὸ αὐτῆς κειμένην δευτέραν μετωπιαίαν ζώνην, ἀσθενῶς διεγέρσιμον, ἐν ἣ διατίθενται κλιμακῶδὸν κινητικὰ κέντρα ὑψηλοτέρας τάξεως, ἥτοι κέντρα οὐχὶ διὰ στοιχειώδεις κινήσεις ἀλλὰ διὰ κινήσεις συνθέτους, πολυπλόκους: βαδίσσεως, γραφῆς, μασήσεως καὶ καταπόσεως, φωνήσεως.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ ζώνῃ εὗρονται ἐπ' ἴσης τὰ κινητικὰ ἀρθρωτικὰ κέντρα τοῦ λόγου, τὰ κέντρα διὰ τὰς συνδεδυσασμένας προαιρετικὰς κινήσεις τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ κορμοῦ, αἵτινες εἶναι κινήσεις διεγέρσεως τῆς προσοχῆς. Πλείονες δὲ ψυχικοὶ παράγοντες συμβάλλονται εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν τελευταίων τούτων πολυπλόκων κέντρων.

Ἐμπροσθεν τῆς 2^{ας} ταύτης ζώνης κεῖται ἡ τρίτη μετωπιαία ζώνη καὶ εἰ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόσω ἡ τετάρτη μετωπιαία ζώνη, κατέχουσα τὸν μετωπιαῖον πόλον. Αἱ δύο δ' αὗται τελευταῖαι ζῶναι εἶναι ἀνερέθιστοι, ἀποκλειστικῶς ψυχικά.

Ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγεται ὅτι αἱ δύο σημαντικαὶ ἐστὶναι τοῦ διανοητικοῦ ψυχισμοῦ κεῖνται ἐν τῇ βρεγματοκορταφικῇ ζώνῃ καὶ ἐν τῇ προσθίῳ μετωπιαίῳ λοβῷ. Ἐκ τῶν ἐξ δὲ στιβάδων τοῦ φλοιοῦ τῶν ψυχικῶν τούτων κέντρων ἡ 2^α ἢ ἔξω κοκκιώδης στιβάς καὶ ἡ 4^η ἢ ἔσω κοκκιώδης στιβάς χορηγοῦσι τὰ ψυχικὰ κύτταρα. Μαρτυροῦσι δὲ περὶ τούτου αἱ τελευταῖαι ἱστολογικαὶ ἐρευναι καὶ ἰδίως αἱ τοῦ Οἰκονόμου ἀποκαλύπτουσαι ὅτι ὁ φλοιὸς εἶναι πυκνότερος ἰσοῦσῶς τῇ ἀνιούσῃ μετωπιαίᾳ ἢ κινητικῇ ἔλικι, ὅτι μειοῦται κατὰ πλάτος καὶ κατὰ μέγεθος τῶν κυττάρων πρὸς τοὺς δύο πόλους πρόσθιον καὶ ὀπίσθιον, ὅτι αἱ κοκκιώδεις στιβάδες, ἡ δευτέρα καὶ ἰδίως ἡ τετάρτη, αὐξάνουσι κατὰ πυκνότητα καὶ κατὰ πλάτος ἐκ τῶν ὀπισθεν πρὸς τὸν μετωπιαῖον πόλον· οὕτω εἰς τὰ ὑψηλοτέρας τάξεως πολύπλοκα κινητικὰ κέντρα τῆς 2^{ας} μετωπιαίας ζώνης, τὰ λειτουργοῦντα τῇ συμβολῇ πλειόνων ψυχικῶν παραγόντων, παρατηρεῖται αὐξήσις γενικὴ τῶν κοκκιωδῶν κυττάρων τοῦ φλοιοῦ καὶ ἰδίως τῆς ἔσω κοκκιώδους στιβάδος. Εἰς δὲ τὰς ἔμπρο-

οθεν τῆς ζώνης ταύτης κειμένας δύο τελευταίας ψυχικὰς μετωπιαίας ζώνας, τὰς ἀποτελούσας τὸν πρόσθιον μετωπιαῖον λοβόν, παρατηρεῖται ἀληθῆς πλοῦτος εἰς κοκκιώδη κύτταρα κ.λ.π. (Οἰκονόμος).

Τὰ ψυχικὰ κέντρα τοῦ προσθίου μετωπιαίου λοβοῦ εἶναι ὑπέρτερα τῶν ψυχικῶν κέντρων τῆς βρεγματοκροταφικῆς ζώνης ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ἀνωτέρου ψυχισμοῦ καὶ διανοητικῆς ἐξωτερικεύσεως. Καὶ ὁτιως ὁ πρόσθιος μετωπιαῖος λοβὸς προώρισται γὰ ἀναχωνεύσῃ ὡς ἐν λέβητι τὰ προϊόντα ἐκείνων, γὰ συνδυάσῃ ταῦτα, ἵνα κατεργασθῇ τὴν σύνθεσιν αὐτῶν, ἥτοι τὴν σκέψιν. Ἐν τῷ προσθίῳ μετωπιαίῳ λοβῷ ἐνεδράζονται ἡ διανοητικὴ ἐνέργεια, ἡ ἐκλογὴ πρὸς ὁρᾶσιν καταφατικὴν ἢ ἀποφατικὴν ἥτοι ἡ βούλησις, πᾶσαι αἱ ἀφηρημέναι ἰδέαι, εἰς ἃς ἀνήκουνσι καὶ αἱ ἠθικαὶ ὑποχρεώσεις, ἃς ὁ ἄνθρωπος ἔχει πρὸς ἑαυτόν, πρὸς τὸ ἔργον αὐτοῦ, πρὸς τὴν κοινωνίαν, πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα καθόλου.

Ὁ πρόσθιος μετωπιαῖος λοβὸς κέκτηται καὶ ἐτέραν ὑπερτάτην λειτουργίαν: τὴν διανοητικὴν ἐξωτερίκευσιν. Ἀπολήξας εἰς ὠρισμένας σκέψεις κατεργάζεται τὸν κράτιστον τῆς ἐξωτερικεύσεως αὐτῶν τρόπον συνδυάζων καὶ διατάσσων τὰς μᾶλλον προσηκούσας ὁδοὺς τῆς νοητῆς ἐκφράσεως: τοῦ λόγου, τῆς γραφῆς, τοῦ μιμικοῦ κ.λ.π. Σημειούμεθα δ' ὅτι ἡ διὰ τοῦ λόγου διανοητικὴ ἐξωτερίκευσις εἶναι φαινόμενον ἀνῆκον ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν μετωπιαῖον λοβὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὅτι ἡ τρίτη μετωπιαία ἔλιξ, ἐν ᾗ ἐδράζεται τὸ κινητικὸν ἀρθρωτικὸν κέντρον τοῦ λόγου, δὲν ὑπάρχει παρὰ τοῖς ζώοις.

Μαρτυροῦσι δὲ περὶ τῆς ἐνεδράσεως τῶν εἰρημένων ἀνωτέρων ψυχικῶν λειτουργιῶν ἐν τῷ προσθίῳ μετωπιαίῳ λοβῷ:

Πρῶτον. Ἡ παθολογία τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις, προκειμένου ἰδίως περὶ ἐγκεφαλικῶν ἐντοπίσεων παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι πολύτιμος ὁδηγὸς καὶ ὁ μόνος ἐλεγκτὴς τῶν πειραματικῶν ἐρευνῶν καὶ τῶν ἱστολογικῶν καὶ ἀνατομικῶν δεδομένων, ἐρεϊδομένη ἐπὶ πολυαριθμῶν κλινικῶν παρατηρήσεων τοῦ *Bianchi*, τοῦ *Krause*, τοῦ *Broca*, τοῦ *Dieulafoy*, τοῦ *Tamburini*, τοῦ *Frey*, τοῦ *Abalos* κ.λ.π. ἀπέδειξε τὴν λειτουργικὴν ταύτην σπουδαιότητα τοῦ πρόσθιου μετωπιαίου λοβοῦ. Ἡ ψυχιατρικὴ διδάσκει ὅτι ὁ μετωπιαῖος

λοβὸς εἶναι ἡ πρώτη μοῖρα τοῦ ἐγκεφάλου, ἥτις ἐκφυλίζεται ἐν τῇ ἀνοίᾳ, διότι ἀκριβῶς εἶναι ἡ τελευταία ἐξικνουμένη εἰς τὸ ἀνώτερον τῆς διαφοροποιήσεως ἐπίπεδον μοῖρα αὐτοῦ· συμφώνως δὲ πρὸς τὸν γενικὸν νόμον, καθ' ὃν ἡ ἐκφύλις ἐπιτελεῖται κατὰ τάξιν ἀντίθετον πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τῆς λειτουργικῆς καὶ μορφολογικῆς διαφοροποιήσεως, αἱ τελευταῖαι ἀναπτυσσόμεναι μοῖραι εἶναι αἱ πρώται, αἷτινες ἐκφυλίζονται.

Αἱ τραυματικαὶ ἀλλοιώσεις τοῦ προσθίου μετωπιαίου λοβοῦ, μετ' ἐξαιρετικῆς συχνότητος παρατηρηθεῖσαι κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, προκαλοῦσι καταφανεῖς διαταραχὰς τῆς προσοχῆς, τῆς ψυχοκινητικότητος, τῆς βουλήσεως, τῆς συγκινητικότητος, τοῦ ἡθικοῦ μετὰ τροποποιήσεως τοῦ χαρακτῆρος. Ἡ ἄδυναμία δὲ τῆς προσηλώσεως τῆς προσοχῆς, ἡ ἀκινήσια, ἡ ἀβουλήσια, ἥτοι ἡ ἔλλειψις τῆς ἐκλογῆς πρὸς δεξιὰς, καὶ ἡ πρὸς τὰς συγκινήσεις ἀπάθεια, ἡ ἡθικὴ ἀδιαφορία εἶναι προδήλως διαταραχαὶ διανοητικῆς ἐνεργείας, διαταραχαὶ ἀνωτέρας ψυχικῆς οὕτως εἶπεῖν κινητικότητος καὶ κατ' ἀκολουθίαν διαταραχαὶ τῆς ἐνεργοῦ μοίρας τῆς ψυχικῆς προσωπικότητος (κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Οἰκονόμου), ἥτις, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν εἴρηται, ἐνεδράζεται ἐν τῷ προσθίῳ μετωπιαίῳ λοβῷ.

Ἡ δὲ ἀλλοίωσις τοῦ ἀριστεροῦ προσθίου μετωπιαίου λοβοῦ, ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ψυχικῶν διαταραχῶν καθιστᾷ συγχρόνως ἀκατάληπτον, μὴ νοητὴν τὴν ἔκφρασιν τοῦ λόγου, τῆς γραφῆς καὶ τοῦ μιμοῦ, προκαλοῦσα εἰδικὴν μορφήν ἀφασίας, τὴν ψυχικὴν ἀφασίαν, ἥτις δὲν στερεῖ τὸ ἄτομον τοῦ λόγου προφορικῶς ἢ γραπτῶς, ὡς τοῦτο παρατηρεῖται ἐπὶ τῆς κινητικῆς ἀρθρωτικῆς ἀφασίας καὶ τῆς ἀγραφίας, δὲν στερεῖ τὸ ἄτομον τῆς ἀντιλήψεως τοῦ λόγου προφορικῶς ἢ γραπτῶς, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν λεξικὴν κώφωσιν καὶ τὴν λεξικὴν τύφλωσιν, ἢ ἀλεξίαν. Ὁ πάσχων ψυχικὴν ἀφασίαν ἐκφράζεται, ἀλλ' ἐκφράζεται κακῶς, ὁμιλεῖ, ἀλλ' ὁμιλεῖ κακῶς, ἡ ὁμιλία αὐτοῦ εἶναι βραδεῖα, πλημμελής, ἀσύντακτος, ἀδιασκεύαστος, γράφει, ἀλλὰ γράφει κακά, κατὰ τρόπον πλημμελῆ, ὑπὸ μορφήν ἑλλειπῆ, ἐπαναλαμβάνει τὰ γράμματα τῆς λέξεως, ἡ δὲ καλλιγραφία εἶναι πολὺ κατωτέρα τῆς πρὸ τῆς νόσου. Ἐχει δὲ ἡ ψυχικὴ ἀφασία καὶ τὴν σημειολογικὴν αὐτῆς ἀξίαν, ἅτε μαρτυροῦσα περὶ τῆς ἐνεδράσεως τῆς ἀλλοιώσεως ἐν τῷ προσθίῳ μετω-

πιαίω ἀριστερῷ λοβῷ καὶ ὑποδεικνύουσα ἐν περιπτώσει ὄγκων ἢ κύστεων ἢ ἀποστήματος τὴν χώραν τῆς ἐγχειρητικῆς παρεμβάσεως (*Frey, Abalos*).

Δεύτερον. Τὰ πορίσματα τῶν πειραματικῶν ἐρευνῶν τοῦ *Hitzig*, τοῦ *Ferrier*, τοῦ *Bianchi* καὶ ἄλλων συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς τοιαύτης λειτουργίας τοῦ μετωπιαίου λοβοῦ. Ὁ *Hitzig* μάλιστα ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ ἀφηρημένη σκέψις ἀπαιτεῖ ἐξ ἀνάγκης ὄργανα εἰδικὰ καὶ τὰ ὄργανα ταῦτα τὰ εὐρίσκει ἐν τῷ μετωπιαίῳ λοβῷ.

Τρίτον. Αἱ φυλογονικαὶ μελέται τοῦ ἐγκεφάλου καὶ εἰδικώτερον τοῦ ἐγκεφαλικοῦ φλοιοῦ ἀποδεικνύουσιν, ὅτι κατερχόμενοι τὴν κλίμακα τῶν μαστοφόρων παρατηροῦμεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐλαττουμένην τὴν ἔκτασιν τοῦ μετωπιαίου λοβοῦ, ἰδίως δὲ τῶν μᾶλλον προσθίων μερῶν αὐτοῦ, ἥτοι τῶν μᾶλλον πλουσίων εἰς κοκκιώδη κύτταρα μερῶν, ὅτι κατὰ τὴν ἀνιούσαν φυλογονικὴν σειρὰν τῶν ζώων μέχρι τοῦ ἀνθρώπου ἐπιτελεῖται προϊούσα διαφοροποιήσις ἀπὸ ἀπόψεως μορφολογικῆς καὶ λειτουργικῆς ἐκδηλουμένη διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ὄγκου τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἐχόντων εἰδικὴν ὕφην τμημάτων καὶ ὅτι καὶ παρὰ τοῖς ἀνωτέροις ζώοις, καταφαίνεται τὸ κατώτερον ἐπίπεδον, ἐν ᾧ εὗρηται ἡ εἰδικὴ ἀνάπτυξις τῶν δύο ἐν τοῖς πρόσθεν περιγραφεισῶν ἐστιῶν τοῦ ἀνθρωπίνου ψυχισμοῦ (Οἰκονόμος).

Τέταρτον. Ἡ ὀντογονία μαρτυρεῖ ἐπ' ἴσης περὶ τῆς ἐνεδράσεως τῶν ἀνωτέρων ψυχικῶν λειτουργιῶν ἐν τῷ προσθίῳ μετωπιαίῳ λοβῷ. Οἱ Ἄγγλοι σοφοὶ *L. E. Smith* καὶ *F. Filney* ἐρευνῶντες τὰ ἀποτυπώματα τῆς κρανιακῆς κοιλότητος τῶν ἀνθρωπίνων ἡμῶν προγόνων ἀπὸ τῆς προκατακλυσμικῆς καὶ κατακλυσμικῆς ἐποχῆς μέχρι τῆς μετακατακλυσμικῆς ἐποχῆς παρέτηρσαν, ὅτι κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἀνθρώπου ἡ βαθμιαία ἀνάπτυξις τοῦ ἐγκεφάλου συνοδεύεται ὑπὸ προϊούσης αὐξήσεως τοῦ προσθίου μετωπιαίου λοβοῦ καὶ τῆς βρεγματοκροταφικῆς ζώνης, ἥτοι τῶν δύο ἐκείνων ἐστιῶν, ἐν αἷς ἐνεδράζονται αἱ ψυχικαὶ λειτουργίαι. Ὁ διάσημος δ' ἀνθρωπολόγος *F. Ameghino* ἀποδεικνύει τὴν βαθμιαίαν αὐξήσιν τοῦ προσθίου μέρους τοῦ κρανίου ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ ἀναφέρει τὴν πρόσφατον ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν ἀνθρωπολόγων *Arthur Frith* καὶ *N. Bogd* γενομένην

ἀνακάλυψιν τοῦ κρανίου πρωτογόνου ἀνθρώπου ἐν Γαλιλαίᾳ 30.000 ἔτη πρὸ Χριστοῦ, ὅπερ ἐμφανίζει διαμόρφωσιν πιθηκικὴν δῆλα δὴ μετωπιαῖον πόλον ἤκιστα ἀνεπτυγμένον.

Ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ αὐτῷ ἀτόμῳ ὁ μετωπιαῖος λοβὸς εἶναι ἡ μοῖρα τοῦ ἐγκεφάλου, ἣτις τελευταία ὠριμάζει, ἅτε βραδύτερον κατὰ τὸν *Flechsig* διαπλασσομένων τῶν ιστολογικῶν στοιχείων καὶ ὀψιαιτέρον ἐπιτελουμένης τῆς ὠριμότητος αὐτοῦ καὶ τῆς περιβολῆς τοῦ μυελώδους ἐλύτρου, καὶ ἄρα εἶναι προωρισμένη νὰ ἐπιτελέσῃ ἀνωτέρας λειτουργίας.

Γινώσκοντες τανῦν καλῶς ὅτι αἱ ψυχικαὶ λειτουργίαι ἐνεδράζονται εἰς τὰς δύο ἐστίαις αὐτῶν: τὴν βρεγματοκροταφικὴν ζώνην καὶ τὸν πρόσθιον μετωπιαῖον λοβὸν καὶ ὅτι τὰ κοκκιώδη κύτταρα τῆς 2^{ας} ἢ ἔξω κοκκιώδους σιβάδος καὶ τῆς 4^{ης} ἢ ἔσω κοκκιώδους σιβάδος καὶ οἱ νευρῖται αὐτῶν εἶναι οἱ ψυχικοὶ νευρῶνες αὐτῶν, εὐχερέστατα κατανοοῦμεν ὅτι ὅσῳ τελειότερα εἶναι ἡ μορφολογικὴ σύστασις τῶν ψυχικῶν τούτων κέντρων τοῦ φλοιοῦ, ἤτοι ὅσῳ μείζων εἶναι ὁ πλοῦτος αὐτῶν εἰς κοκκιώδη κύτταρα, καὶ ὅσῳ κανονικωτέρα καὶ ὁμοειδεστέρα εἶναι ἡ διάταξις τῶν ψυχικῶν ἰνῶν αὐτῶν τοσοῦτω καὶ ἡ διάνοια εἶναι μᾶλλον ἀνεπτυγμένη.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ φυσικὸς νόμος τῆς φυλογονικῆς καὶ ὄντογονικῆς διαφοροποιήσεως οὐδαμῶς ἐπαύσατο λειτουργῶν, ἀναγκαῖον ἐπακολουθήματα εἶναι ἡ προϊοῦσα ἀνάπτυξις τῆς συνολικῆς (*globale*) διανοίας ἐν τῷ κόσμῳ κατὰ τὴν φράσιν τοῦ *Gandry* καὶ ἡ προϊοῦσα μορφολογικὴ καὶ λειτουργικὴ τελειοποίησις τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιφυλάσσουσα νέας διανοητικὰς ἀποκτήσεις προωρισμένας διὰ μελλοντικὰς ἐργασίας καὶ ἀνακαλύψεις, τάξεως πολλῇ ὑπεριτέρας τῆς τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καθόλου.

Ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγεται ὅτι δύο εἶναι οἱ ἀπαραίτητοι ὅροι πρὸς γένεσιν ψυχικῶν παθήσεων, πρῶτον ἡ ἐντόπισις τῆς ἀλλοιώσεως ἐν τῇ ἐπιπολῇ μοίρᾳ τοῦ φλοιοῦ ἰσοῦσῶς τῇ ζώνῃ τῶν παραλλήλων ἰνῶν καὶ τῇ ἔξω καὶ ἔσω σιβάδι τῶν κοκκιωδῶν κυττάρων τοῦ φλοιοῦ τῶν δύο ψυχικῶν ἐστίων: τῆς βρεγματοκροταφικῆς ζώνης καὶ τοῦ πρόσθιου μετωπιαίου λοβοῦ καὶ δεύτερον ἡ ἀλλοίωσις αὕτη δεόν νὰ ᾖ μᾶλλον ἢ ἥτις διὰ χυτός. Πᾶσα

ἄρα ἀλλοιώσεις, οἵαδήποτε καὶ ἂν ᾗ τὴν φύσιν, ἀρκεῖ νὰ ἐκπληροῖ τοὺς δύο τούτους ὅρους καὶ θέλει ὑπ' ἀνάγκης προκαλέσει ψυχικὴν πάθησιν.

Τὸ πλῆθος δὲ τῶν ψυχικῶν συνδρόμων καὶ ἡ μεγάλη ποικιλία τῶν ψυχικῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν ἐξαριτᾶται ἐκ πλείστων λόγων, ὧν κυριώτεροι εἶναι: ἡ ἔντασις, ἡ ἔκτασις, ἡ φύσις τῆς ἀνατομικῆς ἐξεργασίας, ἡ βραδεῖα ἡ ταχεῖα ἐξέλιξις αὐτῆς, ἡ πρὸ τῆς νόσου κατάστασις τῆς διανοίας τοῦ ατόμου, ὁ βαθμὸς τῆς παιδεύσεώς του, αἱ συνήθειαι αὐτοῦ, τὸ ἐπάγγελμα, ἡ ἡλικία, ἡ ἐπίδρασις τοῦ περιβάλλοντος καὶ αἱ ψυχικαὶ ἰδιοσυστασίαι τοῦ ατόμου.

Ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγεται ὅτι τὰ ψυχικὰ σύνδρομα δὲν δύνανται νὰ διακριβώσωσι μόνον αὐτὰ τὴν ἐγκεφαλικὴν νόσον, ἥς συμπτωματικὰ τυγχάνουσι ὄντα· διότι ἡ αὐτὴ νόσος δύναται νὰ ἐκδηλωθῇ διὰ διαφόρων ψυχικῶν συνδρόμων καὶ τὸ αὐτὸ ψυχικὸν σύνδρομον ἀπαντᾷ ἐπὶ διαφόρων νόσων. Τὴν διάγνωσιν τῆς νόσου θέλομεν στηρίζει ἐπὶ τῶν διαταραχῶν τῆς αἰσθητικότητος, τῆς κινητικότητος, τῶν ἀντανεκλάσεων, τοῦ λόγου καὶ τῶν λοιπῶν προὑπαρχόντων ἢ συνυπαρχόντων ἐγκεφαλικῶν συμπτωμάτων, ἐπὶ τῶν πορισμάτων τῶν ἐργαστηριακῶν ἐξετάσεων, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐπὶ τοῦ αἰτιολογικοῦ παράγοντος καὶ τῶν ἰδίων κλινικῶν αὐτοῦ ἐκδηλώσεων κ.λ.π.

Γινώσκοντες ἥδη καλῶς τὰ κατὰ τὴν ἐντόπισιν τῶν ψυχικῶν παθήσεων διαλάβωμεν νῦν διὰ βραχέων περὶ τῆς ὁργανικῆς ὑποστάσεως αὐτῶν. Ἡ ψυχιατρικὴ διακρίνει δύο κατηγορίας ψυχώσεων: ὁργανικὰς καὶ ψυχογενεῖς. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν διδάσκομεν ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ τοῦ Αἰγινητείου, θέλομεν δὲ δημοσιεύσει ἐκτενῶς ἐν τῷ Β' τόμῳ τοῦ ἡμετέρου συγγράμματος, ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχικαὶ παθήσεις ἔχουσιν ὁργανικὴν ὑπόστασιν, εἶναι ὁργανικαὶ καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν ὑπάρχουσι τοιαῦται παθήσεις ψυχογενεῖς, ἥτοι μὴ ἔχουσαι βάσιν ὁργανικὴν. Πολύτιμος εἶναι βεβαίως ἡ συμβολὴ τῆς ψυχολογίας πρὸς ἐρμηνεῖαν πλείστων ψυχικῶν φαινομένων, ἀλλὰ δὲν δύναται κατ' οὐδένα λόγον νὰ ληφθῇ ὡς βάσις οἵασδήποτε νοσηρᾶς ὀντότητος καὶ κατ' ἀκολουθίαν δὲν χρησιμεύει πρὸς ταξινόμησιν ψυχικῶν νόσων.

Συνηγοροῦσι περὶ τῆς ὁργανικῆς ὑποστάσεως πασῶν τῶν ψυχικῶν παθήσεων ταῦτα:

Ἐπὶ πασῶν τῶν χρονίων ψυχικῶν παθήσεων ἀνευρίσκονται ἀλλοιώσεις

ἐπαρκῶς ἐρμηνεύουσαι τὰ ἐν τῇ ζωῇ παρατηρηθέντα ψυχικὰ φαινόμενα. Αἱ νεκροτομαί τῶν ὀξειῶν ψυχικῶν παθήσεων εἶναι σπάνιαι, καθόσον ἐν ἧ ἂν περιπτώσει αἱ ἀλλοιώσεις μὴ καταστῶσιν ἀνεπανόρθωτοι καὶ καταστρεπτικάί, ἢ ἴσως ἐπιτυγχάνεται, αἱ ἀλλοιώσεις ἐπανορθοῦνται καὶ κατ' ἀκολουθίαν σπανία παρέχεται ἡ εὐκαιρία μελέτης τῶν ἀλλοιώσεων τῶν ὀξειῶν ψυχικῶν παθήσεων. Ἄλλ' ἡ μελέτη τῶν ἀλλοιώσεων τῶν ἀνευρεθεισῶν ἐπὶ τῶν χρονίων φρενοπαθῶν, οἷτινες ἔσχον ἐν ἀρχῇ πλείονας προσβολὰς ὀξείας ψυχικῆς παθήσεως ἰαθείας, ἐπιτρέπει νὰ εἰκάσωμεν τὰς ἐγκεφαλικάς ἀλλοιώσεις, αἷτινες ἀντεστοίχουν εἰς τὰς ὀξείας ταύτας προσβολὰς.

Τῶν χρονίων ψυχοπαθῶν ἐξαιροῦνται μόνον οἱ ἐμφανίζοντες ἠθικὴν παράνοϊαν, ἥτοι ψυχικὴν κατάστασιν χαρακτηριζομένην διὰ συμφύτου διαστροφῆς τοῦ ἠθικοῦ αἰσθητηρίου. Ὁ ἠθικὸς παράνοϊος τέλεον ἀπώλεσε πᾶσαν ἰδέαν ἠθικῆς καὶ τιμῆς καὶ ἀρετῆς, αἷτινες εἰσὶ λέξεις κεναὶ ἐννοίας. Ζῇ τέλεον δουλωθεὶς ὑπὸ τῶν διεστραμμένων αὐτοῦ ἐμφύτων καὶ παθῶν, ὧν ἡ κόρεσις ρυθμίζει τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ. Ὅθεν ἡ ἠθικὴ παράνοϊα ἐκδηλοῦται διὰ μεγάλου πλήθους παντοδαπῶν ἠθικῶν διαστροφῶν, ἐκφαινομένων ἀρχῇθεν, ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, καὶ μαρτυρουσῶν περὶ τῆς συμφύτου διαφθορᾶς τοῦ ἐγκεφάλου.

Πλὴν ὁ ἠθικὸς παράνοϊος οὔτε παραλήρημα, οὔτε ἄνοϊαν, οὔτε ἄλλα φρενίτιδος, κυρίως εἰπεῖν, νόσου φαινόμενα ἐμφανίζει. Ἀλλὰ βεβαίως καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν παράνοϊαν ὑπάρχουσιν ἀλλοιώσεις: ἴσως ἱστοχημικαὶ διαταραχαὶ τῶν ἐγκεφαλικῶν κυττάρων, πιθανώτερον ἀλλοιώσεις μορφολογικά, ἥτοι συνδυασμοὶ ἰνῶν καὶ κυτταρικαὶ ομάδες ἀνώμαλοι. Ἀλλὰ δυσχερέστατον εἶναι νὰ διακριβωθῇ ἡ ἀνωμαλία αὕτη ὑπὸ τῆς Παθολογικῆς Ἱστολογίας, δοθέντος ὅτι ὁ ἐγκεφαλικὸς φλοιὸς τοῦ ἀνθρώπου περιλαμβάνει 14 δισεκατομμύρια κυττάρων καὶ ἔτι μείζονα ἀριθμὸν ἰνῶν.

Τὴν ὀργανικὴν δ' ὑπόστασιν τῶν ψυχικῶν παθήσεων συνιστῶσιν αἱ ἐξῆς ἀλλοιώσεις:

Ἀλλοιώσεις ἐνεδραζόμεναι ἐν τε ταῖς μήνιγξι καὶ τῷ ἐγκεφαλικῷ φλοιῷ, ἥτοι ἀλλοιώσεις μηνιγγοφλοιίτιδος.

Ἀλλοιώσεις ἐνεδραζόμεναι ἐν τῇ νευρογλοίᾳ, ἥτοι ἀλλοιώσεως ἐπιπο-

λῆς διαχύτου ἐγκεφαλικῆς σκληρύνσεως πρωτογενοῦς ἢ δευτερογενοῦς.

Ἀλλοιώσεις ἀποκλειστικῶς ἐντοπιζόμεναι εἰς τὰ κύτταρα τοῦ φλοιοῦ, ἥτοι ἀλλοιώσεις ἐπιπολῆς φλοιῷτιδος.

Ἀλλοιώσεις ὑπόξeos διαχύτου μηνιγγοεγκεφαλίτιδος, ἥτοι ἀλλοιώσεις τῆς προΐουσης Γενικῆς Παραλύσεως.

Ἀλλοιώσεις ἐκ σκληραθνηρωματώσεως τῶν ἀρτηριῶν τοῦ ἐγκεφαλικοῦ φλοιοῦ. Σημειούμεθα δ' ὅτι ὑπάρχονσι περιπτώσεις — καὶ αὗται εἶναι αἱ συχνότεραι, — καθ' ἃς παρατηροῦνται ἀλλοιώσεις συνδεδυσμέναι.

Ἐκτὸς δὲ τούτων ἐρείδομεν τὴν ἡμετέραν γνώμην τῆς ὀργανικῆς ὑποστάσεως πασῶν τῶν ψυχικῶν παθήσεων πρῶτον ἐπὶ τῶν ἐκ ληθαργικῆς ἐγκεφαλίτιδος ψυχώσεων, ὀφειλομένων εἰς τὴν ἐντόπισιν τῶν ἀλλοιώσεων αὐτῆς ἐπὶ τῶν ψυχικῶν κέντρων τοῦ φλοιοῦ καὶ ὑποδνομένων πάσας τὰς μορφὰς τῶν ψυχώσεων, χωρὶς νὰ ἐμφανίζωσιν αὗται οὐδένα ἴδιον χαρακτῆρα, τῆς διαγνώσεως στηριζομένης ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἐπὶ τοῦ γενεσιουργοῦ παράγοντος, ἥτοι τῆς ληθαργικῆς ἐγκεφαλίτιδος καὶ τῶν κλινικῶν αὐτῆς ἐκδηλώσεων.

Δεύτερον ἐπὶ τῶν ἐκ Δαγγείου ἐπιγιγνομένων ψυχώσεων, αἵτινες ὑποδύονται ἐπ' ἴσης πάσας τὰς μορφὰς τῶν ψυχώσεων ἄνευ οὐδενὸς ἰδιαίτερου χαρακτῆρος, τῆς διαγνώσεως ἐρείδομένης μόνον ἐπὶ τοῦ γενεσιουργοῦ παράγοντος αὐτῶν, δηλὰ δὴ τοῦ Δαγγείου πυρετοῦ καὶ τῶν ἰδίων κλινικῶν αὐτοῦ φαινομένων. Ὅλος τοῦ Δαγγείου ἐντοπιζόμενος ἐπὶ τῶν ψυχικῶν κέντρων τοῦ φλοιοῦ προκαλεῖ μεταδάγγειον ἐγκεφαλίτιδα ἢ ἐκφυλιστικὰς ἀλλοιώσεις τῶν κυττάρων τοῦ φλοιοῦ ἀπλῆν ὑπεραιμίαν καὶ οἴδημα αὐτοῦ ἄνευ συννυάρξεως καθαρῶν ἀντιδραστικῶν φαινομένων ὑπὸ μορφὴν φλεγμονώδους κυτταρικῆς διηθήσεως. Τὰς ἀλλοιώσεις δὲ ταύτας ὁ καθηγητὴς τῆς Παθολογικῆς Φυσιολογίας I. Κατσαρᾶς ἐν τῇ ἐσχάτως δημοσιευθείσῃ αὐτοῦ «Παθολογικοανατομικαὶ παρατηρήσεις περὶ τοῦ Δαγγείου πυρετοῦ» χαρακτηρίζει ὡς ἐγκεφαλοπάθειαν ἐκφυλιστικὴν.

Εἶναι ἀρὰ γε ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἀναμφισβήτητος τυγχάνει οὖσα ἡ ὀργανικὴ ὑπόστασις καὶ πασῶν τῶν λοιμωδῶν ἢ τοξικῶν ψυχώ-

σεων ὀξείας, ὑπόξεος ἢ χρονίας ἐξελίξεως, οἰαδήποτε καὶ ἂν ᾗ ἡ προκαλοῦσα αὐτὰς λοιμωξίς ἢ τοξικὴ οὐσία.

Τρίτον, ἐπὶ τῶν ψυχώσεων τῶν ἐπιγιγνομένων ἐξ ὄγκων κύσεων καὶ ἀποστημάτων ἐνεδραζομένων εἰς τὰς δύο ἐστίας τοῦ ἀνθρωπίνου ψυχισμοῦ.

Τέταρτον, ἐπὶ τῶν τραυματικῶν ψυχικῶν παθήσεων, τῶν ἐν εὐρυτάτῃ κλίμακι παρατηρηθεισῶν κατὰ τὸν τελευταῖον εὐρωπαϊκὸν πόλεμον καὶ προκληθεισῶν διὰ τραυματικῶν ἀλλοιώσεων τῶν δύο ψυχικῶν ἐστιῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ προσθίου μετωπιαίου λοβοῦ.

Ἐν τέλει δὲ παρατηροῦμεν ὅτι ὑπὲρ τῆς ὀργανικῆς ὑποστάσεως τῶν ψυχικῶν παθήσεων συνηγορεῖ καὶ ἡ αἰτιολογία αὐτῶν.

Ἀλλὰ περὶ τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν αἰτιολογίαν τῶν ψυχικῶν παθήσεων ἡμετέρων ἀντιλήψεων θέλομεν ἀπασχολήσῃ τὴν Ἀκαδημίαν ἐν εἰδικῇ ἀνακοινώσει.

Περαίνων τὸν λόγον τονίζω ὅτι ἡ Νευρολογικὴ καὶ Ψυχιατρικὴ Κλινικὴ εἶναι ἀγέρωχος, ἀποκαλύψασα εἰς τὴν Φυσιολογίαν καὶ τὴν Πειραματικὴν Ψυχολογίαν τὴν τοπογραφίαν πλείστων ἀγνώστων χωρῶν καὶ τὰς εἰδικὰς λειτουργίας ἐκάστης αὐτῶν.

Δικαιοῦται δὲ τανῦν νὰ εἶναι ἔτι μᾶλλον ὑπερήφανος, καθότι ἡ Παθολογία τοῦ Ἐγκεφάλου ἀνώρυσεν, αὐτὴ κατ' ἐξοχὴν, νέον τεθαμμένον θησαυρὸν γνώσεων, ἀποκαλύψασα τὰς δύο ἐστίαις τοῦ ἀνθρωπίνου ψυχισμοῦ καὶ τὴν ἐνέδρασιν τῶν ἀνωτέρων ψυχικῶν λειτουργιῶν καὶ τῆς διανοητικῆς ἐξωτερικεύσεως ἐν τῷ προσθίῳ μετωπιαίῳ λοβῷ.

Ἀπὸ τῆς σπουδαιότητος δὲ ταύτης ἀπόψεως ἡ Νευρολογία καὶ ἡ Ψυχιατρικὴ ὑπερακοντίσασα, ὥς καὶ ἄλλοτε εἶπον, πάντας τοὺς συναδέλφους αὐτῆς ἐν τῇ ἱατρικῇ κλάδῳ, καὶ προσορμιζομένη εἰς τὰς διαφόρους ἐν τῷ ὥρῳ καὶ ἀχανεῖ τῆς καθόλου ἐπιστήμης πελάγει ἐγκατεσπαρμένας ἐπιστημονικὰς χώρας, ἀφειδῶς ἐπιδαπιλεῦει εἰς τὰς πλείστας αὐτῶν τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολυτίμου αὐτῆς φορτίου.

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΛΡΙΑ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΕΠΙ ΤΗ ΤΡΙΤΗ ΕΠΕΤΕΙΩ
ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΥΠΟ Κ. Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΟΥ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐορτάζει σήμερον μετὰ τῆς ἐθνικῆς καὶ τὴν τρίτην ἐπέτειον τῆς ἰδίας παλιγγενεσίας. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθιέρωσεν ὡσαύτως ἡ Ἀκαδημία καὶ πρὸς ἀπονομὴν τῶν βραβείων : τῆς ἀρετῆς καὶ αὐτοθυσίας. Καὶ δὲν στερεῖται σημασίας ἡ σύμπτωσις τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος τῆς πολιτικῆς ἀναγεννήσεως τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος πρὸς ἐκείνην, καθ' ἣν ἰδρύνθη καὶ πάλιν ἡ πνευματικὴ αὐτῆς ἐσία, ἐξ ἧς ἀναμένομεν νὰ προέλθῃ ἡ ἀναγέννησις τῆς ἐλληνικῆς Ἐπιστήμης, τῆς ἐλληνικῆς τέχνης, τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων. Ὅπως δὲν εἶναι τυχαία ἡ ἐκλογὴ τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔλαμψεν εἰς τὸν ὕπατον βαθμόν, χάριν τῆς ἡμετέρας ἐλευθερίας, ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ αὐτοθυσία τῶν πατέρων ἡμῶν, διὰ νὰ βραβεύεται, τοῦλάχιστον ἅπαξ τοῦ ἔτους, ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, ὡς προσφύως εἶπεν ὁ Renan, ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ αὐτοθυσία.

Ἀλλ' ἡ λατρεία τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Τέχνης καὶ τῶν Γραμμάτων ἐν Ἑλλάδι εἶναι παναρχαία ἐθνικὴ παράδοσις, τῆς ὁποίας ἡ ἐνέργεια, ἐπὶ αἰῶνας καὶ χιλιετηρίδας συσσωρευομένη, κατέστη ἐθνικὴ ἀνάγκη καὶ θρησκεία τῶν Ἑλλήνων. Εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, τὴν ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς ἐξελθοῦσαν θεὰν τῆς Διανοίας, δύναμιν ὑπεράνθρωπον καὶ ὁμῶς φυσικὴν, ἰδεώδη καὶ ὁμῶς πραγματικὴν, θεῖαν καὶ ὁμῶς ἀνθρωπίνην, ὀδηγοῦσαν τὸ ἄρμα τῶν παγκοσμίων πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ἀποτελοῦσαν τὴν ψυχὴν τῆς Πατρίδος, ἀπεδίδετο ἅπαν τὸ τηλαυγὲς τῶν Ἀθηνῶν μεγαλεῖον. Τὸ ἔργον τῆς παρθένου

ἔβλεπον οἱ Ἀθηναῖοι πανταχοῦ καὶ πάντοτε, καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ἀπὸ τοῦ Παρθενῶνος μέχρι τῶν περάτων τοῦ κόσμου, ἔνθα ἐδέσποζε τὸ πνεῦμα, ἔλαμπεν ἡ δόξα, καὶ ἐξετείνετο ἡ κυριαρχία τῆς Πατρίδος αὐτῶν. Καὶ βραδύτερον ἀκόμη, κατ' αὐτὴν τὴν παρακμὴν τοῦ Ἑθνους, πίπτουσα ἡ Ἑλλάς, δὲν ἔπαυσε, καθὼς μαρτυρεῖ τὸ ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ κ. Κουγέα ἀνακαλυφθὲν καὶ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν ὑποβληθὲν σπάνιον χρυσόβουλλον, τὴν Ἀθηνᾶν, ὡς ἐθνικὴν θεότητα, λατρεύουσα. Τὸ μοναδικὸν αὐτὸ μεταξὺ τῶν ἐν Ἑλλάδι παλαιῶν χειρογράφων Διάταγμα Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, ἐν τῶν πρώτων, ἂν μὴ τὸ πρῶτον, ὑπογραφὲν ἐν Μισιτρᾷ ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου, ὡς αὐτοκράτορος, ὅταν ἐκλήθη ἐκεῖθεν, ὅπως καταλάβῃ τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου, δὲν εἶναι μόνον ἀνεκτίμητον ἐθνικὸν κειμήλιον, ἀλλὰ καὶ τίτλος τιμῆς διὰ τὴν πρὸς τὴν παιδείαν αἰωνίαν ἀφοσίωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἑθνους. Δι' αὐτοῦ ὁ νέος αὐτοκράτωρ, χαιρετισμὸν καὶ θυσίαν πρὸς τὴν παιδείαν πρώτην προσφέρων, παραχωρεῖ δύο τιμάρια ἐν Πελοποννήσῳ, πρὸς τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ διασήμευ Ἑλληνος φιλοσόφου Γεωργίου Πλήθωνος ἢ Γεμιστοῦ. Ἀλλὰ, καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς σκοτεινοὺς τῆς δουλείας χρόνους, τὰ Γράμματα, ἥτοι αἱ μοῦσαι ἐν γένει, ἐλατρεύθησαν ἐν Ἑλλάδι ὡς θεῖα πράγματα κατὰ τὸ δημοτικὸν ἄσμα, οἱ Ἑλληνόπαιδες ἐπεκαλοῦντο τὸ φέγγος τῆς Σελήνης νὰ φωτίσῃ τὸν δρόμον των, ὅπως μεταβῶσι τὴν νύκτα, μυστικὰ διὰ τὸν φόβον τῶν Τούρκων, εἰς τὸ ἀπόκρυφον σχολεῖον καὶ διδασχθῶσι γράμματα, τοῦ Θεοῦ τὰ πράγματα.

Καὶ ὅταν οἱ πατέρες ἡμῶν ἔδιδον τὴν ζωὴν των, διὰ νὰ ζήσῃ ἡ Ἑλλάς, εἶχον καὶ τὴν εὐλόγον φιλοδοξίαν νὰ ἀφήσουν εἰς ἡμᾶς, μετὰ τῶν πολιτικῶν, καὶ τὰ ἠθικὰ ἐκεῖνα δικαιώματα, ἅνευ τῶν ὁποίων ὁ βίος δὲν ἀξίζει τὴν ζωὴν. Καὶ διὰ τοῦτο, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνακήρυσιν τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας, εἰς τὸ πρῶτον Ν. Δ. τοῦ Ὁθωνος, διὰ τοῦ ὁποίου ἔθετον αὐτοὶ τὰς βάσεις τῆς πνευματικῆς μορφώσεως τοῦ Ἑθνους, σοφῶς ἐπὶ τῆς ιδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ Πανεπιστημίου συγχρόνως ἐθεμελίωνον τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἀνεξαρτησίαν. Διότι λαός, ὅστις δὲν ἔχει ἰδίαν ἐπιστήμην, δὲν εἶναι μόνον πνευματικῶς ὑπόδουλος τῆς ξένης σκέψεως, ἀλλὰ κινδυνεύει νὰ χάσῃ καὶ αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν του.

Ἡ Πρόμαχος Ἀθηνᾶ, ἡ προσωποποιοῦσα τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν καὶ ἐφεύρεσιν, φέρουσα τὴν ἀσφαλῆ ἀσπίδα καὶ πάλλουσα τὸ φοβερόν τῆς Ἐπιστήμης δόρυ, κατέρχεται καὶ πάλιν τώρα εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν ἰσχυροτέρα καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἄρεως, καὶ δίδει αὐτῇ, ὡς ὁ πατήρ τῆς ὁ Ζεὺς, τὴν Νίκην.

« Ἐχω τὸ βέβαιον προαίσθημα, προφητικῶς ἔλεγε πρὸ πολλῶν ἐτῶν » ὁ τότε πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων, ὁ Janssen, « ὅτι ἡ Ἐπιστήμη πρόκειται νὰ πρωτοστατήσῃ εἰς τὸν κόσμον, ὅστις ἤδη » δημιουργεῖται. Καὶ διὰ νὰ μὴ χάσωμεν τὴν θέσιν ἡμῶν, ἃς πολλαπλασιά-
« σωμεν τὰς ἡμετέρας προσπάθειάς· πρόκειται ὅχι μόνον περὶ τῆς ἐπιρροῆς
« καὶ τῆς δόξης τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ περὶ αὐτῆς τῆς ὑπάρξεώς της μεταξὺ
« τῶν ἐθνῶν ».

Καὶ πράγματι, τὴν Γαλλίαν, κατὰ τὸν μέγαν πόλεμον, δὲν θὰ ἔσωζε βεβαίως ἡ πατροπαράδοτος γαλατικὴ ἀνδρεία, ἀν δὲν ἦρχετο συνεπίκουρος ἡ γαλλικὴ ἐπιστήμη, διὰ τῶν σοφῶν ἰδίως μελῶν τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων: Ἄλλοτε ἀμυνομένη καὶ ματαιοῦσα, δι' ἀντιστοίχων ἐφευρέσεων, τὰς θαυμασίας ἐπινοήσεις τῆς γερμανικῆς ἐπιστήμης, καὶ ἄλλοτε αὐτὴ πρώτη ἐπιτιθεμένη, διὰ νέων ἀνακαλύψεων, κατώρθωσε νὰ ὑπερισχύσῃ καὶ νὰ νικήσῃ.

Πόσα ἑκατομύρια μαχητῶν ὀφείλουν εἰς αὐτὴν τὴν ζωὴν των, καὶ πόσαι μητέρες, καὶ πόσα τέκνα, καὶ πόσαι οἰκογένειαι, μεθ' ὅλων τῶν ἐλευθερωθέντων συμμάχων λαῶν, εὐλογοῦν ἤδη τὸ ὄνομα τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων!

« Ὅτι ἡ Γαλλία μοιραίως θὰ ὑπέκλυτε, λέγει ὁ ἀκαδημαϊκὸς Μουρεϊν » εἰάν δὲν διωργάνωνεν ἐσπευσμένως τὸν τόσον φοβερὰ ἐπιστημονικὸν αὐτὸν πόλεμον, προφανῶς τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ σοβαρῶς. » Καὶ ὁ Maurice Barrès, μεταξὺ τῶν κυρίων παραγόντων τῆς νίκης, πρῶτιστον θεωρεῖ τὴν γαλλικὴν ἐπιστήμην: Ἄνευ αὐτῆς, γράφει, ὁ ἡρωϊσμός τοῦ στρατοῦ καὶ ἡ μεγαλοφυΐα τῶν ἀρχηγῶν του θὰ παρέμενον ἄγωνα καὶ στεῖρα. Εἰς τὸ κοινὸν ἔργον τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους, προσδέτει

ὁ *Barrès*, ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἐργαστηρίου ὑπῆρξεν ἐφάμιλλος τοῦ μάρτυρος ἀδελφοῦ του, τοῦ ἀνθρώπου τῶν χαρακωμάτων.»

“Ὅθεν δικαίως, ὁ τότε Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων, ὁ πολὺς *Appel*, ἐξαίρων τὴν πολεμικὴν εἰσφορὰν αὐτῆς, ἔγραφεν: «Ἡ διοργάνωσις τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης στηρίζεται ἤδη οὐσιωδῶς ἐπὶ τῆς χρήσεως τῶν ἐπιστημονικῶν μεθόδων διὰ τε τὴν παρασκευὴν, τὸν ἐπλισμὸν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν. Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν δὲ καταλήγουν ὅλαι αἱ ἐνέργειαι καὶ ἐξ αὐτῆς πάλιν ἐξέρχονται ὅλαι αἱ προόδοι.»

Ἄλλ’ ἀπὸ τῆς ἡμέρας, καθ’ ἣν ἐδημοσιεύθη τὸ εἰρημένον πρῶτον Ν. Δ. τοῦ Ὀθωνος, παρῆλθεν αἰὼν δλόκληρος, καὶ ἡ Ἑλλάς, ἥτις ἔδωκεν εἰς ὅλον τὸν κόσμον μετὰ τῆς ιδέας καὶ τὸ ὄνομα τῆς Ἀκαδημίας, ἔμεινε μετὰ τῆς Τουρκίας, μόνῃ αὐτῇ μεταξὺ τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν, μηδ’ αὐτῶν τῶν μικρῶν Κρατῶν τοῦ Αἴμου ἐξαιρουμένων, ἄνευ τῆς ἐστίας ταύτης τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Τέχνης. Ἡ ἐπιστημονικὴ δύναμις καὶ ἀνάπτυξις τοῦ τόπου, στηριζομένη ἐπὶ τοῦ ἐνὸς σκέλους αὐτῆς, τοῦ Πανεπιστημίου, ἐχώλαινε δεινῶς καὶ παρέμενε στάσιμος. Διότι, ἐὰν τὸ Πανεπιστήμιον παρασκευάζῃ τοὺς ἐπιστήμονας, ἡ Ἀκαδημία τοὺς ἐμπνέει, τοὺς ἐνθαρρύνει, τοὺς ποδηγετεῖ, τοὺς ἐξεγείρει, καὶ δημιουργεῖ τὴν Ἐπιστήμην.

Καὶ ἡ ἐντεῦθεν ζημία δὲν ὑπῆρξε μόνον ἡθικῶς μεγίστη, ὑστερήσαντος τοῦ ἔθνους εἰς πνευματικὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ καὶ ὑλικῶς ἀνυπολόγιστος, καρκινοβατήσαντος τοῦ τόπου εἰς πλουτοπαραγωγὸν προόδον.

Βεβαίως δὲν ἔλειψαν καὶ παρ’ ἡμῖν οἱ δημόσιοι ἄνδρες, μέχρι πρὸ ὀλίγου ἁκόμῃ, οἱ ὅποιοι γνωρίζοντες ὅτι ἡ Ἀκαδημία δὲν εἶναι πολυτέλεια ἀλλὰ θεσμὸς ἀπαραίτητος τῆς κανονικῆς λειτουργίας τοῦ Κράτους, ἐπεδίωξαν ἢ ἐπεχείρησαν μετ’ ἀξιεπαίνου αὐταπαρνήσεως τὴν ἵδρυσιν αὐτῆς. Καὶ ἐχρειάζετο, ὧντως, αὐταπάρνησις πρὸς τοῦτο. Διότι ἦτο μοιραῖον, ὁ ὑπουργός, ὅστις θὰ ἐτόλμα νὰ προβῇ εἰς τὸ σπουδαῖον αὐτὸ ἐγχείρημα, νὰ δημιουργήσῃ πολλοὺς ἐχθροὺς καὶ νὰ χάσῃ πολλοὺς φίλους. Καὶ τοιοῦτοι ὑπῆρξαν ὁ Χριστόπουλος, ὁ Ἀλέξ. Ραγκαβῆς, ὁ Χαρίλαος Τρικούπης, ὁ Ἀγγελὸς Βλάχος, ὁ Ἄθαν. Εὐταξίας καὶ τέλος ὁ Ἐλευθ. Βενιζέλος. Ἄλλ’ αἱ μεγάλαι δυσχέρειαι τῆς ἐκλογῆς τῶν πρώτων ἀκαδημαϊκῶν, αἱ ὁποῖαι καὶ ἐματαιώσαν

τὰς ἀποπείρας αὐτάς, εἶναι φυσικαὶ καὶ γενικαί. Ὁ Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς κ. *Abel Hermant*, σχετικῶς πρὸς τὰς φιλοδοξίας καὶ τὰς ἔχθρας, τὰς ὁποίας δημιουργοῦν πάντοτε αἱ ἀκαδημαϊκαὶ ἐκλογαί, γράφει: » Τὸν θάνατον τῶν Ἀκαδημιῶν εὐχονται συνήθως μετὰ πάθους ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι θὰ ἠδύναντο θεωρητικῶς νὰ εἶναι, καὶ ὁμως δὲν εἶναι, μέλη αὐτῶν. Δὲν ἐξαιροῦνται καὶ αὐτοὶ οἱ ὑποψήφιοι, οἱ ὅποιοι οὕτω θὰ ἀπηλλάσσοντο τῆς σχετικῆς φροντίδος καὶ ἀγωνίας, ἐὰν οὕτως ἢ ἄλλως δὲν εἶχον νὰ ἐπιτύχουν τίποτε. Ἐντεῦθεν, ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἔχει ἐναντίον της ὅλους τοὺς Γάλλους, ἐκτὸς τεσσαράκοντα . . . » Ὁ κύριος αὐτός, ἔλεγεν ἄλλος ἀκαδημαϊκὸς περὶ ἀποτυχόντος συνυποψηφίου του, εἶναι ἐκ τῶν παλαιότερων φίλων μου μὲ μισεῖ θανασίμως ἀπὸ τριακονταετίας, ἀφ' οὗτου ἐξελέγην ἀντ' αὐτοῦ ἀκαδημαϊκός».

Τοιαῦτα εἶναι πανταχοῦ τὰ ἀκαδημαϊκὰ ἥθη καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι διάφορα παρ' ἡμῖν. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ πρώτη ἐπιτυχία τῆς ἡμετέρας Ἀκαδημίας ὑπῆρξεν αἱ φιλοδοξίαι, αἱ ἔχθραι καὶ αἱ κραυγαί, τὰς ὁποίας προεκάλεσεν. Διότι Ἀκαδημία, ἡ ὁποία ἐμπνέει οὐχὶ τὴν φιλοδοξίαν καὶ τὴν ζηλοτυπίαν, ἀλλὰ τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν σιγὴν, δὲν εἶναι ἀξία τοῦ ὀνόματος. Καὶ ἡ τῶν Ἀθηνῶν θὰ ἦτο θνησιγενὴς καὶ ἄσημος θεσμός, προσωρισμένος εἰς βεβαίαν ἀποτυχίαν, ἂν ἐπανήρχετο εἰς τὸν κόσμον ἀδιαφόρως καὶ ἀθορύβως.

Ἐλέχθη, ὅτι τὸ ἀνακαλύπτειν εἶναι προφητεύειν. Ὁχι! Τὸ ἀνακαλύπτειν εἶναι σκέπτεσθαι, εἶναι ἐργάζεσθαι ἀλλ' ἀναμφιβόλως εὐφυῶς ἐργάζεσθαι καὶ ὀρθῶς σκέπτεσθαι. Ὁ Νεύτων, ἐρωτηθεὶς πῶς ἀνεκάλυψε τὴν παγκόσμιον ἔλξιν, ἀπήντησε: πάντοτε αὐτὴν σκεπτόμενος. Ὁ μέγας Ναπολέων, ιδρύων τὸ περίφημον *Institut de France*, ἔλεγεν: « Ἐὰν δὲν εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ δημιουργήσωμεν τὴν μεγαλοφυΐαν, ἐξαρτᾶται ὁμως ἀπὸ ἡμᾶς νὰ ιδρύσωμεν κέντρα ὑψηλῆς πνευματικῆς καλλιιεργείας, τὰ ὅποια νὰ υποστηρίζουν καὶ νὰ προστατεύουν τὴν ἰδιοφυΐαν».

Καὶ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν τὸ σπουδαιότερον μέχρι τοῦδε ἔργον ὑπῆρξεν ὅτι διήγειρε τὴν ἀδρανοῦσαν ἑλληνικὴν σκέψιν καὶ τὴν ἐξώθησεν εἰς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας καὶ ἄλλα πολλὰ θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς ὠφελιμότητος ἔργα. Τὰ ἔργα αὐτὰ δεικνύουν κάλλιον τῶν λόγων τὴν ζωηράν

ἄμιλλαν, τὴν ὁποίαν αὕτη προεκάλεσε, τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας τόσον εἰς τὴν Ἐπιστήμην καὶ τὴν Τέχνην, ὅσον καὶ εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὴν ἐπίλυσιν τῶν μεγάλων προβλημάτων τοῦ τόπου, παρέσχε μέχρι τοῦδε.

Διότι ἡ Ἀκαδημία ἔχει δύο κυρίως ἰδεώδη: τὴν Ἐπιστήμην καὶ τὴν Τέχνην ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν Πατρίδα ἀφ' ἑτέρου. Δὲν λησμονεῖ, ὅτι πάντοτε, ἀλλ' ἰδίως τῶρα, οἷς ὁ τόπος ἔχει ἐπιτακτικὴν καὶ ἐπείγουσαν ἀνάγκην τῶν φώτων τῆς Ἐπιστήμης, ὅπως ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς χθὲς καὶ ἐπὶ τῶν ἐλπίδων τῆς αὖριον ἀνορθωθῇ καὶ ἀνασυνταχθῇ ἡ Ἑλλάς, ὀφείλει νὰ ἴσταιται εἰς τὸ πλεονεχὲς πάσης Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, βοηθοῦσα τὸ ἀνορθωτικὸν αὐτῆς ἔργον.

Λέγουσιν, ὅτι ἡ Ἐπιστήμη δὲν ἔχει πατρίδα. Ναί! Ἄλλ' ὁ ἐπιστήμων δὲν πρέπει νὰ λησμονῇ ποτέ, ὅτι ἔχει. Καὶ ὅταν ἡ πατρίς αὐτῇ εἶναι ἡ Ἑλλάς, τὰ τέκνα τοιαύτης μητρός, τὰ ὁποῖα περιβάλλει ἡ ἀκτινοβόλος δόξα τῆς, φέρουν μετὰ τῆς εὐγενείας τῆς καταγωγῆς καὶ βαρείας πρὸς τὴν πατρίδα ὑποχρεώσεις, ἅνευ τῶν ὁποίων κινδυνεύουν νὰ συντριβοῦν μετ' αὐτῆς ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ὀνόματός των.

Ὁ *Taine* ψέγει τὸν γαλλικὸν χαρακτήρα διὰ τὴν φιλοπρωτείαν του. Οἱ νέοι ἐπιδίδονται, λέγει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὰς σπουδὰς μετὰ ζήλου, ὅστις θὰ ἦτο ἄξιος ἐπαίνου, ἐὰν τὰ μυστικὰ ἐλατήρια αὐτοῦ δὲν ἐνεπνέοντο ὑπὸ τοῦ συμφέροντος· μανθάνουν οὐχὶ διὰ νὰ μάθουν, ἀλλὰ διὰ νὰ πρωτεύσουν καὶ νὰ διακριθῶν Ἄλλ' ὁ χαρακτήρ αὐτός, ὅστις εἶναι πρωτίστως ἑλληνικός, εἶναι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀνθρώπινος.

Τὴν φιλοπρωτείαν ὅμως ἢ, κυριολεκτικώτερον, τὴν φιλοτιμίαν αὐτὴν τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτήρος, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ μελετήσωμεν καὶ ἐκτιμήσωμεν, ὅχι ἀπὸ τῆς φιλοσοφικῆς ἀπόψεως τῶν ψυχολογικῶν αἰτίων, ὡς ὁ *Taine*, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρακτικῆς τῶν λαμπρῶν αὐτῆς ἀποτελεσμάτων, ὀφείλομεν παντοιοτρόπως νὰ διεγείρωμεν καὶ νὰ ὑποθάλωμεν. Αὕτη γενεὴ τὴν ἄμιλλαν ἢ δὲ ἄμιλλα εἶναι τὸ κυριώτερον ἐλατήριο τῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς σπουδῆς ἐν γένει. Διὸ καὶ ἅνευ ἀμίλλης δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ πρόοδος.

Ἡ ἄμιλλα εἶναι ἐκ τῶν κυριωτέρων σκοπῶν τῆς Ἀκαδημίας: νὰ προκαλῇ, τοὺς νεωτέρους ἰδίως, νὰ ἀγωνίζωνται τὸν καλὸν καὶ ἔντιμον πνευμα-

τικὸν ἀγῶνα καὶ νὰ ἐμπνέῃ τὸν εὐγενῆ ζῆλον πρὸς τὰ πρωτεῖα, τὰς τιμὰς καὶ τὴν δόξαν, οὐχὶ διὰ τοῦ φθόνου καὶ τῆς ζυλοτυπίας, οὐχὶ διὰ τῆς ὑποτιμήσεως καὶ παραγνώρισεως τοῦ ἔργου τῶν ἄλλων, καὶ μάλιστα τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ δι' ἰδίας σοβαρᾶς ἐρεῦνης καὶ ἐργασίας ἐν γένει.

Ἀλλά, πλὴν τῆς ἀμίλλης, τὴν ὁποῖαν προκαλεῖ μεταξὺ τῶν νεωτέρων ἡ βοάβευσις καὶ ἡ ἔξαρσις τῶν εὐσυνειδήτων ἐρευνῶν, ὡς καὶ ἡ συγκέντρωσις καὶ ἡ κύρωσις τῶν ἀληθινῶν ἀνακαλύψεων ἐν αὐτῇ, ἡ Ἀκαδημία ἀποτελεῖ ἀνώτερον ἡθικὸν στάδιον, ἔχον μεγάλην ἡθικὴν ἐπίδρασιν καὶ ἐγερτικὴν δύναμιν ἐπὶ τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς ἐνεργείας καὶ αὐτῶν τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν μελῶν. Εἶναι ἡ ἀπαραίτητος διὰ τὸν διανοητικῶς ἐργαζόμενον πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἀνταλλάσσει τὰς σκέψεις του καὶ ἥτις ἐμπνέει καὶ γονιμοποιεῖ τὰς ιδέας του. Ἐδῶ ἡ ἰδιοφυΐα, καὶ αὐτὴ ἡ μεγαλοφυΐα, προκαλουμένη, κρινομένη, θαυμαζομένη, διεγείρεται, ἐκδηλοῦται καὶ καρποφορεῖ· ἐνῶ ἐγκαταλειπομένη εἰς ἑαυτὴν ἀπαρτήρητος καὶ ἄγνωστος, ἀδρανεῖ καὶ χάνεται ἀκαρπὸς ἢ ἐκτρεπομένη τοῦ κυρίου προορισμοῦ της.

Οὕτως ἡ Ἀκαδημία, συγκεντροῦσα εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς καὶ ἐμπνέουσα τὰς ἀνωτέρας πνευματικὰς δυνάμεις τοῦ παρόντος, παρασκευάζει ἀσφαλῶς καὶ τὴν πνευματικὴν ἀκμὴν τοῦ μέλλοντος τοῦ Ἑθνους. Διότι πρέπει νὰ ἔχωμεν ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ ὑπέροχον ἑλληνικὸν δαιμόνιον, τὸ ὁποῖον παρήγαγε τὸ τριπλοῦν θαῦμα τῆς σκέψεως, τοῦ κάλλους καὶ τοῦ μέτρου· πρέπει νὰ ἔχωμεν πίστιν εἰς τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν εἰς τὸν κόσμον τὸ αἰώνιον φῶς τῆς ἑλληνικῆς ιδέας καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ναί! εἰς τὸ ἑλληνικὸν δαιμόνιον, τὸ ὁποῖον δὲν ἔληξεν εἰς τὸ θαῦμα τοῦ 5^{ου} π. Χ. αἰῶνος, οὐδ' ἐξεφυλίσθη καὶ ἐξέλιπεν ἔκτοτε· ἀλλ' ἐξεδηλώθη ἐπανειλημμένως κατόπιν, κατ' ἄλλας ὁμῶς διευθύνσεις, καθ' ἃς εὗρεν εὐκαιρίαν καὶ διέξοδον. Καὶ ἡ τοιαύτη βαθεῖα πίστις εἶναι καὶ αὐτὴ μία θρησκεία· ἀλλὰ θρησκεία ἀκλόνητος, βασιζομένη οὐχὶ εἰς ὀνειροπολήσεις καὶ φαντασιοπληξίας, ἀλλ' εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ τὰ γεγονότα, εἰς αὐτὴν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑθνους ἡμῶν.

Καὶ ὄντως, τὸ ἑλληνικὸν δαιμόνιον θαυματουργεῖ ἐκ νέου κατὰ τὸν

μεσαιώνα, δημιουργοῦν τὸν ὑπέροχον πολιτισμὸν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὸν Βυζαντινόν, ὅστις αὐτός, καὶ μόνον αὐτός, κυριαρχεῖ καὶ ἀκτινοβολεῖ τότε καθ' ὅλον τὸν κόσμον. Ἀνατέλλει καὶ πάλιν κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν, ὅτε ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπιστήμη, ἡ Ἑλληνικὴ Τέχνη καὶ καθόλου ἡ Ἑλληνικὴ Σκέψις, ἣτις δὲν συνετάφη μετὰ τῶν ἀρχαίων, ἀλλὰ, διασωθεῖσα εἰς τὰ ἑλληνικὰ συγγράμματα, μετελαμπαδεύθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν εἰς τὴν Δύσιν, ἥγαγεν εἰς τὴν Ἀναγέννησιν καὶ τὸν νεώτερον πολιτισμόν. Στίλβει εἰς τοὺς λαμπροὺς ἀστέρας τῆς πολυπληθοῦς πλειάδος τῶν μεγάλων Ἑλλήνων ἱεραρχῶν, ἀπὸ τοῦ μεγάλου Βασιλείου μέχρι τοῦ Ἐθνομάρτυρος τῆς Ἐπαναστάσεως Γρηγορίου τοῦ Ε', καὶ ἀπὸ τούτου μέχρι τοῦ μάρτυρος ἱεράρχου Χρυσοστόμου τῆς Σμύρνης. Αὐτοί, ὡς πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὡς φρουροὶ τῆς πίστεως, ὡς ποιμένες τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὡς μάρτυρες τοῦ Ἐθνους, ἀποτελοῦν τὴν δόξαν ὅχι μόνον τῆς Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ τῆς ὅλης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἐκδηλοῦται ἐκ νέου κατὰ τὸ μεγαλουργημα τοῦ 21, εἰς τὴν στρατηγικὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Καραϊσκάκη καὶ τοῦ Κολοκοτρώνη, εἰς τὰ ἀπαράμιλλα ναυτικὰ κατορθώματα τοῦ Μιαούλη, εἰς τὴν λάμψιν τοῦ πυρπολικοῦ δαυλοῦ τοῦ Κανάρη καὶ τοῦ ἀνθρωποπυρροτεχνήματος τοῦ Καψάλη, εἰς τὴν διπλωματικὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Καποδιστριαίου.

Ἀλλὰ μήπως εἰς αὐτὸ δὲν ὀφείλεται ἡ ἐκ τοῦ μηδενὸς δημιουργηθεῖσα ἠθικὴ καὶ ὕλική ἀκμὴ τόσων μεγάλων Ἑλληνικῶν παροικιῶν ἐν τῇ ξένῃ, ἡ ἀκτινοβόλος δρᾶσις τόσων Ἑλλήνων ὑπερόχων ἐπιστημόνων ἐν Ἑλλάδι καὶ μάλιστα εἰς πολλὰ ξένα μεγάλα ἐπιστημονικὰ κέντρα; Ἡ μήπως εἰς αὐτὸ δὲν ἀνήκουν αἱ τελευταῖαι στρατιωτικαί, ναυτικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἐπιτυχίαι, διὰ τῶν ὁποίων ἡ Ἑλλάς, ὑπερδιπλασιασθεῖσα, ἔφθασεν εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ εἰς τὰ βάρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας; Καὶ δὲν εἶναι αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐφώτισε τὴν ἐκ τῆς Μικρασιατικῆς ἥτις τραγικὴν συμφορὰν, καὶ μετεμόρφωσε τὴν στρατιωτικὴν ἥτις εἰς τὴν μεγάλην ἠθικὴν νίκην καὶ τὸ κινήσαν τὸν γενικὸν θαυμασμόν καὶ συγκινήσαν τὸν κόσμον θαῦμα τῆς ἀποκαταστάσεως εἰς τοὺς μητριακοὺς τῆς μικρᾶς καὶ ἡττημένης Ἑλλάδος κόλπους ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίου προσφύγων τέκνων τῆς;

Ἡ Ἑλλὰς ὅμως ὀφείλει νὰ συνέλθῃ, νὰ ὀργανωθῇ, νὰ ἐργασθῇ, διὰ νὰ

ἐπανεύρη ἐν ἑαυτῇ καὶ χρησιμοποίησιν δεόντως τὰς προγονικὰς ἀρετάς, τὸ προγονικὸν αὐτῆς δαιμόνιον, τὸ ἀνεκτίμητον αὐτὸ ἐθνικὸν κεφάλαιον. Λέγεται, ὅτι ὅλοι ὀφείλομεν νὰ ἀνήκωμεν εἰς μίαν οἰκογένειαν, εἰς μίαν κοινωνίαν, εἰς ἓν ἔθνος. Ἀλλ' ἐκόντες, ἄκοντες ἀνήκωμεν εἰς ἓν ἔθνος, γεννώμεθα μέλη μιᾶς φυλῆς, ἡ ὁποία ἔχει ἴδια ἥθη, ἴδια ἔθιμα, ἰδίας ἀρετάς, ἰδίας ιδιοφυΐας καὶ ἰδίαν ἱστορίαν. Ἐκ τῆς ἱστορίας αὐτῆς, ἐκ τῶν ἀγώνων, ἐκ τῶν πράξεων καὶ ἐκ τῆς δράσεως ἐν γένει τῶν προγόνων, κατὰ γνωστὸν φυσικὸν νόμον, διεπλάσθη καὶ ὑφάνθη ἡ ψυχὴ, ἡ συνείδησις, ἡ διάνοια, ὁ χαρακτήρ ἡμῶν. Ἐν γνώσει ἢ ἐν ἀγνοίᾳ ἡμῶν φέρομεν ὁλόκληρον προγονικὴν κληρονομίαν χαρακτηριστικῶν ιδιοτήτων καὶ ἐνεργειῶν, τῶν ὁποίων εἴμεθα προῖον. Οἱ αἰῶνες, τὸ κλῆμα, ὁ οὐρανὸς ἀπετύπωσαν τὴν σφραγίδα αὐτῶν εἰς τὰ ἀρχικὰ πρότυπα ἐκείνων, ἀπὸ τῶν ὁποίων καταγόμεθα αὐτῶν δὲ οὕτω φέρομεν ἐντὸς ἡμῶν καὶ τοῦ βαθυτάτου γήρατος τὴν δρᾶσιν καὶ τὴν πείραν.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἐπιδιώκουσα τὴν διὰ τῆς Ἐπιστήμης, τῆς μητρὸς αὐτῆς πάσης προόδου, προαγωγὴν τῶν ὑλικῶν δυνάμεων τῆς χώρας, αἱ ὁποῖαι εἶναι συγχρόνως καὶ τὸ βάθρον τῶν ἠθικῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους, προσπαθεῖ νὰ λύσῃ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ζωτικὰ προβλήματα τοῦ παρόντος καὶ νὰ γνωρίσῃ, συγχρόνως, τὰ σπουδαῖα ζητήματα τοῦ μέλλοντος τοῦ τόπου. Διότι, ἐὰν ἡ Ἐπιστήμη ἀπεξενούτο καὶ ἀπεμακρύνετο τῆς πρακτικῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους, ἐὰν δὲν ἐχρησιμοποιεῖ καὶ ἐγονιμοποιεῖ πρακτικῶς τὰς ἀνακαλύψεις καὶ τὰ φῶτά της εἰς τὴν πρόοδον, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ τόπου, δὲν θὰ παρέβαινε μόνον τὸ καθῆκόν της πρὸς τὴν Πατρίδα, ἀλλὰ καὶ θὰ κατεδίκαζεν ἑαυτὴν εἰς στείρωσιν, καὶ θὰ ἐμαραίνετο ἄγονος ἐντὸς τοῦ στενοῦ χώρου, τοῦ θεωρητικοῦ σταδίου τοῦ ἐπιστήμονος. Ἐὰν δὲ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια ἔχῃ ἄπειρον ἰδίαν ἀξίαν, καὶ ἀναμφισβητήτως ἔχει αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀνυπολόγιστον σπουδαιότητα, καὶ ἐὰν καθῆκον καὶ τιμὴ μάλιστα διὰ τὸν ἐπιστήμονα εἶναι, ὥς ὀρθῶς εἶπεν ὁ πολὺς Poincaré, νὰ τὴν ἀναζητῇ δι' ἑαυτὴν καὶ μόνην, ἀνεξαρτήτως τῆς χρησιμότητος καὶ τῶν πρακτικῶν ἐφαρμογῶν αὐτῆς, καθίσταται ὅμως αὕτη ἀκόμη πολυτιμότερα καὶ ἀσυγκρίτως χρησιμωτέρα, ὅταν δὲν περικλείεται ἐν τῇ πρακτικῇ ἀχρησίᾳ τῆς καθαρᾶς Ἐπιστήμης, οὐδὲ φυλακίζεται ἐν τῇ μονώσει τοῦ Σπουδαστηρίου μετὰ τοῦ

ἐπιστήμονος, ἀλλ' ἐξέρχεται τούτων, ριπτομένη εἰς τὸ κοινὸν στάδιον, ἐπικουρος τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς ποικίλας πρακτικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας.

Ἀλλὰ θὰ ἦτο, ἀφ' ἐτέρου, ἀνάρμοστος κατάπτωσις καὶ ἄρνησις τοῦ μεγάλου ἐπιστημονικοῦ παρελθόντος τοῦ τόπου τούτου, ἐὰν ἡ Ἀκαδημία τῆς Ἑλλάδος, τῆς πρώτης ταύτης κοιτίδος τῆς Ἀληθοῦς Ἐπιστήμης, ἔνθα ἐκηρύχθη καὶ ἐλατρεύθη ὡς δόγμα ἡ ἐπιστημονικὴ ἀρχή: ἡ Ἐπιστήμη χάριν τῆς Ἐπιστήμης, παραμελοῦσα τὴν θεωρίαν περιορίζετο εἰς μόνας τὰς ἀπαραιτήτους εἰς τὸν βίον πρακτικὰς ἐφαρμογὰς αὐτῆς. Τὴν ἀρχὴν αὐτὴν ἐφήρμοσαν ὀρμεμφύτως, τόσον εἰς τὴν Ἐπιστήμην, ὅσον καὶ εἰς τὴν Τέχνην, οἱ ἀρχαῖοι, καὶ δι' αὐτὸ ὑπῆρξαν καὶ θὰ παραμείνουν οἱ μέγιστοι τοῦ κόσμου καλλιτέχναι, καὶ δι' αὐτὸ ἐθανματούργησαν ὡς ἐπιστήμονες. Ἄλλως, ὡς λέγει ὁ *Poincaré*: «Ἐπιστήμη διὰ τὰς ἐφαρμογὰς μόνον προσωρισμένη εἶναι ἀδύνατος· αἱ ἀλήθειαι τότε μόνον εἶναι γόνιμοι, ὅταν εἶναι ἀλληλένδετοι. . . Οἱ ἄνθρωποι, οἱ τὰ μάλιστα περιφρονοῦντες τὴν θεωρίαν, εὗρισκουν ἐν αὐτῇ, ἐν ἀγνοίᾳ των, καθημερινὴν τροφήν. Ἐὰν ἐστεροῦμεθα τῆς τροφῆς αὐτῆς, ἡ πρόοδος θὰ ἔπαυε καὶ θὰ ἐνεκροῦμεθα ἐν τῇ στασιμότητι τῆς Κίνας».

Αἱ μεγάλαι θεωρητικαὶ ἀνακαλύψεις τοῦ 17^{ου} καὶ τοῦ 18^{ου} αἰῶνος εἶναι ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι παρεσκέυασαν τὸν θανμάσιον πολιτισμὸν τοῦ 19^{ου} καὶ τοῦ 20^{ου}. Ἀφαιρέσατε τὸν Γαλιλαῖον, τὸν Νεύτωνα, τὸν Καρτέσιον, τὸν *Leibnitz*, τὸν *Lavoisier*, τὸν *Laplace*, τὸν *Lagrange*, τὸν *Ampère*, τὸν *Volta*, καὶ τότε ὅλοι οἱ μεγαλοφυεῖς ἐφευρέται καὶ δημιουργοὶ τῶν θαυμάτων τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ἡμῶν, ἐπὶ τῶν θεωρητικῶν ἔργων τῶν πρώτων στηριζόμενοι, πίπτουν εἰς τὴν ἀφάνειαν.

Ἀλλὰ θὰ ἦτο ὑπερβολὴ ἀσυγχώρητος, ἂν ἐνομίζετο ὅτι ἡ Ἐπιστήμη εἶναι τὸ πᾶν εἰς τὸν κόσμον καὶ ὅτι μόνη αὐτὴ ἀρκεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Καθὼς θὰ ἦτο πλάνη ὀλεθρία διὰ τὸ Ἔθνος, ἂν ἐπιστεύετο, ὅτι ἡ Ἀκαδημία ὀφείλει νὰ περιορισθῇ εἰς αὐτὴν καὶ μόνην. Οὐκ ἐν ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος! Πᾶσα ὑπερβολὴ φέρει ἀντίθετα τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ ἀποτελέσματα. Ὅπως ἡ ὑπερβολὴ τοῦ δικαίου ἄγει εἰς τὴν ἀδικίαν, οὕτω καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀποκλειστικότης φέρει τὴν κατάπτωσιν τοῦ ἀνθρώπου,

ἐπομένως καὶ τὴν στείρωσιν καὶ αὐτῆς τῆς Ἐπιστήμης. Πρὸ τῆς Ἐπιστήμης καὶ ὑπεράνω αὐτῆς ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος· ἐπὶ τῆς ἡθικῆς δὲ μορφώσεως, ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, ἐπὶ τῆς εὐγενείας τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ στηρίζεται ὅχι μόνον ἡ εὐημερία καὶ ἡ δόξα παντὸς ἔθνους, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἐπιστήμης αὐτῆς ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ πρόοδος.

Αἱ ἐπιστῆμαι, ἄνευ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, ὡς ὀρθῶς ἐγράφη, εἶναι βάνανσοι καὶ μηχανικαί. Κοινωνία καθαρῶς ἐπιστημονικὴ θὰ ᾔτο ἀγρία, ὅπως τὰ γράμματα ἄνευ τῆς οὐσίας αὐτῶν, τῆς Ἐπιστήμης, θὰ ᾔσαν ἀνούσια, κενά. Ὑπεράνω ὅλων κεῖται ἀναμφιβόλως ἡ Σκέψις. Ἄλλ' ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος. Βεβαίως ἡ προαγωγή καὶ ἡ παρασκευὴ τῆς ὑλικῆς εὐημερίας τοῦ τόπου εἶναι ἐκ τῶν ἀπαραιτήτων καὶ σπουδαιοτέρων σκοπῶν τῆς Ἀκαδημίας· ἀλλ' ἐν τῇ ὑπάρξει ἐνὸς ἔθνους, ἐν τῇ ὑψηλοτέρᾳ ἀντιλήψει τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἡ ἀνύψωσις τῶν ψυχῶν, ἡ καλλιέργεια ὑγιοῦς πνεύματος, ἡ ἐνέργεια ἐκεῖνη, ἣτις βαίνει πέραν τῆς ἐφημέρου δημιουργίας, ὑπεράνω τῆς ὑλικῆς ζωῆς, εἶναι τὸ ὑψηλότερον καὶ εὐγενέστερον ἔργον τῆς Ἀκαδημίας. Ἄνευ τοῦ πρώτου ζημιούται καὶ δὲν προάγεται ὁ ὑλικὸς ὁργανισμὸς τοῦ ἔθνους, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ὁ ἡθικός· ἀλλὰ καὶ ἄνευ τοῦ δευτέρου πίπτει αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, καὶ μετ' αὐτοῦ ὁλόκληρον τὸ ἔθνος.

Ἀμφότερα ταῦτα πρέπει νὰ συμβαδίζον, νὰ ἀλληλοστηρίζωνται. Ὅφειλομεν λοιπὸν νὰ ἐνώσωμεν ὅλας τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, διὰ νὰ φωτισθῶμεν καὶ ζωογονηθῶμεν ἐξ αὐτοῦ πλήρως. Διότι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἶναι πολυσύνθετον, ἀλλὰ καὶ ἐνιαῖον συγχρόνως· ἐν τῇ πλουσίᾳ αὐτοῦ ἐνότητι ἀποτελεῖται ἐκ πλήθους φωτεινῶν ἀκτίνων, ἐκάστη τῶν ὁποίων, ἀντιστοιχοῦσα εἰς εἰδικὴν ἰδιοφυῖαν καὶ ἔχουσα ἰδίαν ἐνέργειαν, φωτίζει ἰδίως μορφὰς τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ χρειάζονται ὅλαι ὁμοῦ αἱ ἀκτῖνες αὐτοῦ, διὰ νὰ φωτίσουν καὶ ἀποκαλύψουν ὅλας τὰς μορφὰς τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ὡραίου. Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ὁμοιάζει πρὸς τὸ ἡλιακὸν φῶς, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ εἶναι ἐνιαῖον, ἀλλ' ἀποτελεῖται ἐξ ἀπείρων ἀκτίνων, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἔχει ἰδίαν ἀπόχρωσιν, ἀνήκει εἰς ἰδιαίτερον αἰθέριον κῦμα, εἶναι προϊόν εἰδικοῦ παλμοῦ τῆς φωτεινῆς πηγῆς, ἔχει ἰδίαν ἐνέργειαν, ἴδια ἀποτελέσματα· ἀλλὰ

χρειάζονται ὅλαι ὁμοῦ αἱ ἀκτῖνες, ὅπως ἀποτελέσωσι τὸ λευκὸν ἡλιακὸν φῶς, τὸ ὁποῖον φωτίζει, ἐξυγιάνει καὶ ζωογονεῖ τὸν κόσμον.

Εἶναι τιμὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος βεβαίως, ὅτι ἀνήγαγε τὴν Ἐπιστήμην εἰς στοιχεῖον ἀπαραίτητον τῆς καλλιέργειας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὅτι κατέστησεν αὐτὴν ἀναπόσπαστον συντελεστὴν τῆς γνώσεως, τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς προόδου ἐν γένει, ὅτι ἐκ τῆς πρακτικῆς αὐτῆς χρησιμότητος ἀνύψωσε τὴν παρατήρησιν τοῦ κόσμου εἰς γενικὸν νόμον τῆς Φύσεως. Ο Ἱπλάτων ἀνέγραφεν ἐπὶ τοῦ αἰτώματος τῆς Ἀκαδημίας του: » Οὐδεὶς ἀγεωμετρητος εἰσίτω.» Ἀλλὰ μὴπως ὁ Ἱπλάτων δὲν εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἀπέδειξε τὴν ταυτότητα τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ὥραίου;

Οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐν γένει ἐπίστευον, ὅτι τὸ ὥραϊον εἶναι καὶ αὐτὸ μία μορφή τοῦ ἀληθοῦς, καὶ ὅτι τίποτε δὲν εἶναι ὥραϊον ἂν δὲν εἶναι ἀληθές. Διὰ τῆς ἀγάπης δὲ καὶ τῆς λατρείας αὐτῶν πρὸς τὸ ὥραϊον καὶ διὰ τῆς ἀφοσιώσεως αὐτῶν πρὸς τὸ ἀληθές, ἐνῶ ἀνύψωσαν ἑαυτοὺς εἰς ὕψη ἀπρόσιτα, κατέστησαν συγχρόνως καὶ τὴν ἀνθρωπότητα ἐν γένει ἰσχυροτέραν καὶ εὐγενεστέραν. Διότι τόσον τὸ ἀληθές ὅσον καὶ τὸ ὥραϊον βαίνουν πρὸς τὸν αὐτὸν ὑψηλὸν σκοπόν, πρὸς τὸ αὐτὸ ἰδεῶδες, εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἐξευγένισιν τοῦ χαρακτῆρός του, τὴν καλλιέργειαν τῆς διανοίας, τὴν λύσιν τῶν μεγάλων μυστηρίων τοῦ κόσμου.

Ἡ Ἐμπνευσις καὶ ἡ Τέχνη, προκαλοῦσαι τὴν συγκίνησιν καὶ διεγείρουσαι τὰ ὑψηλὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας, ἐξευγενίζουσιν καὶ ὑψώνουν τὴν ψυχὴν, ὁδηγοῦν πρὸς τὰ ἰδανικά τοῦ πνεύματος καὶ ποδηγετοῦν τὴν φαντασίαν εἰς τὸν εὐθὺν δρόμον τοῦ ἀληθοῦς ὥραϊου. Αὐταὶ μετὰ τῆς Σκέψεως θέτουν τὸν ἀνθρώπον εἰς ἐπικοινωνίαν πρὸς ἀνώτερον κόσμον, καὶ δημιουργοῦν τὸ πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν αὐτοῦ μεγαλεῖον, τὸ ὁποῖον ὑπερέχει παντὸς ἄλλου. Διότι καὶ αὐτὴ ἡ Ἐπιστήμη, ἐπιζητοῦσα τὸ ἀληθές, ἔχει ἀνάγκην τῆς ἐμπνεύσεως, τῆς διοράσεως καὶ τῆς φαντασίας αὐτῆς πολλάκις, ὅπως ἐπιτύχῃ, ὅπως μεγαλοουργήσῃ.

Ἄλλως τὸ Ἑλληνικὸν θαῦμα ἀνήκει περισσότερον εἰς τὴν Τέχνην καὶ τὰ Γράμματα καὶ ὀλιγότερον εἰς τὴν Ἐπιστήμην ἂν καὶ ὀλόκληρος ἡ Ἑλληνικὴ σκέψις θεωρεῖται καὶ εἶναι ὄντως ὁ ἀπαραίτητος συντελεστής τοῦ πολι-

τισμοῦ καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ τοῦ κόσμου, ὁ κύριος παράγων τῆς ἡθικῆς υἱείας καὶ τῆς ἐξευγενίσεως τῆς ψυχῆς τῆς ἀνθρωπότητος.

Καὶ τὸ πρὸς τὰ ἐθνικὰ ἰδεώδη καὶ τὴν τόνωσιν τῶν ψυχῶν καθῆκον τῆς Ἀκαδημίας εἶναι ἐπίσης ἐπείγον καὶ ἐπιτακτικὸν τώρα, ὅτε, μετὰ τὸν πόλεμον, ἡ ἡθικὴ κατὰπτωσις, ἡ πνευματικὴ σύγχυσις, ἡ ταπείνωσις τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος, ἡ γλωσσικὴ ἀσυναρτησία καὶ ἀναρχία εἶναι φαινόμενον παγκόσμιον. Εἰς τοιαύτας δὲ ἐποχάς, ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου βήματος τῆς Ἀκαδημίας, ὅπως καὶ ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ στόματος τοῦ ρήτορος, τοῦ καλάμου τοῦ λογοτέχνου καὶ τῆς σκοπιᾶς τοῦ δημοσιογράφου, ἐξέρχονται αἱ ὑψηλαὶ καὶ διάτοροι διδασκαλίαι, αἱ σοφαὶ καὶ πειστικαὶ παραινέσεις, οἱ θερμοὶ καὶ ἐνθουσιώδεις λόγοι, οἱ ὅποιοι ἀνυψώνουν τὸ πνεῦμα, τονώνουν τὸ ἐθνικὸν φρόνημα καὶ ἐπαναφέρουν τὰ ἔθνη εἰς τὸν εὐθὺν δρόμον καὶ τὰ ὑψηλὰ ἰδεώδη τῆς πνευματικῆς καὶ ἡθικῆς προόδου.

Ἀλλὰ καὶ τὰ ζητήματα τὰ σχετικὰ πρὸς τὰ Γράμματα καὶ τὴν Τέχνην, τὰ ὅποια ἔχει νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ λύσῃ ἡ Ἀκαδημία, δὲν εἶναι οὔτε ὀλιγώτερα, οὔτε ἥτιον ἐπείγοντα τῶν ἐπιστημονικῶν. Ἐκάστη πόλις, ἑκάστη νῆσος, ἕκαστον χωρίον τῆς Ἑλλάδος ἔχει τὰς παραδόσεις του, τὴν ἱστορίαν του, τὴν διάλεκτόν του, τὴν τέχνην του, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτιον πιστῶς διατηρούμενα. Εἶναι ἐκεῖ ἡ ἡχὴ τῆς φωνῆς τῶν προγόνων ἡμῶν, εἶναι ἡ ζωσα εἰκὼν τῶν ἡθῶν καὶ τῶν ἐθίμων αὐτῶν, εἶναι ἡ γνησία ἐκδήλωσις τῆς τέχνης, τῆς ἐπιστήμης, τῆς νοστοροπίας καὶ τῆς ζωῆς των. Εἶναι θησαυρὸς κληρονομικός, ὁ ὅποτος ἐκλείπει ὀσημέραι, καὶ ὑπάρχει ἐπιτακτικὴ καὶ ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ διασωθῇ καὶ νὰ μελετηθῇ, πρὶν χαθῇ, πρὸς ζημίαν ὅχι μόνον ἡμῶν ὡς Ἔθνους, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Τέχνης καὶ τῆς Φιλολογίας τοῦ κόσμου ἐν γένει. Διότι περὶ τῆς ἐρεῦνης καὶ τῶν σπουδῶν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ταύτης κληρονομίας ἐνδιαφέρεται καὶ μεριμνᾷ, ὡς περὶ ἰδίας περιουσίας, ὁλόκληρος ὁ πολιτισμένος κόσμος, ὁ πολιτισμὸς τοῦ ὁποίου ἐκεῖ ἔχει τὰς ρίζας καὶ τὴν πηγὴν του. Διότι ἡ μικρὰ Ἑλλάς δὲν εἶναι ἀπλῶς μία συνήθης κρατικὴ περιοχὴ, ὡς τόσαι ἄλλαι. Δὲν διακρίνεται τῶν λοιπῶν μόνον διὰ τὴν προνομιακὴν γεωγραφικὴν θέσιν της, τὸ ἴδιον κλίμα, τὰ ἴδια προϊόντα, τὴν ἰδίαν φυλὴν, τὴν ἰδίαν γλῶσσαν. Εἶναι χώρα ἐξαιρετικὴ καὶ μονα-

δική ἐν τῷ κόσμῳ· ἡ ἐπιστήμη, ἡ γλῶσσα, ἡ τέχνη, ἡ φιλολογία, ἡ ἱστορία καὶ ἡ νοοτροπία αὐτῆς ἐν γένει ἐνδιαφέρουν μεγάλως ὁλόκληρον τὸν κόσμον.

Εἶναι ἡ Ἑλλάς! Ἡ αἰωνία Ἑλλάς! ἡ ὁποία καὶ ὅταν ἔπιπτε κατέκτα πνευματικῶς καὶ ἐξεπολίτιζε τοὺς βαρβάρους κατακτητάς της, καὶ ὅταν ἔσβυσεν ἐφώτιζε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ φωτίζῃ τὴν ἀνθρωπότητα. «Εἶναι ἡ » σχολὴ ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου, λέγει ὁ *Reclus*. Μετὰ εἴκοσιν αἰώνων πτω- » ον δὲν ἔπαυσε νὰ μᾶς φωτίζῃ, ὅπως οἱ ἐσβεσμένοι ἐκεῖνοι ἀστέρες, τῶν » ὁποίων αἱ ἀκτῖνες ἐξακολουθοῦν νὰ φωτίζουν τὴν Γῆν». "Οθεν, ἐντεῦθεν ἐπιβάλλονται εἰς αὐτὴν καὶ ὑποχρεώσεις, αἱ ὁποῖαι εἰς οὐδεμίαν ἄλλην χώραν τοῦ κόσμου ἀπαντῶνται.

Ἡ ἰδρυσις τῆς Ἀκαδημίας ὑπῆρξεν ἡ πραγματοποίησις ἐνὸς ἐθνικοῦ ὀνείρου καὶ ἡ πλήρωσις μιᾶς ἐθνικῆς ἀνάγκης, τοῦ ὀνείρου καὶ τῆς ἀνάγκης νὰ ἴδωμεν καὶ τὴν Ἑλλάδα ἐντὸς τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς Ἀκαδημίας, ἔνθα ἐκδηλοῦται καὶ ἐξελίσσεται ἡ φιλολογικὴ, ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ ζωὴ τοῦ ἔθνους, ὑφουμένην εἰς θέσιν ἰσότιμον πρὸς τὰ λοιπὰ πολιτισμένα ἔθνη. Διότι ἔθνος, τὸ ὁποῖον δὲν παράγει Ἐπιστήμην, δὲν καλλιεργεῖ τὰ Γράμματα, δὲν θεραπεύει τὰς τέχνας, δὲν θεωρεῖται, καὶ ὄντως δὲν εἶναι, ἰσότιμον πρὸς τοὺς λοιποὺς λαούς. Πᾶς λαός, ὥς καὶ πᾶς ἄνθρωπος, ἀξίζει τόσον, ὅσον εἶναι τὸ καλὸν τὸ ὁποῖον διασπείρει, τὸ καλὸν τὸ ὁποῖον ἀκτινοβολεῖ περὶ ἑαυτὸν ἀνὰ τὸν κόσμον.

Ἄλλ' ἀπὸ ζητήματος ἡθικῆς καὶ ὕλικῆς ἀνάγκης, ἡ ἰδρυσις τῆς Ἀκαδημίας κατέστη ἐσχάτως καὶ καὶ περισσότερον καὶ καὶ ἐπιτακτικώτερον διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀνήχθη εἰς ζήτημα τιμῆς. Ἐπεβάλλετο, ὥς ἡ ἐκπλήρωσις ῥητῆς ὑποσχέσεως καὶ ἐπιτακτικῆς ὑποχρεώσεως, τὴν ὁποίαν ὀρθῶς, χάριν τῶν ἡθικῶν καὶ ὕλικῶν συμφερόντων τοῦ τόπου, ἀνέλαβεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, κατὰ Μάϊον τοῦ 1919, ἀπέναντι τοῦ διεθνοῦς ἐπιστημονικοῦ κόσμου. Ὑπεσχέθη τότε νὰ ιδρύσῃ τὴν Ἀκαδημίαν, ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν εἰσοδὸν καὶ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Διεθνῇ Ἀκαδημαϊκὴν Ἐνωσιν, καὶ καρπωθῇ οὕτω καὶ ἡ χώρα ἡμῶν τὰς ἐκ τῆς λειτουργίας αὐτῆς μεγάλας ἐπιστημονικὰς καὶ πρακτικὰς ὠφελείας. Παραβαίνουσα δὲ τὴν ἐπίσημον ὑπόσχεσίν της καὶ μὴ ιδρύουσα τὴν Ἀκαδημίαν, ἐκινδύνευεν ὅχι μόνον νὰ

ἐξέλθῃ τῆς Διεθνoῦς Ἐνώσεως τῶν Ἀκαδημιῶν, ὡς παρατύπως ἐκεῖ εὐρισκομένη, ἀλλὰ καὶ νὰ ὁμολογήσῃ οὕτω πρὸ τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου πνευματικὴν ἀνικανότητα, ὅπως συγκροτήσῃ Ἀκαδημίαν.

Ἄλλ' ἢ τοιαύτη ἄτοπος ὁμολογία δὲν θὰ ἦτο μόνον ταπεινωτικὴ διὰ τὴν κοιτίδα τῆς Ἐπιστήμης, τῆς Τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καθόλου, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἄδικος, ὡς ἔδειξαν καὶ ἀπέδειξαν ἤδη τὰ πράγματα.

Ἡ Ἀκαδημία ἡμῶν ἐξελίσσεται ἤδη βαθμηδὸν εἰς πνευματικὸν κέντρον, τοῦ ὁποίου ἡ σοβαρὰ πνευματικὴ δρασίς καὶ ἡ εὐεργετικὴ ἐπὶ τῆς ἡθικῆς καὶ ὑλικῆς ζωῆς τοῦ τόπου ἐπίδρασις εἶναι ἀναμφισβήτητος.

Ἄλλὰ δὲν πρόκειται, οὐδὲ πρέπει, νὰ σταματήσωμεν ἕως ἐδῶ. Ἔχομεν τὴν φιλοδοξίαν νὰ προβῶμεν ἀκόμῃ περαιτέρω ἀλλὰ καὶ τὸ καθήκον νὰ καταστήσωμεν τὴν Ἑλληνικὴν Ἀκαδημίαν πνευματικὴν ἐστίαν, ἀνάλογον πρὸς τὸν ὑψηλὸν ἐθνικὸν σκοπὸν τῆς, ἐστίαν ἀκτινοβολοῦσαν περὶ ἑαυτὴν τὴν πρόοδον καὶ τὸν πολιτισμὸν. Εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον παντοιοτρόπως εἰργάσθη, ἀλλὰ καὶ πλειστάκις ἐδεκατίσθη καὶ κατὰ μέγιστον μέρος ἔπεσε καὶ ἐξηφανίσθη τόσον ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐλευθερίας, ὅσον καὶ ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου εἰς τὸ Ἔθνος, τὸ ὁποῖον μαχόμενον εἰς τὸν προμαχῶνα τῆς Εὐρώπης ἐξηγόρασε διὰ τοῦ τιμίου καὶ εὐγενοῦς αὐτοῦ αἵματος τὴν ἐλευθέραν ἀναπνοὴν ὅλων τῶν λαῶν αὐτῆς, ὅταν οὗτοι ἀμέριμνοι καὶ ἐν εἰρήνῃ ἐκαλλιέργουν τοὺς ἀγρούς των, ἀρμόζει τὸ γαλλικὸν ρητὸν: *noblesse oblige*.

ΛΟΓΟΣ

Κ. ΠΑΥΛΟΥ NIPBANA

ΑΠΟΝΟΜΗ ΒΡΑΒΕΙΩΝ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΘΥΣΙΑΣ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, κατὰ τὴν συμβολικὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς μεγάλης ἐλληνικῆς θυσίας, στεφανώνει, κατ' ἔθος ἀκαδημαϊκόν, τοὺς ὀλυμπιονίκας τῶν ἡθικῶν ἀγώνων. Ἀκολουθεῖ κατὰ τοῦτο, τὸ παράδειγμα τῶν πρεσβυτέρων ἀδελφῶν τῆς, τῶν Ἀκαδημιῶν τῆς Εὐρώπης, αἱ ὁποῖαι θεσπίσασαι

βραβεῖα ἀρετῆς καὶ αὐτοθυσίας ἠθέλησαν νὰ ὀλοκληρώσουν τὸ ἔργον μιᾶς ἀνωτέρας πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ταῦτοχρόνως καλλιεργείας. Ἀλλὰ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀκολουθεῖ καὶ συνεχίζει ἀρχαιότεραν παραδόσιν. Μίαν παράδοσιν ἐλληνικὴν. Δὲν λησμονεῖ, ὅτι Ἕλληνα ὑπῆρξεν ὁ φιλόσοφος, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ περιέκλεισεν εἰς τοὺς ἀχανεῖς ὀρίζοντας τῆς σκέψεώς του ὁλόκληρον τὸ ἐπιστητὸν τῶν χρόνων του καί, εἰς τὴν ἀπέραντον περιοχὴν τοῦ ἔργου του, τὸ ἔργον μιᾶς οἰκουμενικῆς σοφίας (ἄνθρωπον - Ἀκαδημίαν θὰ ἠμπορούσαμε νὰ ὀνομάσωμεν τὸν Σταγειρίτην φιλόσοφον) ἔγινε ποιητὴς διὰ νὰ ὑψώσῃ τὸν πρῶτον καὶ λαμπρότερον διδυράμβον πρὸς τὴν πολύμοχτον ἀρετὴν. Καὶ δὲν θὰ ὑπῆρχε καταλληλοτέρα στιγμή, διὰ νὰ ἐπαναφέρωμεν εἰς τὰ χεῖλη μας τοὺς στίχους τοῦ Ἀριστοτέλους, «ἐρωτικὸν ὕμνον πρὸς τὸ ἐλληνικὸν φιλότιμον», ὅπως χαρακτηρίζει τὸ σκόλιον εἰς τὴν Ἀρετὴν, προλογίζων τὴν μετάφρασίν του ὁ κ. Σίμος Μενάρδος. Εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν τοῦ ἔθνους μὲ τὴν ὁποίαν τὸ τραγοῦδι τῶν Ἀρματωλῶν καὶ Κλεφτῶν, ὕμνησε τὴν ἀρετὴν τῶν νέων ἡρώων, ὁ ἀρχαῖος στίχος ἐμψυχώνεται ἀπὸ τὸν παλμὸν τῆς νέας ζωῆς:

Ἀρετὴ πολυβάσανη ἀγάπη τάνθρώπου,
σύ, καμάρι, ἀκριβὸς τῆς ζωῆς,
καὶ νὰ σβήσῃ γιὰ χάσιν σου, κόρη, κανεῖς,
εἶναι μοῖρα γλυκειά, ζηλευτὴ σὴν Ἑλλάδα!
Ποιὸς ἐμπρός σου ψηφᾷ τοὺς ἰδρωτὲς τοῦ κόπου;
Τόσον ἔρωτα χύνεις στὸν νοῦν,
γεννᾷς τόσῃ λαχτάρᾳ ποὺ πιά λησμονοῦν
γονιούς, πλούτη, τοῦ ὕπνου ξεχνοῦν τὴ γλυκάδα.
Γιὰ σέ, κόρη, μεγάλα εἶδε κ' ἔπαθε πάθη
ὁ Ἡρακλῆς καὶ τῆς Λήδας οἱ γυιοὶ
σὴν δική σου ἐπετοῦσαν παντοῦ προσταγὴ
γιὰ τὸν πόθο σου ὁ Αἴας στὸν Ἄδη ἦρθε κάτω.
Γιὰ τὰ κάλλη σου τώρα ἄλλος νέος ἐχάθη!
Μένει ἡ Αἴγλη τοῦ Ἥλιου ὀρφανή,
μόνο ἀθάνατη τούτῃ θὰ μένῃ ἡ θανή
καὶ θὰ κλάφουν οἱ Μοῦσες τὸ νιὸ τὸν ἀφρατο.

Διὰ τὰ «κάλλη τῆς ἀρετῆς» εἶχε χαθῇ καὶ ὁ νέος φίλος τοῦ Ἀριστοτέ-

λους, ὁ Ἑρμείας, ἡ δολοφονία τοῦ ὁποίου ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Σταγειρίτην τὸν ὑπέροχον αὐτὸν ὕμνον πρὸς τὴν Ἀρετὴν.

Εἰς δύο λέξεις, ὁ φιλόσοφος μᾶς ἔδωκε τὸν πλαστικὸν ὁρισμὸν τῆς Ἀρετῆς: «Σᾶς περί, παρθένε, μορφᾶς». Διότι μία παρθενικὴ ὠραιότης εἶναι, κυρία καὶ κύριοι, ἡ Ἀρετή. Καὶ διὰ τὰ κάλλη τῆς ἐγνώρισαν πάντοτε ἡ ἀποθνήσκουσιν οἱ Ἕλληνες. Μία ἡθικὴ ὠραιότης. Καὶ εἰς τὴν ὠραιότητα αὐτὴν, εἰς τὴν ὠραιότητά τῆς, ὀφείλει τὴν αἰωνιότητά τῆς ἡ Ἀρετή. Ἡ γνῶσις ἀνατρέπεται, τὰ δόγματα φθείρονται, τὰς ιδέας τῶν πραγμάτων διαδέχονται ἄλλαι ιδέαι, «οἱ καιροὶ μεταβάλλονται καὶ ἡμεῖς μεταβαλλόμεθα μαζί των». Ἀλλὰ ἡ Ἀρετὴ μένει. Αἰωνία, ὅπως κάθε ὠραιότης. Ἀναλλοίωτη, διὰ μέσου καιρῶν καὶ τόπων. Ἡ ἀνδρεία, ἡ αὐταπάρνησις, ἡ αὐτοθυσία διὰ τὰ μεγάλα ἰδανικὰ κινοῦν τὸν ἴδιον θαυμασμόν, γεννοῦν τοὺς ἰδίους ἔρωτας, λάμπουν μὲ τὸ ἴδιον ἀνέσπερον φῶς, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν μυθολογικῶν θρύλων καὶ ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ὀμήρου, μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν νέων παραμυθιῶν καὶ τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, μέχρι τοῦ κόσμου τῶν συγχρόνων κοινωνιῶν. Αἱ ιδέαι μεταβάλλονται. Ἀλλὰ ὁ προσφέρων τὸν ἑαυτὸν τοῦ θυσίαν εἰς τὴν ιδέαν, ὅποιανδήποτε ιδέαν, ἐξακολουθεῖ νὰ δικαιῶται εἰς τὴν δάφνην τοῦ ἥρωος. Τὸ Πάνθεον τῶν αἰῶνων περικλείει τοὺς διαφορωτέρους καὶ τοὺς πλέον ἀντιθέτους μεταξὺ των ἥρωας. Ἀλλὰ τὸ Πάνθεον τῶν ἡρώων τῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἔκλεισε, δὲν θὰ κλείσῃ ποτὲ τὰς πύλας του. Ὑπὸ τοὺς θόλους του λειτουργεῖ ἡ αἰωνία, ἡ ἀθάνατος ὠραιότης. Καὶ δὲν λησμονεῖ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν στεφανώουσα, κατὰ τὴν συμβολικὴν αὐτὴν ἡμέραν τὴν παρθένον Ἀρετὴν, ὅτι Ἕλλην ἐπίσης ὑπῆρξεν ὁ φιλόσοφος, ὁ ὁποῖος παρὰ τὰς ὀχθὰς τοῦ Γλισσοῦ ἐν μέσῳ τοῦ ἐρασμιωτάτου τοπίου, ὅπου «ἡ τε πλάτανος αὐτὴ μάλ' ἀμφιλαφὴς τε καὶ ὑψηλὴ, τοῦ τε ἄγνου τὸ ὕψος καὶ καὶ τὸ σύσκιον πάγκαλον καὶ ὡς ἀκμὴν ἔχει τῆς ἀνθης, ὡς ἂν εὐωδέστατον παρέχει τὸν τόπον· ἡ τε αὖ πηγὴ χαριεστάτη ὑπὸ τῆς πλατάνου ρεῖ, μάλα ψυχροῦ ὕδατος» καὶ «τὸ εὐπνουν τοῦ τόπου ὡς ἀγαπητὸν καὶ σφόδρα ἡδύ, θεωρινόν τε καὶ λυγρὸν ὑπηγεῖ τῷ τῶν τετίγων χορῷ», ἠὲ καὶ εἰς τὸν Πᾶνα καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς:

«ὦ φίλε Πάν τε καὶ ἄλλοι ὅσοι τῇδε

θεοί, δοίητέ μοι καλῶ γενέσθαι ἄνδοθεν»

Τὴν ἐσωτερικὴν ὠραιότητα ἐζήτει, ἀπὸ τὸν Πᾶνα καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, ὁ Σωκράτης, ὡς θεῖον δῶρον.

Δὲν εἶναι, κυρίαί καὶ κύριοι, κενὸς λόγος ἡ Ἀρετή. Ἐὰν ἐπαναλαμβάνωμεν κάποτε τοὺς Εὐριπιδεῖους στίχους τῶν Ἑρακλειδῶν, ποῦ ἐπανελάβε καὶ ὁ Βροῦτος:

ὦ τλήμον ἄρετή, λόγος ἄρ' ἦσθ' ἐγὼ δέ σε
ὥς ἔργον ἤσκουν' σὺ δ' ἄρ' ἐδούλευες τύχη.

ὅπως, δηλαδή, θὰ ἐλέγαμεν σήμερον:

«Καημένη ἄρετή, ἕνας λόγος ἦσουν κ' ἐσύ,

κ' ἐγὼ σὲ εἶχα κάμει δουλειά· ὅμως ἐσὺ ἦσουν σκλάβα τῆς τύχης»,

τοὺς ἐπαναλαμβάνομεν, εἰς σιγμὰς ἀπογνώσεως καὶ ἀποκαρτερήσεων, ὅπως ἐπαναλαμβάνομεν, εἰς τὰς κακὰς σιγμὰς τῆς ζωῆς, πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν πιστεύομεν κατὰ βάθος. Δὲν εἶναι «ἕνας λόγος» ἡ Ἀρετή. Εἶναι ἡ ὠραιότερα ἀπὸ τὰς πραγματικότητας. Μία πραγματικότης, τὴν ὁποίαν δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ καθιερώνη τὸ αἷμα τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἡρώων.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, εἶναι εὐτυχής, ὅτι φέρει τὰς δάφνας τῆς πρὸς νέους ὀλυμπιονίκας τῶν ὠραίων ἠθικῶν ἀγώνων. Καὶ σταματᾷ πρῶτον, εἰς εὐλαβὴ ψυχικὴν γονυκλισίαν, πρὸ μιᾶς μεγάλης καὶ ἱερᾶς θυσίας. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ὀνομάσω ἄρά γε, πρὸς Ἕλληνας ἀκροατάς, τὸν νεομάρτυρα Ἱεράρχην τῆς Σμύρνης; Εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπενθυμίσω, πρὸς τοὺς χθεςσινὸς θεατάς τοῦ μεγάλου δράματος, τὸ Συναξάριον τοῦ Χρυσοστόμου; Ὑπῆρξεν ὁ νέος λευίτης, ποὺ ἐπραγματοποίησεν εἰς μίαν ἱερὰν ὀλοκλήρωσιν τὸν συμβολικὸν Καλὸν Ποιμένα τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ ὁποῖος «τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων». Δὲν ἀπεχωρίσθη οὔτε μίαν σιγμὴν ἀπὸ τὸ χειμαζόμενον ποίμνιόν του. Δὲν ἀπεχωρίσθη ἀπ' αὐτό, οὔτε τὴν σιγμὴν, ποὺ ἀντίκρουσεν ἐνώπιόν του τὸ φρικτὸν δράμα τοῦ ἰδίου του μαρτυρίου. Δὲν ἠθέλησε νὰ σωθῇ, οὔτε τὴν σιγμὴν, ποὺ τοῦ προσεφέρθη ἀσφαλὲς τὸ μέσον τῆς ἰδίας του σωτηρίας. «Δὲν δύναμαι ν' ἀποχωρισθῶ ἀπὸ τὸ ποίμνιόν μου» ἀπήντησεν εἰς τὸν καθολικὸν Ἐπίσκοπον, καλοῦντα αὐτὸν νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν του, εἰς μίαν σιγμὴν, ποὺ δὲν εἶχε τίποτε πλέον νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν ποίμνην του. Ἀλλὰ ὁ Καλὸς Ποιμὴν εἶχε

νά προσφέρει ἀκόμη εἰς αὐτὴν τὴν ὑστάτην παραμυθίαν τῆς πίστεως. Καὶ πρὸ πάντων εἶχε νά προσφέρει τὴν ζωὴν του, ὡς τὸ ἔσχατον τῶν θυμάτων, εἰς τὸ κοινὸν ὀλοκαύτωμα. Καὶ ἔμεινε. Καὶ ἐσύρθη καθημαγμένος ἀπὸ τὸν τυφλὸν φανατισμὸν τῶν μαινομένων ὄχλων εἰς τὰς ὁδοὺς ἐξαγοράζων μὲ τὸ ἴδιόν του μαρτύριον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκόρεσε τὴν δίψαν τοῦ αἵματος τῶν θηρίων, τὴν ζωὴν τῶν προβάτων του. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν προσέρχεται σήμερον νά συμπλέξῃ, μὲ εὐλαβεῖς χεῖρας, τὸν κότινον τοῦ Ὀλυμπιονίκου τῆς Πίστεως, μὲ τὰς ἀκάνθας τοῦ μαρτυρικοῦ στεφάνου, ὁ ὁποῖος καθηγίασε τὸ καθημαγμένον μέτωπον τοῦ νέου ἥρωος τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ καταστροφή τῆς Κορίνθου ἐπαρουσίασε πράξεις καθήκοντος — πράξεις ἀρετῆς καὶ αὐτοθυσίας — πρὸ τῶν ὁποίων ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν δὲν ἦτο δυνατόν νά μείνῃ ἀπαθής. Εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας, τῆς περισυλλογῆς καὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως τῶν κινδυνεύόντων ἐκ τῆς θεομηνίας κατοίκων τῆς τόσον δοκιμασθείσης χώρας, πρῶτος ἔδωκε τὸ ὑψηλὸν παράδειγμα τοῦ καθήκοντος ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Κορινθίας. Προκινδυνεύσας ὁ ἴδιος, ὅχι μόνον παρέμεινε πλησίον τοῦ ποιμνίου του, παρέχων τὴν συνδρομὴν του πρὸς τοὺς κινδυνεύοντας, μεριμνῶν περὶ τῆς τύχης αὐτῶν, περιτρέχων ὅλα τὰ σημεῖα τῆς σεισμοπλήκτου χώρας, ὅπου ἡ παρουσία του ἀπαιτεῖται ἐνίσχυσιν καὶ ἐνθάρρυνσιν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν ἔγινεν ἀπόστολος τῆς δοκιμασθείσης γῆς, φέρων ὑπερπόντιον πρὸς τὰ πέραν τοῦ ὠκεανοῦ τέκνα τῆς Ἑλλάδος τὸ κήρυγμα τῆς ἀλληλοβοηθείας ὑπὲρ τῶν ἀτυχησάντων ἀδελφῶν των καὶ τῆς ἐπουλώσεως τῶν ἀδελφικῶν πληγῶν. Πρὸς τὸν σεμνὸν ἱεράρχην ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀπονέμει τὸ μετάλλιον αὐτῆς, μὲ ἰδιαίτεραν συγκίνησιν.

Πρὸς τὸν Διευθυντὴν τοῦ τηλεγραφείου Κορίνθου κ. Παναγιώτη Θεοδοσόπουλλον, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ εἶδε προσφιλῇ σύζυγον θαπτομένην ὑπὸ τὰ ἐρεῖπια τοῦ τηλεγραφείου παρέμεινεν ἐπὶ τοῦ χειριστηρίου, μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς καταστροφῆς, ἄφορος «ἐφ' ᾧ ἐτάχθη», ἡ Ἀκαδημία ἀπονέμει χρηματικὸν βραβεῖον 5 χιλ. δραχμῶν. Μνημονεύει δὲ εὐφύμως τοῦ νεωκόρου τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου Χρήστου Δ. Τρύφωνος, πατρὸς

τεσσάρων τέκνων, ὁ ὁποῖος ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων του εὗρε τὸν θάνατον ὑπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ.

Καὶ ἀπονέμει τὸν ἀκαδημαϊκὸν ἔπαινον πρὸς τὸν σύμβουλον τῆς Ἐταιρείας τῶν Σιδηροδρόμων Πελοποννήσου συνταγματάρχην κ. Ἰωάννην Πετρίδην, ὁ ὁποῖος εὗρεθεις τυχαίως εἰς τὴν Κόρινθον ἀνέπτυξε πρωτοβουλίαν δράσεως πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν, ἐπίσης δὲ πρὸς τὸν μηχανοδηγὸν Ἰωάννην Γκαμηλιέρην καὶ τὸν θερμαστὴν Πέτρον Ρουσσον, οἱ ὁποῖοι μετὰ τοῦ Ἰω. Πετρίδου, ἐπὶ ἐνδεχομένῳ κινδύνῳ τῆς ζωῆς των, ἐπέβησαν τῆς ἀτμομηχανῆς, ἣ ὁποία διῆλθε δοκιμαστικῶς τὴν γέφυραν τοῦ Ἰσθμοῦ πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς στερεότητός της, προκειμένου νὰ διέλθουν ἐπ' αὐτῆς οἱ συρμοὶ οἱ φέροντες τρόφιμα καὶ ἄλλα βοηθήματα πρὸς τοὺς σεισμοπαθεῖς. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ διέλευσις αὐτὴ ἡδύνατο ν' ἀποβῇ μοιραία διὰ τοὺς γενναίους ἄνδρας, ἐάν, ὡς ἐθεωρεῖτο, οἱ ἰσχυρότατοι κραδασμοὶ τοῦ ἐδάφους, λόγῳ τῶν σεισμῶν, εἶχαν ἐπηρεάσει τὴν προσαρμογὴν τῆς σιδηρᾶς γεφύρας. Εἰς ἄλλην σφαῖραν ἀλτρονύστικῆς δράσεως, ἡ Ἀκαδημία μνημονεύει εὐφήμως τοῦ δημοδιδασκάλου κ. Συνώκη, ὁ ὁποῖος, πρὸς διάσωσιν μαθητῶν του ἐξ ἐπερχομένου αὐτοκινήτου, παρεσύρθη καὶ ἐτραυματίσθη ὁ ἴδιος.

Ἡ γυναικεία δρᾶσις, ἐπίσης, εἰς ἔργα εὐποιίας καὶ ἐθνικῆς σκοπιμότητος, ἔδωκε τὴν εὐχάριστον εὐκαιρίαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν νὰ ἀπονεύμῃ τὸ μετάλλιον αὐτῆς, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, εἰς τρεῖς ἐξεχούσας γυναικείας φυσιογνωμίας, τῶν ὁποίων ἡ κοινωνικὴ καθιέρωσις προηγήθη τῆς ἀκαδημαϊκῆς.

Ἡ δεσποινὶς Ἑλένη Βασιλοπούλου, προῖσταμένη ἀδελφὴ τοῦ Ἐρυνθροῦ Σταυροῦ, τιμηθεῖσα ἤδη παρὰ τοῦ κράτους διὰ τοῦ παρασήμου τοῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτήρος καὶ τοῦ μεταλλίου τῆς στρατιωτικῆς ἀξίας, παρουσιάζει τόσον ἐκτεταμένην φιλανθρωπικὴν δρᾶσιν εἰς τὰ πολεμικὰ νοσοκομεῖα κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐλληνικῶν πολέμων, ἐπέδειξε προκινδυνεύουσα ὑπὸ τὸ ἐχθρικὸν πῦρ καὶ τὴν ἀπειλὴν τῶν ἐπιδημιῶν «τόσον ζῆλον, τόσην αὐταπάρνησιν, τόσην ἀφοσίωσιν καὶ ἀγάπην εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντός της» — αἱ φράσεις ἀνήκουν εἰς ἐπίσημον ἔγγραφον τῆς προῖσταμένης τῆς Ἀρχῆς —

ὥστε αἱ ἐκθέσεις περὶ τῆς δράσεώς της, τὰς ὁποίας ἔχει ὑπ' ὄψιν της ἡ Ἀκαδημία ἀποτελοῦν ὀγκωδέστατον φάκελλον, τοῦ ὁποίου καὶ ἡ ἀπλῆ περίληψις θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ περιληφθῇ εἰς τὰ ὅρια τῆς παρούσης ἐκθέσεως. Πρὸς τὴν δεσποινίδα Ἑλένην Βασιλοπούλου ἡ Ἀκαδημία ἀπονέμει τὸ μετάλλιον αὐτῆς.

Ἡ κυρία Ἑλίζα Ριανκούρ, ἡ εὐγενής — θὰ ἔθιγεν ἡ Ἀκαδημία τὴν βαθυτάτα ἑλληνικὴν της ψυχὴν, ἐὰν τὴν ὠνόμαζε ξένην — ἡ εὐγενής, ἐκ ψυχικῆς πολιτογραφήσεως Ἑλληνίς, βυθισμένη, ἀπὸ τῶν παιδικῶν της χρόνων εἰς τὴν ἐνατένισιν τοῦ ἑλληνικοῦ θαύματος, ποτισμένη ἀπὸ τὰ διανυγῆ νάματα τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, ἔκλεισε τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν ψυχὴν της καὶ ἔζησε μὲ τὸ ὄνειρον τοῦ ἑλληνικοῦ προσκυνήματος, προτοῦ τὸ πραγματοποιήσῃ. Ὅταν εὐρέθη μετὰ τῶν ἡμῶν δὲν ἦτο πλέον μία ξένη. Ἦτο ἡ ἑλληνικωτέρα τῶν Ἑλληνίδων. Διότι δὲν ἠγάπησε μόνον τὴν Ἑλλάδα τῶν σκιῶν καὶ τῶν μαρμάρων. ἠγάπησε τὴν αἰωνίαν Ἑλλάδα, ὡς γνησίᾳ της κόρη. Καί, ὅταν τὴν 1 Ν/βρίου 1902 ἔδιδεν εἰς τὸ Δημαρχεῖον Ἀθηνῶν τὸν ὕρκον τῆς Ἑλληνίδος πολίτιδος, ἦτο ἤδη πολίτις ὅχι μόνον τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, ὅπως ὁ συμπατριώτης της ποιητής, ὁ ὁποῖος ἔπαλλεν.

Ὑπὸ τὸν Περικλῆν ἀστὸς ὑπῆρξα Ἀθηναῖος, ἀλλὰ καὶ πολίτις τῶν νέων Ἀθηνῶν. Ἡ κυρία Ριανκούρ θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἐπαναλάβῃ, τροποποιημένον, ἀπὸ τὴν ἰδίαν της ψυχὴν, τὸν στίχον τοῦ Τερεντίου: «Ἑλληνίς εἶμαι καὶ τίποτε ἑλληνικὸν δι' ἐμὲ ξένον δὲν εἶναι». Τίποτε ἑλληνικὸν πράγματι δὲν ὑπῆρξε ξένον εἰς τὴν ψυχὴν της. Δὲν ὑπῆρξε ἐθνικὴ ἀνάγκη καὶ ἐθνικὴ δοκιμασία, πὺν νὰ μὴν τὴν εἶδε ἀγωνιζομένην εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν, μὲ τὴν δύναμιν τῆς γραφίδος της καὶ τὴν δύναμιν τοῦ πλούτου της, ὑπὲρ τῶν κοινῶν. Οἱ Κρητικοὶ καὶ οἱ Μακεδονικοὶ ἀγῶνες τὴν εἶδαν πρόθυμον καὶ ἀθόρυβον χορηγόν. Καὶ παραλλήλως τὰ ἔργα τῆς κοινωνικῆς εὐποιίας τὴν εὐρέχαν πάντοτε ἐπὶ κεφαλῆς πάσης φιλανθρωπικῆς δράσεως, δίδουσας ἐκ τοῦ ἀφανοῦς, βοηθοῦσαν ὑπὸ τὴν σκιάν, μὴ ἐπιθυμοῦσαν νὰ γνωρίζῃ ἡ ἀριστερά της τὶ ποιεῖ ἡ δεξιὰ της. Καὶ ἤδη, πλήρης ἡμερῶν, συνεχίζει τὸ πατριωτικὸν καὶ τὸ χριστιανικὸν της ἔργον, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς της ἐστραμμένους — ξένη αὐτή; — πρὸς τὸ ὄνειρον μιᾶς ἑλληνι-

κῆς Ἀναστάσεως. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀπονέμει εἰς τὴν κυρίαν Ἑλίξαν Ριανκούρ τὸ μετάλλιον της.

Ἡ κυρία Σοφία Σλήμαν, ἡ Ἀθηναία σύζυγος τοῦ εὐτυχοῦς ἐρευνητοῦ τῆς ἀπωτέρας ἀρχαιότητος, Ἑρρίκου Σλήμαν, ὁ ὁποῖος ἔφερε διὰ τῶν ἐρευνῶν του τὴν ἐποχὴν τῶν Ὀμηρικῶν ἐπὶ πλησιέστερα πρὸς ἡμᾶς, παρ' ὅσον ἦτο πρὸς τὸν γηραιὸν Ὀμηρον, βοηθὸς καὶ παραστάτης καὶ συνεργάτης τοῦ συζύγου της εἰς τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Τροίας, τῶν Μυκηνηῶν, τῆς Τίρυνθος καὶ τοῦ Ὀρχομενοῦ, ἐγκαταλείπουσα οἶκον καὶ τέκνα καὶ ἀναπαύσεις, διὰ τὴν ἀκολουθήσασθαι τὸν σύζυγόν της εἰς τὰς ἀξένους περιοχάς, ὅπου ἔφερε τὴν ἐρευνητικὴν του σκαπάνην, μετὰ τὸ πέρας τῶν ἀνασκαφῶν ἐκείνου, τοῦ ὁποῖου ὑπῆρξεν ἀληθινὴ Ἡγεσία, καθιστᾷ τὸν οἶκον της, τὸ Ἰλίου Μέλαθρον, ἐστίαν πνευματικῆς δράσεως. Ἀπὸ τὸν οἶκον αὐτόν, τὸν οἶκον τοῦ Ὀμήρου, ἐπέρασεν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ὅλη ἡ πνευματικὴ Ἑλλάς.

Ἀλλὰ ἡ Σοφία Σλήμαν δὲν ἀνεπαύθη ἐπὶ τῶν συζυγικῶν δαφνῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρξαν καὶ ἰδικαί της δάφναι. Μετὰ τὰ ἔργα τοῦ πνεύματος, ἀκολουθοῦν, διὰ τὴν ἀκοίμητον ψυχὴν της, τὰ ἔργα τῆς καρδίας. Καὶ ἀρχίζει ἡ δευτέρα περίοδος τῆς πλουσίας ζωῆς της. Ἡ περίοδος τῆς φιλανθρωπικῆς δράσεως. Ὡς μέλος τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἀπόρων Γυναικῶν ἀπονέμει, ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, βραβεῖον ἀρετῆς, ὡς προῖκα εἰς τὴν καλυτέραν ἐργατίδα. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897 μοιράζει ἐξ ἰδίων της εἰς ἑκατοντάδας στρατιωτῶν, ἐξερχομένων ἀπὸ τὰ νοσοκομεῖα, ἐνδύματα καὶ χρήματα διὰ τὴν ἐπιστροφὴν των εἰς τὴν πατρίδα. Προεδρεύει κατόπιν τῆς ἐπιτροπῆς γηρῶν καὶ ὀρφανῶν τοῦ πολέμου. Καὶ ἐπακολουθεῖ τὸ μέγα της ἔργον, ἡ «Σωτηρία», τὸ πρῶτον συστηματικὸν ἐλληνικὸν φθισιατρεῖον. Ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε ἦτο χέρσος γῆ, ὑψώθησαν ἐντὸς πυκνοῦ δάσους, τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο, τὰ περίπτερα, ὅπου εὐρῆκαν ἄσυλον καὶ θεραπείαν οἱ ἀλητεύοντες φθισικοὶ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἡ εὐγενὴς ἰδρύτρια τῆς «Σωτηρίας» ἀφιερώνει εἰς τὸ ἔργον της ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς ζωῆς της μέχρι τοῦ 1918, ὅτε τὸ παραδίδει εἰς τὸ Κράτος. Τὸ 1919 ἰδρύει μὲ τὴν συνεργασίαν ἄλλων φιλανθρώπων τὰς παιδικὰς ἐσχολὰς ἰδρύνουσα ἐξ ἰδίων της τὰς πρώτας 150 κλίνας. Καὶ σώζει ἐκ τῶν δυσκρασιῶν καὶ τοῦ θανάτου ἑκατοντάδας παιδιῶν. Ἀλλὰ δὲν ἀφίνει ἑκθετα τὰ

ἔργα της. Διοργανώνει ὑπὲρ αὐτῶν ἐορτάς καὶ ἐράνους, ὅπως τὸ «Τριανταφυλλάκι τῆς Σωτηρίας», ποὺ κινοῦν τὴν γενικὴν συμπάθειαν καὶ ἀποφέρουν πλουσίαν συγκομιδὴν. Καί, τέλος, κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους ἰδρύει τὸν σύντροφον τοῦ Στρατιώτου, συγκεντρώνει εἰς τὸ Ἰλίου Μέλαθρον τὰς κυρίας τῶν Ἀθηνῶν, ἑκατοντάδες χιλιάδων μαλλίνων ἐνδυμάτων ἐτοιμάζονται διὰ τοὺς στρατιώτας καὶ ἡ ἰδία παρακολουθεῖ τὸν Ἑλληνικὸν στρατόν, μοιράζουσα μάλιστα ἐνδύματα εἰς τὰ νοσοκομεῖα, ποὺ σχηματίζονται προχειρῶς εἰς τὴν Ἑλασσῶνα, τὰ Σέρβια καὶ τὴν Κοζάνην. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀπονέμει εἰς τὴν κυρίαν Σοφίαν Σλήμαν τὸ μετάλλιον της.

Διὰ πράξεις αὐτοθυσίας ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἐπὶ τῇ βάσει ἐκθέσεως τῆς Διευθύνσεως Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, ἀπονέμει χρηματικὸν βραβεῖον 1.500 δραχμῶν εἰς ἕκαστον ἐκ τῶν λιμενοφυλάκων Βαρκαρόλην, Ἀποστολόπουλον καὶ Ἀναστασίον, οἱ ὅποιοι τὴν 12 Αὐγούστου καὶ ὥραν 17, 30' ἐν Ἀργοστολίῳ ριφθέντες εἰς τὴν θάλασσαν διέσωσαν ἐκ βεβαίου πνιγμοῦ 6 παιδιὰ, ἡλικίας 1-7 ἐτῶν, εὐρισκόμενα ἐπὶ τῆς ἀνατραπέυσης ἀλιευτικῆς λέμβου Ἀγίου Νικολάου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ βραβεῖα παιδικῆς ἀρετῆς, εἰς τὰ ὁποῖα εὐλόγως πρέπει νὰ ἀπονέμεται ἰδιαίτερα σημασία, ἡ Ἀκαδημία εὐρίσκεται ἀτυχῶς, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, πρὸ ἀνελπίστου κενοῦ. Ὅχι φανταζόμεθα, διότι ἔλειψαν τὰ παραδείγματα παιδικῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ διότι οἱ ἀρμόδιοι νὰ τὰ παρουσιάσουν πρὸ τῆς Ἀκαδημίας ὀλιγόρησαν πιθανῶς νὰ τὸ πράξουν, ὅσας δὲν παρεξήγησαν τὴν φύσιν τοῦ βραβεῖου. Διότι καὶ αἱ ὀλίγαι ἐκθέσεις, τὰς ὁποίας ἔχει ὑπ' ὄψει της ἡ Ἀκαδημία, ὁμιλοῦν περὶ μαθητῶν «πτωχῶν, ἐπιμελῶν, κοσμίων καὶ καθαρῶν» περὶ προσόντων, δηλαδή, ἀξιοζήλων βεβαίως, ἀλλὰ μὴ ἀνταποκρινομένων εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν ἔννοιαν τῆς παιδικῆς ἀρετῆς. Ἐὰν δὲ ἡ Ἀκαδημία ἀπεφάσιζε νὰ βραβεύσῃ τοὺς ἀναφερομένους «ἐπιμελεῖς, κοσμίους καὶ καθαρὸς πτωχοὺς μαθητάς», θὰ εἶχεν εὐλόγως τὴν ἀνησυχίαν, ὅτι παρέλειπε πολλοὺς ἄλλους ὁμοίους των. Ἐν τούτοις ἡ Ἀκαδημία εὐρίσκεται εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ ἀπονεύμῃ καὶ ἐν βραβεῖον παιδικῆς ἀρετῆς, ἐπὶ τῇ βάσει ἐκθέσεως ὅχι σχολικῆς, ἀλλὰ τῆς ἐκθέσεως τῆς Ἐμπο-

ρικῆς Ναυτιλίας, τὴν ὁποίαν ἀνεφέραμεν πρὸ ὀλίγον. Ἀπονέμει, λοιπόν, χρηματικὸν βραβεῖον δισχιλίων δραχμῶν εἰς τὸν μαθητὴν τοῦ Γυμνασίου Βόλου Βλαμόπουλον Ἰωάννην, ἐτῶν 15, ὁ ὁποῖος τὴν 9 Νοεμβρίου 1926, καὶ ὦραν 5 μ. μ. ἐν Βόλῳ ἀντιληφθεὶς κινδυνεύοντα εἰς τὴν θάλασσαν ἕνα γέροντα 79 ἐτῶν, ἐρρίφθη ἀμέσως εἰς τὰ κύματα καί, παρὰ τὴν μικράν του ἡλικίαν, κατώρθωσε νὰ φέρῃ κολυμβῶν τὸν γέροντα μέχρι τῆς ἀκτῆς.

Ὡρισμένως ὁ Βροῦτος ἐπαναλαμβάνων εἰς στιγμὴν ἀποκαρδιώσεως τοὺς Εὐριπιδεῖους στίχους εἶχεν ἄδικον. Δὲν εἶναι κενὸς λόγος ἡ Ἀρετὴ. Εἶναι μία ὥραία πραγματικότητα. Ἴσως ἡ ὡραιότερα.

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

κ. ΣΙΜΟΥ ΜΕΝΑΡΔΟΥ

ΑΠΟΝΟΜΗ ΕΠΑΘΛΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ

Μετὰ τὴν συγκινητικὴν ἀπονομὴν τῶν βραβείων τῆς Ἀρετῆς καὶ τῆς Αὐτοθυσίας ὑπολείπεται εἰς τὸν Γενικὸν Γραμματέα νὰ ἐξαναγγεῖλῃ εἰς τίνας ἀπένειμεν ἡ Ἀκαδημία τὰ ἑπαύλα ἄλλων ἀγώνων οὐχ ἦτον εὐγενῶν, τὰ ὁποῖα ἴδρυσαν, καθὼς ἐλέγαμεν πέρουσιν, ἡ Ἀκαδημία, ὁ Σύλλογος Ὁφελίμων Βιβλίων, ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν καὶ ὁ φιλόμουσος ἱατρός κ. Β. Λαμπίκης.

Πόσον ἡ Ἀκαδημία, Κύριοι, ἀποβλέπει καὶ εἰς τὴνποίησιν, καὶ μάλιστα ὄχι μόνον εἰς τοὺς στίχους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ὁράματα τῶν ποιητῶν, ἀποδεικνύουν τὰ δύο ἀργυρᾶ μετάλλια, τὰ ἀπονεμόμενα σήμερον εἰς τὸ φοιβόληπτον ζεῦγος, τὸν κ. Ἀγγελον καὶ τὴν κ. Εὐάν Σικελιανοῦ διὰ τὴν γενναίαν προσπάθειαν πρὸς ἀνασύστασιν τῶν Δελφικῶν ἀγώνων.

«Οὐδεὶς ἀγνοεῖ (λέγει ἡ εἰσηγητικὴ ἐκθεσις, ἐξ ἧς ἀντιγράφω) τὴν βαθεῖαν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν ἀφῆκε κατὰ τὰς Δελφικὰς ἐορτὰς εἰς τοὺς ἐκεῖ παρευρεθέντας ἡ ὀργάνωσις αὐτῶν. Ἐπιστήμονες καὶ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, ἄστοι καὶ ἀγρόται, συνηνητήθησαν ἕκαστος ἀπὸ τοῦ κύκλου τῆς ἰδίας τῆς ἀντιλήψεως εἰς ὁμόθυμον πρὸς τὸ ἔργον θαυμασμόν· καθ' ὅσον πρὸς τὰ συναισθήματα πάντων ἀπηρυθύνετο καὶ τὰς συνειδήσεις ἤγγιζε πάντων ἡ ἐορτή, καὶ

ὡς γοητευτικὴ ἀναπαράστασις μὲ τὴν ἀνεκτίμητον τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος συνδρομὴν καὶ τὸ σπουδαιότερον ὡς ἀφετηρία μεγάλης τινὸς ἐτησίως ἐπαναλαμβανομένης σταδιοδρομίας, ἥ ὁποία θὰ ἐσυμβόλιζε καὶ θὰ ἔδιδεν ὥθησιν εἰς τοὺς συγχρόνους καιροὺς πρὸς ἀναζωπύρησιν καὶ ἐναρμόνισιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου, εἰς ὃ,τι οὗτος παρέχει ἐπιβλητικὸν καὶ εἰς τὴν νεωτέραν καθόλου ψυχὴν, εἰς ὅσῃν αὕτη περικλείει ἑλληνολατρείαν.

Ὁ ποιητὴς Ἀγγελος Σικελιανὸς διοργανῶν τὰς Δελφικὰς ἐορτὰς μὲ τὴν ἐνθουσιώδη καὶ τὴν ἄοκνον συνεργασίαν τῆς εὐγενοῦς συζύγου του συνέλαβε τὴν ἐλπίδα νὰ προσελκύσῃ πανταχόθεν ὅλους τοὺς διαπύρους θεράποντας ἐπιστήμης, τέχνης, αὐτῆς τῆς θρησκείας ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους τοῦ πανελληνίου ἄλλοτε κέντρου, ὅπερ παραμένει ὡς αἰίζων σύμβολον, ὑπέροχον πάντοτε πνευματικὸν κέντρον ὑπεράνω χρόνου, τόπου καὶ ἐθνικότητος. Αὕτῃ ἡ ἑναρξίς τῶν ἐορτῶν διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ Αἰσχυλείου Προμηθέως εἰς νεωτέραν ποιητικὴν γλῶσσαν, τοῦ ἔργου τοῦ κατ' ἐξοχὴν χαρακτηρίζοντος τὴν ἐναγώνιον ἔφεσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς περισσότερον φῶς, ἐπισφραγίζει τὴν μεγαλεπήβολον ἰδέαν, ὅπως σὺν τῷ χρόνῳ συντελεσθῇ διὰ μιᾶς περιοδικῶς συγκαλουμένης πανεθνικῆς ἀμφικτυονίας βελτίωσης εἰς τὰς πνευματικὰς σχέσεις τῶν λαῶν, τὰς ὁποίας μάλιστα σήμερον ὑπαγορεύει ἡ κρατούσα μεταξὺ τῶν ἀριστεῶν τοῦ κόσμου εἰρηνοποιοὺς διάθεσις πρὸς ἀδέλφωσιν τῶν Ἐθνῶν».

Ταῦτα λέγει ὁ εἰσηγούμενος ποιητὴς καὶ εἰς σὰς ἀποκείται, κύριοι, νὰ χειροκροτήσετε καὶ τὸν πανηγυριζόμενον καὶ τὸν πανηγυριστὴν, συμπεριλαμβάνοντες καὶ τοὺς εὐγενεῖς ἀγῶνας τῆς κυρίας Σικελιανοῦ, τῆς Μούσης τοῦ ἀνδρός της.

Ἐρχόμενοι τώρα εἰς τὰ πέντε προκηρυχθέντα ἔπαθλα, τὰ τρία ἱστορικὰ καὶ τὰ δύο λογοτεχνικά, παρατηροῦμεν ἀξιοσημεῖωτον γεγονός· ἀφ' ἑνὸς ἔλλειψιν ἱστοριογράφων καὶ ἀφ' ἑτέρου πληθῶραν λογοτεχνῶν. Δηλαδή τὰ πλούσια ἱστορικὰ βραβεῖα τὸ ἐξ 22.000 Δρχ. Λαμπίκειον, προωρισμένον πρὸς συγγραφὴν ἐγχειριδίου τῆς ἀπὸ τοῦ 1453-1928 ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ τὸ ἐξ 8.000 Δρχ. βραβεῖον τῆς Ἀκαδημίας πρὸς συγγραφὴν ἱστορίας τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τοῦ 1430 μέχρι τοῦ 1878 οὐδεὶς ἐφρόντισε

νά ζητήση. Καὶ μόνον τὸ ἱστορικὸν ἔπαθλον τῆς Τραπέζης Ἀθηνῶν 13.500 Δρχ. διεξεδίκησαν δύο αἰτήσεις. Ἀλλὰ καὶ τούτων μόνον ἡ μία ἦτο σύμφωνος πρὸς τὴν προκήρυξιν τῆς Ἀκαδημίας. Διότι τὸ πρῶτον ὑποβληθὲν ἔργον «Λόγιοι καὶ Σχολαὶ ἐν Αἰτωλοακαρνανίᾳ ἐπὶ Τουρκοκρατίας» εἶναι δακτυλογράφημα 109 σελίδων, ἐνῶ ἡ Ἀκαδημία προώρισε τὸ βραβεῖον εἰς ἱστορικά ἔργα ἐκδοθέντα κατὰ τὸ λήξαν ἔτος. Εὐτυχῶς τὸ δεύτερον δύναται μᾶλλον νὰ ὀνομασθῇ σειρὰ ἔργων, διότι εἶναι ὁ πέμπτος τόμος τῆς Ἑπετηρίδος τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν, τοῦ ὁργάνου τῆς γνωστοιότητος Ἑταιρείας, ἡ ὁποία καλλιεργεῖ μετὰ τόσης ἐπιτυχίας τὴν μεσαιωνικὴν καὶ νέαν ἱστορίαν, τέχνην καὶ γλῶσσαν τοῦ ἔθνους. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ ὑποβληθεὶς καὶ οἱ προηγούμενοι τόμοι καὶ ὅλος ὁ σκοπὸς τῆς Ἑταιρείας δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἱστορίαν ἢ προκήρυξις, οὐδὲ μόνον εἰς τὴν ἱστορίαν. Ἀλλ' ἐκ τῶν 99 πραγματειῶν, ὅσας περιλαμβάνουν οἱ πέντε τόμοι, αἱ 59 ἀναφέρονται εἰς τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνους καὶ ἐκ τούτων 20 εἶναι καθαρῶς ἱστορικά. Ταύτας λοιπὸν λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν ἡ Ἀκαδημία ἀπονέμει τὸ ἔπαθλον τῆς Τραπέζης Ἀθηνῶν, ἐπιβραβεύουσα τοιοῦτοτρόπως τὴν ὅλην ἐργασίαν τῆς Ἑταιρείας τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν καὶ τιμῶσα τοὺς ἀτρύτους κόπους ἰδίως τοῦ Προέδρου αὐτῆς κ. Καλογεροπούλου καὶ τοῦ Γραμματέως κ. Κουκουλέ.

Προκειμένου περὶ διηγημάτων καὶ ποιημάτων κατ' ἐξαίρεσιν ἀπηλλάξαμεν τοὺς μονοπόλους πάσης αἰτήσεως, ἀναλαβόντες νὰ ἀπονείμωμεν τὸ Βικέλειον καὶ τὸ Λαμπίκειον ἔπαθλον εἰς τὰ κάλλιστα τῶν εἰς τὴν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην ἀποστελλομένων μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου. Ἀλλ' ὅτε προσεκομίσθησαν ἐκεῖθεν ἐνώπιον τῶν κριτῶν, — οἱ ὅποιοι κατὰ σύμπτωσιν ἦσαν οἱ ἴδιοι καὶ εἰς τὰς δύο ἐπιτροπὰς — ὑπερῶς 50 τόμοι — ὅλη πιθανῶς ἡ παραγωγή τοῦ 1928 — οἱ τυχηροὶ ἄνθρωποι προσέβλεπαν ἀλλήλους. Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχε καιρὸς μεμιμωρίας καὶ ἤρχισε ἡ διαλογὴ καὶ ἡ μελέτη.

Τὸ πρῶτον πύρισμα ταύτης εἶναι ὅτι συνολικῶς ἡ ἐφετινὴ παραγωγή τῶν διηγημάτων κατὰ τὸ ποιὸν ὕστερεῖ τῶν ποιημάτων. Διότι καὶ τὰ δημοσιευθέντα ἔργα γνωστῶν διηγηματογράφων δὲν ἔτυχε νὰ εἶναι τὰ καλύτερά των. Ἡ ἀπονομὴ τοῦ ἐφετινοῦ βραβείου ἦτον ἀκόμη δυσχερεστέρα μετὰ τὴν

περυσινήν βράβεισιν δοκίμων λογογράφων, ὅποιοι ὁ κ. Ξενοπούλος καὶ ὁ κ. Παπαντωνίου. Ὡστε τὸ Βικέλειον θ' ἀπονεμηθῇ διπλάσιον κατὰ τὸ ἐρχόμενον, ὅτ' ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ἀναφανοῦν περισσότεροι ἄξιοι αὐτοῦ.

Ἀλλὰ παράλειψις θὰ ἦτον, ἐὰν μὴ ἀνεγνωρίζαμεν τὰ πολλὰ καὶ ἀξιόλογα χαρίσματα Μυτιληναίου διγνηματογράφου, ὅστις ἐξέδωκε 5 διηγήματα ἐν Μυτιλήνῃ. Ἐξ αὐτῶν τὰ δύο πολεμικά, τὰ σκοποῦντα νὰ παραστήσουν τὴν φρίκην τοῦ πολέμου, δύνανται νὰ συγκριθοῦν πρὸς τὰ κάλλιστα, ὅσα ἐγράφησαν μετὰ τὴν πανεθνὴ σφαγὴν ὁποῦνδήποτε τῆς Εὐρώπης. Τρίτον δὲ διήγημα «οἱ Χωρτατζήδες» ὡς λαϊκὴ ψυχογραφία οὐδόλως ὑστερεῖ ὁμοίων ἔργων τοῦ Παπαδιαμάντη.

Δυστυχῶς ὁ ρεαλισμὸς τῶν φθάνει συχνὰ μέχρι ὁμότητος. Ὁ νέος διγνηματογράφος παριστάνων τὴν ἀθλιότητα τοῦ πολέμου, δὲν ἠθέλησε νὰ προσέξῃ καὶ εἰς τὰς εὐγενεστέρας ἀπόψεις τῶν πολεμικῶν ἀγώνων. Ἀλλὰ πολὺ ἀληθέστερον τῶν ἀσχημιῶν εἶναι ὅτι τοὺς μαχομένους στρατοὺς τῶν ἱστορικῶν ἐθνῶν ἐμπνέουν σεμνὰ ἰδανικά, πον ἐδίδαξε πρώτη ἡ Ἑλλάς καὶ τὰ ὅποια τελευταῖα τὰ τέκνα τῆς δικαιοῦνται νὰ λησμονήσουν.

Ἐρχόμενοι τώρα εἰς τὰς 28 λυρικὰς συλλογὰς, παρατηροῦμεν ἀμέσως τὸ εὐχάριστον φαινόμενον, δηλαδὴ πόσον προοδεύει τῆς γλώσσης καὶ τοῦ στίχου ὁ χειρισμὸς, ἥτοι ἡ μορφὴ τῆς ποιήσεως. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἔμπνευσις μερικῶν ποιητῶν εἶναι τοιαύτη, ὥστε ἡ Ἀκαδημία μετὰ πολλὰς σκέψεις ἀπεφάσισε νὰ μερίσῃ τὸ Λαμπίκειον βραβεῖον εἰς τρεῖς ποιητὰς, ἀπὸ πολλοῦ διακρινομένους καὶ ἀγαπωμένους.

Τὰ «Σύννεφα στὸ γέρμα» τοῦ κ. Γεωργίου Δελῆ περιέχουν 50 ποιήματα ὑποβλητικά. Δηλ. ὁ ποιητὴς τρόπον τινὰ μονάζει ἐντὸς ἑαυτοῦ καὶ βλέπει ἰδικόν του κόσμον, τὸν ὅποιον ἡμεῖς διαισθανόμεθα μᾶλλον ἢ ἀντιλαμβανόμεθα σαφῶς. Διότι τὰ αἰσθήματά του ἐκφράζει μὲ ὑπαινιγμοὺς καὶ μεταφορὰς «καὶ τοιουτοτρόπως τοῦ λόγου του ἡ ὕψις πλέκεται συμφωνότερον πρὸς τὰς καλῶς νοουμένας ἀξιώσεις τῆς ποιήσεως, τέχνης κατ' ἐξοχὴν συνθετικῆς, τῆς ὁποίας ἡ γλῶσσα εὐρίσκεται πλησιέστερον εἰς τὸ στοιχεῖον τῆς, ὅσῳ περισσότερον διαφέρει ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τοῦ πεζοῦ λόγου, ὅπου κρατεῖ κυρίως ἡ ἀνάλυσις..... Τόποι, φαινόμενα, πρόσωπα καὶ πράγματα εἶναι

ὥς μουσικὰ θέματα πρὸς λυρικήν παράστασιν τοῦ ἐγὼ, περὶ τὸ ὅποιον στρέφεται ἡ ποίησις τοῦ κ. Δελή». Αὕτη ἐνθυμίζει πράγματι τὰ λαμπρὰ χρώματα συννεφιασμένων δύσεων. Εἶναι ποίησις ἀριστοκρατική, ἀκατάδεκτος, αὐτόνομος, δυσπρόσιτος καὶ κάποτε σιβυλλική. Ἄλλ' ἡ ἁρμονία τῶν ρυθμῶν τῆς καὶ τῶν ὁμοιοκαταληξιῶν εἶναι πάντοτε ὥραία καὶ πλουσία.

Καὶ τὸ βιβλίον τῶν «Σιγαλῶν φωνῶν» τοῦ κ. Πετιμεζᾶ Λαύρα, εἶναι ἔργον δεξιῶν τεχνίτου καὶ συνάμα γνησίον ποιητοῦ. Ἡ ποίησίς του, ὡς τεχνικὴ σύνθεσις ἐπὶ γνωστῶν δημοτικῶν μοτίβων, εἶναι συμπαθεστάτη. Μέσα εἰς διαφανή καὶ ἥρεμον ἀτμόσφαιραν ἀναζωογονοῦνται εἰς τὸ βάθος τοῦ πίνακος ἀναμνήσεις παιδικῶν ἡμερῶν, προσώπων, αἰσθημάτων, ἐρώτων, θρόνων καὶ πραγμάτων. «Τύποι καὶ τόποι καὶ πρόσωπα τῆς «παλαιᾶς Ἀθήνας» καὶ τοῦ παλαιοῦ καιροῦ μᾶς ἐπανέρχονται ὡς ἀπλοῖκοι γνώριμοι ἔπον δὲν ἐφантаζόμεθα πῶς θὰ μᾶς ἐσυγκινοῦσαν τόσον. Μερικὰ ἐπικο-λυρικά ποιημάτια εἰς ἀδεξιότερα χέρια θὰ ἠμποροῦσαν νὰ πάρουν τὸν κατήφορον, ἀλλ' ἡ φραστικὴ χάρις τοῦ ποιητοῦ ἀποτελεῖ παράδειγμα τῆς ἀληθείας, ὅτι ἡ ποίησις δὲν στρέφεται περὶ τὸ τί, ἀλλὰ περὶ τὸ πῶς. Διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ ποιητὴς εὗρισκει σχήματα νέων στροφῶν, τὰς ὁποίας ἀγαπᾷ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ.

Ἡ ζωὴ τοῦ τρίτου ποιητοῦ, τοῦ κ. Ἀπ. Μαμέλη, εἶναι θλιβερωτάτη. Ἀπὸ τοῦ 1912, ὅτ' ἐτυφλώθη, ζῇ καθὼς ὁ Μίλτων μὲ ἀναμνήσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Ἄλλ' ὁ κόσμος, τὸν ὅποιον ἰδίως ἐνθυμεῖται, κεῖται πέραν τοῦ Αἰγαίου, εἶναι ὁ χαμένος παράδεισος, καθὼς ἦτο πρὸ τῆς μεγάλης καταστροφῆς. Καὶ ὅμως ὁ ποιητὴς ὡς ἱατρὸς βλέπει μὲ τὰ φῶτα τῆς ἐπιστήμης καὶ θιασώτης τῶν Στωϊκῶν, ἀπέχει κάθε ψυχικῆς μέθης. Εἰς τὸ μεταφυσικόν του βιβλίον τοὺς «Σταθμοὺς» γραμμένους ρυθμικά, διαμαρτύρεται κατὰ τοῦ ἡδονικοῦ ἐκτραχηλισμοῦ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς τέχνης. Καὶ ὁ ἄλλος του τόμος οἱ «Σκοποί», ὅπου ἀπεικονίζει τὴν Μικρασιατικὴν πανωλεθρίαν, εἶναι λιταὶ ὀλιγόστιχοι καὶ συμμετρικαὶ εἰκόνες. Καὶ ἐδῶ δὲν μοιρολογεῖ μεγαλοφώνως ὁ ποιητὴς, ἀλλὰ λαλεῖ ἡ δακρυσμένη εὐγλωττία τῶν πραγμάτων. Ἀπὸ τὴν ἄλλοτε ἀνθοῦσαν κωμόπολιν του Σιγὴν, ὅπου μικρὸς μετεῖχε τῆς ζωῆς τῶν ναντῶν καὶ τῶν ψαράδων, δὲν ἀπομένουν πλέον παρὰ συντρίμματα καὶ

σκελετοί. Καὶ ἀπὸ ὅλην τὴν ἐκτενὴ τραγωδίαν ὁ ποιητὴς ἀφηγεῖται μερικὰ μικροεπεισόδια. Μικρὴ σκλάβαν ἐκπνέει ἐπάνω εἰς τὰ μνήματα, ὅπου ἀναζητεῖ τοὺς ἰδικούς της. Μία μητέρα νανουρίζει τὸ τουρκόσπαρτό της σπλάγχχνον. Ἡ πρᾶστέρα τοῦ ἀδελφοῦ 'πον εἶχε σώσει τόσας ψυχὰς τώρα σὰν ἂν ἄλλαξοπίστησε, προβάλλει κόκκινο κονρέλλι. Ὅσοι ἐτούρκεψαν λειτουργοῦνται νύκτα μέσα εἰς ἓνα σπήλαιον ἀπὸ αὐτούρκευτον παπᾶν. Τραγοῦδια τόσον ἀπέριττα καὶ παραστατικά φαίνονται, κατὰ τὴν παρομοίωσιν τοῦ εἰσηγητοῦ, ὥς νεκρῶσιμα κεριά, φωτίζοντα νεοσκαμμένα μνήματα ἑνὸς μακροῦ, μακροῦ νεκροταφείου.

Ἡ Ἀκαδημία κατανέμουςα τὸ βραβεῖον εἰς τοὺς τρεῖς ποιητὰς τὸν κ. Δελῆν, τὸν κ. Δαύραν καὶ τὸν κ. Μαρμελῆν, ἠθέλησε νὰ τιμῇσιν τὰς σημαντικωτέρας τῆς ποιήσεως ἐκδηλώσεις. Δηλαδή τὴν ὥραιολάτριδα ποιήσιν τὴν ἐξ ἑαυτῆς καὶ μόνης ἀρνομένην τὰς ἐμπνεύσεις, ἔπειτα δὲ τὴν λυρικήν ἔξαρσιν καὶ συμπάθειαν τὴν ἐξυπηρετοῦσαν γενικώτερον ἀνθρώπινα πατριδολατρικά καὶ ἐθνοπλαστικά ἰδεώδη.

Καὶ τώρα προκηρύσσομεν τὰ νέα βραβεῖα, ὧν ἡ προθεσμία λήγει τὴν 31^η Δεκεμβρίου, ἡ δὲ κρίσις θὰ ἀναγγελεθῇ τὴν 25^η Μαρτίου τοῦ 1930. Πάντα ὑπάγονται εἰς τὴν Τάξιν τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν καὶ ἀναβαίνουν, ἐννοεῖται μετὰ τῶν ἤδη προκηρυχθέντων εἰς ἀριθμὸν, τὸν ὁποῖον ἀκριβῶς δὲν ἠμπορῶ, Κύριοι, νὰ καθορίσω, θὰ μάθετε διατί. Τούτων τὰ 6 εἶναι ἱστορικά, τὰ δύο γλωσσικά, τρία λογοτεχνικά, δύο καλλιτεχνικά καὶ δύο ἀριστεῖα.

Τὰ ἱστορικά εἶναι :

1) Τὸ τῆς Ἀκαδημίας 8.000 Δρχ. εἰς τὴν καλυτέραν πραγματείαν τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν τὴν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς.

2) Τὸ τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν 13.000 Δρχ. εἰς τὸ κάλλιστον ἱστορικὸν ἔργον τὸ δημοσιευθὲν κατὰ τὸ 1929 καὶ σχετικὸν πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι 1821 περίοδον τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας.

3) Τὸ Λαμπίκειον ἑπαθλὸν 22.500 Δρχ. πρὸς συγγραφὴν ἐγχειριδίου ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἀπὸ τοῦ 1453-1828.

4) Τὸ Μακρυγιάννειον ἱστορικὸν ἔπαθλον 10.000 Δρχ. εἰς τὸ κάλλι-
στον ἱστορικὸν ἔργον τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ 1821-1912 Ἑλλη-
νικὴν ἱστορίαν.

5) Τὸ βραβεῖον Γεωργίου Κυριακοῦ 9.000 Δρχ. πρὸς συγγραφὴν τῆς
πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἱστορίας τῆς Μεσσηνίας ἀπὸ τῶν σταυροφοριῶν
μέχρι τοῦ 1715.

6) Πλείονα ἔπαθλα ἀναβαίνοντα ἐν ὅλῳ εἰς 200.000 Δρχ. πρὸς συγ-
γραφὴν πραγματειῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν ἱστορίαν τοῦ
Πειραιῶς. Κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, τὴν ὁποίαν ὁ
Δήμαρχος κ. Παναγιωτόπουλος εὐηρεστήθη ν' ἀναγγείλῃ δι' ἐπιστολῆς του
πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν, αὕτη θὰ καθορίσῃ ἐγκαίρως τὰ θέματα καὶ θὰ δημο-
σιεύσῃ τοὺς ὅρους τῶν μονογραφιῶν τούτων. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦδε ἀπονέμει τὸν
δίκαιον ἔπαινον πρὸς τὴν φιλομουσίαν τῶν ἐπαξίων ἀρχόντων τοῦ Πειραιῶς.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν συγμὴν ταύτην ἐξουσιοδοτοῦμαι ν' ἀναγγείλω καὶ νέαν
καὶ διαρκῇ κατ' ἔτος χορηγίαν τοῦ Δήμου Ἀθηναίων χάριν ἱστορικῶν καὶ
καλλιτεχνικῶν ἐπάθλων καὶ σκοπῶν κατόπιν ὁρισθησομένων.

Τὸ ἄλλο δύναμαι, Κύριοι, προχεῖρως νὰ προσθέσω παρὰ τὰς εὐχαριστίας
ἡμῶν πρὸς τοὺς ἄρχοντας τοῦ μεγαλυνύμου Δήμου καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὸν Δήμαρ-
χον κ. Πάτην καὶ νὰ ἐκφράσω τὴν ἐνδόμυχον χαρὰν ὅτι αἱ Ἀθῆναι καὶ ὁ
Πειραιεὺς ἀπέδειξαν πρὸς τὸ Πανελλήνιον τοῦτο ἴδρυμα τόσῃν στοργῇ καὶ
ἐμπιστοσύνῃ;

Γλωσσικὰ βραβεῖα εἶναι δύο :

1) Βραβεῖον 50.000 Δρχ. τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Κυρίας Ἀριστόφρονος
εἰς τὸν ἄριστον γραμματικὸν ὁδηγὸν τοῦ διδασκάλου, ἦτοι βιβλίον περιέ-
χον ὁδηγίαν πρὸς διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς μετὰ στοιχείων γενικῆς γλωσ-
σολογίας καὶ ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ Ὀμήρου μέχρις ἡμῶν.

2) Βραβεῖον 4.000 Δρχ. τοῦ κ. Σκεύου Ζερβοῦ εἰς τὴν ἀρίστην πρα-
γματείαν περὶ τῆς διαλέκτου τῆς λαογραφίας καὶ τῆς ἱστορίας τῶν Δωδεκανήσων.

Λογοτεχνικὰ εἶναι τρία :

1) Δύο Βικέλεια 4.500 Δρχ. ἐκάτερον ἀπονεμόμενα εἰς τὰ κάλλιστα
Ἑλληνικὰ μυθιστορήματα ἢ διηγήματα τὰ ἐκδοθέντα μέχρις τέλους τοῦ 1929.

2) Βραβεῖον 5.000 Δρχ. τοῦ κ. Βασιλείου Λαμπίκη εἰς τὸ ἄριστον θεατρικὸν ἔργον τὸ ἐκδοθὲν ἐντὸς τοῦ 1928 καὶ 1929,

Καλλιτεχνικά δύο :

1) Μπενάκειον 50.000 Δρχ. εἰς τὸ ἄριστον σχέδιον πρὸς διακόσμησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ Ἑλληνικοῦ ὀρθοδόξου ναοῦ.

2) Τὸ νέον Λαμπίκειον ἔπαθλον 10.000 Δρχ. εἰς τὸν κάλλιστον ζωγραφικὸν πίνακα, τὸν ἔχοντα θέμα εἰλημμένον ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Τὸ βραβεῖον τοῦτο εἶναι τὸ τρίτον, ὅπερ ὁ γενναῖος ἀγωνοθέτης εὐηρεστήθη νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν καὶ εὐγνωμόνως ἀπεδέχθῃ ἡ Ἀκαδημία.

Προκηρύσσομεν ἐπίσης δύο ἀριστεῖα :

1) Τὸ τῶν ἱστορικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐπιστημῶν καί,

2) Τὸ ἐφετινὸν τῶν γραμμάτων, τοῦ ὁποῖου ἡ ἀπονομὴ θὰ γίνῃ ἐπίσης κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος.

Τοὺς ὅρους τῆς ἀπονομῆς τῶν ἀριστείων τούτων καὶ ἐκάστου τῶν ἀνωτέρω βραβείων τῆς Τάξεως τῶν Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν ἀνερχομένων ἐν ὅλῳ εἰς τὸ ποσὸν τῶν 372 χιλ. Δρχ. καθὼς καὶ τῶν ἔτι πλουσιωτέρων βραβείων τῶν δύο ἄλλων Τάξεων δύνανται νὰ μάθουν οἱ βουλόμενοι ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἀκαδημίας.

Ἄλλ' ἤδη ἐπιτρέψατε, κύριοι, καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ ἀναμετρήσωμεν μετὰ δικαιολογημένης χαρᾶς τὸ ἔργον μᾶς μόνης τριετίας καὶ νὰ ἐκφράσωμεν τὴν βάσιμον ἐλπίδα ὅτι μετὰ τοῦ ἔργου τῆς Ἀκαδημίας θ' ἀναπτύσσεται ὑπὸ τὴν χρυσὴν αἰγίδα τῆς Ἀθηνᾶς ἡ ἐπιστήμη, ἡ τέχνη, ἡ φρόνησις, ἡ εὐνομία, ἡ ἀρετή, δηλαδὴ πᾶν ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν εὐκλειαν μᾶς Πατρίδος καὶ μάλιστα ὅταν ἡ Πατρίς αὕτη φέρῃ τὸ ὄνομα τῆς ἰδικῆς μας.

ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΕΔΡΟΥ ΜΕΛΟΥΣ κ. ΠΕΤΡΟΥ ΚΟΝΤΟΥ*

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ κ. ΚΟΝΤΟΥ

ΥΠΟ κ. Ι. ΠΟΛΙΤΟΥ

Μετὰ ἰδιαιτέρας εὐχαριστήσεως ἀνέλαβον νὰ ὁμιλήσω περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως τοῦ νέου προσέδρου μέλους τῆς Ἀκαδημίας κυρίου Πέτρου Κοντοῦ. Ὁ κ. Κοντὸς ἐφοίτησεν ἐν ἀρχῇ ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Πολιτικῶν Μηχανικῶν τοῦ Μετσοβείου Πολυτεχνείου. Βραδύτερον ἐπιτυχὼν ἐν διαγωνισμῷ, ἀπεστάλη εἰς Ἑσπερίαν ὡς ὑπότροφος τοῦ Κράτους πρὸς σπουδὴν τῆς Δασολογίας. Εἰς τὰς δασικὰς σπουδὰς ἐπεδόθη ὁ κ. Κοντὸς μετὰ ἰδιαιτέρου ζήλου, μὴ ἀρκεσθεὶς δὲ εἰς τὴν θεωρητικὴν παρακολούθησιν τῶν σχετικῶν πρὸς τὴν Δασολογίαν μαθημάτων ἐπεχείρησε πρὸς συμπλήρωσιν τῶν θεωρητικῶν αὐτοῦ σπουδῶν μακρὰς ἐκδρομὰς εἰς Γερμανίαν, Αὐστροίαν, Γαλλίαν καὶ Ἑλβετίαν. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ ἔτος 1902 διωρίσθη τὸ πρῶτον δασάρχης ἐν Ἀθήναις καὶ ἐβελτίωσε σημαντικῶς τὰς τεχνικὰς μεθόδους ἀναδασώσεως, προσδώσας εἰς αὐτὰς τὴν μορφήν, ἣν ἔκτοτε διατηροῦν. Τῷ 1909 προήχθη εἰς ἐπιθεωρητὴν τῶν δασῶν, βραδύτερον δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1914 ἐτοποθετήθη εἰς τὴν κεντρικὴν διοίκησιν τοῦ Υπουργείου, ἔνθα ὡς ἐπιθεωρητὴς, τμηματάρχης καὶ διευθυντὴς δασῶν παρέμεινε μέχρι τοῦ ἔτους 1922. Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ὁ κ. Κοντὸς εἰργάσθη ἀόκνως διὰ τὴν τόνωσιν τοῦ ἔργου τῶν ἀναδασώσεων, τὴν ἰδρύσιν δασοκομικῶν σχολῶν εἰς Ἀγρινίαν καὶ Καρδίτσαν, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἐπιστημονικῶν περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν δασῶν ἀρχῶν καὶ τὴν παρεμπόδιαν ἀλογίστου ὑλοτομίας λεηλατούσης τὰ Ἑλληνικὰ δάση. Ἐπὶ πλέον συνέβαλεν εἰς τὴν

* Συνεδρία 4 Ἀπριλίου 1929.

ἀπομάκρυνσιν τῆς χωροφυλακῆς ἀπὸ τῆς δασικῆς ὑπηρεσίας καὶ τὴν αὖξιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δασοφυλάκων πρὸς πρόληψιν ὑπερβασιῶν καὶ καταχρήσεων. Ἐξ ἄλλου συνετέλεσεν εἰς τὴν δημιουργίαν ἐπιστημόνων δασαρχῶν, προσελθόντων ἐκ τῆς Δασολογικῆς Σχολῆς, ὡς καθηγητῆς καὶ βραδύτερον ὡς διευθυντῆς αὐτῆς. Συνεισέφερεν ἐπίσης εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς δασικῆς φορολογίας καὶ τὴν ἐντονωτέραν καταπολέμησιν τῶν πυρκαϊῶν τῶν δασῶν, θεσπισθέντος πρὸς τοῦτο εἰδικοῦ νόμου.

Ὁ κ. Κοντός, πλὴν τῶν νομοθετικῶν καὶ διοικητικῶν μέτρων, ὧν ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν, συνέγραψε πολλὰς διατριβὰς καὶ ἔργα ἀναγόμενα εἰς τὴν δασολογικὴν ἐπιστήμην, προϊόντα τῆς μακρᾶς αὐτοῦ πείρας καὶ τῆς ἀριτίας αὐτοῦ ἐπιστημονικῆς μορφώσεως. Τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Δάση καὶ Πολιτισμός», «Ἐπίδρασις τοῦ Ἑλληνικοῦ κλίματος ἐπὶ τὴν Ἑλληνικὴν δασικὴν βλάστησιν», «Δασικὴ πολιτικὴ», «Ἡ ρητινοσυλλογὴ ἐν Ἑλλάδι», «Κατὰ τῶν πυρκαϊῶν τῶν δασῶν», «Δασικοὶ νόμοι ἐν Ἑλλάδι», «Ἑλληνικὴ δασοκομία (μέρος Α΄)», καὶ τὸ σοβαρὸν καὶ ὀγκῶδες ἔργον του «Διαχείρισις Ἑλληνικῶν δασῶν», ὅπερ ἀπῆλθε πολλοὺς κόπους διὰ τὴν συγκέντρωσιν καὶ κατὰτάξιν τῆς ὕλης. Τὸ ἔργον τοῦτο, ἀρχολούμενον μὲ τὸ σπουδαιότατον θέμα τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν Ἑλληνικῶν δασῶν συμφώνως πρὸς τὰς παρ' ἡμῖν κρατούσας κοινωνικὰς, οἰκονομικὰς καὶ φυσικὰς συνθήκας, ἔνθεν εὐφύμῳ μνείας ἐκ μέρους διαπρεπῶν ἀλλοδαπῶν καθηγητῶν διὰ τὰς ἐν αὐτῷ ἀναφερομένας γνώμας τοῦ συγγραφέως. Ὀλόκληρος ὁ σπουδαῖος οὗτος κλάδος τῆς δασικῆς ἐπιστήμης ἐρείδεται ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ἐπὶ κατ' ἐσχῆν οἰκονομικῶν βάσεων.

Ὁ κ. Κοντός διὰ τῆς εὐρείας αὐτοῦ μορφώσεως, τῆς ἀνεξαντλήτου φιλοπονίας του καὶ τοῦ ἐρευνητικοῦ του πνεύματος κατέστη αὐθεντία εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἐπιστήμης του, παρέχει δὲ τὴν ἀπόλυτον πεποίθησιν, ὅτι διὰ τῆς περαιτέρω ἐπιστημονικῆς δράσεώς του θέλει συμβάλει εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ἔργου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὑποδεχομένης αὐτὸν σήμερον μετὰ ἰδιαιτέρας χαρᾶς.

ἀπομάκρυνσιν τῆς χωροφυλακῆς ἀπὸ τῆς δασικῆς ὑπηρεσίας καὶ τὴν αὖξιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δασοφυλάκων πρὸς πρόληψιν ὑπερβασίων καὶ καταχρήσεων. Ἐξ ἄλλου συνετέλεσεν εἰς τὴν δημιουργίαν ἐπιστημόνων δασαρχῶν, προσελθόντων ἐκ τῆς Δασολογικῆς Σχολῆς, ὡς καθηγητῆς καὶ βραδύτερον ὡς διευθυντῆς αὐτῆς. Συνεισέφερεν ἐπίσης εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς δασικῆς φορολογίας καὶ τὴν ἐντονωτέραν καταπολέμησιν τῶν πυρκαϊῶν τῶν δασῶν, θεσπισθέντος πρὸς τοῦτο εἰδικοῦ νόμου.

Ὁ κ. Κοντός, πλὴν τῶν νομοθετικῶν καὶ διοικητικῶν μέτρων, ὧν ἔσχε τὴν πρωτοβουλίαν, συνέγραψε πολλὰς διατριβάς καὶ ἔργα ἀναγόμενα εἰς τὴν δασολογικὴν ἐπιστήμην, προϊόντα τῆς μακρᾶς αὐτοῦ πείρας καὶ τῆς ἀριτίας αὐτοῦ ἐπιστημονικῆς μορφώσεως. Τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Δάση καὶ Πολιτισμός», «Ἐπίδρασις τοῦ Ἑλληνικοῦ κλίματος ἐπὶ τὴν Ἑλληνικὴν δασικὴν βλάστησιν», «Δασικὴ πολιτικὴ», «Ἡ ρητινοσυλλογὴ ἐν Ἑλλάδι», «Κατὰ τῶν πυρκαϊῶν τῶν δασῶν», «Δασικοὶ νόμοι ἐν Ἑλλάδι», «Ἑλληνικὴ δασοκομία (μέρος Α^{ον})», καὶ τὸ σοβαρὸν καὶ ὀγκῶδες ἔργον τοῦ «Διαχειρίσις Ἑλληνικῶν δασῶν», ὅπερ ἀπῆρτησε πολλοὺς κόπους διὰ τὴν συγκέντρωσιν καὶ κατάταξιν τῆς ὕλης. Τὸ ἔργον τοῦτο, ἀσχολούμενον μὲ τὸ σπουδαιότατον θέμα τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν Ἑλληνικῶν δασῶν συμφώνως πρὸς τὰς παρ' ἡμῖν κρατούσας κοινωνικὰς, οἰκονομικὰς καὶ φυσικὰς συνθήκας, εἰσχεν εὐφῆμιον μνείας ἐκ μέρους διαπρεπῶν ἀλλοδαπῶν καθηγητῶν διὰ τὰς ἐν αὐτῷ ἀναφερομένας γνώμας τοῦ συγγραφέως. Ὁλόκληρος ὁ σπουδαῖος οὗτος κλάδος τῆς δασικῆς ἐπιστήμης ἐρείδεται ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ ἐπὶ κατ' ἐξοχὴν οἰκονομικῶν βάσεων.

Ὁ κ. Κοντός διὰ τῆς εὐρείας αὐτοῦ μορφώσεως, τῆς ἀνεξαντλήτου φιλοπονίας του καὶ τοῦ ἐρευνητικοῦ του πνεύματος κατέστη αὐθεντία εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἐπιστήμης του, παρέχει δὲ τὴν ἀπόλυτον πεποίθησιν, ὅτι διὰ τῆς περαιτέρω ἐπιστημονικῆς δράσεώς του θέλει συμβάλει εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ἔργου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὑποδεχομένης αὐτὸν σήμερον μετὰ ἰδιαιτέρας χαρᾶς.

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ

Κ. Π. ΚΟΝΤΟΥ

Τὸ δέος τὸ ὅποιον μὲ κατέχει τὴν στιγμὴν ταύτην εἰσερχόμενον εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον χώρον, ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ ὁποῖου συνεδριάζουσιν ἄριστοι τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ἦθος Ἑλλήνες, δὲν μοὶ ἐπιτρέπει, ὅπως εὖρω τὰς ἀρμοζούσας λέξεις εὐχαριστίας καὶ εὐγνωμοσύνης τόσον πρὸς ὑμᾶς, κύριε Πρόεδρε, καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας διὰ τὴν ἐκλογὴν μου ὡς προσέδρου μέλους, ὅσον καὶ διὰ τοὺς λίαν τιμητικούς λόγους, οἵτινες ἐλέχθησαν διὰ τὸ ἔργον μου, τὸ ὅποιον δὲν ἀνήκει μόνον εἰς ἐμέ, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς συνεργασθέντας μετ' ἐμοῦ.

Προσερχόμενος ἐνώπιον τῆς Ἀκαδημίας ἐνόμισα ἐπικαιρον, κατ' ἀρχαῖον ἔθιμον, νὰπραγματευθῶ περὶ τῆς Δασολογίας, ὡς ἐλληνικῆς ἐπιστήμης.

Η ΔΑΣΟΛΟΓΙΑ ΩΣ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ἡ δασολογία θεωρεῖται ὡς νεαρὰ ἐπιστήμη. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ συστηματοποίησις τῶν ἀληθειῶν, τὰς ὁποίας γνωρίζομεν περὶ δασῶν καὶ δασικῆς οἰκονομίας εἶναι ἔργον τῶν νεωτάτων χρόνων. Πολλοὶ ὅμως ἀπὸ τὰς ἀληθείας αὐτὰς ἦσαν γνωσταί, ὅπως καὶ πολλὰ ἄλλα, εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς καὶ εὗρίσκονται ἐγκατεσπαρμέναι εἰς τὰ ἔργα των, τὰ ὅποια ὅμως δὲν ἔχουν ἐπαρκῶς μελετηθῇ καὶ ἀπὸ τῆς δασικῆς των πλευρᾶς, ὅποτε πολλὰ προβλήματα τῆς ἱστορίας, τόσον τῆς δασικῆς ἐπιστήμης, ὅσον καὶ τῆς ἐλληνικῆς δασικῆς οἰκονομίας, περισσότερον θὰ ἐφωτίζοντο.

Ἦδη, ὃ μὲ διαυγεστάτην παρατηρητικότητα προικισμένος Ὅμηρος, περιγράφει πυκνὴν τινα λόχμην τῆς τότε πολὺν δασωδεστέρας παρὰ σήμερον Ἑλλάδος, ὅπως περίπου ἡ σύγχρονος Δασολογία ὁρίζει τὴν ὁμήλικον συνηρεφῇ συστάδα. Ἡ λόχμη αὕτη ἦτο, λέγει, τόσον πυκνή, ὥστε οὔτε ἡ πνοὴ τῶν ἀνέμων εἰσέρχετο οὔτε αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου τὴν προσέβαλλον οὔτε ἡ βροχὴ τὴν ἐπερνοῦσε, ἐνῶ πολλὰ φύλλα ἦσαν σκορπισμένα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς. Ἀλλαχοῦ περιγράφει χαρακτηριστικώτατα πυρκαϊὰν πυκνοῦ δάσους συνδανλιζομένην ἀπὸ ἔντονον ἀνεμον, ἐνῶ διὰ τινα ὀρμητικὸν χεῖμαρρον

λέγει, ὅτι οὗτος δημιουργούμενος ἀπὸ τὰς βροχὰς ἐπὶ τῶν ὀρέων παρασύρει πρὸς τὴν πεδιάδα «πολλὰς δρυὺς ἀζαλέας, καὶ πολλὰς πεύκας» καὶ ρίχνει εἰς τὴν θάλασσαν πολλὰς φερτάς ὕλας «πολλὸν δὲ τ' ἀσφυγετὸν εἰς ἄλλα βάλλει».

Ὁ ἰδεολόγος Πλάτων εἰς τὸν Κριτίαν του λέγει ὅτι ἡ δασοσκεπὴς γῆ δὲν ἀφίνει τὸ ὕδωρ τῶν βροχῶν νὰ ρέυσῃ πρὸς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ τὸ ἀπορροφᾷ. Τὸ οὗτω δὲ καταποθὲν ὕδωρ διαταμιεύεται κατόπιν ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ εἰς τὰς ἐντὸς τῶν ὀρέων κοιλότητας καὶ δημιουργεῖ οὗτω «κατὰ πάντα τοὺς τόπους ἀφθονὰ κρηνῶν καὶ ποταμῶν νάματα». Ἐνῶ ἀλλαχοῦ ὁ Πλάτων παραβάλλει τὴν ἀποδασωθείσαν ὀρεινὴν γῆν «πρὸς νοσήσαντος σώματος ὁσιᾶ».

Εἰς τοὺς νόμους του (ΣΤ). ὁ Πλάτων λέγει ὅτι οἱ ἀγρονόμοι, οἱ ὁποῖοι θὰ ἦσαν πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅ,τι περίπου καὶ οἱ σημερινοὶ δασάρχαι, ἔχουν καθήκον, ἐξημερώνοντες τοὺς δρόμους, νὰ καθιστῶσι τὴν χώραν «λίαν εὐβατον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τὰ ὑποζύγια καὶ τὰ βοσκήματα.

Διὰ τὴν διευθέτησιν τῶν χειμάρρων καὶ τὰ σημερινὰ φράγματα, *Barrage*, ὁ Πλάτων λέγει τὰ ἑξῆς:

Οἱ ἀγρονόμοι πρέπει νὰ ἐπιμελῶνται, ὅπως τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν μὴ κακουργῶσι τὴν χώραν ἀλλὰ μᾶλλον ὠφελῶσιν αὐτήν, ρέοντα ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν μερῶν εἰς τὰς ἐντὸς τῶν ὀρέων κοιλότητας. Τοῦτο δὲ ἡμποροῦν νὰ ἐπιτύχουν οἱ ἀγρονόμοι, ὅταν διὰ φραγματίων καὶ τάφρων «οἰκοδομήμασι καὶ ταφρεύμασι» ἐμποδίζουσιν τὴν ἐκροὴν τῶν ὑδάτων. Διότι τότε αἱ κοιλότητες τοῦ ἐδάφους καταδεχόμεναι καὶ πίνουσαι τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν «τοῖς ὑποκάτωθεν ἀγροῖς τε καὶ τόποις πᾶσι νάματα καὶ κρήνας ποιοῦσι καὶ τοὺς ἀρχιμηροτάτους τόπους πολυνύδρους τε καὶ εὐνύδρους ἀπεργάζονται».

Συμπληρωματικὸν καθήκον τῶν ἀγρονόμων θεωρεῖ ὁ Πλάτων, ὅπως οὗτοι διὰ φντειῶν καὶ οἰκοδομῶν «φντεύμασιν καὶ οἰκοδομήμασι» καθιστῶσι εὐπρεπεστέρας τὰς πηγάς, τὰς κρήνας καὶ τοὺς ποταμούς καὶ ὅπως ποτίζοντες τὰ ἄλση καὶ τὰ τεμένη κοσμοῦν τὰ ἱερὰ ταῦτα τῶν θεῶν».

Ὁ ρεαλιστὴς Ἀριστοτέλης ὁμιλῶν εἰς τὸ περὶ κόσμου περὶ τῆς αἰσθητικῆς σημασίας τῶν δασῶν λέγει, ὅτι ἡ γῆ «πεποίκιλται χλόαις μυρίαῖς ὄρεσί τε ὑψηλοῖς καὶ βαθυνύλοις δρυμοῖς».

Ὁ Ἀριστοτέλης διακρίνει τὰ φυτὰ εἰς δένδρα, θάμνους καὶ βοτάνας, πάλιν εἰς κατοικίδια, κηπαῖα καὶ ἄγρια καὶ τέλος εἰς σπερμοφυτὰ καὶ ἀπὸ τῆς ρίζης γεννώμενα ἥτοι πρεμνοφυτὰ.

Διὰ τὴν ζωὴν καὶ αὐξήσιν τοῦ φυτοῦ ὁ Ἀριστοτέλης λέγει εἰς τὸ περὶ φυτῶν ὅτι πᾶν φυτὸν ἔχει ἀνάγκην γενικῶς τεσσάρων τινῶν, «σπέρματος διωρισμένου, τόπου ἁρμοδίου, ὕδατος συμμετρου καὶ ἀέρος ὁμοίου». Καὶ ὅπου μὲν ταῦτα πάντα συνυπάρχουν, γεννᾶται τὸ φυτὸν καὶ αὐξάνει, ὅπου δὲ ἀποχωρήσουν, ἀσθενεῖ ἔνεκα τῆς ἀποχωρήσεως αὐτῆς καὶ τὸ φυτόν.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικῶς τὴν σημασίαν τῆς ὑγρασίας διὰ τὰ φυτὰ ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ὅτι, ὅταν ὁ ἥλιος κινούμενος καθιστᾷ μεγάλην τὴν ἡμέραν καὶ «κατακυριεύει τῆς ὑγρότητος» τότε «τὸ φυτὸν οὐκ ἔχει δυνάμεις φύλλα καὶ καρποὺς παράγειν». Διὰ δὲ τὰ ἀραιὰ δάση τῶν ξηρῶν ἢ τῶν ξηρῶν καὶ ἀλμυρῶν τόπων λέγει: «Ὅταν δ' εὗρωμεν ὕλην πορρωτάτῃ τῆς ὑγρασίας, ἐπικενῆς ἐστίν». Διότι θεωρεῖ ὡς ἐμπόδιον ὅταν ἡ ὕλη εὐρίσκεται «ἐν τόπῳ μὴ εὐκραεῖ» ἢ ὅταν ὁ τόπος εἶναι πόρρω «εὐκρασίας».

Σχετικῶς πρὸς τὴν ἐξάρτησιν τῆς ζωῆς καὶ αὐξήσεως τῶν φυτῶν ἀπὸ τοῦ δασικοῦ τόπου ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ὅτι μερικὰ ἐκ τῶν φυτῶν γεννῶνται εἰς τόπους ξηροὺς, ἄλλα εἰς τὴν θάλασσαν, τινὰ εἰς τὰς ὄχθας ποταμῶν καὶ ἄλλα εἰς λίμνας.

Ὅτι μερικὰ φυτὰ εἰς τόπους μὲν τινὰς εἶναι μεγάλα, εἰς ἄλλους δὲ μικρά.

Ὅτι ἄλλα «ζῶσιν ἐν τόποις ξηροτάτοις καὶ ἐκεῖσε κρείττονως αὐξάνουσι παρὰ ἄλλαχού». Ὅτι μερικὰ ζῶσιν εἰς τόπους ὑγροὺς, τινὰ δ' εἰς τόπους ξηροὺς, «τινὰ δ' ἐν ἐκατέροις».

Καὶ συμπεραίνων σχετικῶς λέγει. «Τὰ γοῦν φυτὰ κατὰ πολὺν ἐναλλάσσονται τῇ διαφορᾷ τῶν τόπων, καὶ ἐντεῦθεν χρὴ κατανοεῖν καὶ τὰς διαφορὰς αὐτῶν».

Οὐχὶ σαφεῖς εἶναι αἱ στερημέναι χημικῆς βάσεως γνῶμαι τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ τῶν φύλλων. Ταῦτα θεωρούμενα σήμερον ὡς σιόμαχος καὶ πνεύμων τῶν δένδρων λέγει ὅτι «οὐκ ἔχουσιν ἄλλον σκοπὸν εἰμὴ τὴν ἐφέλκυσιν τῆς ὑγρότητος καὶ ἵνα ᾧσι περικαλύμματα τῶν καρπῶν ἀπὸ τῆς σφοδρότητος

τοῦ ἡλίου». Ἐνῶ διὰ τὴν χλωροφύλλην λέγει. «Ἡ χλοάζουσα δὲ χροιά ὀφείλει εἶναι πρᾶγμα κοινότατον ἐν τοῖς δένδροις».

Σχετικῶς πρὸς τὴν οἰκονομικὴν καὶ πολιτικὴν, ἄρα καὶ δασικὴν οἰκονομικὴν καὶ δασικὴν πολιτικὴν ὁ Ἀριστοτέλης λέγει εἰς τὰ οἰκονομικά του ὅτι διαφέρουν «οὐ μόνον τοσοῦτον, ὅσον οἰκία καὶ πόλις, ταῦτα μὲν γὰρ αὐταῖς τὰ ὑποκείμενα, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ μὲν πολιτικὴ ἐκ πολλῶν ἀρχόντων ἐστίν, ἡ οἰκονομικὴ δὲ μοναρχία». Καὶ περαιτέρω ὅτι ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ, ἄρα καὶ ἡ ἰδιωτικὴ δασικὴ οἰκονομικὴ τουτέστιν ἡ ἰδιωτικὴ δασοπονία, «ἐστὶν ἀνώμαλος διὰ τὸ δεῖν μὴ πρὸς ἓνα σκοπὸν οἰκονομεῖν» θέτων οὕτω ἔκπαλαι τὸν σκοπὸν κάθε οἰκονομίας ὡς πρώτην ἀφετηρίαν ἐνεργείας, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἰς τὴν δασολογίαν μάλιστα ἐσχάτως ἤρχισεν ἐπαρκῶς ἐκτιμώμενον Ἐκτὸς τούτου, ὁ Ἀριστοτέλης λέγει ὅτι εἰς τὴν ἰδιωτικὴν κυρίως οἰκονομίαν «προσῆκει σκοπεῖν μὴ παρεργῶς τὸ τἀναλώματα μὴ μείζω τῶν προσόδων γίνεσθαι» θέτων οὕτω ἔκτοτε τὴν βᾶσιν τῆς ἀπαραιτήτου εἰς κάθε οἰκονομίαν ἀρχῆς τῆς οἰκονομικότητος.

Ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὰ Πολιτικά του (II) λέγει. «Ἔτι δὲ τῆς περὶ ξύλα ὕλης εἰ χρὴ ποιεῖν κατ' εὐχὴν εὐπαρακόμιστον προσῆκει εἶναι τῆς πόλεως τὴν θέσιν».

Μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦτο ὁ Ἀριστοτέλης θέτει τὰς βάσεις διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῶν δασικῶν οἰκονομικῶν ζωνῶν εἰς τὴν Δασικὴν Διαχειριστικὴν καὶ ἐκφράζει ἔκτοτε, ὅτι πρὸ 100 περίπου ἐτῶν ὁ Γερμανὸς *Thünen* κλασσικῶς ἐθέσπισεν περὶ τῆς ἐντὸς τοῦ μεμονωμένου κράτους θέσεως τῶν δασῶν ὡς παραγωγέως βαρέων καὶ μικρᾶς σχετικῶς τιμῆς οἰκονομικῶν ἀγαθῶν.

Ὁ Θεόφραστος μαθητὴς καὶ διάδοχος τοῦ Ἀριστοτέλους, τελευταῖος ἐκπρόσωπος τῆς ἀκμῆς τῆς περιπατητικῆς Σχολῆς, ἔγραψε περὶ φυτῶν ἰστορίας καὶ περὶ φυτῶν αἰτίων, ὅπου περιέλαβε πλείστας ἀληθείας περὶ μορφολογίας, βιολογίας, γεωγραφίας τῶν φυτῶν, γεωπονίας καὶ δασολογίας.

Ὁ Θεόφραστος καθορίζει ὡς μέρη τοῦ φυτοῦ ρίζαν, στέλεχος, ἀκρεμόνας ἢ ὄζους, κλάδους, φλοιὸν καὶ μῆτραν ἢ καρδίαν ἢ ἐντεριώνην. Διακρίνει κατόπιν δένδρον, θάμνον φρύγανον καὶ πόαν.

Διαιρῶν τὰ φυτὰ εἰς φυλλοβόλα καὶ ἀείφυλλα παρατηρεῖ ὅτι δὲν πρό-

κειται πάντοτε περὶ ἀκριβολογίας, διότι εἰς τὴν νησίδα τοῦ Νείλου Ἐλεφαντίνην «οὐδὲ τὰς ἀμπέλους οὐδὲ τὰς συνκᾶς φασὶ φυλλοβολεῖν».

Περαιτέρω διακρίνει δένδρα ὀρθοφυῆ καὶ μακροστελέχη, παραβλαστητικά, τουτέστι πρεμνοβλαστώνοντα, καὶ ἀπαράβλαστα, τουτέστι μὴ πρεμνοβλαστώνοντα. Κατόπιν λεπτόφλοια, παχύφλοια, λειόφλοια, τραχύφλοια, ρηξίφλοια.

Τὸν φλοιὸν διακρίνει εἰς σαρκώδη, ἰνώδη, ἄσαρκον, πολύλοπον, μονόλοπον. Τὸ δὲ ξύλον εἰς σαρκῶδες, ἄσαρκον, ἰνώδες, αἶνον, φλεβῶδες, ἄφλεβον, ὀζῶδες, ἄοζον, εὐσχιστον, εὐθραστον, βαρύν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ρίζας, διακρίνει δένδρα πολύρριζα, ὀλιγόρριζα μονόρριζα, «καθάπερ ἐλάτη, πεύκη, οὗ μίαν μεγάλην τὴν εἰς βάθος ἔχει, μικρὰς δὲ ἀπὸ ταύτης πλείους» κατόπιν μακρόρριζα, βαθύρριζα, ἐπιπολαιόρριζα. Αἱ δὲ ρίζαι εἶναι αἱ μὲν «παραβλαστητικαὶ καὶ εἰς τὰ ἄνω αἱ δὲ ἀπαράβλαστοι, καθάπερ ἐλάτης, κυπαρίσσου, πεύκης». Καὶ εἰδικῶς διὰ τὴν βαθυρριζίαν λέγει «μεγάλα συμβάλλεται πρὸς βαθυρριζίαν ἢ τῆς χώρας φύσις, ἐὰν ᾗ κούφη καὶ μαρὴ καὶ εὐδίοδος». Ἀναφέρει, τοῦτο δ' ἔχει σημασίαν, καὶ πεύκην μὲ ρίζαν «ὀκτάπηχυν καὶ περ οὐχ ὅλην ἐξαιρεθεῖσαν ἀλλ' ἀπορραγεῖσαν».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑγρασίαν διακρίνει φυτὰ ἔνυδρα καὶ χερσαῖα «καὶ λέγει οὗ μερικὰ μὲν φυτὰ δύνανται τὰ ζῶσι μόνον εἰς ὑγρὸν τόπον, καὶ οὗ ἐκ τούτων ἄλλα μὲν φύονται εἰς τέλματα, ἄλλα δὲ εἰς λίμνας, ἄλλα εἰς ποταμούς καὶ μερικὰ ἐντὸς αὐτῆς τῆς θαλάσσης. Ἐνῶ ἀντιθέτως ὑπάρχουν ἄλλα φυτὰ..... «οὐκ ἐν ὕδατι δυνάμενα ζῆν, ἀλλὰ διώκοντα τοὺς ξηροὺς τόπους». Γενικῶς διὰ τοὺς δασικοὺς τόπους παρατηρεῖ οὗ, ἐπειδὴ τὰ φυτὰ εἶναι συνδεδεμένα μὲ τὴν γῆν καὶ ὅχι «ἀπολελυμένα ταύτης καθάπερ τὰ ζῶα» «τὰ μὲν φιλεῖ τόπους ξηροὺς, τὰ δ' εὐδύρους, τὰ δὲ χειμερινούς, τὰ δὲ προσείλους, τὰ δὲ παλισκίους καὶ ὅλως τὰ μὲν ὀρεινούς, τὰ δὲ ἐλώδεις..... οὐδὲ διὰ μίαν αἰτίαν, ἀλλὰ διὰ πλείους..... Καὶ τοῦτο διότι «τὸ συγγενὲς τῆς φύσεως ἄγει ἕκαστον φυτὸν πρὸς τὸν οἰκεῖον τόπον». Διὰ δὲ τὴν διαφορὰν τῶν τόπων μεταξὺ τῶν λέγει. «Διαφέρουσι δὲ καὶ τόποι τόπων καὶ ἀῆρ ἀέρος».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ δασικοῦ τόπου καὶ τῆς πυκνότητος τῆς

συστάδος ἐπὶ τὸ ὀζῶδες καὶ μακροσιτέλεχες τῶν δένδρων παρατηρεῖ. «Τὰ μὲν ἄνοζα ἐν παλισκίοις καὶ νηνέμοις καὶ ἐφύδροις, τὰ δὲ ὀζώδη ἐν ἐνηλίοις καὶ χειμερίοις καὶ πνευματώδεσι καὶ λεπτοῖς καὶ ξηροῖς. Ὅλως δὲ ὀζωδέστερα τὰ ὄρεινὰ τῶν πεδινῶν καὶ τὰ ξηρὰ τῶν ἐλείων. Ἐτι δὲ κατὰ τὴν φυτείαν τὰ μὲν πυκνὰ ἄνοζα καὶ ὀρθά, τὰ δὲ ματὰ ὀζωδέστερα καὶ σκολιώτερα.

Καὶ ἀλλαχοῦ. Περὶ φυτῶν αἰτίων (II, 9 καὶ 3). «Τῶν δὲ δένδρων αὐτῶν αἰτὰ ἐν τοῖς ἀπνόοις καὶ παλισκίοις ὀρθὰ καὶ ἀστραβῇ καὶ λειότερα καὶ εὐμηκέστερα γίνεται, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ πυκνὰ τυγχάνη πεφυκότα. Τὰ δ' ἐν τοῖς εὐπνόοις καὶ προσηνέμοις καὶ εὐείλοις, ἔτι δὲ ματὰ πεφυκότα ἦτιον. Ἦτε γὰρ εἰς βάθος αὐξήσεις κωλύει τὸ μῆκος καὶ τὰ πνεύματα τραχύνει καὶ ὄζους ἐμπροεῖ, ἐκείνοις δ' ἀφηρημένων τούτων εἰς τὸ μῆκος αὐξήσεις μόνη γίνεται».

Εἰδικῶς διὰ τοὺς ἀνέμους παρατηρεῖ «βελτίω δὲ τὰ ζεφύρια καὶ αἱ τροπαὶ καὶ ὅλως αἱ αὖραι τῶν σκληρῶν καὶ διατόνων, τὰ μὲν γὰρ τρέφει, θάτερον δὲ πιλοῖ καὶ κωλύει τὰς αὐξήσεις».

Κατόπιν ἐρευνῶν τὴν ἐξάρτησιν τῆς καθ' ὕψος, ὄγκου καὶ ποιότητος αὐξήσεως ἀπὸ τοῦ δασικοῦ τύπου λέγει. «Τῶν ὁμογενῶν ἄνοζότερα καὶ μείζω καὶ καλλίω τὰ ἐν τοῖς οἰκείοις, οἷον ἡ ἐλάτη ἡ Μακεδονικὴ τῆς Παρνασσίας καὶ τῶν ἄλλων. Καὶ ὅλως ἡ ὕλη ἡ ἀγρία καλλίων καὶ πλείων τοῦ ὄρους ἐν τοῖς προσβορείοις ἢ ἐν τοῖς πρὸς μεσημβρίαν».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν φυλλοβολίαν παρατηρεῖ ὅτι «τὰ ἐν τοῖς ξηροῖς καὶ ὅλως λεπτογείοις πρότερα φυλλοβολεῖ καὶ τὰ πρεσβύτερα δὲ τῶν νέων».

Εἰς τὸ τρίτον βιβλίον τῆς ἱστορίας φυτῶν λέγει ὅτι πάντα τὰ ἄγρια δένδρα ἐγεννῶντο ἀπὸ σπέρματος ἢ πρέμνον πλην τῆς πλατάνου, ἱτέας, αἰγείρου καὶ πετέας, αἱ ὁποῖαι καὶ ἐφυτεύοντο. Οὕτως εἰς τὴν δασοπονίαν τῶν χρόνων τοῦ Θεοφράστου ἡ τεχνικὴ φύτευσις ἢ σπορὰ ἦτο γνωστὴ μὲν, ἀλλ' ὄχι ἐν χρήσει, ὅπως τοῦτο καὶ σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα συμβαίνει.

Τὰ ἄγρια δένδρα διαίρει εἰς αἰφύλλα ἢ φυλλοβόλα, εὐανξῇ ἢ δυσανξῇ, ριζοβλαστάνοντα ἢ μή.

Ἐκ τούτων περιγράφει ἀπὸ ἀπόψεως φύλλον, φλοιοῦ, κορμοῦ, ὕψους, εὐθυστελεχείας, κόμης, ποιότητος ξύλου, καρποῦ κ.λ.π. περὶ τὰ πενήκοντα

δασικά εἶδη ὡς ἐκ τῶν δρυῶν τὴν ἡμερον, φηγόν, αἰγίλωπα, πλατύφυλλον, ἀλίφλοιον, εὐθύφλοιον, κατόπιν τὴν ἰδαίαν καὶ παραλίαν πεύκην, τὴν πίτυν, δύο εἶδη ἐλάτης, ὀξύην, διοσβάλανον, μίλον, ὄστρυν, φιλύραν, τρία εἶδη σφενδάμνον, δύο εἶδη μελίας, δύο εἶδη κραείας, περισσότερα εἶδη κέδρου, τρία εἶδη μεσπίλης, κέρασον, ἀκτὴν, περισσότερα εἶδη ἱτέας, πολλὰ εἶδη πελέας, λεύκην, αἰγειρον, κερκίδα, κλήθραν, σιμύδαν, κολυτέαν, ἡρακλειωτικὴν καρύαν, τέρμινθον, πρῖνον, ἀρίαν, κόμαρον, ἀνδράχλην, ράμνον, παλίουρον, βάτον, ροῦν, κισσόν, σμίλακα καὶ εὐώνυμον.

Δυστυχῶς δὲν ἔχει γίνεαι ἀκόμη πλήρης βεβαίωσις ποῖα σύγχρονα εἶδη ἀντιστοιχοῦν πρὸς τινα τῶν ὑπὸ Θεοφράστου ἀναφερομένων δασικῶν καὶ μὴ εἰδῶν.

Τὴν κόμην τῆς σκιοβίου ἐλάτης περιγράφει τόσον πυκνὴν «ὥστε μήτε χιόνα διέναι μὴδ' ὑετόν».

Τὸ τρίτον βιβλίον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ Δασικὴ Βοτανικὴ τῶν χρόνων τοῦ Θεοφράστου.

Ὁ Θεόφραστος εἶχε πλήρη ἀντίληψιν τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἐκθέσεως πρὸς τὸν ὀρίζοντα, τοῦ ἀνεμώδους ἢ μὴ καὶ τῆς ὑγρασίας τοῦ δασικοῦ τόπου ἐπὶ τὴν εὐδοκίμησιν τῶν δασικῶν εἰδῶν, τὴν πυκνότητα καὶ αὔξησιν τῆς συστάδος καὶ τὴν ποιότητα τοῦ ξύλου.

Οὕτως εἰς τὸ τέταρτον βιβλίον λέγει διὰ τὰ δασικά εἶδη.

«Ἀπαντα ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις καλλίως γίνεται καὶ μᾶλλον εὐσθενῇ. »Τὰ μὲν γὰρ φιλεῖ τοὺς ἐφύδρους καὶ ἐλώδεις καὶ ὅλως τὰ παρὰ τοὺς ποταμοὺς φυόμενα, τὰ δὲ τοὺς εὐσκεπεῖς καὶ εὐηλίους, τὰ δὲ μᾶλλον τοὺς παλίσκιους. Πεύκη μὲν γὰρ ἐν τοῖς προσείλοις καλλίστη καὶ μεγίστη, ἐλάτη δὲ «τανάπαλιν ἐν τοῖς παλίσκιοις καλλίστη, τοῖς δ' εὐείλοις οὐχ' ὁμοίως».

Χαρακτηριστικώτατα εἶναι, ὅσα λέγει διὰ δασικόν τινα τόπον τῆς Ἀρκαδίας ἀνήλιον καὶ ὑπὴνεμον.

«Ἐν Ἀρκαδίᾳ γοῦν τόπος ἐστὶ τις κοῖλος καὶ ἄπνους, εἰς ὃν οὐδέποτε ὅλως ἥλιον ἐμβάλλειν φασίν, ἐν τούτῳ δὲ πολὺ διαφέρουσιν ἐλάται καὶ τῷ μήκει καὶ τῷ πάχει..... καὶ γὰρ δοκοὶ κάλλιστα καὶ ταρεῖται καὶ αἱ κεραταὶ αἱ ἐκ τούτων, ἔτι δ' ἱστοὶ τῷ μήκει διαφέροντες ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἰσχυροί.

»Καὶ ἐκ τῶν προσείλων τῇ βραχύτητι πυκνότεροί τε ἐκείνων καὶ ἰσχυρότε-
»ροι γίνονται».

»Περὶ δὲ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων καὶ τοὺς ψυχροὺς τόπους ἐλάτη καὶ
»ἄρκενθος φύεται μὲν οὐκ εἰς ὕψος δέ, καθάπερ καὶ περὶ τὴν ἄκραν
»Κυλλήνην.....».

Γενικῶς διὰ τὴν αὐξησιν εἰς τὰ ἀνήλια ἢ προσήλια καὶ εἰς τὰς πυκνάς
ἢ ἀραιὰς συστάδας παρατηρεῖ.

»Πανταχοῦ δὲ καὶ πάσης τῆς ὕλης πρὸς βορρᾶν τὰ ξύλα πυκνότερα
»καὶ οὐλότερα καὶ ἀπλῶς καλλίω, καὶ ὅλως δὲ πλείω ἐν τοῖς προσβορείοις
»φύεται».

»Αὐξάνεται δὲ καὶ ἐπιδίδωσι τὰ πυκνά μὲν ὄντα μᾶλλον εἰς μῆκος,
»δι' ὃ καὶ ἄνοζα καὶ εὐθέα καὶ ὀρθοφυῇ γίνεται καὶ κωπεῶνες ἐκ τούτων
»κάλλιστοι, τὰ δὲ μανὰ μᾶλλον εἰς βάθος καὶ πάχος, δι' ὃ καὶ σκολιώτερα
»καὶ ὀζωδέστερα καὶ τὸ ὅλον στερεώτερα καὶ πυκνότερα φύεται. Σχεδὸν δὲ
»τὰς αὐτὰς ἔχει διαφορὰς τούτοις καὶ ἐν τοῖς παλισκίοις καὶ ἐν τοῖς εὐείλοις
»καὶ ἐν τοῖς ἀπνόοις καὶ εὐπνόοις. Ὀζωδέστερα γὰρ καὶ βραχύτερα καὶ
»ἥτιον εὐθέα τὰ ἐν τοῖς εὐείλοις ἢ τοῖς προσηγμένοις».

Διὰ δὲ τὴν ἔξαρτησιν τοῦ φυτοῦ ἀπὸ τοῦ δασικοῦ τύπου γενικῶς λέγει:

»Οὐ δὲ ἕκαστον ζητεῖ καὶ χώραν οἰκείαν καὶ κράσιν ἀέρος φανερόν τῷ
»τὰ μὲν φέρειν ἐνίοις τόπους, τὰ δὲ μὴ φέρειν μήτε αὐτὰ γιγνόμενα μήτε
»φυτενόμενα ραδίως, ἐὰν δὲ καὶ ἀντιλάβηται μὴ καρποφορεῖν..... Εἰσὶ γὰρ
»πλείω καὶ ἐν πλείοσι χώραις τὰ μὲν ὅλως οὐ φυτόμενα, τὰ δὲ φυτόμενα μὲν
»ἀνανυξῇ δὲ καὶ ἄκαρπα καὶ τὸ ὅλον φαῦλα».

Ταῦτα ἀποδεικνύουν τὸν Θεόφραστον κάτοχον θεμελιωδῶν νόμων τῆς
δασικῆς τοπολογίας καὶ δασοκομίας.

Εἰς τὸ τέταρτον βιβλίον τῆς ἱστορίας φυτῶν ὁ Θεόφραστος ἀσχολεῖται
μὲ τὴν φυτογεωγραφίαν τοῦ γνωστοῦ τότε κόσμου, μὲ τὴν μακροβιότητα ἢ
μὴ τῶν δασικῶν εἰδῶν, καθὼς καὶ μὲ τὰ νοσήματα τῶν δασικῶν καὶ μὴ δέν-
δρων ἀπὸ ἐντόμων, μυκήτων, τραυμάτων, πληγῶν καὶ ἐκπύξεως ἕνεκα τῶν
πάγων, ἀπὸ τούτων ὁποίους ὑποφέρουν «οἱ κοῖλοι τῶν τόπων καὶ οἱ αὐλῶνες
καὶ ὅσοι περὶ τούτους ποταμοὺς καὶ ἀπλῶς οἱ ἀπνευστότατοι μάλιστα «ὅταν

αϊθρίας ούσης». Θεωρεῖ τὰ δάση ὀλιγώτερον ἐκτεθειμένα εἰς ἀσθενείας παρὰ τὰ ἡμερα δένδρα.

Οὕτως ὁ Θεόφραστος ἀποβαίνει ὁ πρῶτος σκαπανεὺς τῆς Φυτογεωγραφίας καὶ τῆς Ὑλωρικῆς ὡς κλάδου τῆς Δασολογίας.

Εἰς τὸ πέμπτον βιβλίον τῆς ἱστορίας φυτῶν ὁ Θεόφραστος ἀσχολεῖται μὲ ζητήματα Ὑλοχρηστικῆς, δηλαδή περὶ τῆς ξυλώδους «ὕλης ποία τε ἐστὶν ἐκάστη καὶ πρὸς ποία τῶν ἔργων χρησίμη καὶ ποία δύσεργος ἢ εὐσεργος».

Ἐρευνᾷ τὸν χρόνον τῆς ὑλοτομίας τῆς στρογγύλης καὶ πελεκητῆς ξυλείας ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐκφλοίωσιν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς βλαστήσεως καὶ συνιστᾷ τὴν ὑλοτομίαν τῆς δρυὸς «ὀψιαίτατα μετὰ τὸ μετόπωρον, ἐὰν δ' ὑπὸ τὸν «λοπητὸν τμηθῇ σήπεται τάχιστα» «τὰ δὲ μετὰ τὴν πέπανσιν τῶν καρπῶν «ἄβρωτα διαμένει». Ἐπίσης λέγει «ὅταν κατὰ τὴν βλάστησιν τέμνονται τότε «ἀναξηραίνεται τὰ στελέχη καὶ οὐ παραβλαστάνει τὰ δένδρα, ὅταν δὲ μετὰ «τοὺς καρποὺς τέμνονται, παραβλαστάνει».

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἡλικίαν τοῦ δένδρου διὰ τὴν ἀπόληψιν καλῆς ξυλείας λέγει. «Πάντων δὲ δήλον ὅτι βελτίω τὰ τῶν ἀκμαζόντων δένδρων «ἢ τῶν νέων κομιδῇ καὶ γεγηρακότων».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ποιότητα τῆς ξυλείας παρατηρεῖ.

«Ἀπανα δὲ ἡ ὕλη μείζων καὶ ὀρθότερα καὶ ἀστραβεστέρα καὶ σιφρο- «τέρα καὶ ὅλως καλλίων καὶ πλείων ἢ ἐν τοῖς προσβορείοις. Ὅσα δὲ ὑπο- «παράβορα καὶ ἐν περίπνῳ ταῦτα στρέφει καὶ παραλλάττει παρὰ μικρὸν ὁ «βορέας ὥστε εἶναι παρεστραμμένην αὐτῶν τὴν μήτραν καὶ οὐ κατ' ὀρθόν. «Ἔστι δὲ ὅλα μὲν τὰ τοιαῦτα ἰσχυρά, τμηθέντα δὲ ἀσθενῆ διὰ τὸ πολλὰς «ἔχειν παραλλαγὰς..... Ὅλως δὲ χεῖρω τὰ ἐκ ἐκ τῶν ἐφύγρων καὶ εὐδiei- «νῶν καὶ παλισκίων καὶ συνηρεφῶν καὶ πρὸς τὴν τεκτονικὴν χρεῖαν καὶ «πρὸς τὴν πυρεντικὴν».

Καὶ περαιτέρω: «Ἰσχυρότατα δὲ τῶν ξύλων ἔστι τὰ ἄοζα καὶ λεῖα καὶ «τῇ ὄψει δὲ ταῦτα κάλλιστα». Ὁζώδη δὲ γίνεται τὰ κακοτροφηθέντα καὶ «εἴτε χειμῶσι πιεσθέντα ἢ καὶ ἄλλῳ τινι τοιούτῳ. Τὸ γὰρ ὅλον τὴν πολυο- «ζίαν εἶναι ἔνδειαν εὐτροφίας..... «Γίνονται δὲ καὶ αἱ σπεῖραι» δηλ. τὰ στρε-

»πιότινα ξύλα, τὰ ὅποια, λέγει, εἶναι δυσσερότερα τῶν ὄζων «διὰ χειμῶνος
»τε καὶ κακοτροφίαν».

Ὁ Θεόφραστος κατόπιν ἐρευνᾷ τὴν πυκνότητα, μανότητα, βαρύτητα, κουνφότητα, σκληρότητα, μαλακότητα καὶ ἐν γένει τὰς φυσικὰς καὶ τεχνικὰς λεγομένας σήμερον ιδιότητας τῶν ξύλων καὶ τάσσει κατὰ σειρὰν τὰ δασικὰ εἶδη. Κατόπιν ἀσχολεῖται μὲ τὰ εὖεργα καὶ δύσεργα ξύλα. Σχετικῶς μὲ τὴν ἐλαστικότητα τῶν ξύλων λέγει. «Βάρος δ' ἐνεγκεῖν ἰσχυρὰ καὶ ἡ ἐλάτι καὶ ἡ πεύκη πλάγια τιθέμεναι, οὐδὲν γὰρ ἐνδιδόασιν ὥσπερ ἡ δρυς».

Διὰ τὸ εὐπριστον καὶ εὐσχιστον λέγει. «Εὐπριστα δὲ καὶ εὐσχιστα τὰ ἐνικμότερα τῶν πάντων ξηρῶν. Τὰ δὲ χλωρὰ λίαν συμμύει καὶ ἐνέχεται ἐν τοῖς ὁδοῦσι τὰ πρίσματα καὶ ἐμπλάττει, δι' ὃ καὶ παραλλάττουσιν ἀλλήλων τοὺς ὁδόντας ἵνα ἐξάγῃται» «ἔστι δὲ καὶ δυστριυπητότερα τὰ λίαν χλωρὰ....» «πάλιν δὲ τὰ λίαν σκληρὰ διὰ τὴν σκληρότητα δύσπριστα. Εὐπελεκητότερα δὲ καὶ εὐτορνότερα καὶ εὐξοώτερα τὰ χλωρὰ. Καὶ ἡ πελέκησις τῶν μαλακωτέρων ῥάων καὶ ἡ ξέσις δὲ ὁμοίως καὶ ἔτι λειοτέρα».

Κατόπιν ἀσχολεῖται μὲ τὴν χρησιμότητα τῆς ξυλείας εἰς τὴν ναυπηγίαν, οἰκοδομίας, κλινοπηγίαν, κιβωτοποιίαν, ἀμαξοπηγίαν, διφροπηγίαν, ἄροτρα, βακτηρίας, ἀσπίδας, μουσικὰ ὄργανα, ὑπογείους χρείας κλπ.

Τέλος ἐρευνῶν τοὺς ξυλάνθρακας θερμάνσεως καὶ σιδηρουργίας ὡς καὶ τὰς ἀνθρακοκαμίνονας λέγει «ἄνθρακες μὲν οὖν ἄρτι γίνονται τῶν πυκνοτάτων οἶων ἀρίας..... στερεώτατοι γάρ, ὥστε πλεῖστον χρόνον ἀντέχουσι καὶ μάλιστα ἰσχύουσι..... χεῖριστοι δὲ τούτων οἱ δρυῖνοι, χεῖρους δὲ καὶ οἱ τῶν πρεσβυτέρων τῶν νέων, καὶ μάλιστα οἱ τῶν γερανδρῶν διὰ ταῦτό. Ξηρότατοι γάρ, δι' ὃ καὶ πηδῶσι καιόμενοι. Δεῖ δὲ ἐνικμον εἶναι. Βέλτιστοι δ' οἱ τῶν ἐν ἀκμῇ καὶ μάλιστα οἱ τῶν κολοβῶν (δηλ. τῶν πρεμνοβλαστημάτων) καὶ ὅπως ὅσα ἢ φύσει ἢ διὰ τὸν τόπον ξηρότερον πυκνότερα ἐξ ἀπάντων βελτίω διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν».

Εἰς τὸ ἕκτον βιβλίον ἀσχολεῖται μὲ τὰ φρύγανα. «Ἄπαντα ξυλώδη καὶ μικρόφυλλα», ὅπως τὰ χαρακτηρίζει, ὡς ἀσφάραγον σκορπίον, φέων ἢ σιβήν, κίσθον, θύμβραν, σφάκον, ἐλελίφασκον, κνέωρον θύμον.

Εἰς τὸ ἑβδομον καὶ ὄγδοον βιβλίον ἀσχολεῖται μὲ τὰ ποώδη ἀρωσιώδη

καὶ ὄσπρια, εἰς τὸ ἕνατον μὲ τὴν ὑγρότητα ἢ ὀπὸν τῶν φυτῶν, ἰδιαίτερος δ' ἀπὸ δασικῆς ἀπόψεως μὲ τὴν ρητίνην τὴν πίσσαν, καὶ τὰ ἔλαια. «Καλλίστη δὲ πίττα γίνεται καὶ καθαρωτάτη ἢ ἐκ τῶν σφόδρα προσείλαν».

Κατόπιν ἀσχολεῖται μὲ τὴν κατασκευὴν τῶν καμίνων διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς πίσσης.

Οὕτως ὁ Θεόφραστος ἀποβαίνει ὁ πρῶτος δόκιμος συγγραφεὺς ὅχι μόνον τῆς Δασικῆς Τοπολογίας, Δασικῆς Βοτανικῆς, Δασοκομίας καὶ Ὑλοχρητικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς Ὑλοχρηστικῆς ἥτοι τῆς καθόλου δασικῆς παραγωγῆς. Ὁ Ξενοφῶν εἰς τὸν κυνηγετικόν του ἀσχολεῖται μὲ κλάδον οἰκονομίας καὶ ἐπιστήμης καθαρῶς δασικόν, εἰς δὲ τὸν οἰκονομικόν του ἔρευνᾷ τὴν οἰκονομίαν καθόλου καὶ τὴν γεωργίαν εἰδικώτερον καὶ θεσπίζει διὰ ταύτας θεμελιώδεις νόμους ἐφαρμοζομένους ἄριστα καὶ εἰς τὴν δασοπονίαν ὡς ἐδαφικὴν οἰκονομίαν. Ἐκεῖνο τὸ ὅποτον λέγει περὶ τῆς τάξεως εἰς τὴν οἰκονομίαν. «Ἔστι δ' οὐδὲν οὐτ' εὐχρηστον οὔτε καλὸν ἀνθρώποις ὡς ἡ τάξις» ἀπέβη ἀξίωμα καὶ ἀφειρηγία θεμελιώσεως ὁλοκλήρου σχεδὸν τῆς συγχρόνου δασικῆς διαχειριστικῆς ἐπὶ τῆς κατὰ χῶρον καὶ κατὰ χρόνον τάξεως. Ὅπως καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς τὰ Πολιτικά του «ἡ πολιτεία τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἐστὶ τάξις τις», ἀποβαίνει ἐπίσης θεμελιῶδες διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἄρα καὶ τὴν δασικὴν πολιτικὴν.

Ὑπῆρξε δ' ἔκπαλαι καὶ εἶναι ἀκόμη καὶ σήμερον ἀπὸ πραγματικῆς καὶ κοινωνικοοικονομικῆς ἀπόψεως ἡ σημασία τῆς δασολογίας ὡς ἐπιστήμης καὶ τῆς δασικῆς οἰκονομίας διὰ τὴν Ἑλλάδα μεγάλη.

Ἐκ τοῦ ἐδάφους τοῦ σημερινοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἔνεκα τῆς ὀρεινῆς διαμορφώσεως τῆς χώρας, μόλις 25% περίπου καλλιεργοῦνται ἢ ἡμποροῦν νὰ καλλιεργηθοῦν γεωργικῶς ἢ δενδροκομικῶς, ἐκ δὲ τῶν ὑπολοίπων τὰ 70% περίπου ἐκμεταλλεύονται διὰ τῆς δασικῆς παραγωγῆς καὶ τῆς βοσκῆς. Εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸ ποσοστὸν τῆς γεωργικῆς καὶ δενδροκομικῆς ἐκμεταλλευστένης ἐκτάσεως ἀνέρχεται εἰς 50% περίπου τοῦ ἐδάφους, εἰς δὲ τὴν ἑνὶ πεδινωτέραν Γαλλίαν τὸ ποσοστὸν τοῦτο ἀνέρχεται εἰς 75% περίπου. Ἐκ τῶν 70% περίπου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους τοῦ ἐκμεταλλευστένου διὰ δασῶν καὶ βοσκῆς, μόλις 15% εἶναι σήμερον δασοσκεπῆ, ἕτερα δὲ 10.8%

περίπου εἶναι δασικαὶ βοσκαί, τὸ δὲ ὑπόλοιπον εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥτιον ψιλὰι βοσκαί. Κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τοῦ Θεοφράστου τὸ ποσοστὸν δασώσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν θὰ διέφερε πολὺ τοῦ σημερινοῦ.

Εἰς τὴν μικρὰν ταύτην ἀναλογίαν πεδινοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ξηρότητα τοῦ κλίματος ὀφείλονται πρὸς τοῖς ἄλλοις αἱ ἔκτοτε πολλαπλαῖ καὶ συνεχεῖς μεταναστεύσεις ἐκ τῆς κυρίως Ἑλλάδος πρὸς τὰς εὐφορωτέρας πέριξ περιοχὰς τῆς Μεσογείου, ἴσως δὲ καὶ τὸ ἀρχαῖον ρητὸν «Ἑλλήσιν αἰὲν πενία ξύντροφος»,

Ἡ φυσικὴ ὁμῶς αὕτη καὶ ἀνθρωπίνως ἀμετάβλητος κατάστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ δασικοῦ καὶ βοσκησίμου, ἐπέβαλλεν ἔκπαλαι καὶ ἐπιβάλλει ἔτι περισσότερον σήμερον πρὸς προαγωγὴν τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας καὶ τοῦ συγχρόνου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ τὴν ἐντονωτέραν ἐκμετάλλευσιν τοῦ πτωχοῦ τούτου σχετικῶς ἐδάφους. Αὕτη ὁμῶς μόνον μετὰ δασικῆς τέχνης καὶ ἐπιστήμης εἶναι κατορθωτή.

Ἡ Ἑλλὰς εἶναι σήμερον χώρα δασικῶς ὄχι αὐτάρκης. Ἦναγκάσθη τὸ 1927 νὰ εἰσαγάγῃ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς δασικὰ προϊόντα ἀξίας 534 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ἐνῶ μέγα μέρος τῶν προϊόντων τούτων θὰ ἤμποροῦσε νὰ παραχθῇ ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, ἐὰν εἰς τὴν δασικὴν τῆς παραγωγὴν ἐπεκράτει ἡ δυνατὴ ἐλλείπουσα σήμερον ἀπὸ αὐτὴν τάξις.

Εὐι πλέον ἢ Ἑλλὰς θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξάγῃ εἰς τὰς σιτοφυεῖς δασῶν περιοχὰς τῆς νοτιοανατολικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου καύσιμον καὶ τεχνικὸν ξύλον, ἐὰν τὸ ἔδαφος καὶ οἱ φυσικοὶ τῆς πόροι σωφρονέστερον ἔκπαλαι ἐξεμεταλλεύοντο.

Ὅπως ὁ καπνός, ἡ σταφίς καὶ ἡ ἐλαία οὕτω καὶ τὰ δάση ἀποτελοῦν φυσικὸν μονοπώλιον τῆς χώρας. Μόνη ἡ ἀπὸ τῆς ρητίνης πρόσοδος τῶν σημερινῶν ἑλληνικῶν δασῶν, ἐὰν ταῦτα σωφρόνως ἐξεμεταλλεύοντο καὶ δὲν ἐλυμαίνοντο περιοδικῶς ἀπὸ πυρκαϊάς, πολὺ ὀλίγον θὰ ὑπελείπετο ἀπὸ τὰς προσόδους τῆς Ἐθνικῆς μας οἰκονομίας ἐκ τῆς σταφίδος.

Ἐπιβάλλεται ἄρα σήμερον ὄχι μόνον ἀναδάσωσης τῶν ψιλῶν δασικῶν ἐκτάσεων ἀλλὰ πρὸ παντὸς σώφρων ἐκμετάλλευσις τῶν ὑπαρχόντων δασῶν.

Πλὴν τούτου ἡ ὑπαρξίς δασῶν συνεκράτει ἔκπαλαι ὥς καὶ σήμερον

ἐπὶ κλιτύων τῶν βουνῶν καὶ τῶν ὀρέων τὸ διὰ μέσον τῶν αἰώνων παραχθὲν ἀνόργανον καὶ ὀργανικὸν χῶμα, τὸ ὁποῖον οἱ χεῖμαρροι καταστρέφοντες τὰ ἔργα τοῦ ἀρχαίου ἢ καὶ τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ παρασύρουν εἰς τὴν θολομένην ἐξ αὐτοῦ θάλασσαν, ὅπου τοῦτο καθιζάνον μόνον μετὰ ἀπροβλέπτους γεωλογικοὺς αἰῶνας δύναται ἐκ νέου νὰ χρησιμοποιηθῇ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον.

Τέλος ἡ ἐντονωτέρα ἐκμετάλλευσις τῶν Ἑλληνικῶν δασῶν προῆγε καὶ ἐθεράπευε, ὅπως καὶ σήμερον θὰ προαγάγῃ καὶ θὰ θεραπεύσῃ, καὶ τὰς ὑγιεινὰς, αἰσθητικὰς καὶ ψυχικὰς ἀνάγκας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οἱ Ἑλληνικοὶ θεοὶ τῆς ὑγείας, τοῦ κάλλους, τῆς ἁρμονίας καὶ τοῦ φωτός, τοὺς ὁποίους οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐφαντάζοντο κατοικοῦντας ἐντὸς τῶν παγκάλων πράγματι Ἑλληνικῶν δασῶν, βουνῶν καὶ ὀρέων, πρέπει νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν ἀρχαίαν κοίτιδα των, ὁπόθεν αἰῶνες δουλείας τοὺς ἐξεδίωξαν. Δὲν εἶναι δὲ ὑπερβολὴ ἐὰν εἰπώμεν ὅτι καὶ τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν δαιμόνιον δὲν θὰ ἠδύνατο ν' ἀναπτυχθῇ εἰς τὴν ἀνυπέρβλητον ἐν πολλοῖς μέχρι τοῦδε τελειότητα, ἐὰν ἡ Ἑλλὰς ἐστερεῖτο βουνῶν, ὀρέων καὶ δασῶν καὶ ἦτο χώρα τελείως πεδινή, ὁπότε καὶ τὸ κλῖμα αὐτῆς θὰ ἦτο διάφορον τοῦ σημερινοῦ.

Ἐνῶ ἐξ ἄλλου τὸ ὀρεινὸν καὶ δασῶδες τῆς χώρας πολὺ ἐνίσχυσε τοὺς πρὸ ἑκατονταετίας ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνας τῶν Ἑλλήνων.

Μειονέκτημα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, λέγουν πολλοί, εἶναι καὶ τὸ ὅτι οὗτος εἴτε λόγῳ ἰδιοσυγκρασίας εἴτε καὶ ἔνεκα τῆς φύσεως τῆς χώρας του ῥέπει ἐγκαταλείπων τοὺς ἀγροὺς καὶ τὴν ἀποδασουμένην καὶ ἐρημουμένην ὑπαιθρον, καθ' ἣ διδάσκει ἡ ἱστορία, πρὸς τὸν βίον τῶν πόλεων, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν πολλὰ μὲν ἀγαθὰ ἀλλὰ καὶ μεγάλα μειονεκτήματα συνεπαγομένην μετανάστευσιν. Ἡ ἐν αὐτῷ δωρικὴ, ἀγροτικὴ καὶ συντηρητικὴ παράδοσις εὐκόλως τρέπεται πρὸς τὴν ἀστνυφίλιαν, τὴν ἰωνικὴν ἐπιχειρηματικότητα, τὸ ἐμπόριον καὶ τέλος τὸ εὐμετάβολον.

Υγιεῖς ὅμως καὶ μὲ ὑγιᾶ ἱστορικὴν ἐξέλιξιν διὰ μέσον τῶν πολυπλάγκτων αἰώνων εἶναι οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων τόσον ὁ ἀγροτικὸς καὶ δασικὸς ὅσον καὶ ὁ ἀστικὸς πληθυσμὸς ἐν ἁρμονίᾳ εὐρισκόμενοι ἐξασφαλίζουν τὴν συντήρησιν τῆς πατρίδος, ἐξυπηρετοῦν ἀμοιβαίως τὰς ἀνάγκας των καὶ προάγουν ἀλληλεγγύως τὸν πολιτισμὸν των,

Οἱ φιλόσοφοι τῆς Σωκρατικῆς Σχολῆς ὑμνοῦν θερμότατα τὰ κοινωνικά πλεονεκτήματα τοῦ ἀγροτικοῦ καὶ δασικοῦ πληθυσμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀναπληρώνει τὰ κενά, τὰ ὁποῖα ὁ ὑπερπολιτισμὸς καὶ ἐκφυλισμὸς τῶν πόλεων ἀναγκαίως συνεπάγεται. Ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὰ Πολιτικά του (IV 2), λέγει. «Βέλτιστος δῆμος ὁ γεωργικὸς ἐστίν. Μετὰ δὲ τὸ γεωργικὸν πλῆθος βέλτιστος δῆμος ἐστίν, ὅπου νομεῖς εἰσι καὶ ζῶσιν ἀπὸ βοσκημάτων» διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις οὗτοι θεωροῦν «ἥδιον τὸ ἐργάζεσθαι τοῦ πολιτεύεσθαι». «Τὰ δὲ ἄλλα πλῆθη πολλῶ φανλότερα..... καὶ οὐδὲν ἔργον μετ' ἀρετῆς ὧν μεταχειρίζεται τὸ πλῆθος τό τε τῶν βαναύσων καὶ ἀγοραίων ἀνθρώπων καὶ τὸ «θητικόν». Καὶ ἀλλαχοῦ «ἡ δὲ γεωργικὴ μάλιστα οὐ δικαία..... ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν κατὰ φύσιν..... πρὸς δὲ τούτοις καὶ πρὸς ἀνδρείαν συμβάλλεται μεγάλα. Οὐ γὰρ ὥσπερ αἱ βάνανσοι τὰ σώματα ἀχρεῖα ποιοῦσι ἀλλὰ δυνάμενα θυρανεῖν καὶ πονεῖν, ἔτι δυνάμενα κινδυνεύειν πρὸς πολεμίους».

Ὁ δὲ Ξενοφὼν εἰς τὸν Οἰκονομικόν του λέγει ὅτι ἡ γεωργία «πολίτας ἀρίστους καὶ εὐνοουσιτάτους παρέχεσθαι δοκεῖ τῷ κοινῷ, ἐνῶ αἱ βαναυσικαὶ τέχναι ἀναγκάζουσιν καθῆσθαι καὶ σκιαστροφῆσθαι καὶ τὰ σώματα καταλυμαίνεσθαι δοκοῦσι καὶ τὰς ψυχὰς καταγνῶναι».

Τοιαύτη περίπου ὑπῆρξε καὶ εἶναι ἡ σημασία τοῦ δασικοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διὰ τὴν προαγωγὴν ὅμως τοῦ πολιτισμοῦ τούτου ἀποβαίνει ἀπαραίτητος πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡ ἔρευνα τῶν σχετικῶν φυσικῶν καὶ κοινωνικοοικονομικῶν συνθηκῶν τῆς χώρας, αἱ ὁποῖαι διαφέρουν ἀπὸ τὰς τῆς μέσης καὶ βορειοδυτικῆς Εὐρώπης.

Εἶμαι δ' εὐγνώμων ὅτι εἰς τοιοῦτον ἔργον ἐκαλέσατε καὶ ἐμὲ νῦν ἐργασθῶ.

ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. Γ. ΣΤΡΕΪΤ*

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ κ. Γ. ΣΤΡΕΪΤ

ΥΠΟ κ. Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ

Ἐὰν ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Κύριε Συνάδελφε, προϋτίθετο, μὴ περιοριζομένη εἰς τοὺς ἐπιστήμονας, νὰ περιλάβῃ εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς καὶ τοὺς ἐξοχωτέρους ἐν τε τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ παράγοντας, ἔὰν ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐφιλοδοξοῖ νὰ κατασιῇ κατὰ τὸ παράδειγμα ξένων ὁμοειδῶν ἰδρυμάτων οὐ μόνον Ἀνωτάτη Ἐπιστημονικὴ Ἑταιρεία ἀλλὰ καὶ ὁμιλος τῶν ἐκλεκτοτέρων πολιτῶν, πιθανὸν εἶναι ὅτι καὶ πάλιν θὰ ἐστρέφετο πρὸς ὑμᾶς, ὅπως ἀντιπροσωπεύσητε, μετ' ἄλλον ἄνδρὸς ἤδη μέλους αὐτῆς, τὴν Ἑλληνικὴν διπλωματίαν. Ὅντως οὐ μόνον ἐκλήθητε νὰ διευθύνητε δύο τῶν σπουδαιοτέρων Πρεσβειῶν ἀλλὰ καὶ κατελάβετε τρεῖς τῶν ὑψίστων θέσεων, εἰς ἃς δύναται Πρόεδρος ν' ἀτενίσῃ, γεγόμενος Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, Πληρεξούσιος εἰς μεγάλην διεθνῇ συνδιάσκεψιν (τὴν τοῦ Λονδίνου) καὶ πρῶτος ἀντιπρόσωπος εἰς ἐνιαυσίαν συνέλευσιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν. Διὰ τοιοῦτον δὲ μάλιστα ἵδρυμα, ὅπερ ὡς ἐλέχθη περὶ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας θὰ ἐνεφανίζετο καὶ ὡς κοσμικὸν ἐντενκτήριον (*l'académie est un salon*), οὐδεὶς ἀσφαλῶς θὰ ἦτο μᾶλλον ἐνδεδειγμένος ὑμῶν, ὅστις ἔλκων τὸ γένος πατρόθεν καὶ μητροθέν ἐξ εὐπατριδῶν δεικνύεσθε ἄβρὸς καὶ μειλίχιος πρὸς πάντας, τοσούτω μᾶλλον ἀβιάστως τῇ ἀληθείᾳ καθ' ὅσον ἐν τῇ χαρακτηριζούσῃ ὑμᾶς αἰσιοδοξίᾳ ἀνακαλύπετε εἰς πάντα συνομιλητὴν χαρίσματα ψυχικὰ ἢ πνευματικὰ ἀκριβῶς, ὅπως καὶ ἐν τῷ Δημοσίῳ βίῳ διαβλέπετε ἀργυρᾶς γραμμὰς εἰς ὅλα τὰ σύννεφα.

* Συνεδρία τῆς 16 Μαΐου 1929.

Ἄλλ' ἢ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, τελείως ξένη πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ ἀδιάφορος πρὸς τὴν κοσμικότητα ὑπερηφανεύεται ὅτι εἶναι καθαρῶς ἐπιστημονικὸν Ἰδρυμα. Ἐὰν δὲ παμψηφὶ ἐξέλεξεν ὑμᾶς, ἔπραξε τοῦτο, διότι θεωρεῖ ὅτι ἐν τῷ κλάδῳ τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου, ἐν ᾧ ἡ Ἑλλάς ἐν τούτοις εὐμοιρεῖ πολλῶν διαπρεπῶν ἐπιστημόνων, σεῖς καὶ ὁ ἤδη συνάδελφος ἡμῶν κ. Ν. Η. Πολίτης εἶσθε, κατὰ διεθνῇ ἀναγνώρισιν, οἱ ἐπιφανέστεροι. Ὁ δεξιούμενος ὑμᾶς ὀφείλει κατ' ἀκολουθίαν νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν ὑμῶν σταδιοδρομίαν.

Ἐθιμον καθιερωθὲν ἀπὸ τῆς πρώτης Ἀκαδημαϊκῆς δεξιώσεως, ἐπιβάλλει νὰ μὴ λησμονῶνται οἱ γονεῖς οἱ ἰδιαίτερος καθοδηγήσαντες τὰ τέκνα των εἰς τὴν ὁδόν, ἣτις ἔφερεν αὐτὰ ἐν τέλει ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ. Προκειμένου περὶ ἡμῶν καὶ ἀνεν τῆς σεμνῆς ταύτης παραδόσεως θὰ ἔπρεπε ἡ παροῦσα προσφώνησις νὰ ἤρχιζε διὰ τοῦ ὀνόματος ἐκείνου, πρὸς ὃν — διότι τὸ ἥδὺ καὶ τὸ πικρὸν ἐκ τοῦ αὐτοῦ δένδρου φύεται — ὁ προσαγορευὼν χαρμωσύνως ἡμᾶς ἐνταῦθα εἶχεν ἀπευθύνῃ ἐξ ὀνόματος τῆς Νομικῆς Σχολῆς τὸν τελευταῖον χαιρετισμόν.

Τὸν Στέφανον Σιρῆϊτι τιμῶσιν σήμερον οἱ πολλοὶ κυρίως, διότι ὡς Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν περιέσωσε τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς Πατρίδος, κατορθώσας νὰ μετριάσῃ τὰς ἀξιώσεις τῶν ἐπιβαλονσῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Διεθνῇ Ἑλεγχον Μεγάλων Δυνάμεων καὶ διότι ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τὴν μὲν αὐτοτέλειαν τοῦ ἀνωτάτου πιστωτικοῦ ιδρύματος καὶ τὰ δικαιώματα τῶν μετόχων περιεφρούρησε, τὰ δὲ καλῶς ἐννοούμενα συμφέροντα τοῦ Δημοσίου ἐξυπηρέτησε, τέλος δὲ καὶ τὸν ἐν γένει οἰκονομικὸν βίον καὶ πλοῦτον προήγαγεν, αὐτὸς δ' ὅμως μετὰ τεσσάρων ταετη καὶ πλέον ὑπηρεσίαν ἀπεχώρησεν ἔχων τὴν σύνταξίν του ὡς κυριώτατον πόρον ζωῆς.

Οἱ ἐπιστημονικοὶ δ' ὅμως κύκλοι δὲν λησμονοῦσιν, ὅτι πρὸς τούτοις ὁ πατήρ σας εὐδοκιμώτατα ἐδίδαξεν ἐπὶ εἰκοσασετίαν ἐν τῇ Νομικῇ Σχολῇ παρὰ τὸ Διεθνὲς καὶ τὸ Συνταγματικὸν δίκαιον καὶ ὅτι ἂν τὰ διπλὰ ταῦτα διδακτικὰ καθήκοντα καὶ αἱ ἄλλαι ἀπορροφητικαὶ ἀσχολίαι δὲν ἐπέτρεψαν αὐτῷ νὰ δημοσιεύσῃ τὰς ἡμετεοίμους πρὸς ἑκδοσιν παραδόσεις, ἐξηκολού-

θησε καὶ μετὰ τὴν ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου ἀποχώρησιν εὐεργετῶν καὶ φοιτητῶν καὶ θεμιστοπόλων, διὰ τῆς ἐν τῷ προσώπῳ ὑμῶν παρασκευῆς ἐνὸς τῶν ἀρίστων καθηγητῶν, οὓς ἐγνώρισε τὸ Ἑθνικὸν Πανδιδασκῆριον. Αὐτὸς παιδιόθεν σὰς ἐνεπότισε διὰ τῆς ἀντιλήψεως οὗ ἂν ὑπάρχουσι στάδια λαμπρότερα ἢ ἐπικερδέστερα, οὐδὲν τὸ ἐθνωφελέστερον καὶ τὸ παρέχον μείζονας ἠθικὰς ἱκανοποιήσεις τοῦ τῆς ἀκαδημαϊκῆς διδασκαλίας. "Οθεν πρὸς αὐτὸ νεώτατος ἐστρέψατε τὰ βλέμματα, τόσον δ' ἐπιμελῶς ἐνεκύνψατε ἀπὸ τῶν φοιτητικῶν χρόνων εἰς τὸν κλάδον ἐκεῖνον, ὃν προετίθεσθε νὰ διδάξετε, ὥστε καὶ αἱ βαθύτεραί σας ἐπιστημονικαὶ ἀντιλήψεις καὶ αἱ γενικαὶ γραμματικαὶ τῆς ἐπιστημονικῆς σας δράσεως ἀνευρίσκονται ἤδη ἀποκρυσταλλωμέναι ἢ κεχαραγμέναι εἰς τὰ δύο πρῶτα σας δημοσιεύματα.

Οὕτω ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ Διεθνὲς Ἰδιωτικὸν Δίκαιον, τῶν τελευταίων δογματικῶν σας δημοσιευμάτων — δηλαδὴ τῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Χάγης Μαθημάτων καὶ τῆς συμβολῆς σας εἰς τὸν πρὸς τιμὴν τοῦ Φρειδερίκου *Fleiner* ἐορταστικὸν τόμον — δεσπόζει ἡ διπλῇ ἀντίληψις ὅτι ὁ κλάδος οὗτος δὲν εἶναι δίκαιον διεθνὲς καὶ ἰδιωτικὸν ἀλλ' ἐσωτερικὸν καὶ δημόσιον. "Ἢδη αἱ δύο αὗται θεμελιώδεις ἰδέαι — ὧν δὲν ἐπιτρέπει ἡ ὥρα νὰ ἐξάρω τὴν μεθοδολογικὴν καὶ πρακτικὴν σημασίαν — διατυπῶνται εἰς τὸ ἐναρκτήριο μάθημα, ὅπερ πρὸ σχεδὸν τριακονταπενταετίας ἐδιδάξατε ὡς ὑφηγητής.

Ἄν δὲ στρεφόμενος πρὸς τὸν ἄλλον κλάδον τοῦ μαθήματός σας μελετήσῃ τις τὰ περὶ Δημοσίου Διεθνοῦς Δικαίου δημοσιεύματά σας, — ὡς λ.χ. διὰ τὰ περιορισθῶ εἰς τὰ κυριώτατα, τὸ περὶ Κρητικοῦ ζητήματος, τὸ περὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἑλλάδι, τὸ περὶ τῆς Θέσεως τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἐν τῷ Διεθνῇ δικαίῳ, τὴν δίτομόν σας ἔκθεσιν περὶ τῆς δευτέρας ἐν Χάγῃ Διεθνοῦς διασκέψεως τῆς Εἰρήνης — διαβλέπει ἀμέσως ὅτι ἀναφέρονται εἰς ζητήματα ἐξ ἴσου ἐνδιαφέροντα τὴν Επιστήμην καὶ τὴν Ἑλλάδα πλὴν τὸν διπλοῦν τοῦτον χαρακτῆρα ἀνευρίσκει τις καὶ ἐν τῇ ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ διατριβῇ ὑμῶν περὶ τῆς ὑποθέσεως Ζάππα.

Ἡ ἀριότης τοῦ ἐπιστημονικοῦ σας τούτου πρωτολείου, ἡ ἀδρότης καὶ ἡ ἀσφάλεια, μεθ' ἧς ἐχειρίζεσθε τὰ μετ' αὐτοῦ συμπλεκόμενα ἀκανθώδη ζητήματα (ὡς τὸ τῆς ἀρμοδιότητος τῶν Ρουμανικῶν Δικαστηρίων ἢ τῆς

ἀναγνωρίσεως κληρονομικῶν δικαιωμάτων εἰς νομικά πρόσωπα), ἀνεγνωρίσθησαν καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ὅτε ἡ μελέτη ἐξεδόθη Γαλλιστὶ καὶ Γερμανιστὶ. Δι' ὃ καὶ προστεθεισῶν μετ' οὐ πολὺν εἰς αὐτὸ ἄλλων μικροτέρων πρωτοτύπων καὶ ἐμβριθῶν διατριβῶν, ἡ Νομικὴ Σχολὴ δὲν ἐδίστασε νὰ ἐκλέξῃ παμψηφὶ ὑμᾶς τακτικὸν καθηγητὴν πρὶν ἢ συμπληρώσῃτε τὸ τριακοστὸν ἔτος.

Οἱ παρακολουθήσαντες ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν ἀξιοθαύμαστον καὶ λεπτολόγον εὐσυνειδησίαν, μεθ' ἧς ἐξετελεῖτε τὴν πολλαπλὴν Πανεπιστημιακὴν σας ἐργασίαν (δοῦναι καὶ Συνταγματικὸν Δίκαιον ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἐδιδάξατε, καὶ φροντιστήριον δράσεως μεστὸν διωργανώσατε) γνωρίζοντες συνάμα ὅτι αἱ εἰς τὰ καθήκοντα ταῦτα ἀφιερούμεναι μακραὶ ὥραι δὲν σᾶς ἡμπόδιζον νὰ διαθέτετε οὐχὶ ὀλιγωτέρας εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ συμβούλου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ νὰ εἰσθε εἰς τῶν στήλων πατριωτικῶν σωματείων καὶ δὴ τῆς Ἐπικούρου τῶν Μακεδόνων Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἐκ παραλλήλου δὲ καὶ πασῶν τῶν ἐκδηλώσεων τῆς κοινωνικῆς καὶ τῆς κοσμικῆς ἀκόμῃ ζωῆς ἐνεργῶς νὰ μετέχετε, διηπόρουν πῶς εὐρίσκετε καιρὸν νὰ συγγράφετε. Ἐν τούτοις αἱ ἐπιστημονικαὶ σας συγγραφαί, ἡ μία καλλιτέρα τῆς ἄλλης, διεδέχοντο πυκναὶ ἀλλήλας καὶ ὥς κορωνὶς αὐτῶν ἐνεφανίζετο τῷ 1906 ὁ πρῶτος τόμος τοῦ Συστήματός τοῦ Διεθνoῦς Ἰδιωτικοῦ Δικαίου. Πολλὰς τῶν μελετῶν τούτων ἐδημοσιεύετε καὶ εἰς ξένας γλώσσας· δι' ὃ, συντρεχούσης καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ 1898 δράσεώς σας ὡς μέλους τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου, ἡ ἐπιστημονικὴ σας φήμη ἡδραιοῦτο καὶ ἐν τῷ ἔξωτερικῷ. Κατὰ τὴν διεθνῇ διάσκεψιν τῆς εἰρήνης τοῦ 1907, εἰς ὑμᾶς, ἀντιπρόσωπον μικροῦ κράτους καὶ οὐδὲ κἂν τεσσαρακονταετῇ, ἀνετέθη ἡ εἰσήγησις περὶ τοῦ κατὰ θάλασσαν πολέμου. Ἐνθυμοῦμαι δ' εἰσέτι μετὰ πόσης ἐθνικῆς ὑπερηφανείας διελθὼν τότε ἐκ Χάγης ἤκουσα τὸν Λονδοβίτικον *Renault* λέγοντα ὅτι μεταξὺ ὅλων τῶν παρισταμένων νομομαθῶν, καὶ εἶχον συγκεντρωθῇ περὶ τὴν διάσκεψιν οἱ διασημότεροι διεθνολόγοι τῶν δύο κόσμων, οὐδεὶς θὰ εἶχεν ἀγάγει εἰς πέρας τοιαύτην ἐντολὴν ἐπιτυχέστερον ὑμῶν.

Ἀμα περατωθείσης τῆς Β' διασκέψεως τῆς Εἰρήνης ἐδημοσιεύετε τὴν

προμνησθεῖσαν δίτομον ἔκθεσίν σας περὶ αὐτῆς καὶ ἡτοιμάζεσθε νὰ στείλετε εἰς τὸ τυπογραφεῖον τὸν δεύτερον τόμον τοῦ συστήματος τοῦ Ἰδιωτικοῦ Διεθνoῦς Δικαίου, ὅτε ἡ Πολιτεία διέκοψε τὸ ἐπιστημονικόν σας ἔργον διορίσασα ὑμᾶς πρεσβευτὴν ἐν Βιέννῃ.

Εἵκοσι ἔτη παρῆλθον ἔκτοτε, ἀλλ' οὔτε ἡ διεθνῆς οὔτε ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιστήμη ἐλησμόνησαν τὰς προσερχθείσας αὐταῖς ὑπηρεσίαις ἢ ἔπαυσαν ἐλπίζουσαι τὴν συνέχισιν αὐτῶν. Δι' ὃ σχεδὸν συγχρόνως ἡ μὲν ἐν Χάγῃ Ἀκαδημία τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου κατέταξεν ὑμᾶς μεταξὺ τῶν καθηγητῶν της, ἡ δὲ νεοπαγῆς Ἀκαδημία μὲν ψήφῳ ὑμᾶς ὑπέδειξεν διὰ τὴν πρώτην νομικὴν ἔδραν, εἰς ἧς τὴν πλήρωσιν προσέβη, δικαίως δὲ προσδοκᾷ ὅτι θὰ κοσμήσετε τὰ πρακτικά της διὰ δημοσιευμάτων ἀνταξίων ἐκείνων, δι' ἃ λυποῦμαι ὅτι δὲν εὐρέθη ἀρμοδιώτερος κριτής.

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ

Κ. Γ. ΣΤΡΕΪΤ

Εὐχαριστῶ Ὑμᾶς θεομότατα, Κύριε Πρόεδρε, διὰ τὴν εὐμένειαν μεθ' ἧς εὐηρεστήθητε νὰ εἰσαγάγητε τὴν σημερινὴν μου πρώτην ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἀνακοίνωσιν. τὴν εὐμένειαν ταύτην ἐνέπνευσε βεβαίως ἡ πρὸς με φιλία ὑμῶν, δι' ἣν εἶμαι εὐτυχής, καὶ ἡ μακρὰ ἡμῶν συνεργασία, ἣν καλοῦμαι νὰ συνεχίσω ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην ὑμῶν προεδρίαν.

Πολλὰς ἐπίσης χάριτας εὐκρινεῖς ὀφείλω εἰς τὸν παλαιὸν συνάδελφον κ. Ἀνδρεάδην, ὅτι ἠθέλησε ν' ἀναλάβῃ, ὅπως ἐπὶ τὸ παρηγουρικώτερον σκιαγραφήσῃ τὴν ἐπιστημονικὴν μου δρᾶσιν ἐνώπιον ὑμῶν, ἀποφεύγων νάποκαλύψῃ, ὅτι ἐν αὐτῇ τρωτόν, καίπερ γνωστὸν αὐτῷ βεβαίως λόγῳ τῶν ἀνέκαθεν συνδεόντων ἡμᾶς στενωπῶν δεσμῶν καὶ τῆς μεγάλης αὐτοῦ εὐθυμαθείας.

Πρὸ παντός ὅμως, Κύριε Πρόεδρε, ἐξαιτοῦμαι καὶ δημοσίᾳ τὴν ἐπεΐκειαν ὑμῶν καὶ τῶν ἀγαπητῶν συναδέλφων ὅτι, διὰ λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς θελήσεώς μου, μετὰ τόσον χρόνον, ἀφ' ἧς μοι ἐγένετο ἡ μεγάλη τιμὴ τῆς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἐκλογῆς μου, ἐκπληρῶ τὴν ἐκ τοῦ ἄρθρου 23 τοῦ

Ἑσωτερικοῦ ἡμῶν Κανονισμοῦ ὑποχρέωσιν ὅπως, καθὰ ἐν τῷ ἄρθῳ φέρεται, «ἀναγνώσω πρωτότυπον διατριβὴν σχετιζομένην πρὸς τὸν κλάδον, τὸν ὁποῖον καλλιεργῶ». Αἱ ἐπανεπιλημμένοι ἐξ Ἀθηνῶν ἀπουσίαι μου ἴσως δικαιολογοῦσι τὴν μέχρι τοῦδε παράλειψιν παρακωλύσασαι καὶ τὴν ἔγκαιρον τακτοποίησιν τῶν βιβλίων μου. Ἄμα δ' ἐπωφελοῦμαι τῆς πρώτης ταύτης εὐκαιρίας, ὅπως ἐκφράσω τὴν εἰλικρινῇ εὐγνωμοσύνην μου, ὅτι ἐκρίθην ἄξιος γὰρ καταλάβω ἔδραν ἐν τῷ σεμνῷ τούτῳ ἰδρύματι, ὅπερ καὶ διὰ τὰς ὑψίστας τοῦ παρελθόντος ἀναμνήσεις καὶ διὰ τὴν εὐρύτητα τῶν εἰς οὓς ἀποβλέπει σκοπῶν, εὐλόγως πάντα Ἑλληνα μυχιαίτατα συγκινεῖ.

ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΝΤΕΚΔΙΚΗΣΕΩΝ ΕΝ Τῷ ΔΙΕΘΝΕΙ ΔΙΚΑΙῳ

Παρὰ τοὺς ἀρχικούς μου δισταγμούς, ὅπως τὸ ἀντικείμενον τῆς πρώτης μου ταύτης πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ἀνακοινώσεως ἐκλέξω μεταξὺ τῶν εἰς τὸ δογματικὸν μέρος τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου ἀνηκόντων — διότι μετὰ δειλίας ἂν μὴ μετὰ δυσπιστίας ἢ ἀνθρωπότης ἀτενίζει πρὸς τὸ Διεθνὲς Δίκαιον, κατόπιν τῆς καταστροφῆς ἣν τοῦτο ὑπέστη διαρκοῦντος τοῦ παγκοσμίου πολέμου — ἐν τέλει ἀπεφάσισα, ὅπως τολμήσω γὰρ ἐπασχολήσω Ὑμᾶς μὲ τὸ ζήτημα τῆς καταργήσεως τῶν ἀντεκδικήσεων ἐν τῷ Διεθνεῖ Δικαίῳ, ἐκ βαθυτέρας τῶν πραγμάτων καὶ τῶν κειμένων ἐξετάσεως πεισθεῖς, ὅτι εὐρισκόμεθα ἐνταῦθα σήμερον ἐνώπιον σοβαρωτάτου σιαιήμοῦ τῆς ἐξελίξεως τῶν διεθνῶν σχέσεων. Ἦτο φυσικόν, ὅπως τὴν ἀπαγοήτευσιν διὰ τὴν τοσαύτην δειχθεῖσαν ἀνεπάρκειαν τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου κατὰ τὴν ζοφεράν ἐκείνην περίοδον αἰσθανθῶσι ἔτι βαθύτερον οἱ εἰς αὐτὸ πιστεύσαντες καὶ ὑπὸ τὴν πίστιν ταύτην ἐγκύψαντες εἰς τὴν ἐρμηνείαν αὐτοῦ. Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀντίληψις τοῦ καθήκοντος, ὅπως μὴ παρασυρῶμεθα ἐκ παροδικῶν ἐντυπώσεων, οὐδ' ἡ ἔμφυτος παρ' ἀνθρώποις αἰσιοδοξία καὶ ἡ κρείσσονος μέλλοντος ἐλπίς, αἵτινες μ' ἐπαναφέρουσιν εἰς τὰς μελέτας ταύτας, ἀλλ' ἡ πεποίθησις εἰς τὴν κατὰ φυσικὸν νόμον δύναμιν τῆς ἀντιδράσεως καὶ ἡ ὑπαρξίς ἐν τῇ ἀντιδράσει ταύτῃ σημείων εὐοιῶνων, αἵτινα τὸ πρῶτον ἐμφανίζονται καὶ αἵτινα κατ' ἐμὴν γνώμην ἔχουσι σημασίαν πραγματικὴν.

Αἱ ἀντεκδικήσεις ἀνήκουσιν εἰς τὸ δικονομικὸν οὕτως εἰπεῖν μέρος τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, ὅπου καὶ περὶ λύσεως τῶν μεταξὺ τῶν κρατῶν διαφορῶν ὁ λόγος. Ἐν κοινωνίᾳ ἀσυντάκτῳ, οἷα ἡ διεθνὴς, ἀφ' ἧς ἐλλείπει εἰσέτι ὠργανωμένη νομοθετικὴ καὶ δικαστικὴ καὶ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, ἡ βία μοιραίως ἐν ἀσυνγκρίτῳ τῷ λόγῳ μείζονι μέτρῳ χρησιμοποιεῖται πρὸς πραγμάτωσιν τοῦ δικαίου. Καὶ αὐτὸς ὁ πόλεμος δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ἐθεωρήθῃ ὡς νόμιμον μέσον πραγματοποιήσεως διεθνῶν δικαιωμάτων. Παρὰ δὲ τὴν ἐσχάτην ταύτην βίαν καὶ μέσα ἡσσονος βίας ὡς εἰκὸς ἐκρρίθησαν ἐπιτετραμμένα, μεταξὺ δὲ τῶν μέσων τούτων καταλέγονται καὶ αἱ ἀντεκδικήσεις. ἦτοι μέσα καταναγκασμοῦ ἀποτελοῦντα καθ' ἑαυτὰ παραβίασιν κανόνος τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου καὶ χρησιμοποιούμενα ὑπὸ τινος πολιτείας καθ' ἐτέρας πολιτείας, ἥτις παρεβίασεν ἀπέναντι τῆς πρώτης διεθνῇ ὑποχρέωσιν. Σκοπὸς αὐτῶν εἶναι ὁ ἐξαναγκασμὸς τῆς πολιτείας, ἥτις πρώτη ἤρξατο χειρῶν ἀδίκων, ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τὴν νομιμότητα ἢ καὶ ἀπλῶς ἡ ἀνταπόδοσις τῆς ὑπ' αὐτῆς γενομένης παραβιάσεως τοῦ δικαίου. Εἰς τὸν θεσμόν τοῦτον τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, ἐν τῇ ἐξωτερικῇ πολιτικῇ ἐδόθη εὐρύτης ἔτι μείζων, διότι πολλάκις καὶ ἄνευ ἀδικήματος ἐκ μέρους τινος πολιτείας ἐνηργήθησαν κατ' αὐτῆς, ὑπὸ τὸν τύπον ἀντεκδικήσεων, πράξεις καταναγκαστικάς, αἵτινες ἔφθασαν μάλιστα μέχρι εἰρηνικοῦ λεγ. ἀποκλεισμοῦ ἢ καὶ μέχρι καταλήψεως εἰρηνικῆς, ὅπως ἐλέχθη πάλιν, τμήματος ἀλλοτριᾶς χώρας

Ὡς ἐν τοῖς ὀλίγοις τούτοις παρίσταται ὁ θεσμὸς τῶν ἀντεκδικήσεων, εἶναι ἐμφανὲς ὁ ἐξ αὐτοῦ μέγιστος κίνδυνος διὰ τὴν διεθνῇ κοινωνίαν, ἡ δὲ πρόχειρος αὐτοῦ κατάχρησις ὑπὸ τὴν μορφήν εἰρηνικῶν ἀποκλεισμῶν ἢ καταλήψεως ἐδαφῶν ἔπληξεν ἐπανελημμένως εἰδικῶς τὴν ἡμετέραν Πατρίδα ὅθεν καὶ περιττὸν νὰ ἐπιμείνω εἰς τὴν ὁλεθρίαν γενικώτερον ἐπίδρασιν τοιούτων μέτρων, μάλιστα τῶν προσσιτῶν μόνον εἰς τὰ ἰσχυρότερα κατὰ τῶν ἀσθενεστέρων κρατῶν. Ἀλλ' ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, οὗ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ καθαρᾷ αὐτοῦ μορφῇ ὡς μέτρου ἐπιτρεπομένου ὑπὸ τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου ὁ θεσμὸς τῶν ἀντεκδικήσεων ὑπόκειται εἰς θεμελιωδεστάτας ἀμφισβητήσεις ἔτι καὶ κατὰ θεωρίαν, κατανοεῖται εὐκόλως ἢ κατ' αὐτῶν ἀνέκαθεν ἐπιστημονικὴ κατα-

κραυγή. Διότι καὶ περὶ τοῦ συσχετισμοῦ, ἂν εἶναι ἀναγκαῖος ἢ μὴ, τῆς ἀναποδόσεως τοῦ ἀδίκου πρὸς τὸ ἀρχικὸν ἀδίκημα καὶ περὶ τοῦ θεμιτοῦ μέτρου τῶν ἀντεκδικήσεων καὶ περὶ τοῦ θεμιτοῦ τῶν ἐπαντεκδικήσεων (*contrereprésailles*) κατὰ τῶν ἀντεκδικήσεων ἢ κατὰ τῆς ὑπερβάσεως ἢ καταχρήσεως αὐτῶν δὲν συμφωνεῖ ἡ ἐπιστήμη τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου, ὥστε τὸ ὅλως ἀκαθόριστον καὶ τελείως νεφελῶδες τοῦ θεσμοῦ τούτου αἰσθητὴν νὰ καθιστᾷ τὴν ἀνάγκην τῆς καταργήσεως ἢ τοῦ εἰς τὸ ἐλάχιστον μέτρον περιορισμοῦ τῆς χρήσεως αὐτοῦ. Ἀληθῶς δ' ἀπορίας ἄξιον εἶναι πῶς ἐνώπιον τοῦ θεσμοῦ τούτου εἶχον σταματήσει πᾶσαι αἱ μέχρι τοῦδε προσπάθειαι κωδικοποιήσεως τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου, καίτοι ἦτο πρόδηλον, ὅτι ἄνευ τῆς λύσεως τῶν στοιχειωδῶν ἐκείνων προβλημάτων ματαιοπονίαν ἀπετέλουν πᾶσαι αἱ ἄλλαι λαμβανόμεναι ἀποφάσεις. Τούτου σκληρὰν πεῖραν ἔλαβεν ἡ ἀνθρωπότης κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον, καθ' ὃν ἐκ τῆς χρήσεως ἀντεκδικήσεων, ἐπαντεκδικήσεων κατήντησε νὰ καταργηθῇ ἐν συνόλῳ τὸ Διεθνὲς Δίκαιον τοῦ πολέμου, διὰ τὸ ὅποιον τόσοι κατεβλήθησαν εὐγενεῖς καὶ εὐέλπιδες κόποι κατὰ τὰ ἐν Ἀγῇ συνέδρια τῆς εἰρήνης. Καὶ αὐτὸ τὸ θεωρούμενον ἀξίωμα τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου, ὅτι ὁ πόλεμος διεξάγεται μεταξὺ τῶν κρατῶν καὶ οὐχὶ πρὸς τοὺς ἰδιώτας καὶ τὴν περιουσίαν αὐτῶν, ἐν τοῖς πρώτοις παρεβιάσθη κατὰ τὴν ἀπαισίαν σύρραξιν τῶν κορυφαίων τῶν πολιτισμῶν κρατῶν.

Καὶ αἱ μὲν πολεμικαὶ λεγόμεναι ἀντεκδικήσεις δυσχερέστερον ρυθμίζονται καὶ καθ' ἑαυτὰς λόγῳ τῶν ἀντικειμενικῶν πολεμικῶν ἀναγκῶν καὶ διὰ τὰς πολλάκις ἀποκλειούσας αὐτὸν τὸν καταλογισμὸν ψυχολογικὰς περιστάσεις τοῦ κατὰ τὸν πόλεμον προβαίνοντος εἰς ἀντεκδικήσεις κυβερνήτου ἢ στρατιωτικοῦ ἀρχηγοῦ ἢ δὲ τελεία αὐτῶν κατάργησις βεβαίως θεωρητέα ὡς πρόωρος, σχετικὸν πάντως φέρουσα κέρδος, ἀφ' οὗ αἱ πλεῖστοι τῶν πολεμικῶν καθόλου ἐπιχειρήσεων παρὰ τὸ ἀπάνθρωπον καὶ καταστρεπτικὸν αὐτῶν δὲν δύνανται νὰ ἀπαγορευθῶσιν. Ἐκεῖ φυσικὸν εἶναι σήμερον, μάλιστα μετὰ τὴν κτηθεῖσαν πεῖραν, νὰ στραφῇ ἡ προσοχὴ εἰς τὴν κατάργησιν ἢ τὸν δυνατὸν περιορισμὸν αὐτοῦ τοῦ πολέμου, τοῦλάχιστον δ' εἰς μείζονα ἐξασφάλισιν ἐν καιρῷ πόλεμον τῶν κρατῶν, ἅτινα εὐτυχοῦσιν, ὅπως παραμείνωσιν ἐκτὸς τῆς εἰς αὐτὸν ἐμπλοκῆς. Αὕτη εἶναι ἡ εἰς πάντων τὴν ἀντίληψιν προσπίπτουσα

πρώτη ἀνάγκη καὶ πρὸς πληρωμὴν αὐτῆς σήμερον τὰ κράτη μοχθοῦσιν ἐν εὐγενεὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν ἱδυνόντων πολιτικῶν ἀνδρῶν ἀμίλλῃ.

Ἄλλως ἔχει τὸ πρᾶγμα ὥς πρὸς τὰς ἐν εἰρήνῃ ἀντεκδικήσεις, αἵτινες κατὰ τ' ἀποτελέσματα αὐτῶν ἀποτελοῦσι δεινότερον ἴσως κίνδυνον διὰ τὸ Διεθνὲς Δίκαιον ὁλόκληρον, μάλιστα ὑπὸ τὴν ἐκδοχὴν, ἣν πολλοὶ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ θεωρίᾳ παραδέχονται ὡς ἐπιτρεπομένην, φρονοῦντες ὅτι πᾶς κανὼν διεθνοῦς δικαίου, πᾶσα ἐκ διεθνοῦς δικαίου ὑποχρέωσις δύναται τὰ παραβιασθῇ, πρὸς ἀνταπόδοσιν τῆς ὑπὸ τοῦ ἀρξαμένου χειρῶν ἀδίκων κράτους παραβιάσεώς τινος κανόνος ἢ τινος ὑποχρεώσεως καὶ ὅτι κατὰ τῶν ἀντεκδικήσεων χωροῦσιν ἐπαντεκδικήσεις. Διότι φανερόν ἐῖναι πῶς οὕτως ἐκεῖ καταλήγομεν ἐπίσης εἰς τὴν κατάργησιν ὁλοκλήρου τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου ἐν πλήρει μάλιστα καταστάσει εἰρήνης.

Ἡ ἐν Ἀγῇ τῷ 1899 καὶ εἰτα τῷ 1907 κωδικοποιήσις τῶν εἰρηνικῶν μέτρων λύσεως τῶν μεταξὺ κρατῶν διαφορῶν δὲν μετέβαλε τὰ κατὰ τὰς ἀντεκδικήσεις, ἀφ' οὗ δὲν εἰσῆγαγεν ἄλλως σαφεῇ νομικὴν ὑποχρέωσιν χρήσεως τῶν μέτρων ἐκείνων.

Καὶ αὕτη δ' ἡ ἰδρυσις τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, παρ' ὅλην τὴν δι' αὐτῆς ἐπιτευχθεῖσαν πρόοδον, ἐν συνδυασμῷ μάλιστα μετὰ τοῦ ἐν Ἀγῇ Διαρκοῦς Δικαστηρίου Διεθνοῦς Δικαιοσύνης, ὅπερ εἰς τε τὴν διαμόρφωσιν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου ὑψίστης προσφέρει ὑπηρεσίας, δὲν μετέβαλεν οὐσιωδῶς τὰ πράγματα ἀναφορικῶς πρὸς τὸν θεσμόν τῶν ἀντεκδικήσεων. Κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην δὲν κατηργήθη διὰ τοῦ περὶ Κοινωνίας Ἐθνῶν συμφώνου ὁ θεσμὸς οὗτος, αἱ δ' ὀλίγαι φωναί, παρ' ὅλον αὐτῶν τὸ κῦρος, ὡς ἡ τοῦ ἡμετέρου διακεκριμένου συναδέλφου κ. Ν. Πολίτου, ὅστις ἐπ' εὐκαιρίᾳ λυπηροῦ διεθνοῦς ἐπείσοδιον τῆς νεωτάτης ἡμῶν ἱστορίας ἡρμήνευσε τὸ περὶ Κοινωνίας Ἐθνῶν σύμφωνον ὡς ἀποκλείον τὰς ἀντεκδικήσεις, δὲν κατίσχυσαν δυστυχῶς. Ἡ ἐκ νομομαθῶν Ἐπιτροπὴ ἡ συστάσα ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν τῇ 28 Σεπτεμβρίου 1923, ὅπως ἀπὸ γενικῆς ἀπόψεως ἐξετάσῃ ὥρισμα ἐκ νομικὰ ζητήματα γεννηθέντα ἐκ τοῦ ἰταλοελληνικοῦ ἐκείνου ἐπείσοδιον, ἐν ἄλλοις καὶ τὸ ζήτημα κατὰ πόσον «μέτρα ἐξαναγκασμοῦ μὴ προωρισμένα ν' ἀποτελέ-

»σωσι πράξεις πολέμου συμβιβάζονται πρὸς τὰ ἄρθρα 12-15 τοῦ Συμφώ-
 »νου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν, λαμβανόμενα ὑπὸ μέλους τῆς Κοινωνίας
 »καθ' ἑτέρου μέλους, ἄνευ προσφυγῆς προηγουμένως εἰς τὰς ὑπὸ τῶν ρηθέν-
 »των ἁρθρῶν προβλεπομένης διαδικασίας» ἀπέφυγε νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα
 τοῦτο. Διότι ἀπήντησεν ὅτι «τοιαῦτα μέτρα δύνανται ἢ καὶ δὲν δύνανται νὰ
 »συμβιβάζονται πρὸς τὰ ἄρθρα 12-15 τοῦ Συμφώνου, ὅτι δ' εἰς τὸ Συμ-
 »βούλιον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν ἀπόκειται ν' ἀποφασίσῃ ἐκάστοτε, ἂν
 »θὰ συστήσῃ ὅπως τὰ μέτρα ταῦτα ἀνακληθῶσι». Τὸ δὲ Συμβούλιον τῆς
 Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν ἀπεδέχθη τὴν ὡς ἄνω γνωμάτευσιν, ἣτις παρὰ
 τὴν πυθικὴν αὐτῆς ἀορισίαν πάντως κατὰ τοῦτο εἶναι σαφής, ὅτι δὲν θεω-
 ρεῖ μετὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν κατηργημένας τὰς
 ἀντεκδικήσεις.

Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ὑπερέρας ἀνάγκης καὶ τὴν πρὸς ἀνοικοδόμησιν
 τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου ἰσχυρὰν μεταπολεμικὴν ὥθησιν, συνήφθησαν μὲν
 πλεῖστοι μερικαὶ συμβάσεις ὑποχρεωτικῆς διαιτησίας καὶ τὸ Σύμφωνον τοῦ
 Λοκάρνο, ἐνετάθησαν δ' αἱ τῶν διαφόρων ἐν Γενεύῃ Ἐπιτροπῶν προσπά-
 θειαι καταλήξασαι καὶ εἰς τὴν ἐκεῖ ὁμόθυμον ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως τῆς Κοι-
 νωνίας τῶν Ἑθνῶν τῷ 1927 ἀποδοκιμασίαν τοῦ «ἐπιθετικοῦ πολέμου».
 Ἀλλὰ πάντα ταῦτα παρὰ τὴν σημειουμένην πρόοδον δὲν ἴσχυσαν, ὅπως κατὰ
 μέτωπον προσβάλωσι τὸν θεσμόν τῶν ἀντεκδικήσεων.

Τὸ μέγα κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην βῆμα ἐπιτελεῖται διὰ τοῦ Συμ-
 φώνου, ὃπερ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ λαβόντος τὴν πρωτοβουλίαν τῆς συνά-
 φεως αὐτοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς
 Ἀμερικῆς ἀπεκλήθη Σύμφωνον Κέλλογγ καὶ ὑπεγράφη ἐν Παρισίοις
 τῇ 27ῃ Αὐγούστου 1928 ὑπὸ πλείστον κρατῶν τεινον, ὅπως ταχέως ἀπορῇ
 παγκόσμιος σύμβασις καταστατικὴ τῆς διεθνoῦς κοινωνίας διὰ τῆς εἰς αὐτὸ
 προσχωρήσεως πάντων τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν.

Τὸ πρῶτον τοῦ Συμφώνου ἄρθρον ἀναγράφει τὴν καταδίκην τῆς εἰς
 πόλεμον προσφυγῆς διὰ τὴν ἐπίλυσιν διεθνῶν διαφορῶν καὶ τὴν ἀπὸ ταύτης
 παραίτησιν «ὡς μέσον πολιτικῆς ἐθνικῆς» ἐν ταῖς ἀμοιβαίαις σχέσεσι τῶν
 συμβαλλομένων κρατῶν.

Κατὰ τὸ δεύτερον ἄρθρον ἀναγνωρίζουσιν οἱ συμβαλλόμενοι ὅτι ὁ διακανονισμὸς ἢ ἡ ἐπίλυσις πάσης διαφορᾶς ἢ συγκρούσεως, οἷανδήποτε αὕτη καὶ ἂν ἔχη τὴν φύσιν ἢ τὴν προέλευσιν, δὲν πρέπει νὰ ἐπιδιώχθῃ ἄλλως ἢ διὰ μέτρων εἰρηνικῶν.

Εἶναι δὲ σπουδαῖον ὅτι τὸ Σύμφωνον δὲν περιέχει οὐδεμίαν ρήτραν καταγγελίας αὐτοῦ ἀληθῶς ὑπὸ τὴν αὐτονόητον προϋπόθεσιν, ὅτι ἡ παραβίασις τοῦ Συμφώνου ὑπὸ τινος τῶν συμβαλλομένων ἀπαλλάσσει αὐτοδικαίως τοὺς λοιποὺς συμβαλλομένους πάσης ἐξ αὐτοῦ ὑποχρεώσεως ἀπέναντι τοῦ παραβιάσαντος κράτους.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἄρθρον εἶναι σαφέστερον τῶν προγενεστέρων συμφωνιῶν ὥς πρὸς τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ πολέμου, οὗ παραιτοῦνται οἱ συμβαλλόμενοι, διότι ἀπαγορεύει ἄνευ περιορισμοῦ τὸν πόλεμον «ὥς μέσον ἐθνικῆς πολιτικῆς», ἐν ᾧ ἐν τῷ Συμφώνῳ τοῦ Λοκάρου καὶ ταῖς ἐν τῇ Κοινωνίᾳ τῶν Ἑθνῶν συζητήσεσιν ἀπεκλείετο ὁ «ἐπιθετικὸς πόλεμος», οὗτινος ἡ ἔννοια εἰς πολλὰς δίδωσι λαβὴν ἀμφισβητήσεις. Ἀληθῶς ἡ διάκρισις μεταξὺ ἐπιθετικοῦ καὶ ἀμυντικοῦ πολέμου καὶ καθόλου καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ ἀλληλουχίᾳ σειρᾶς ἀμοιβαίων προπολεμικῶν μεταξὺ δύο κρατῶν ἐπιθέσεων καὶ προπαρασκευῶν εἶναι συνήθως ἐπιδεκτικὴ διαφόρου ἐν τοῖς πράγμασιν ἐκτιμήσεως. Ἐνῷ ὁ πόλεμος ἀπαγορευόμενος ὥς μέσον ἐθνικῆς πολιτικῆς καθορίζεται πῶς πληρέστερον, μάλιστα κατὰ τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κυρίου Briand ἐν ταῖς διαπραγματεύσεσιν ἐρμηνείαν, ἣτις ἐθεώρησεν ἀποκλειόμενον διὰ τῆς ρήτρας ταύτης τὸν πόλεμον «ὥς μέσον πολιτικῆς ἐνεργείας, προαιρετικῆς, αὐθρομήτου καὶ ἀνεξαρτήτου, εἰς ἣν ἐκ πρωτοβουλίας ἰδίας προβαίνει τὸ κράτος».

Ἐν τούτοις, παρὰ τὴν πληρεστέραν ταύτην διατύπωσιν, ἀπομένουσιν εἰσέτι ἀρκεταὶ ἀσάφειαι καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Συμφώνου Κέλλογγ ἀπαγορευόμενον πόλεμον, διότι τὸ ἄρθρον πρῶτον, ὅπου ἀναλαμβάνεται ἐν αὐτῷ νομικὴ ὑποχρέωσις, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ πραγματοποιοῦν τὴν περὶ καταδίκης τοῦ πολέμου καθόλου γενικὴν προαίρεσιν αὐτοῦ. Ἄν δὲ προσθέσωμεν εἰς τὴν ἀσάφειαν ταύτην καὶ τὰς διαφοροὺς ἐπιφυλάξεις, αἷινες ρητῶς ἐξήρθησαν ὑπὸ τινων τῶν συμβαλλομένων, ὅσον ἀφορᾷ

εἰς τὴν τοῦ πολέμου καταδίκην, μάλιστα δὲ τὰς γενομένας ἐπιφυλάξεις καθαροῦ πολιτικοῦ περιεχομένου, καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ μετὰ τὸ Σύμφωνον Κέλλογγ δὲν εὐρισκόμεθα εἰσέτι ἐν σημείῳ ἀληθοῦς καὶ πραγματικῆς κατὰ τοῦ πολέμου ἐξασφαλίσεως.

Πολλῶ μείζονα καθ' ἡμᾶς ἔχει σημασίαν τὸ δεύτερον ἄρθρον, ὁπερ περιέργως ἐλαχίστης ἔτυχε μέχρι τοῦδε προσοχῆς. Ἐκεῖ ἀναγράφεται ρητῶς καὶ σαφῶς ἡ ἀνεπιφύλακτος ὑποχρέωσις τῶν συμβαλλομένων, ὅπως διὰ πάσας αὐτῶν τὰς διαφοράς, οἷαν δήποτε αὗται καὶ ἂν ἔχωσι τὴν προέλευσιν ἢ τὴν φύσιν, ἢ λύσις ἐπιζητῇται μόνον διὰ μέσων εἰρηνικῶν, τοιαῦτα δὲ νοοῦνται, πλὴν τῶν διπλωματικῶν διαπραγματεύσεων καὶ τῶν εἰδικώτερον ἐν τῇ Κοινωνίᾳ τῶν Ἐθνῶν κρατούντων, αἱ κατὰ τὴν παγκόσμιον Α' Σύμβασιν τῆς Ἄγης τοῦ 1907 ρητῶς κατονομαζόμεναι καλὰ ὑπηρεσίαι καὶ ἡ μεσολάβησις, αἱ ἐξεταστικαὶ ἐπιτροπαὶ καὶ ἡ διαιτησία, πάντως μόνον τὰ φιλικὰ μέσα λύσεως τῶν μεταξὺ πολιτειῶν διαφορῶν.

Οὐδεμία ποτὲ μέχρι τοῦδε γενικὴ διεθνὴς συμφωνία τόσον σαφῶς ἀπέκλεισε τὴν βίαν πρὸς διακανονισμόν καὶ ἐπίλυσιν τῶν διεθνῶν διαφορῶν, οὐδεμία δὲ συμβατικὴ διατύπωσις ἔθηκεν εὐκρινέστερον τὰ μεταξὺ πολέμου καὶ εἰρήνης ὅρια. Βεβαίως δ' ἡ φράσις ὅτι ὁ τοιοῦτος εἰρηνικὸς τρόπος διενθετήσεως τῆς διαφορᾶς «ἀναγνωρίζεται ὡς ὁ μόνος ἐπιτρεπόμενος» (*ne devra jamais être recherché que par des moyens pacifiques*) δὲν σημαίνει ἀπλῶς θεωρητικὴν ἀναγνώρισιν, ἀλλ' ὑποχρέωσιν νομικὴν. ἂν αἱ λέξεις ἐν ταῖς διεθνέσι συμβάσεσιν ἔχουσιν ἢ καὶ ἐν τῷ λοιπῷ δικαίῳ ἔννοιαν. Ἄλλως τοιαύτη ὑπῆρξε τὴν διατύπωσιν καὶ ἡ περὶ ναυτικοῦ δικαίου Ἀήλωσις τῶν Παρισίων τοῦ 1856 (16^{ης} Ἀπριλίου) ἐρμηνευθεῖσα πάντοτε ὡς ρητῶς ἐνέχουσα νομικὴν ὑποχρέωσιν. Ἀνεπίδεκτον δ' ἀμφισβητήσεως εἶναι καὶ ὅτι ὁ ὅρος «μέτρα εἰρηνικά» σημαίνει τὰ ἐν τῇ Συμβάσει τῆς Ἄγης ρητῶς ὡς ἄνω μνημονευόμενα. Θ' ἀπετέλει βαρύτατον ἀληθῶς κατ' αὐτοῦ τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου ἁμάρτημα, πᾶσα ἐρμηνεία ὑπεκφεύγουσα σαφῶς ἀναγεγραμμένους κανόνas καὶ ἐπιτρέπονσα, ὅπως τὰ κράτη νομοθετοῦντα ἀποβλέπωσιν εἰς τὸ νὰ γεννῶσιν ἀπλῶς ὠρισμένας ἐντυπώσεις ἐλεγχόμενας ἐκ τῶν πραγμάτων ψευδεῖς.

"Οθεν, ἂν τὸ Σύμφωνον ἐν ἄρθρῳ 2^ῳ ἐπιβάλλει διὰ πᾶσαν διαφορὰν τὴν εἰρηνικὴν διευθετήσιν πρὸ πάσης εἰς τὴν βίαν προσφυγῆς, αἱ ἀντεκδικήσεις διὰ τῆς ρήτρας ταύτης καταργοῦνται, διότι αἱ ἀντεκδικήσεις εἶναι μέτρον ἥσσοнос βίας, ἀλλὰ πάντως μέτρον βίας, ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ἐκ τοῦ ἁρθρου ὑποχρέωσιν τῶν συμβαλλομένων κρατῶν, ὅπως εἰρηρικῶς λύωσι πᾶσαν μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰν. Ἴσως δὲν εἶναι ὑπερβολικὸν ὅπερ ὁ κ. Πολίτης ἐπικαλεῖται, ἵνα ἐκ τοῦ Συμφώνου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν ἀποκλείσῃ τὰς ἀντεκδικήσεις, ὅτι αἱ ἀντεκδικήσεις, ἰσοδυναμοῦσι πρὸς πολεμικὴν ἐνέργειαν. Ὁρθὸν δὲ κατ' οὐσίαν καὶ τὸ ἔτερον αὐτοῦ ἐπιχείρημα, καθ' ὃ ἐπιτρεπομένων τῶν ἀντεκδικήσεων θὰ ἐθεωροῦμεν καὶ τὴν κατ' αὐτῶν βίαν ὡς ἀντεκδικήσεις ἐπίσης ἐπιτετραμμένας, ὅτε θὰ κατελήγομεν εἰς νόμιμον ἐπαγωγὴν ἀμοιβαίως βίας ἄνευ καταστάσεως πολέμου, καίτοι τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο ἴσως προϋποτίθῃσιν εὐρύτεραν τὴν κατάργησιν πάσης βίας μεταξὺ τῶν κρατῶν, ἢ ὅσον τοῦτο ἐγένετο διὰ τοῦ περὶ Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν Συμφώνου.

Ἄλλ' ἂν, λέγω, διὰ τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἑθνῶν, χωρεῖ τις ἐνδοιασμός, ὅπως θεωρηθῇ αὕτη ἀποκλείουσα πᾶσαν ἀντεκδικήσιν, διὰ τὸ Σύμφωνον Κέλλογγ τὸ συμπέρασμα τοῦτο φαίνεται εἰς ἡμᾶς ἀναπόδραστον. Ἡ χρῆσις ἀντεκδικήσεων ἀναγκαίαν προϋπόθεσιν ἔχει τὴν ὑπαρξιν διεθνoῦς διαφορᾶς, διὰ τὴν ἐπίλυσιν δὲ πάσης τοιαύτης, οἷανδήποτε ἂν ἔχη τὴν φύσιν ἢ τὴν προέλευσιν, ἐπιτρέπεται κατὰ τὸ Σύμφωνον Κέλλογγ μόνον ἢ προσφυγὴ εἰς τὰ εἰρηνικὰ μέσα, αἵτινα παρέχει ἡμῖν τὸ Διεθνὲς Δίκαιον, ἅρα δὲν ἐπιτρέπεται καὶ ἡ χρῆσις ἀντεκδικήσεων, αἵτινες δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὰ εἰρηνικὰ ταῦτα μέσα.

Καὶ ἀναμφισβήτητον μὲν φαίνεται ἡμῖν ὅτι στρατιωτικὰ μέτρα λεγ. εἰρηνικῆς κατοχῆς ξένου ἐδάφους ἢ λεγ. εἰρηνικοῦ ἀποκλεισμοῦ εἶναι τελείως ἀσυμβίβαστα πρὸς τὸ Σύμφωνον Κέλλογγ, ὅπως ἄλλως τε καὶ κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην εἶναι ταῦτα ἀσυμβίβαστα καὶ ἤδη πρὸς Σύμφωνον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν ἅφ' οὗ καὶ πρὸ τῶν συμφώνων τούτων, ἐκ τοῦ γενικοῦ Διεθνoῦς Δικαίου ἀντιτίθεντο κατὰ τοῦ θεμιτοῦ τῶν μέτρων τούτων ἐπιχειρήματα σοβαρά, ιδίως τὸ ἐπιχείρημα ὅτι τὸ ἀθέμιτον τῶν μέτρων τούτων

ἔπεται ἐκ τῆς νομικῆς μεταξὺ τῶν κρατῶν ἰσότητος. Μετὰ τὸ Σύμφωνον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν, προσετέθησαν καὶ ἄλλα ἐπίσης σπουδαῖα ἐπιχειρήματα, ἔκ τε τοῦ ἄρθρου 12 τοῦ Συμφώνου, ὅπερ ἀφορᾷ εἰς τὴν λύσιν τῶν διεθνῶν διαφορῶν «αἵτινες δύνανται νὰ προκαλέσωσι ρῆξιν», ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἄρθρου 10^{ου}, ὅπερ ἐπιβάλλει τὸν σεβασμὸν τῆς «χωρικῆς ἀκεραιότητος τῶν κρατῶν».

Ἐν εὐρύτεραν σημασίαν ἔχει τὸ Σύμφωνον Κέλλογγ, ἀπαγορευὼν γενικῶς διὰ τοῦ 2^{ου} αὐτοῦ ἄρθρου, ὡς ἐλέγχθη, τὴν χρῆσιν ἀντεκδικήσεων. Ἀληθῶς, ἀφ' ἧς ἐνταῦθα ἐπιβάλλεται ἡ προσφυγὴ εἰς εἰρηνικὰ μέσα διὰ πάσης διαφορᾶς τὴν ἐπίλυσιν — οὐ μόνον τῆς δυναμένης νὰ προκαλέσῃ ρῆξιν — καὶ δὴ οἰανδήποτε κἂν ἔχῃ ἡ διαφορὰ τὴν φύσιν ἢ τὴν προέλευσιν, βεβαίως πᾶσα διὰ παραβιάσεως τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου ἀπάντησις δέον νὰ θεωρηθῇ ἀποκλειομένη τοῦλάχιστον πρὸς τῆς εἰς τὰ εἰρηνικὰ μέσα προσφυγῆς. Τὸν θεσμὸν τῶν ἀντεκδικήσεων δύνανται νὰ δικαιολογήσῃ μόνον τὸ τελείως ἀσύντακτον τῆς διεθνοῦς κοινωνίας, ἐπιτρέπον τὴν προσφυγὴν εἰς τὴν ἐκ καταστάσεως ἀνάγκης βίαν πρὸς ἐπίλυσιν τῆς διεθνοῦς διαφορᾶς. Ἀμα πρὸς λύσιν πάσης διαφορᾶς, οἰανδήποτε κἂν ἔχῃ τὴν φύσιν ἢ τὴν προέλευσιν, ἐπιβάλλεται ἡ χρῆσις ὥρισμένων εἰρηνικῶν μέτρων, πᾶν ἄλλο μετρον πρὸς τῆς χρήσεως ἐκείνων δέον νὰ θεωρηθῇ ἀπηγορευμένον καὶ καταργηθέν. Ἀλλὰ πρὸς τούτοις δεχόμενοι τὸ θεμικὸν τῶν ἀντεκδικήσεων, ὀφείλομεν νὰ δεχθῶμεν θεμιτὴν καὶ τὴν λόγῳ ἀντεκδικήσεων παραβίαν αὐτοῦ τοῦ Συμφώνου Κέλλογγ, ὅπερ ἄγει εἰς τελείαν τῶν σκοπῶν αὐτοῦ ἀνατροπὴν καὶ εἰς θεμιτὴν πλέον ἄμεσον χρῆσιν τῆς ἐσχάτης βίας, ἐφ' οἷονδήποτε προϋπάρχαντος διεθνοῦς ἀδικήματος ἢ οἰασθήποτε παραβιάσεως ὑπὸ τινος κράτους ὑποχρεώσεώς τινος αὐτοῦ διεθνοῦς, ὅπερ ἀπαράδεκτον ἀναμφιβόλως.

Τὸ συμπέρασμα τοῦτο, φρονοῦμεν, σαφῶς συνάγεται ἐκ τοῦ ἄρθρου 2^{ου} τοῦ Συμφώνου Κέλλογγ, ὅτε τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀποβαίνει ἄξιον μείζονος προσοχῆς ἢ οἷας ἔνχε μέχρι τοῦδε, διότι ἡ κατάργησις τῶν ἀντεκδικήσεων ὄντως ἀποτελεῖ μέγα βῆμα πρὸς τὰ πρόσω κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου. Τὸ δὲ προοίμιον τοῦ Συμφώνου, καθ' ὃ ἐξάιρεται «ἡ πεποίθησις τῶν συμβαλλομένων, ὅτι πᾶσα μεταβολὴ ἐν ταῖς ἀμοιβαίαις αὐτῶν σχέσεσι

δὲν δύναται νὰ ἐπιδιωχθῇ εἰμὴ δ' εἰρηρικῶν μέσων καὶ νὰ πραγματοποιηθῇ εἰμὴ ἐν ὁμαλότητι καὶ εἰρήνῃ (*dans l'ordre et dans la paix*)», ἵσως βαίνει καὶ πέραν ἔτι τῶν σκέψεων, ἃς ἐξεθέσαμεν, "Ὅθεν καὶ δὲν πρόκειται περὶ νόμου ἐν τῇ διατυπώσει αὐτοῦ σοφωτέρον τοῦ νομοθέτου, ὅπερ ἀληθῶς οὐχὶ σπανίως συμβαίνει, ἀλλὰ περὶ ἀποτελέσματος ἐθεληθέντος ὑπὸ τῶν νομοθετησάντων κρατῶν, ἐν ἐπιγνώσει πλήρει τελούντων τῶν ἀναλαμβανομένων νέων ὑποχρεώσεων αὐτῶν.

Ἐλλείπει ὁ χρόνος, ὅπως παρακολουθήσωμεν περαιτέρω ἐν πάσῃ αὐτῇ τῇ νομικῇ ἐνεργείᾳ τὴν ἐπελθοῦσαν κατάργησιν τῶν ἐν εἰρήνῃ ἀντεκδικήσεων.

Ἐννοεῖται ὅτι παραμένει καὶ μετὰ τὸ Σύμφωνον τῆς 27^{ης} Αὐγούστου τὸ πρὸς ἄμυναν δικαίωμα τῶν κρατῶν, ὅπερ ὀλιγώτερον ἔτι τοῦ λοιποῦ δικαίου δύναται τὸ Διεθνὲς Δίκαιον νὰ στερηθῇ. Ἐπίσης παραμένει ἐν ἰσχύϊ ὁ κανὼν, καθ' ὃν ἡ ὑπὸ τινος τῶν συμβαλλομένων παραβίασις τοῦ Συμφώνου αὐτοδικαίως ἀπαλλάσσει τὰς ἄλλας Δυνάμεις τῶν ἐκ τοῦ Συμφώνου ἀπέναντι τοῦ παραβάτου ὑποχρεώσεων αὐτῶν. Περὶ ἀμφοτέρων τούτων τῶν σημείων κατὰ τὰς προηγηθείσας τοῦ Συμφώνου διαπραγματεύσεις ρητῶς συνεφώνησαν οἱ συμβαλλόμενοι.

Οὕτως, καὶ ὑπὸ τὴν ἡμετέραν ἐρμηνείαν, πλὴν περιπτώσεως ἀμύνης, ἡ παρὰ τὸ Σύμφωνον γενομένη χορῆσις ἀντεκδικήσεων ἀπαλλάσσει τοὺς λοιποὺς συμβαλλομένους τῶν ἐκ τοῦ Συμφώνου ὑποχρεώσεων αὐτῶν, ὅτε ἐπανερχόμεθα εἰς τὸ πρότερον, τὸ πρὸ τοῦ Συμφώνου καθεστώς. Τοῦτο δ' ἀποτελεῖ καὶ τὴν ὑψίστην κύρωσιν τῆς ἐρμηνείας ταύτης, ἥτις καὶ τὸ Διεθνὲς Δίκαιον πλησιέστερον φέρει πρὸς τὸ λοιπὸν δίκαιον, ἔνθα πρὸ μακρῶν αἰώνων ἤδη κατηγορήθησαν αἱ ἀντεκδικήσεις.

Τῆς ἐπιστήμης ἔργον εἶναι νῦν, πρῶτον μὲν ἡ διάκρισις τῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς λόγῳ ἀμύνης ἐπιτρέπονται αἱ ἀντεκδικήσεις, ἥτοι κατ' ἐξαίρεσιν δὲν ἐφαρμοζονται αἱ ἀπαγορεύσεις τοῦ ἀρθρου 2^{ου} τοῦ Συμφώνου, δεύτερον δ' ἡ μελέτη, πῶς ἀπ' ἀπόψεως καὶ τῶν ἀναγκαίων θετικῶν κυρώσεων, θὰ ἐπιτευχθῇ καθόλου ἡ κατοχύρωσις τῶν διατάξεων αὐτοῦ. "Ὅπου ὑπάρχουσι συμβάσεις ὑποχρεωτικῆς διαιτησίας, ὡς πρὸς πᾶσαν μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων ἀμφισβήτησιν ἢ ἔστω καὶ ὡς πρὸς τὰς ἐξ ἐρμηνείας συμβάσεων

ἢ τὰς νομικοῦ περιεχομένου διεθνεῖς διαφοράς, ἢ κύρωσις ὑπάρχει ἐντετα-
 μένη μάλιστα μετὰ τὸ Σύμφωνον Κέλλογγ. "Οπου περαιτέρω τὸ Σύμφωνον
 τῆς Κοινωνίας Ἐθνῶν ἔχει κατ' ἀρχὴν ἐφαρμογὴν, ἥτοι μεταξὺ κρα-
 τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν, ὑπαισέρονται αἱ διατάξεις
 τῶν ἀρθρῶν 12-15 τοῦ περὶ Κοινωνίας Ἐθνῶν Συμφώνου πρὸς πραγμά-
 τωσιν καὶ τῶν ἐκ τοῦ νέου Συμφώνου διατάξεων, διότι τούτων ἡ παραβία-
 σις ρητῶς περιλαμβάνεται εἰς τὰς προβλεπομένας διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν
 ἀρθρῶν 12-15 περιπτώσεις. "Οπου ὅμως ἐλλείπουν αἱ συμβάσεις ὑποχρεω-
 τικῆς διαιτησίας ἢ δὲν πρόκειται περὶ κρατῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Κοινωνίαν
 τῶν Ἐθνῶν, ἐκεῖ ὑπολείπεται ἡ πρακτικὴ ὁλοκλήρωσις τοῦ Συμφώνου Κέλ-
 λογγ, ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἡ πλήρης πραγματοποίησις τῶν διατάξεων αὐτοῦ,
 παρεχομένου ἐν πάσῃ περιπτώσει τοῦ μέσου, ὅπως ἡ εἰρηρικὴ λύσις τελε-
 σφόδρως ἐφαρμόζεται. Ἡ ἀπαγόρευσις τῶν ἀντεκδικήσεων διὰ τὰ συμβλη-
 θέντα κράτη — ὡς εἴπομεν δ' εὐρισκόμεθα πρὸ μελλούσης παγκοσμίου συμ-
 βάσεως — σημαίνει τὴν ἀποφυγὴν πάσης καὶ τῆς ἥσσονος βίας εἰς τὰς διεθνεῖς
 σχέσεις. "Οθεν δεόν ἐν οἰαδήποτε περιπτώσει, ἀντὶ τῆς ἥσσονος βίας, νὰ ἡ
 ἡγγυημένη εἰρηρικὴ λύσις καὶ εἰς τοῦτο πρέπει ἐπομένως νὰ στραφῇ τῶρα
 ἡ προσοχὴ τῶν κρατῶν. Πάντως σήμερον εἶναι ἡμῶς ζήτημα διὰ τὰς ὑπο-
 γραφάσας Κυβερνήσεις νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν ἀναληφθεῖσαν ὑπο-
 χρέωσιν ἀπέχουσai πάσης ἀντεκδικήσεως πρὸ τῆς εἰς τὰ εἰρηρικὰ μέσα προ-
 σφυγῆς, ὅπως μὴ αἱ μετὰ τόσης ἐπισημότητος καταρτισθεῖσαι καὶ ἐξαγγελ-
 θεῖσαι συμφωνίαι νέας παράσχουσιν ἀπογοητεύσεις εἰς τοὺς δεινῶς δοκιμα-
 σθέντας λαούς.

Εὐελπιστοῦμεν ὅτι ἡ ἡμετέρα ἐρμηνεία δὲν θέλει διαφενεσθῇ ἐκ τῶν
 πραγμάτων, ἀναμένομεν δὲ κατὰ πρῶτον λόγον τὴν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ
 κρίσιν τῆς ἐπιστήμης τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου. "Αν δικαιωθῶμεν θεωροῦντες
 ὅτι τὸ Σύμφωνον Κέλλογγ κατήργησεν ἐν τῷ μνησθέντι μέτρῳ τὸν θεσμόν
 τῶν ἀντεκδικήσεων, μέγα τι διὰ τοῦ Συμφώνου τούτου ἐπιτεύχθη ἐν τῇ διε-
 θνεῖ κοινωνίᾳ. Τοῦναντίον, ἂν παρ' ἐλπίδα αἱ ἀντεκδικήσεις θὰ ἐξηκολού-
 θουν θεωρούμεναι ἐπιειτραμμέναι, παρέχουσai δὲ τὴν εὐχέρεϊαν παραβιάσεως
 ὑπὸ τινος κράτους παντὸς διεθνoῦς κανόνος, πάσης ὑποχρεώσεως διεθνoῦς,

εἰς ἀνταπόδοσιν προγενεσιέρας ὑφ' ἑτέρου κράτους γενομένης τοιαύτης παραβιάσεως, τὸ ὅλον σύστημα τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου θὰ παρέμενεν αἰωρούμενον, ἐξαρτώμενον δὲ κατ' οὐσίαν ἐκ τῆς ἀγαθῆς ἢ κακῆς προαιρέσεως τῶν καθ' ἑκάστον κρατῶν.

Κατὰ τὴν Σύνοδον τῆς Δωζάνης (1927) ἡ Ἀκαδημία τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου (*Institut de Droit International*), τῇ προτάσει τοῦ ἐκ τῶν ἐταίρων αὐτῆς διακεκριμένου καθηγητοῦ κ. Σεφεριάδου, ἐψήφισεν ἐν τοῖς περὶ συμβιβαστικῆς μεταξὺ τῶν κρατῶν διαδικασίας οὗ τὰ κράτη, ὧν μεταξὺ διεξάγεται ἀπόπειρα συμβιβασμοῦ, ὀφείλουσι διαρκούσης τῆς διαδικασίας ταύτης ν' ἀπέχωσι πάσης κατ' ἀλλήλων πράξεως ἀντεκδικήσεων ἢ ἄλλου μέτρου ἐξαναγκασμοῦ. Τοῦτο προστίθησι βεβαίως ἐγγύησιν ἐπιτυχίας αὐτῆς τῆς πρὸς συμβιβασμὸν ἀποπείρας, δεικνῶν συνάμα καὶ τὸ ἀσυμβίβαστον τῶν ἀντεκδικήσεων πρὸς τὴν ὡς ἄνω φιλικὴν λύσιν τῶν μεταξὺ πολιτειῶν διαφορῶν. Ἀλλ' ἡ προσθήκη αὕτη δὲν ἀρκεῖ.

Αἱ ἀντεκδικήσεις γενικῶς δύνανται νὰ εἶναι ἀνεκταί, μόνον ἐφ' ὅσον δὲν προβλέπεται ἄλλος νόμιμος καὶ κανονικός, ἀποκλείων δὲ τὴν βίαν καὶ τὴν αὐτοδικίαν τρόπος λύσεως τῶν μεταξὺ κρατῶν διαφορῶν. Τοιούτου τρόπου θεσμοθετηθέντος διὰ τοῦ ἀρθρου 2^{ου} τοῦ Συμφώνου Κέλλογγ, θ' ἀπέτελει ἀντίφασιν τελείαν πρὸς αὐτὴν τὴν τοῦ Συμφώνου προαίρεσιν καὶ πρὸς τὸν διὰ τοῦ Συμφώνου ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν, ἂν ἐθεωρεῖτο ἐξακολουθῶν ὑφιστάμενος ὁ θεσμὸς τῶν ἀντεκδικήσεων. Ἀληθῶς πρὸς κατάργησιν τοῦ θεσμοῦ τούτου ἀπαιτεῖται σύμφωνον παγκόσμιον, οἷον νοεῖ ν' ἀποβῇ τὸ Σύμφωνον Κέλλογγ, καὶ δὴ μὴ ἐπιδεκτικὸν καταγγελίας, οἷον εἶναι τὸ Σύμφωνον τοῦτο, ὅπερ δὲν περιορίζεται χρονικῶς δι' οἵαδήποτε προθεσμίαν καὶ δὲν προβλέπει μεμονωμένην ἀπ' αὐτοῦ ἀποχώρησιν. Ὡστε πάντες οἱ ὅροι πραγματικῆς καὶ διαρκoῦς δι' αὐτοῦ θεσμοθετήσεως, ἐν τῇ διεθνείᾳ κοινωνίᾳ πρόκεινται σήμερον πλήρεις καὶ σαφεῖς.

Διὸ καὶ καθημερινῶς βαρύτερον εἰσδύει ἡ περὶ τῶν διὰ τοῦ Συμφώνου ἐπιτευχθέντων συνειδήσις καὶ εὐρύτερον ὁμολογεῖται ἡ μεγάλη ἀξία αὐτοῦ, ὡς ἀποδεικνύουσιν αἱ τε ἐν τῷ ἀγγλικῷ Κοινοβουλίῳ καὶ αἱ περὶ ἀφοπλισμοῦ ἐν Γενεύῃ τελευταῖαι συζητήσεις καὶ δηλώσεις. Εἰς τὰς Κυβερ-

26/09/25

904160

НБ ОНУ

Π. 3690 664013

1943

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ	(3)
Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΟΥ. — Προεδρικός λόγος	(9)
ΣΥΓΧΑΡΙΗΤΗΡΙΑ γράμματα πρὸς Βιλαμόβιτς	(25)
ΒΙΛΑΜΟΒΙΤΣ. — Ἀπάντησις	(26)
ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΓΔΟΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΑΔΟΣ ΤΟΥ Κ. Γ. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ	(27)
Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΟΥ. — Προσφώνησις	(27)
Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ. — Προσφώνησις	(36)
ΣΙΜΟΥ ΜΕΝΑΡΔΟΥ. — Τὸ ἔργον τοῦ κ. Γ. Ν. Χατζιδάκι	(38)
ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ. — Λόγος	(44)
Γ. Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ. — Ἀντιφώνησις	(49)
ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. Μ. ΚΑΤΣΑΡΑ	(51)
Γ. ΦΩΚΑ. — Τὸ ἔργον τοῦ κ. Μ. Κατσαρά	(51)
Μ. ΚΑΤΣΑΡΑ. — Ἀντιφώνησις	(58)
ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ	(69)
Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΟΥ. — Πανηγυρικός ἐπὶ τῇ τρίτῃ ἐπετείῳ τῆς ιδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας	(69)
ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ. — Ἀπονομή βραβείων ἀρετῆς καὶ αὐτοθυσίας	(83)
ΣΙΜΟΥ ΜΕΝΑΡΔΟΥ. — Ἀπονομή ἐπάθλων ἱστορικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν	(92)
ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΞΕΔΡΟΥ ΜΕΛΟΥΣ Κ. ΠΕΤΡΟΥ ΚΟΝΤΟΥ	(100)
Ι. ΠΟΛΙΤΟΥ. — Τὸ ἔργον τοῦ κ. Κοντοῦ	(100)
Π. ΚΟΝΤΟΥ. — Ἀντιφώνησις	(102)
ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. Γ. ΣΤΡΕΪΤ	(116)
Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ. — Τὸ ἔργον τοῦ κ. Στρέϊτ	(116)
Γ. ΣΤΡΕΪΤ. — Ἀντιφώνησις	(120)

ΤΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

πωλούνται εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Ἐλευθερουδάκη.

Εἰς τὸ αὐτὸ Βιβλιοπωλεῖον ἐγγράφονται καὶ συνδρομηταί.

Α. ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Δι' ἓνα τόμον (9 μηνιαῖα τεύχη μετὰ τῶν τευχῶν τῶν περιεχόντων τοὺς λόγους) Δρχ. 150

Τιμὴ τοῦ 1ου τόμου (1926, Σελ. 323) Δρχ. 75

Τιμὴ τοῦ 2ου τόμου (1927, Σελ. 572) » 100

Τιμὴ τοῦ 3ου τόμου (1928, Σελ. 809) » 100

Β. ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ

Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΟΥ. Τὸ πρόβλημα τῆς παλιρροίας τοῦ Εὐρίπου (Σελ. 128) Δρχ. 160

ΘΕΜ. Γ. ΣΚΛΑΒΟΥΝΟΥ. Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστοβιολογίαν τοῦ Μολυσματικοῦ

Μαλακίου (Τερμίνθου) (Σελ. 27, μετὰ δύο πινάκων) » 55

Εἰς τὰς ἄνω τιμὰς προσθετέα τὰ ταχυδρομικὰ τέλη ἐν περιπτώσει ἀποστολῆς διὰ ταχυδρομείου.